ματολογίαν τοῦ πάσχοντος καὶ ὅσα ἐν παρόδῳ εἴπομεν περὶ τῶν ὀνομασιῶν, ἐπικαλαμβάνομεν τὴν διάγνωσίν μας λέγοντες, ὅτι πρόκειται περὶ ἑτερωνύμου κραταφικῆς ἡμιακοψίας· λέγομεν δὲ ἡμιαοψίαν, διότι τὸ σπουδαιότερον τοῦτο δι' ἡμᾶς τοὐλάχιστον σύμπτωμα, ἐξ ὅσων παρουσιάζει ὁ ἀσθενής, εἶναι καὶ τὸ σπανιώτατον· εἶναι δὲ τόσον σπανία ἐν τῇ νωτιάδει φθίσει ἡ ἡμιαοψία, ὥστε γνωρίζομεν μόνον τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις.

1) Τὴν περίπτωσιν τοῦ Gowers (1883 Nevrolog. Centralblatt)ὅστις κατὰ τὴν πρόθυμον ἐξήγησιν τοῦ συνάδελφου Μιχαλακοπούλου, λέγει τὰ ἑξῆς ἐν σελ. 409 τοῦ τοιούτου τόμου τῆς δευτέρας ἐκδόσεως (1892) τοῦ Manual of Diseases of the nervous system « παρετήρησα καὶ μίαν περίπτωσιν νωτιάδος φθίσεως μὲ διπλῆν κροταφικὴν ἡμικοψίαν ἐνδεικνύουσαν ἀλλοίωσίν τοῦ χιάσματος· ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ἡ διάμεσος δευτεροπαθὴς ἐπεξεργασία φθάνει εἰς φλεγμονώδη ἔντασιν».

2) Τὸ παράδειγμα τοῦ E. Berger, ὅστις (Archiwf. augenheilk. t. XIX, 1888—89 s. 82—85) ἀσχολούμενος περὶ τῆς ἡμιαοψίας ἐν τῇ νωτιάδει φθίσει ἀνάφέρει τὴν ἑξῆς περίπτωσιν. L. A. D. 63 ἐτῶν, ἐργάτης, ἀσχαῖος συφιλιδικός, ἐκδηλώσας τὰ πρῶτα συμπτώματα πρὸ 10ετίας, ὁπότε εἶχε κοπώσεις κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν καὶ νύσσοντας πόνους· ἀπὸ ἐννεαετίας ἡ ὅρασις πίπτει, κόραι διαμέτρου μεσαίας, παρουσιάζουσαι τὸ σύμπτωμα τοῦ Argyl-Robertson· τὸ φαινόμενον τοῦ Westphal ὑπάρχει, τὸ τοῦ Romberg δὲν ὑπάρχει· καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ συνάδελφος Berger ἐξήτασε τὸν πάσχοντα, οὗτος εὑρίσκετο ἐν τῇ ἀτακτικῇ περιόδῳ καὶ ἐπαρουσίαζεν ὁμώνυμον δεξιὰν ἡμιαοψίαν.

3) Τὸ σχῆμα, ὅπερ ἀνάφέρει εἰς τὰ περὶ νωτιαίου μυελοῦ μαθήματα αὐτοῦ ὁ P. Marie (1892 p. 212) καὶ ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Δαμασκηνοῦ.

« Ποῦ νῦν ἄρα γε εὑρίσκεται ἡ ἀλλοίωσις παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ, ὥστε νὰ ἐκδηλοῦται διὰ κροταφικῆς ἡμιαοψίας; Πρὸς τοῦτο δέον ν' ἀνακεφαλαιώσωμεν ἐν ὀλίγοις καὶ ἄνευ λεπτομερειῶν τὴν διαδρομὴν τῶν ἰνῶν τοῦ ὀπτικοῦ συστήματος, συμφώνως πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν τὴν σήμερον γνώμην.

« Ἐκ τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἀναχωροῦσι τρεῖς δεσμίδες ἰνῶν καὶ διευθύνονται πρὸς τὰ ὀπίσω διὰ τῶν πυρήνων τῆς βάσεως τοῦ ἐγκεφάλου πρὸς τὸν ἰνιακὸν λοβόν, εἰσὶ δὲ αἱ ἑξῆς :

1) *Ἡ χιαζομένη δεσμίς*, ἥτις ἀναχωροῦσα ἐκ τοῦ ρινικοῦ ἡμίσεως τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς (*τοῦ Δεξιοῦ* λόγου χάριν) καταλαμβάνει ἐν τῷ ὀπτικῷ νεύρῳ τὸ ἔσω καὶ ἄνω αὐτοῦ μέρος καὶ ἐκεῖθεν προχωρεῖ πρὸς τὴν κάτω ἐπιρένειαν τοῦ χιάσματος, διελαύνει αὐτὸ διαγωνίως *διαστανούμενον* καθ' ὁλοκληρίαν μετὰ τῆς ὁμολόγου δεσμίδος, ἤτοι τῆς ἐκ τοῦ ρινικοῦ ἡμίσεως τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς τοῦ *ἀριστεροῦ* ὀφθαλμοῦ, καὶ εἰσβάλλει εἰς τὴν *ἀριστερὰν* ὀπτικὴν ταινίαν, ἐν ᾗ καταλαμβάνει τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ τμῆμα. Ἡ δ' ἐντεῦθεν πορεία τῆς δεσμίδος καθίστατι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον δυσκολίχνευτος, διὸ προτιμότερον νὰ συγχωνεύσωμεν τὴν πορείαν αὐτῆς διὰ βραχέων εἰς μίαν μετὰ τῶν δύο ἐπιλοίπων δεσμίδων περιγραφήν.

2) *Ἡ εὐθεῖα δεσμίς*, ἥτις ἀρχομένη ἐκ τοῦ κροταφικοῦ ἡμίσεως τοῦ (Δ. π.χ.) ἀμφιβληστροειδοῦς καταλαμβάνει ἐν τῷ ὀπτικῷ νεύρῳ τὸ ἔξω αὐτοῦ μέρος καὶ ἐκεῖθεν χωρεῖ πρὸς τὸ χίασμα, οὗ κατέχει τὸ ἔξω καὶ ἄνω μέρος καὶ ἐκεῖθεν μεταβαίνει κατ' *εὐθεῖαν*, ἤτοι ἄνευ διασταυρώσεως μετὰ τῆς ὁμολόγου εἰς τὴν δεξιὰν ταινίαν ἔνθα τάσσεται διαφοροτρόπως ἐφ' ὅσον ἀπομακρύνεται τοῦ χιάσματος.

3) *Ἡ δεσμὶς τῆς ὠχρᾶς κηλίδος*, ἥτις ὁρμωμένη ἐκ τῆς χώρας ταύτης (Δ. Ὀ.) κατέρχει τὸ ἔξω καὶ ἄνω τμῆμα τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου, ἐξ οὗ χωρεῖ λοξῶς πρὸς τὰ ὀπίσω διὰ νὰ καταλάβῃ τὸ κέντρον τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου καὶ εἰσβάλῃ πλαγίως ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω εἰς τὸ χίασμα, ὅπου καταλαμβάνει τὸ κέντρον πρὸς τὸ ὀπίσθιον μέρος. ἀνταλλάσσει δὲ μετὰ τῆς ὁμολόγου ἀριστερᾶς ἴνας τινὰς αἵτινες οὕτω *χιαζόμεναι* φθάνουσι διὰ τῆς ἀριστερᾶς ταινίας εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡμισφαίριον τοῦ ἐγκεφάλου, ἐνῷ αἱ μὴ χιαζόμενοι φθάνουσι διὰ τοῦ κέντρου τῆς δεξιᾶς ταινίας εἰς τὸ δεξιὸν ἡμισφαίριον τοῦ ἐγκεφάλου· οὕτως ὥστε ἐὰν ἐπιθέσωμεν συνταυτίζοντες τοὺς δύο ἀμφιβληστρειδεῖς, τότε τὰ δύο ἡμίση τῶν ἐν τῷ δεξιῷ τμήματι (ὡς πρὸς τὸ σῶμα) ὠχρῶν κηλίδων ἀνταποκρίνονται εἰς τὸ δεξιὸν ἡμισφαίριον· καὶ τὰ δύο ἐν τῷ ἀριστερῷ τμήματι εἰς τὸ ἀριστερὸν ἡμισφαίριον τοῦ ἐγκεφάλου.

« Λοιπὸν ἐν τῇ δεξιᾷ λ χ. ὀπτικῇ ταινίᾳ ἔχομεν 3 δεσμίδας, μίαν ἀναχωροῦσαν ἐκ τοῦ

ρινικοῦ ἡμίσεως τοῦ *ἀριστεροῦ* ἀμφιβληστροειδοῦς, ἑτέραν προερχομένην ἐκ τοῦ κροταφικοῦ ἡμίσεως τοῦ *δεξιοῦ* ἀμφιβληστροειδοῦς καὶ τρίτην τὰς μὴ διεσταυρωμένας ἴνας τῆς *δεξιᾶς* κηλίδος μετὰ τῶν χιαζομένων τῆς *ἀριστερᾶς* ὠχρᾶς κηλίδος. Περὶ τὸ τέλος τῆς (Δ) ὀπτικῆς ταινίας αἱ ἴνες τῶν 3 δεσμίδων συμπλέκονται τοσοῦτον ὥστε πρέπει νὰ περιληφθῶσιν εἰς μίαν καὶ μόνην περιγραφήν. Οἱ ἴνες αὗται ὁδεύουσιν ἄλλαι ἄλλως. τινὲς μὲν προβαίνουσιν ἄνευ σταθμεύσεως κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν φλοιόν (;), ἄλλαι δὲ αἱ πλεῖσται σταθμεύσυσι προηγουμένως εἰς τὸ ἔξω γωνιατῶδες σῶμα, τὸ πρόσθιον τετράδυμον καὶ εἰς τὸ ὀπίσθιον φῦμα(pulvinar) τοῦ ὀπτικοῦ θαλάμου, καὶ ἀκολούθως ἐκ τῶν σημείων τούτων τῶν ἄλλως βασικῶν ἢ γαγγλιακῶν ὀπτικῶν πυρήνων ὁδεύουσι διὰ τῆς ὀπισθίας μοίρας τῆς ἔσω κάψης πρὸς τὸν φλοιὸν τοῦ ἐγκεφάλου, ἵνα καταλήξωσιν (ἀφοῦ περιβάλωσι καὶ τὸ ἰνιακὸν κέρας τῆς πλαγίας κοιλίας)εἰς τὸ *σφηνοειδὲς λοβίον*, τὴν *γλωσσοειδῆ ἕλικα*, τὸν *πόλον τοῦ ἰνιακοῦ λοβοῦ*, πρὸς δὲ καὶ τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς *ἰνιοκροταφικῆς* ἢ ἄλλως ἀτρακτοειδοῦς ἕλικος τοῦ δεξιοῦ ἡμισφαιρίου· ἐν ἄλλαις λέξεσι δευτέραν διασταύρωσιν δὲν παρεδέχθημεν, ὑπείκοντες εἰς τὴν γενικῶς τὴν σήμερον ἐπικρατοῦσαν γνώμην. *Ἑπομένως ἐν τῷ δεξιῷ ἰνιακῷ λοβῷ ὑπάρχουσιν ἴνες τοῦ κροταφινοῦ μέρους τοῦ δεξιοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς καὶ τῶν δύο ὠχρῶν κηλίδων.*

« Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἕκαστον τμῆμα τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς (*δεξιὸν* ἢ *ἀριστερὸν*) ἀνταποκρίνεται ὡς ἐκ τῆς διασταυρώσεως τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων ἐν τῷ ὀφθαλμῷ εἰς ἑτερώνυμον (*ἀριστερὸν* ἢ *δεξιὸν*) ἡμιπέδιον τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ κροταφικὸν τμῆμα τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ ρινικὸν ἡμιπέδιον τῆς ὁράσεως, τὸ δὲ ρινικὸν τμῆμα τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ κροταφικὸν ἡμιπέδιον τῆς ὁράσεως.

« Ἐκ τῶν ἄνω δυνάμεθα νὰ ἐντοπίσωμεν τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ. Καὶ τῳόντι, ἀφοῦ τὰ 2 κροταφικὰ ἡμιπέδια ἐλλείπουσι παρ' αὐτῷ, ἐπιτρέπεται ἡμῖν ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ 2 ρινικὰ τμήματα τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, μία δὲ μόνη ἀλλοίωσις δὲν δύναται νὰ παρακωλύσῃ τὴν ἀντίληψιν τοῦ φωτὸς κατὰ τρόπον οἷον παρὰ τῷ ἡμετέρῳ πάσχοντι, ἐὰν μὴ εὑρίσκεται αὕτη ἢ μὴ προσέβαλεν ἤδη τὸ μέρος ἔνθα *χιάζονται* αἱ ἐκ τοῦ ρινικοῦ τμήματος τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἀναχωροῦσαι ἴνες, τουτέστιν *ἐν τῇ προσθίᾳ γωνίᾳ καὶ ἐν τῇ μέσῃ γραμμῇ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ χιάσματος.* (1) Ἀφοῦ λοιπὸν ἱκανοποιήθημεν περὶ τῆς διαγνώσεως ὑπὸ τοπογραφικὴν ἔποψιν, κρίνομεν περιττὸν νὰ ἐπεκταθῶμεν πλειότερον περὶ τῶν ἰνῶν τοῦ ὀπτικοῦ συστήματος ἐκθέτοντες καὶ τὰς συνδετικὰς ἴνας μεταξὺ τῶν 2 ἡμισφαιρίων, μεταξὺ διαφόρων λοβῶν ἑνὸς ἡμισφαιρίου καὶ μεταξὺ διαφόρων σημείων ἑνὸς λοβοῦ καὶ ἐπὶ τέλους τὰς ἀνακλίσεις τοῦ Stilling. Δικαιούμεθα λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι παρὰ *τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ* ἡ παραγωγὸς τῆς ἡμιακοψίας ἀλλοίωσις προσέβαλε τὰς χιαζομένας δεσμίδας· ὠφείλεται δὲ ἡ ἀλλοίωσις, ὡς προείπομεν, εἰς τὴν νωτιάδα φθῖσιν.

« Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ἀσθενής μας εἶναι συφιλιδικὸς, ἀμέσως γεννᾶται ἡ ἐντύρησις, μὴ ἡ ἀλλοίωσις ἄρα καὶ ἡ ἡμικοψία δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν συφιλίδα, ἡ δὲ ἀντίρησις αὕτη εἶναι τόσον εὐλογωτέρα, καθ' ὅσον αἱ συφιλιδικαὶ ἑτερώνυμοι κροταφικαὶ ἡμικοψίαι λόγῳ συχνότητος ὑπερτεροῦσι κατὰ πολὺ τὰς ἐπὶ νωτιάδος φθίσεως παρατηρουμένους.

« Πρὸς διευκρίνησιν λοιπὸν εἰς ποίαν ἐκ τῶν δύο ὀφείλεται ἡ ἡμικοψία πρέπει ν' ἀνακλύσωμεν καὶ συγκρίνωμεν τὰ συμπτώματα, ἅτινα παρουσιάζει *τὴν σήμερον* ὁ ἀσθενής μας. Καὶ τὰ μὲν γενικὰ συμπτώματα, ἤτοι οἱ νύσσοντες πόνοι, ἡ ἔλλειψις τοῦ φαινομένου τοῦ γόνατος, ἡ ἔλλειψις τῆς κατὰ βάθος μυϊκῆς αἰσθήσεως, ἡ γενικὴ ὑπερεισθησία, ὁ δυσκνέλογος κάματος τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀτροφία τῶν ὄρχεων οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ἀφίνουσι περὶ τοῦ ὅτι ὁ ἀσθενὴς πάσχει ἐκ νωτιάδος φθίσεως· κατὰ δὲ τὴν ἔκφρασιν τοῦ νευρολόγου συναδέλφου κ. Μιχαλακοπούλου. ὅστις ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσῃ αὐτὸν. ὁ πάσχων εἶναι tabétique patenté.

« Ὑπὸ ὀφθαλμολογικὴν δ' ἔποψιν αἱ θηλαὶ εἰσὶ χαρακτηριστικαὶ τῆς νωτιάδος φθίσεως καὶ ἰδίως ἡ ἀριστερὰ, τόσον ὥστε μετὰ τὴν πρώτην ὀφθαλμοσκοπικὴν ἐξέτασιν ἐπελήφθημεν ἀμέσως καὶ κατ' εὐθεῖαν τῆς ἀναζητήσεως τῶν λοιπῶν γενικῶν συμπτωμάτων τῆς εἰρημένης νόσου.

---

(1) Δὲν δυνάμεθα βεβαίως νὰ ὑποθέσωμεν συμμετρικὴν ἀλλοίωσιν ἐν τοῖς δύο ἰνιακοῖς λοβοῖς, διότι αἱ σημερινὰι γνώσεις δὲν ἐπιτρέπουσι τοιοῦτον τι.

« Ὡς γνωστὸν ἡ ἑτερόχρονος ἀτροφία τῶν 2 νεύρων, ὡς συνέβη παρὰ τῷ ἡμετέρῳ πάσχοντι, εἶναι ἴδιον τῆς νωτιάδος φθίσεως. Τὰ ὀφθαλμικὰ συμπτώματα ἀνεφάνησαν πρὸ 2 ½ ἐτῶν ἤτοι 2 ½ ἔτη μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῶν πρώτων συμπτωμάτων τῆς νωτιάδος φθίσεως, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀναφαίνονται αἱ ἀλλοιώσεις τοῦ ὀπτικοῦ νεύρου παρὰ τοῖς πάσχουσιν ἐκ νωτιάδος φθίσεως, ἤτοι κατὰ τὴν προαταξικὴν περίοδον.

« Ἡ ἀνισότης τῶν κορῶν εἶναι ἐπίσης ἓν τῶν συμπτωμάτων τῆς προατακτικῆς περιόδου (Charcot Recueil d'opthalmologie Nov. 1887). Τὸ σύμπτωμα τοῦ Argyll-Robertson τοῦ Ἐδιμβούργου, τὸ καὶ συχνότερον ἀπαντώμενον ἐν τῇ νωτιάδει φθίσει, ἐλλείπει παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἀσθενεῖ, ἀρκεῖ ὅμως ὅτι ἔχει ἓν προατακτικὸν σύμπτωμα· ἄλλως τε εἰς τὸ ἓν τέταρτον τῶν ἐκ τῆς νωτιάδος φθίσεως πασχόντων δύναται νὰ ἐλλείπῃ τὸ σύμπτωμα τοῦ Argyll-Robertson· ὁ περιορισμὸς τῶν χρωμάτων ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ὁράσεως τοῦ ἀσθενοῦς εἶναι ἐπίσης σύμφωνος πρὸς τὸν τῆς ἐν λόγῳ νόσου, διότι ἐξετάζοντες τὰ διάφορα χρωματοπτικὰ πεδία εὑρίσκομεν ἀπὸ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν πρῶτον μὲν τὸ χλωρὸν ἢ πράσινον, εἶτα τὸ κίτρινον καὶ τὸ ἐρυθροῦν, ὧν τὰ ὅρια ἐνίκχοῦ συμπλέκονται, καὶ τελευταῖον πάντων τὸ κυανοῦν.

« Διὰ τὴν ἡμιαοψίαν ὅμως ὑπάρχει μικράτις δυσκολία, διότι ταύτην δύνανται νὰ προκαλέσωσι πολλαπλαῖ παθήσεις τῆς περιχιασματικῆς χώρας (κομμίωμα, περισττῖτις παχυμηνιγγῖτις, ὄγκοι, τραυματισμοί ἀκρομεγαλία κτλ.)· ἐκ τῶν παθήσεων τούτων ἂς συζητήσωμεν πρὸς συντομίαν μόνον τὸ κομμίωμα, διότι καὶ τῶν λοιπῶν π θήσεων ἡ συμπτωματολογία ἐκτὸς τῶν ἰδικζόντων ἑκάστῃ συμπτωμάτων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον εἶνε ἐν συνόλῳ παρεμφερὴς πρὸς τὴν τοῦ κομμιώματος.

« Καὶ πρῶτον μέν, καίτοι ἡ ἐμφάνισις κομμιώματος 27 ἔτη μετὰ τὸ ἕλκος δὲν εἶνε ὅλως ἀσύνηθες, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι παρὰ τῷ ἀσθενεῖ ἡμῶν συνέβη τοῦτο, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι περιωρίσθη νὰ προξενήσῃ μόνον ἁπλῆν κατιοῦσαν ἀτροφίαν, πρᾶγμα ἀρκετὰ σπάνιον, καὶ ἥτις ὡς συμβαίνει συνήθως ἔπρεπε ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν νὰ κατέλθῃ μέχρι τῆς θηλῆς καὶ ἡ ἀτροφία νὰ ἦτο πλέον προκεχωρημένη μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ πάσχων ἐπεσκέρθη τὸν κ. Ἰατρόπουλον· ἐνῷ ὁ ἀσθενὴς μας ὄχι μόνον μετὰ 10 μῆνας προσέτρεξεν εἰς ἰατρὸν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀτροφία αὐτοῦ ἦτο ἀτελὴς καὶ ἥτις προχωρεῖ εἰσέτι διὰ νὰ γείνῃ τελεία.

« Δεύτερον δέ, κομμίωμα τῆς βάσεως τοῦ κρανίου εἶνε σπάνιον νὰ μὴ προξενήσῃ κεφαλαλγίας, ἄλλας ἐκδηλώσεις ἐκ μέρους τῶν παρακγιασματικῶν κρανιακῶν νεύρων καὶ διάφορα ἄλλα ἐγκεφαλικὰ συμπτώματα· παρὰ δὲ τῷ ἐν λόγῳ ἀσθενεῖ καὶ αὐτὸ τὸ ὀσφρητικὸν νεῦρον εἶνε ἀνέπκφον, πρὸς δὲ οὐδὲν ἐγκεφαλικὸν σύμπτωμα εἶχεν, οὐδὲ ἔχει· αἱ δὲ πρὸ 30 ἐτῶν περιοδικαὶ κεφαλαλγίαι εἰσὶ προγενέστεραι τοῦ ἕλκους. Ἐπὶ τέλους αἱ ἐκ τῶν κομμιωμάτων ἐπερχόμεναι ἁπλαῖ ἀτροφίαι εἰσὶν ἐν γένει λευκαί, ἐνῷ αἱ τῆς νωτιάδος φθίσεως ἐν γένει εἰσὶ φαιαί, ὡς παρὰ τῷ πάσχοντι. Συνέπεσεν ἄρα γε παρὰ τούτῳ τῷ πάσχοντι ἐκ νωτιάδος φθίσεως ν' ἀναφανῇ σμικρὰ συφιλιδικὴ τις ἐκδήλωσις περιορισθεῖσα μόνον καὶ μόνον νὰ καταστρέψῃ ἀνεπανορθώτως τὰς χιαζομένας δεσμῖδας ἄνευ καὶ ἄλλης τινος ἐκδηλώσεως; ἀγνοῶ, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔχω οὐδεμίαν σοβαρὰν ἐπικουρίαν συμπτωματολογικὴν, ἀναγκάζομαι ν' ἀποκρούσω σύμπτωσίν τινα τοιαύτην.

« Ἡ βελτίωσις ἡ ἐπελθοῦσα ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ὁράσεως διὰ τῶν ἐνέσεων τοῦ δισιωδιούχου ὑδραργύρου τοῦ καθηγητοῦ Πανᾶ ἐμβάλλει βεβαίως εἰς ὑπόνοιάν τινα περὶ τῆς ὑπάρξεως συφιλιδικῶν ἐκδηλώσεων· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ ὑδράργυρος δύναται κάλλιστα νὰ ἐπιφέρῃ βελτιώσεις καὶ εἰς τὰς μὴ συφιλιδικὰς ἀσθενείας, διατί ἡ βελτίωσις αὕτη νὰ ἦναι παροδική; διατί ἐνῷ ἤρχισε νὰ ἐπενεργῇ ἰαματικῶς (Ἰατρόπουλος), ἐνῷ καὶ αἱ λοιπαὶ ὑδραργυρικαὶ θεραπεῖαι ἐξηκολούθουν νὰ γίνωνται, νὰ μὴ δύναται τὴν σήμερον οὐχὶ μόνον νὰ ἐπενεργῇ ἰαματικῶς ἀλλὰ καὶ νὰ χάσῃ τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ καὶ νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπανακτήσῃ ἰσχὺν τῇ ἀρωγῇ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰωδιούχου καλίου;

« Ἡμεῖς δὲ μετὰ δραστηριότητος καὶ σχεδὸν ὑπερβολικῆς προθυμίας ἐφηρμόσαμεν καὶ ἐνέσεις καὶ ἐντριβὰς καὶ ἰωδιοῦχον κάλιον (πλὴν τῶν τονικῶν καὶ τῶν τῆς στρυχνίνης ἐνέσεων), καίτοι εἴχομεν διαγνώσει νωτιάδα φθίσιν καὶ ἐσυλλογιζόμεθα ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν θὰ εἴχομεν οὐδὲν καλὸν ἀποτέλεσμα· ἐπράξαμεν δὲ οὕτω μὴ ἔχοντες ἐναντίον τοῦ νοσήματος ἄλλο τι καλλίτερον θεραπευτικὸν μέσον (ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ ὀνομασθῇ θεραπευτικὸν μέσον οἱονδήποτε φάρμακον κατὰ τῆς νωτιάδος φθίσεως) καὶ ἐπὶ

τῇ γνώσει ὅτι εἰς σπανιωτάτας περιπτώσεις εἶνε δυνατὸν ν' ἀνακοπῇ ἡ πορεία τῆς ἀσθενείας ἢ ἀκόμη καὶ νὰ βελτιωθῇ (Fournier), καθ' ὅσον μάλιστα ὁ ἀσθενής μας ἐποιήσατο ἀτελῶς καὶ ἀνεπαρκῶς τὴν θεραπείαν ἐν ἀρχῇ τῆς συφιλίδος του. Ὅπερ ὅμως ἡμεῖς ἐκερδίσαμεν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς θεραπείας εἶναι, ὅτι ἐπηυξήθησαν οἱ περιαρθρικοὶ πόνοι καὶ αἱ μυρμηκιάσεις, κατήντησε δὲ εἰς τέλειον σκότωμα ἡ παρὰ τὴν ἀφοριστικὴν γραμμὴν τοῦ δεξιοῦ ὀπτ. πεδ. σκιά· ἐπὶ τέλους στενώτερα ἐγένοντο καὶ τὰ πεδία τῶν χρωμάτων· δὲν ἀπωλέσαμεν ὅμως ὀξύτητα τῆς ὁράσεως.

« Ἐὰν ἐγνωρίζομεν ἐπακριβῶς τὴν πορείαν τοῦ σκοτώματος τοῦ ἀσθενοῦς μας, θὰ εἴχομεν σπουδαῖον ἐπιχείρημα ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς διαγνώσεως ἡμῶν, δὲν ἠδυνάμεθα ὅμως νὰ ἔχωμεν ταύτην εἰμὴ ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ πάσχων ἐπεσκέφθη τὸν συνάδελφον κ. Ἰατρόπουλον· ἐπάναγκες λοιπὸν ἐθεωρήσαμεν συμβούλιον μετὰ τοῦ συναδέλφου, ὅπερ καὶ ἐγένετο τῇ 27 Ἰουλίου 1891.

« Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ταύτην παρετηροῦμεν τὴν ἔλλειψιν τῆς παραφοριστικῆς σκιᾶς ἐν τῷ ἀριστερῷ πεδίῳ. τὸν κατά τι περιορισμὸν τοῦ δεξιοῦ ἡμιοπτικοῦ πεδίου ὡς πρὸς τὸ λευκόν, ἀμφοτέρων δὲ τῶν ἡμιπεδίων διὰ τὰ χρώματα (Πίν. III)· πρὸς δὲ ὁ συνάδελφος παρετήρησε τὴν ἐπελθοῦσαν πρόοδον τῆς ἀτροφίας τῶν θηλῶν.

« Ἡ ἐξέτασις τῶν ὀπτικῶν πεδίων, ἅτινα μοὶ ἔδειξεν ὁ συνάδελφος εἶναι ἀξία λόγου (Πίν. II.)· βλέπομεν ἐν αὐτοῖς ὅτι, ὅτε τὸ πρῶτον ὁ πάσχων παρουσιάσθη αὐτῷ (27 Σεπτεμβρίου 1896), ὑπῆρχε ἐν μὲν τῷ ἀριστερῷ πεδίῳ κροταφικόν τε καὶ μετωπικὸν σχεδὸν κανονικὸν σκότωμα· ἐν δὲ τῷ δεξιῷ πεδίῳ μόνον κροταφικὸν, ἀκανόνιστον, μετὰ μικρῶν προσβολῶν, πρὸς δὲ τὸ ρινικὸν τμῆμα ἦν πλειότερον περιωρισμένον ἢ ἐν τῷ ἀριστερῷ (Πίν. II. ἴχνος...)

« Ἕνα μῆνα μετὰ ταῦτα τὰ πεδία ἐπεκτείνονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἀκανονίστως, φέρουσι δὲ ἀνὰ 2 ἐντομὰς εἰς τὸ ἄνω καὶ κάτω μέρος τοῦ κροταφικοῦ ἡμιπεδίου (Πίν. II. ἴχνος**********)

« Τρίτη ἐξέτασις γενομένη μετὰ 1 μῆνα δὲν δεικνύει πρόοδον (καίτοι αἱ ἐνέσεις ἐξηκολούθουν) ἐν τῷ ὀπτικῷ πεδίῳ, οὗτινος τὰ ὅρια μένουσι σχεδὸν τὰ αὐτά (Πν. II. ἴχνος-----)

« Εἶναι βεβαίως φυσικὸν, ὅτι αἱ βελτιώσεις ἐγένοντο κατ' ἀντίστροφον λόγον (δηλ. ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν) τῆς πορείας τῶν σκοτωμάτων (δηλ. ἐκ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον), ἑπομένως τὰ σκοτώματα ἤρχισαν ἐκ τῆς περιφερείας τοῦ κροταφικοῦ ἡμιπεδίου, ὡς τὰ πολλὰ συμβαίνει ἐν τῇ νωτιάδι φθίσει καὶ ὅτι κατὰ τὴν πορείαν αὐτῶν ἔφερον ἐντομὰς ἐν τῷ κροταφικῷ ἡμιπεδίῳ, ὡς συχνὰ παρατηρεῖται ἐν τῇ εἰρημένῃ νόσῳ τῶν ἐντομῶν δὲ τούτων ἡ συνένωσις παρήγαγε τὴν ἡμιαοψίαν. Ὅθεν καὶ ἡ πορεία τῶν ὀπτικῶν πεδίων συνηγορεῖ σπουδαίως ὑπὲρ τῆς νωτιάδος φθίσεως.

« Ἀκανόνιστα σκοτώματα, ἐν γένει, εἶναι δυνατὸν νὰ παράγωνται ὑπὸ κομμιωμάτων ἢ ὄγκων, οἵτινες πιέζουσιν ἀνίσως ἐπὶ τοῦ χιάσματος, ἀλλὰ τοιαύτη τις πίεσις ἐκδηλουμένη σχεδὸν μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας διὰ σκοτωμάτων ὁμοίων τοῖς ἐπὶ νωτιάδος φθίσεως παρατηρουμένοις θὰ ἦτο σύμπτωσίς τις σπανιωτάτη, ὑποκρινομένη τὴν νωτιάδα φθίσιν, καὶ ἥτις λαμβανομένη *αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν* δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπικρατήσῃ τῆς διαγνώσεως ἡμῶν.

« Ἐπίσης δὲν εἶναι ὀλιγώτερον σπουδαία ἡ πορεία τῆς ὀξύτητος τῆς ὁράσεως· κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν ὁ συνάδελφος ἐκτιμᾷ τὴν ὀξύτητα

τοῦ μὲν Δ. Ὀ.=$^{5}/_{50}$,
τοῦ δὲ Ἀ. Ὀ.=$^{1}/_{5}$.

« Μετὰ ἕνα μῆνα ἡ Ὀξ. γίνεται
ἡ μὲν τοῦ Δ. Ὀ.=$^{1}/_{2}$
ἡ δὲ τοῦ Ἀ. Ὀ.=$^{2}/_{3}$

καὶ μετὰ 1 μῆνα πάλιν ἀποβαίνει
ἡ μὲν τοῦ Δ. Ὀ.=1 σχεδὸν
ἡ δὲ τοῦ Ἀ. Ὀ.=$^{1}/_{2}$.

« Ἐκ τούτων λοιπὸν συμπεραίνομεν, ὅτι ἡ ἐπεξεργασία εἰς τὸ χίασμα κατέλαβεν εἴς ὁλοκλήρου τὰς χιαζομένας δεσμίδας καὶ ἀκολούθως ἐπηρέασε παροδικῶς λόγῳ γειτνιάσεως καὶ ἐπὶ τῶν ἰνῶν τῆς ὠχρᾶς κηλίδος, ὅπου αὗται ἀρχίζουσι νὰ ἔχωσι σχέσιν μετὰ τῶν χιαζομένων. Τοὺς αὐτοὺς συλλογισμοὺς δυνάμεθα νὰ ἐφαρμώσωμεν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν παθολογικῶν ἐπεξεργασιῶν, αἵτινες προσβάλλουσι τὸ χίασμα καὶ δύνανται νὰ προκαλέσωσι συμπτώματα παραπλήσια τοῖς τοῦ ἡμετέρου ἀσθενοῦς, ἀλλὰ ταῦτα στηριζόμενα ἐπὶ ἐξαιρέτως σπανίων περιπτώσεων καὶ ἐξηγούμενα δι' ἐλαστικῶν ἐπιχειρημάτων μὴ ἐχόντων θετικὴν βάσιν δύνανται ν' ἀντιμετωπίσωσι μόνον τὰς ἐκ τῆς ἀνατομικῆς παθολογίας καὶ τῆς φύσεως τῆς νωτιάδος φθίσεως ποριζομένας ὑποθέσεις· ὅταν ὅμως λάβωμεν *κλινικῶς* ὑπ' ὄψιν ὅλα τὰ φαινόμενα ἅτινα παρουσιάζει ὁ ἡμέτερος ἀσθενὴς, βλέ-

πόμεν ὅτι οὐδεμία ἄλλη νόσος πλὴν τῆς νωτιάδος φθίσεως, ἧς τὰ συμπτώματα συνδέονται τόσον ἁρμονικῶς παρ' αὐτῷ, δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ ἡμᾶς· ἄλλως τε διατί ν' ἀνατρέχωμεν εἰς σπανιωτάτας περιπτώσεις καὶ ἐξαιρέσεις καὶ νὰ βιάζωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς εἴς τινα μεμονωμένην ἀντίρρησιν, ἥτις οὐ μόνον δὲν δύναται νὰ συνάδῃ καὶ πρὸς τὰ ἄλλα συμπτώματα τοῦ πάσχοντος ἀλλ' οὔτε δύναται νὰ ἔχῃ μεγάλην ἀξίαν.

« Φρονοῦμεν λοιπὸν ὅτι ὁ ἡμέτερος ἀσθενὴς πάσχει *τὴν σήμερον* ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης νόσου, τῆς νωτιάδος φθίσεως, καὶ εἰς ταύτην ὀφείλονται ἅπαντα τὰ παρ' αὐτῷ συμπτώματα ὡς καὶ ἡ ἡμιαοψία. Μόνη δὲ ἡ νεκροψία βεβαίως δύναται ν' ἀλλάξῃ τὴν διάγνωσίν μας. Ἐπειδὴ δὲ σπανιώτατα παρατηρεῖται ἡ ἡμιαοψία κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἐν λόγῳ νόσου, ἔρχεται δὲ δευτέρα εἰς τὸ εἶδος αὐτῆς μεταξὺ τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν περιπτώσεων, ἐτόλμησα ν' ἀπασχολήσω διὰ τοσούτων λεπτομερειῶν τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπήν».

Ὁ κ. **Ἰωάννου** ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῶν ἑταίρων ἐπὶ τῆς ἐκ νέου ἐμφανίσεως κρουσμάτων διφθερίτιδος καὶ τῆς ἐλλείψεως ὀρροῦ εἰδικοῦ ὡς ἐκ τῆς ἀργίας τοῦ Φροντιστηρίου (institut) τοῦ κ Nicolle. Προτρέπει τοὺς κ κ. φαρμακοποιοὺς, ὅπως ἐφοδιασθῶσι δι' ὀρροῦ, ὡς τάχιστα. Ἀποτείνεται δὲ ἰδίως πρὸς τὸν κ. Ἀπέρνη, ὡς ἀντιπρόσωπον οἴκου ἐν Εὐρώπῃ εἰδικοῦ διὰ τὸν ὀρρὸν, ὅπερ καὶ ὑπισχνεῖται ὁ κ. Ἀπέρης, ὡς καὶ ὁ κ. Πασχαλίδης.

Ὁ κ. **Ἰωάννου** ἐρωτᾷ, ἂν τὰ μὴ προσφάτου ὀρροῦ φιαλίδια εἶναι κατάλληλα πρὸς χρῆσιν καὶ ἂν ὑπαρχόντων ἰζημάτων αἰωρουμένων ἐν τῷ ὀρρῷ, τῷ ἄλλως διαυγεῖ, ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις αὐτοῦ. Ὁ κ. Ἀπέρης λέγει ὅτι ὁ ὀρρὸς διατηρεῖ τὴν δύναμίν του καὶ μετὰ πολλοὺς μῆνας, τὰ δὲ ἰζήματα εἶναι ἀβλαβῆ μὲν, προδίδουσιν ὅμως τὸ ἀδρανὲς τοῦ ὀρροῦ.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** εὔχεται τὴν ἐκ νέου λειτουργίαν τοῦ Φροντιστ. Nicolle, ὅπερ διανέμον ὀρρὸν δωρεὰν τοῖς ἀπόροις ἀπέβαινεν εὐεργετικώτατον.

Ὁ κ. **Αἰμαράκης** συνοψίζει τὴν νοσολογικὴν κατάστασιν τῆς πρωτευούσης ἀπὸ τῶν διακοπῶν μέχρι σήμερον ἐκθέτων ὅτι οὐδεμία νόσος ἀνεφάνη κατὰ τὸ θέρος ὑπὸ ἐπιδημικὸν χαρακτῆρα, πλὴν τοῦ τυφοειδοῦς, ὅστις, ὡς ἔθος, παρουσιάζεται σποραδικῶς αὐξανόμενος δὲ τὴν διάδοσιν κατὰ το φθινόπωρον. Ἡ διφθερῖτις ἀναφαίνεται συνήθως κατὰ τὸν Δεκέμβριον, οὕτω συνέβη καὶ νῦν. Εὔχεται ἐπίσης ὅπως ὁπωσδήποτε ἡ πόλις μας μὴ στερῆται ὀρροῦ. Ἐφέτως ἐκτάκτως ἐπεκράτησαν οἱ ἑλώδεις πυρετοὶ, ἰδίως εἰς τὰ περίχωρα, ὅπερ ἴσως ἀποδοτέον εἰς τὴν ἀφθονίαν τῶν βροχῶν κατὰ τὸ θέρος. Ἐπίσης κατὰ τὸ θέρος ἀνεφάνησαν κρούσματα ἱλαρᾶς κάπως πύξημένα.

Ὁ κ. **Κελαϊδίτης** θεωρεῖ ὅτι τὰ ἰζήματα, περὶ ὧν ὡμίλησεν ὁ κ. Ἰωάννου, ἐνυπάρχοντα ἐν τῷ ὀρρῷ δὲν ἀλλοιοῦσι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. αὐτὸς ἐχρησιμοποίησε τοιοῦτον ὀρρὸν μετ' ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων.

Ὁ κ. **Πασχαλίδης** ἀναφέρει ὅτι παρὰ τῶν ἰατρῶν ἤκουσε τὴν ὕπαρξιν κρουσμάτων εὐλογίας.

Τράντας.— Λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῶν λόγων τοῦ κ. Αιμαράκη περὶ ὑπάρξεως κρουσμάτων ἱλαρᾶς ἐπιλαμβάνομαι τῆς εὐκαιρίας ν' ἀναφέρω ἐπιπλοκὴν ὀφθαλμικὴν, ἣν ἐπαρουσίασαν δύο ἀσθενεῖς ἱλαριῶντες ἐν τῷ Νοσοκομείῳ, ἐπιπλοκὴν, ἣν ὁ Berger ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ χαρακτηρίζει ὡς λίαν σπανίαν, ἐνῷ ὁ κατάρρους τοῦ ἐπιπεφυκότος εἶναι, ὡς γνωστὸν, λίαν συνήθης.

Ὁ ἀσθενὴς, ὃν ἐσχάτως μόλις εἴδομεν ἐν τῷ τμήματι τοῦ κ. Μελαγχρινοῦ, παρουσίασεν αἴφνης δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἐξάνθησιν τὰ ἐξῆς φαινόμενα, πλὴν τῆς προϋπαρχούσης ἐπιπεφυκίτιδος φωταφοβίαν ἔντονον, τοῦ δεξ. ὀφθ. νευραλγικοὺς πόνους ἐντόνους κατὰ τὴν μετωπιαίαν χώραν, δακρύρροιαν δὲ ἄφθονον· (ὁ ἀσθενὴς μόλις ἔβλεπε τὰς πρώτας σειρὰς τῆς κλίμακος τοῦ Wecker)· ἡ αἴσθησις τοῦ κερατίου μᾶλλον πύξημένη· ἔντονος ὑπεραιμία ἐπιπεφυκότος ἰδία τῶν βλεφάρων, ἔκκριμα ὀλίγον καὶ ἰδία ἀπόπτωσις τοῦ ἐπιθηλίου τοῦ κερατοειδοῦς ἐν τῷ κέντρῳ ἐν χώρῳ κυκλοτερεῖ καλύπτοντι ἀκριβῶς τὴν κόρην, ἧς τὰς διαστάσεις περίπου εἶχε· τὸ ἐπιθήλιόν πού μὲν ἦτο τεταραγμένον, ὡς εἰς τοὺς γλαυκωματικούς, που δ' ἀπέπεσεν. Ἀμέσως κάτωθεν τοῦ ἐπιθηλίου εἰς τὰς πρώτας στιβάδας τοῦ παρεγχύματος τοῦ κερατίου ὑπάρχουν μία ἢ δύο ὑπόφαιοι πλᾶκες διαμέτρου ὀλίγων χιλιοστομέτρων, ἀνάλογοί πως πρὸς τὰ καθιζήματα τὰ κατὰ τὴν ἰριδοκυκλίτιδα παρατηρούμενα καὶ ἐπὶ τῆς ὀπισθίου ἐπιφανείας ἐπικολλώμενα, διαφέροντα ἑπομένως κατὰ τὴν θέσιν οὐσιωδῶς τῶν φαιολεύκων πλακῶν, ἃς εἰς τοὺς ἱλαριῶντας παρετήρησα. Νομίζω ὅτι πλὴν τῆς σπανιότητος ἡ ὕπαρξις τῶν φαιῶν τούτων πλακῶν καθιστᾷ τὴν περίπτωσιν ἐνδιαφέρουσαν. Καθ' ὅλου ὁμοία ὑπῆρξε καὶ ἡ ἑτέρα περίπτωσις. Ὡς θεραπείαν μετεχειρίσθημεν διάλυσιν εὐκαίνης, ἰωδοφόρμιον, ἐπίδεσμον ἀντισηπτικὸν, οὕτως ὁ ἀσθενὴς ἀπηλλάγη τελείως ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἀποκαταστάσης τέλεον καὶ τῆς ὁράσεως διὰ τῆς ἀπορροφήσεως τῶν ἐξιδρωματικῶν πλακῶν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΗ'.

3 Δεκεμβρίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς παρελθούσης συνεδρίας καὶ ἐπικυροῦνται μετά τινων τροποποιήσεων.

Λόγου δὲ γενομένου ἐπὶ τῆς δημοσιεύσεως τῶν πρακτικῶν τῆς παρελθούσης συνεδρίας ἐν ταῖς πολιτικαῖς ἐφημερίσιν, ἔλαβον πολλοὶ τὸν λόγον καὶ ἡ συζήτησις ἔληξε διὰ τῆς παμψηφεὶ ἀποδοκιμασίας τῆς πράξεως ταύτης.

Ἐπὶ τῆς οὐσίας τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Ἀκεστορίδης λαμβάνει τὸν λόγον ἵνα εἴπῃ ὅτι ἡ διουρητίνη χορηγηθεῖσα εἰς λευκωματουρικόν τινα προὐκάλεσε ἐπιδείνωσιν τῆς νόσου ἐλαττωθέντων τῶν οὔρων, μεθ' ὃ ἐχορηγήθη τὸ γάλα μόνον ἐπωφελῶς.

Ἐπὶ τῆς συζητήσεως τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Γαβριηλίδου περὶ ἡμιαοψίας ὁ κ. Τράντας λέγει τὰ ἑξῆς.

Κύριοι,

« Λαμβάνω τὸν λόγον, οὐχὶ ἵνα ἐπιφέρω κρίσεις ἐπὶ τῆς περιπτώσεως τοῦ κ. Γαβριηλίδου, ἀλλ' ἵνα ἐν ὀλίγοις ἐκθέσω περίπτωσιν ἡμιανοψίας, ἣν ἐσχάτως εἶδον εν τοῖς Ἐθν. Νοσοκομείοις καὶ ἥτις μοὶ κατέλιπε ζωηρὰς ἀναμνήσεις διὰ τὸ περίεργον αὐτῆς. Ἐν συντόμῳ θὰ εἴπω ὅ,τι ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης διαμένει πιστὸν ἐν τῇ μνήμῃ μου.

«Κυρία τις 65 ἐτῶν ἡλικίας, ἐξ Ἀνατολῆς ὁρμωμένη (ἐκ Καισαρείας) καὶ μήτηρ τέκνων ὑγιεστάτων, προσῆλθεν ὁδηγουμένη εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἐντελῶς τυφλὴ καὶ κωφή. Διηγεῖται δὲ ὅτι ἀπό τινων ἐτῶν πάσχει παροδικὰς κεφαλαλγίας μετὰ κωρώσεως καὶ ὅτι τελευταίως ἡ κώρωσις ὑπετροπίασε συνοδευομένη νῦν μετ' ἀμφοτεροφθάλμου στερήσεως τῆς ὁράσεως· ἡ κεφαλαλγία εἶναι σχεδὸν συνεχὴς μετ' ἐπιτάσεων ἀδιακρίτως ἡμέρας καὶ νυκτὸς. ἡ κεφαλαλγία αὕτη μᾶλλον ἐνετοπίζετο κατὰ τὸ ἰνίον καὶ μέτωπον.

« Ἐξετάζοντες ἐπισταμένως τὴν ἀσθενῆ βλέπομεν ὅτι ὄντως ἡ ὅρασις ἦν ἐντελῶς κατεστραμμένη μόλις ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν ὀφθαλμῶν ὑφίστατο αἴσθησίς τις φωτὸς καὶ πλέον οὐ. Αἱ ἴριδες διεσταλμέναι καὶ ἀδρανεῖς μέν, ἀλλ' ἐν μέτρῳ τινι ἀντιδρῶσαι εἰς τὸ φῶς. Οὐδὲν ἀπολύτως εὑρίσκομεν ἐν τῷ βυθῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ ἀκοὴ ἐπίσης σχεδὸν δὲν ὑπάρχει, πρέπει νὰ ἐπιθέσῃ τις ἐπὶ τοῦ ὠτίου τὸ ὡρολόγιον καὶ μόλις ἡ ἀσθενὴς θ' ἀντιληφθῇ τοὺς κτύπους τοῦ ὡρολογίου.

« Ὅπως ἐξηγήσωμεν τὴν διπλῆν ταύτην ἀμαύρωσιν, ἐξητάσαμεν τὰ οὖρα καὶ οὐδὲν τὸ παθολογικὸν ἀνεύρομεν, ἐξητάσαμεν ἐπανειλημμένως νὰ ἀνεύρωμεν ἴχνος ὑστερισμοῦ ἢ συφιλιδικῆς παθήσεως, ἀλλ' οὐδὲν ἀπολύτως ἀνεύρομεν τὸ ὁπωσδήποτε ἐνοχοποιητικόν· ἐλαφρά τινα σημεῖα ἀσκρῆ ρευματικῆς διαθέσεως ὑφίστανται καὶ πλέον οὐ. Ἡ καρδία εἶχε καλῶς κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἑνὸς τῶν ἰατρῶν τοῦ Νοσ. Ἐπεθέσαμεν βδέλλας κατὰ τὰς μαστοειδεῖς

ἀποφύσεις, ἐχορηγήσαμεν καθαρτικά, ἀντισηψίαν τοῦ στομάχου ἐπεδιώξαμεν, γάλα καὶ ἰωδιοῦχον κάλιον ἀνεγράψαμεν καὶ ἀνεμείναμεν νὰ ἴδωμεν τὴν πορείαν τοῦ νοσήματος. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοιαύταις περιπτώσεσι, καὶ ἂν ἔτι δὲν ἀνευρίσκει τις σύφιλιν, ἐνυπάρχει πάντοτε φόβος παραγνωρίσεως τῆς σύφιλιδος, ἐποιήσαμεν ὀλίγας ἐνέσεις ὑδραργυρικὰς κατὰ τὸν γλουτὸν ἐκ τῆς ἐλαιώδους σκευασίας τοῦ καθ. Πανᾶ.

« Κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα οὐδεμία βελτίωσις, μεθ' ὃ ὅμως ἡ ἀσθενὴς ἤρχισε νὰ ἐνακτᾷ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ὅρασιν καὶ ἀκοὴν ἐκ παραλλήλου, οὕτως ὥστε μετὰ δέκα ἀκόμη ἡμέρας ἡ ἀσθενὴς ἠδύνατο ἄνευ ὁδηγοῦ νὰ βαδίζῃ· ὅτε δὲ ἐξῆλθε, ἡ κεντρικὴ ὅρασις εἶχεν ἀνέλθει εἰς 1/2 σχεδὸν Ἐξετάζοντες ἐν τῷ μεταξὺ τὸ ὀπτικὸν πεδίον τῆς ἀσθενοῦς, βλέπομεν ὅτι ὑπάρχει τυπικὴ ἡμιανοψία ὁμώνυμος Σημειοῦμεν ὅτι τὸ οὗς τὸ ἀντίστοιχον τοῦ ἀνοψικοῦ ἡμιμορίου εἶναι ἀμβλύτερον κατά τι ὡς πρὸς τὸ ἕτερον. Ἡ ἀσθενὴς ἀναγνωρίζει ἅπαντα τὰ χρώματα εὐκρινῶς. Ἡ ἀντίδρασις τῆς ἴριδος βελτίων καὶ κατά τὰ δύο ἡμιμόρια. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἐξῆλθε τοῦ νοσοκομείου, βραδύτερον δὲ κληθεὶς εἰς τὸν οἶκόν της ἐβεβαίωσα ὅτι ἡ βελτίωσις ἔβαινε προϊοῦσα ἤρχισε δὲ τὸ ὀπτικὸν πεδίον νὰ πλατύνηται καὶ πρὸς τὸ τέως ἀνοψικὸν ἡμιμόριον. Ἔκτοτε δὲν ἐπανεῖδον τὴν ἀσθενῆ.

« Ὁμολογῶ, κύριοι, ὅτι περιπτωσιν ὁμοίαν οὐδέποτε ἄλλοτε εἶδον καίτοι περιπτώσεις ἡμιανοψίας ἐν γένει εἶδον οὐκ ὀλίγας. Τὸ ἐξόχως ἐνδιαφέρον ἐντεῦθα εἶναι ἡ σύγχρονος τύφλωσις καὶ κώφωσις, διὰ τὴν ἐντόπισιν ἰδίᾳ τῆς ὁποίας θὰ ἐπικαλεσθῶ καὶ τὴν γνώμην τῶν μελῶν τῆς Βιολογικῆς καὶ ἰδίᾳ τῶν νευροπαθολόγων. Περιπτώσεις ὁμωνύμου ἡμιανοψίας καὶ κωφώσεως ἑτερομεροῦς δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν δι' ἐμβολῆς ἢ θρομβώσεως τοῦ μέσου κλάδου τῆς ὀπισθίας ἐγκεφαλικῆς ἀρτηρίας, καὶ τοιοῦτόν τι μοὶ φαίνεται ὡς τὸ πιθανώτερον, διότι ἐν ἐλλείψει παντὸς ἄλλου θετικοῦ, λόγῳ τῆς προκεχωρηκυίας ἡλικίας τῆς ἀσθενοῦς, ἡλικίας τῶν ἀγγείων ἐπικληθείσης, δέον ν' ἀποδεχθῶμεν ἐμβολήν τινα τοπικὴν τῆς ἐν λόγῳ ἀρτηρίας, ἥτις ἐγκατανέμεται ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁράσεως καὶ ἀκοῆς. ἀλλὰ πῶς ὅμως θὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀρχικὴ γενικῶς καὶ τῶν δύο ἡμιμορίων τύφλωσις καὶ ἡ διπλῆ κώφωσις ; Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι ἔτι δυσερμηνευτότερον καὶ δέον νὰ παραδεχθῶμεν ἴσως ἢ ὅτι συμπαθητικῶς ἡ λειτουργία καὶ τοῦ ἑτέρου κέντρου τῆς ὁράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς ἐξεμηδενίσθη, ἢ ὅτι κατὰ περίεργον σύμπτωσιν ἐπῆλθε διπλῆ ἐμβολὴ ἐπὶ τῶν δύο ἡμιμορίων τοῦ ἐγκεφάλου μετ' ἐπιτάσεως διαφόρου ».

Ὁ κ. **Ἀκεστορίδης** ἐρωτᾷ μὴ ἐπρόκειτο περὶ οὐραιμίας, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ ἡ ἀμαύρωσις καὶ προσθέτει ὅτι ἔδει νὰ γείνῃ λεπτομερὴς ἡ ἐξέτασις, διότι ὑπῆρχον ἴσως ἕτερα στοιχεῖα πλὴν τοῦ σακχάρου καὶ τοῦ λευκώματος.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** ἐρωτᾷ ἂν αἱ κόραι ἐλειτούργουν καὶ ἐὰν ὑπῆρχε δυσχρωματοψία κατὰ τὸ πεδίον τῆς ὁράσεως.

Ὁ κ. **Μιχαλοκόπουλος** προβάλλει τὰς ἑξῆς ἐρωτήσεις : ἂν ὑπῆρχον ἀνακλαστικὰ τοῦ γόνατος φαινόμενα, ἂν ἦτο ἀλκοολική, ἂν ὑπῆρχον τὰ στίγματα τῆς ὑστερίας, ἂν ἡ κεφαλαλγία ἦρχετο ἐν καιρῷ νυκτὸς ἢ ἡμέρας καὶ ἂν ἐγένετο ὠτολογικὴ ἐξέτασις.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** ἐρωτᾷ πόσας ἡμέρας μετὰ τὴν πλήρη ἀμαύρωσιν καὶ κόφωσιν προσῆλθεν ἡ πάσχουσα εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, καὶ τίς ἦτο ἡ διανοητικὴ κατάστασις αὐτῆς, μὴ εἶχεν ὑπνηλίαν καὶ ἐλαττώματα διανοητικά.

Τράντας — Δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει ὅτι τὴν ἀσθενῆ ἐπεσκεπτόμην ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ καὶ ἐν τῷ Νοσοκομείῳ καὶ ὅτι ἔν τισι σημείοις ἡ ἐξέτασις προσέκοπτε φυσικῶς. ἐν πρώτοις δὲ σημειωτέον ὅτι οὐδαμῶς προῦκειτο περὶ ἀμβλυωπίας οὐραιμικῆς, τῶν οὔρων καλῶς ἐξετασθέντων· τὰ ἀνακλαστικὰ τῆς ἴριδος ἦσαν τὰ αὐτὰ καὶ κατὰ τὰ δύο ἡμιμόρια, ὅτε δὲ ἡ ἀσθενὴς ἦν εἰς θέσιν σὺν τῇ βελτιώσει ν' ἀναγνωρίσῃ χρώματα, ἀνεγνώρισεν ἅπαντα τὰ χρώματα, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθημεν ἐλλείψει εἰδικοῦ ἐργαλείου ἔν τε τῷ Νοσοκομείῳ καὶ τῷ οἴκῳ τῆς ἀσθενοῦς νὰ λάβωμεν τὸ ὀπτικὸν πεδίον τῶν χρωμάτων ἐν συνόλῳ· τὰ ἀνακλαστικὰ τοῦ γόνατος ὑπῆρχον, καὶ ἡ ἀσθενὴς οὐδαμῶς ἦν ἀλκοολική. αἱ κεφαλαλγίαι ἐξηκολούθουν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ὠτολογικὴ ἐξέτασις δὲν ἐγένετο κατὰ τὴν ὀλιγοήμερον διαμονήν της ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τέλος τὰ διαλείμματα τῆς κοφώσεως ἀπεῖχον ἀλλήλων μῆνας πολλούς,

ὑπῆρχε δὲ βραδύτης περὶ τὴν ἀντίληψιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοσαύτη ὥστε νὰ γείνῃ αἰσθητὴ εἰς τὰς περὶ αὐτόν. Παρατηρῶ δὲ ὅτι τὸ κύριον σημεῖον τῆς παρατηρήσεως, ἤτοι ἡ ἐντόπισις παροραται ἐν τῇ συζητήσει ταύτῃ.

Μιχαλακόπουλος—Φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ἐγκεφαλικὴν σύφιλιν, ἐνισχύομαι δὲ εἰς τοῦτο ἐκ τῶν ἰνιακῶν πόνων καὶ ἐκ τῆς ἀποτελεσματικῆς θεραπείας τοῦ ὑδραργύρου.

Ἀκεστορίδης—Ἐπιμένω ὅτι δέον νὰ ἐξετάζωνται τὰ οὖρα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ ὡς πρὸς τὴν πυκνότητα.

Γαβριηλίδης—Θὰ ἠδύνατό τις νὰ διαγνώσῃ τὴν ὑστερίαν, ἂν ἐξητάζετο τὸ ὀπτικὸν πεδίον ὡς πρὸς τὰ χρώματα. Πρέπει δὲ νὰ ἐντοπισθῇ εἰς τὸν φλοιόν, ἀφοῦ τὸ σημεῖον τῆς ἴριδος ὑφίσταται.

Μιχαλακόπουλος Ἀποκλειομένων τῶν λοιπῶν, δέον ὡς πιθανώτερον αἴτιον νὰ παραδεχθῶμεν σύφιλιν ἐγκεφαλικὴν ἐπενεγκοῦσαν περιαρτηρίτιδα καὶ ἐνδαρτηρίτιδα τοῦ μέσου κλάδου τῆς ὀπισθίας ἐγκεφαλικῆς ἀρτηρίας διπλῆν.

Τράντας Βέβαια πάντοτε ἐπὶ ἀσαφῶν περιπτώσεων δέον νὰ ὑποπτεύηταί τις τὴν σύφιλιν καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἐχορήγησα καὶ τὸν ὑδράργυρον, ἀλλ' ἡ ἀσθενὴς οὐδὲν εἶχε τὸ θετικῶς συφιλιδικόν· ἐκ τῆς θεραπείας δὲν δύναται κανεὶς νὰ ἐξαγάγῃ θετικὸν συμπέρασμα· δὲν ἠξεύρει δὲ ἂν ὁ ὑδράργυρος συνετέλεσε κἂν εἰς τὴν θεραπείαν· ἡ κεφαλαλγία ἐπίσης κατὰ τὸ ἰνίον καὶ μέτωπον δὲν ἀρκεῖ ὅπως πιστοποιήσῃ σύφυλιν, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν. Χαίρω δὲ, διότι ὁ κ. Μιχαλακόπουλος συμφωνεῖ ὡς πρὸς τὸν ἐντοπισμόν. Ὡς πρὸς τὸν ὑστερισμὸν δέον νὰ γινώσκωμεν ὅτι ἡ ἡμιανοψία δὲν ἀνεγνωρίσθη κἂν ὡς σύμπτωμα τοῦ ὑστερισμοῦ. Γινώσκω ὅτι ὁ Galezowski καὶ ἄλλοι περιέγραψαν περιπτώσεις ὑστερισμοῦ μεθ' ἡμιανοψίας, ἀλλὰ διασημότατοι ἄνδρες, καὶ δὴ ὁ Charcot ἀρνεῖται τὴν ὕπαρξιν τῆς ἡμιανοψίας ἐν τῇ ὑστερίᾳ. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι καὶ μείζονες λεπτομέρειαι ἂν ὑπῆρχον ὡς πρὸς τὸ περιφερικὸν πεδίον τῶν χρωμάτων ἐν τῇ περιπτώσει μας κατ' οὐδὲν θὰ ἐχρησίμευον, πλὴν τῆς ἐπιστημονικῆς περιεργείας.

Μιχαλακόπουλος Ἡ ἡμιανοψία ὑφίσταται κατὰ Gowers καὶ Fuchs ἐν τῇ ὑστερίᾳ, ἀδιάφορον ἂν ὁ Charcot φρονεῖ ἄλλως. Ὁ τρόπος τῆς ἐξαφανίσεως τῶν χρωμάτων καὶ τῆς ἐμφανίσεως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς ὑστερίας.

Γαβριηλίδης Πλὴν τοῦ Charcot καὶ ὁ Πανᾶς δὲν παραδέχεται τὴν ἡμιαοψίαν ἐν τῷ ὑστερισμῷ, ὑπάρχουν ὅμως ἄλλοι οἱ τἀναντία φρονοῦντες. ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ κ Τράντα μνημονευθεὶς Galezowcki.

Ἰατρόπουλος—Ὁσάκις ὑπάρχει ἡμιαοψία παρ' ὑστερικῷ ὀφείλεται εἰς συνυπάρχουσαν ἀλλοίωσιν τῶν κέντρων· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰς ἀλλοιώσεις ταύτας δὲν δυνάμεθα πάντοτε νὰ γινώσκωμεν μετὰ βεβαιότητος, ἀναγκαζόμεθα οἱ ὀφθαλμολόγοι νὰ παραδεχθῶμεν ἡμιαοψίαν ἐν τῷ ὑστερισμῷ.

Τράντας—Φρονῶ ὅτι δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς νὰ κρίνωμεν ἂν ὁ Charcot ἔχει δίκαιον ἢ οὔ· ἓν καὶ μόνον εἶναι πάγγνωστον, ὅτι ἡ ἡμιανοψία εἶναι εἰσέτι λίαν ἀμφισβητήσιμος ὡς σημεῖον τῆς ὑστερίας· δὲν δυνάμεθα δὲ νὰ στηριχθῶμεν ἐπὶ οὕτως ἀμφισβητουμένου σημείου, ὅπως διαγνωσθῇ ὑστερία.

Λιμαράκης—Δύο εὑρίσκω τὰ ἄξια λόγου ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ἣν χαρακτηρίζω ὡς λίαν διδακτικὴν καὶ ἐνδιαφέρουσαν. πρῶτον ὡς πρὸς τὴν ἐντόπισιν παραδεκτέον τὴν γνώμην τῶν κκ. Τράντα καὶ Μιχαλακοπούλου· ἐννοεῖται ὅτι μόνη ἡ νεκροψία ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν εἶναι ἀσφαλής. Ὡς πρὸς δὲ τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος, ὅπερ θεωρῶ ὡς τὸ σπουδαιότερον ἴσως θὰ ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ τις σύφιλιν ἢ καὶ ὑστερισμόν, ἀλλ' ἐλλείπουσι τὰ θετικὰ πρὸς τοῦτο σημεῖα.

Γαβριηλίδης—Προκειμένου περὶ τοῦ ὅρου **ἡμιαοψία** φρονῶ ὅτι δέον ν' ἀποταθῶμεν εἰς τὴν Φιλολογικὴν Ἐπιτροπήν

Ἀπέρης—Ὑποστηρίζω τὴν πρότασιν τοῦ κ. Γαβριηλίδου, ὅπως κριθῇ πρεπόντως ὁ ὅρος ἡμιαοψία.

Λιμαράκης—Προκειμένου περὶ ἐπιπολαζουσῶν νόσων ἔχω νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ εὐλογία ἐπιτείνεται ἰδίᾳ εἰς τὰς πτωχὰς συνοικίας· πρέπει νὰ διαδοθῇ ὁ ἐμβολιασμὸς παντοιοτρόπως.

Ὁ κ. **Πασχαλίδης** προτείνει ὅπως οἱ ἰατροὶ ἀναλάβουν τὸν δωρεὰν ἐμβολιασμόν.

Μιχαλακόπουλος—Φρονῶ ὅτι πρέπει ν' ἀποταθῶμεν εἰς τὴν Γεν. Ἐκπαιδευτικὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Πατριαρχείων, ὅπως ἐκείνη διὰ τῶν σχολῶν καταστήσῃ τὴν διάδοσιν τοῦ ἐμβολιασμοῦ εὐχερεστέραν.

Λιμαράκης—Ὁ ἐμβολιασμὸς εἶναι ὑποχρεωτικὸς κατὰ τὸν νόμον εἰς τὰς σχολάς· τοῦτο δὲ συνέτεινεν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ ἐμβολιασμοῦ.

Μιχαλακόπουλος—Συμπληρῶν τὴν πρότασίν μου φρονῶ ὅτι τὰ μέλη τῆς Β. Ἐπιτροπῆς δέον νὰ τεθῶσιν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κεντρικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Πατριαρχείων.

Λιμαράκης—Ὡς πρὸς τὸ Πέραν ὑπάρχει ἤδη τοιαύτη ὀργάνωσις
Ἡ περαιτέρω συζήτησις ἀναβάλλεται διὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΙΘ'.

10 Δεκεμβρίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΔΟΥ

Τῆς ἀναγνώσεως τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Πρόεδρος προτάσσει ὀλίγας λέξεις παραινετικὰς ἐπὶ τοῦ τρόπου τῶν συζητήσεων.

Ἐπὶ τῆς συντάξεως τῶν πρακτικῶν ἐπιφέρουσι παρατηρήσεις τινὰς οἱ κ.κ. Λιμαράκης, Γαβριηλίδης, Ἰατρόπουλος, Ἀπέρης καὶ Ἀκεστορίδης Οὕτως διορθωμένα τὰ πρακτικὰ τίθενται εἰς ψηφοφορίαν καὶ ἐπικυροῦνται.

Ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν ἀναφερόμενος ὁ κ. Ἀκεστορίδης λέγει ὅτι πρέπει αἱ παθολογικαὶ ἀλλοιώσεις ν' ἀναφέρωνται λεπτομερέστερον Ὅσον ἀφορᾷ τὴν παρατήρησιν τοῦ κ Τράντα μεθ' ὅλα τὰ λεχθέντα ἐπιμένει ἐν τῇ γνώμῃ του, ὅτι δυνατον νὰ ἐπρόκειτο περὶ οὐραιμίας.

Ὁ κ. Ἀπέρης συμμερίζεται τὴν γνώμην τοῦ κ. Ἀκεστορίδου.

Ἐπὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων, ὁ κ. Ἀκεστορίδης ἀναφέρει ἐκ μέρους τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐν τῇ συνοικίᾳ Χρυσουπόλεως καλουμένῃ Μπουργουρλοὺ ἀνεφάνη τυφοειδὴς πυρετὸς ἀρκετὰ ἔντονος. Οἱ κάτοικοι τοῦ μέρους ἐκείνου ὑδρεύονται ἐξ ὡρισμένης πηγῆς τὸ ὕδωρ τῆς ὁποίας ἀναλυθήσεται προσεχῶς.

Ὁ κ. **Βραχάμης** ὑποβάλλει πρότασιν ὅπως γείνωσιν αἱ δέουσαι ἐνέργειαι ἐκ μέρους τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς εὕρυνσιν τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, ὑποδεικνύει δὲ σπουδαῖον πρὸς τοῦτο μέσον μεταξὺ ἄλλων τὴν δι' ἐντύπων ἐγκυκλίων πρόσκλησιν τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἑλλήνων συναδέλφων.

Ἡ συζήτησις τῆς προτάσεως ταύτης ἀναβάλλεται διὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίαν, μεθ' ὃ λύεται αὕτη

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ Κ'.

17 Δεκεμβρίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Τὰ πρακτικὰ ἀναγιγνώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται ἄνευ ἀντιρρήσεως.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Βραχάμη ἀναγινώσκει ὑπόμνημα ἔχον ὡς ἑξῆς ;

Κύριοι,

« Εὐθὺς ἀπὸ τῶν πρώτων συνεδριάσεων τῆς ἐρετεινῆς περιόδου διακρίνων σημεῖα λειψυργείας ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ἐλλείψει ἐπιστημονικοῦ ὑλικοῦ, αἴτιον τοῦ ὁποίου φρονῶ ὅτι εἶναι τὸ ὀλιγάριθμον τῶν τακτικῶς προσερχομένων μελῶν, καὶ ἐνθαρρυνόμενος ὑπὸ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Βραχάμη περὶ προσκλήσεως εἰς συνεργασίαν καὶ τῶν συναδέλφων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τολμῶ νὰ ὑποβάλω τὴν σκέψιν, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀπαιτῶμεν πακὰ τῶν μελῶν τοῦ ἡμετέρου Σωματείου μόνον ἔργα σπάνια καὶ μὴ δημοσιευθέντα ἢ προσθέτοντά τι τὸ νέον εἴτε θεωρητικῶς εἴτε πρακτικῶς εἰς τὰ ἤδη γνωστά, ἢ τέλος περιπτώσεις ἰδιαζόντως ἐνδιαφερούσας ἕνεκα τῆς δυσκολίας περὶ τὴν διάγνωσιν ἢ περὶ τὴν θεραπείαν, ἐγὼ τοὐλάχιστον ἀντιλαμβάνομαι ὅτι τοιαύτη τις τάσις ὑφίσταται· ἀλλ' ὅτι πλὴν τούτων οὐ μόνον συγκεφαλαιώσεις θεραπευτικῆς νόσου τινὸς ἕνεκα περὶ τούτου εἰδικότητος ἑνὸς ἐκ τῶν μελῶν πρέπει νὰ ἐκτιμῶμεν μεγάλως (ἄλλως τε τοῦτο συνηθίζεται ἀκούντως καὶ ἐν Εὐρώπῃ ἐν ἰατρικαῖς ἑταιρίαις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ὑψηλῆς περιωπῆς) ἀλλὰ καὶ ἁπλᾶς περιγραφὰς περιπτώσεων καὶ ἐκθέσεις ἰδεῶν ἢ ἰατρικῶν πράξεων μετριωτέρου ἐνδιαφέροντος καὶ ἐκ τῆς τάξεως τῶν οὐχὶ ὅλως ἀσυνήθων ν' ἀκροώμεθα μετ' ἐνδιαφέροντος. Ἀκριβῶς δὲ ὅπως γείνω σαφέστερος ἐν τῇ σκέψει μου ταύτῃ θέλω ἐκθέσει σειρὰν περιπτώσεων ἐκ τῶν προσφατωτέρων τῆς ἐμῆς πείρας. Διότι ἐὰν αἱ ἑβδομαδιαῖαι συνεδριάσεις ἐκρίθησαν προτιμοτέρας τῶν μηνιαίων καὶ δεκαπενθημέρων, ἵνα οὕτως ὑπομιμνήσκηται συχνότερον εἰς τὰ μέλη ἡ ὑποχρέωσις ὅτως φροντίζωσι περὶ τοῦ Σωματείου, ὅλως τοὐναντίον ἤθελεν εἶσθαι τὸ ἀποτέλεσμα, ἐὰν ἕνεκα μείζονος ἀριθμοῦ συνεδριάσεων ἀπέναντι μικροῦ ἀριθμοῦ ἔργων αἱ συνεδριάσεις τὸ συχνότερον πτωχαὶ οὖσαι εἰς ἔργα οἱασδήποτε ἀξίας, ἄρα καὶ εἰς ἐνδιαφέρον, λίαν χαλαρῶς προσείλκυον τὰ μέλη.

« Ἄλλως τε τοῦτο μὲ ὑπενθυμίζει τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὴν πρὸ 40 ἢ 30 ἐτῶν τῆς ὀρθαλμολογίας, ἣν γνωρίζω καλῶς ἐκ τῆς σχετικῆς ἱστορίας καὶ καθ' ἣν καίτοι ἦτο εἰσέτι ἐλάχιστος ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀρθαλμολογικῶν σωματείων τε καὶ περιοδικῶν, ἐν τούτοις ὑπῆρχε καὶ μεγάλη ἔλλειψις ὑλικοῦ Τὸ δὲ ἡμέτερον Σωματεῖον ἀκριβῶς διανύει εἰσέτι παρομοίαν περ'οδον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ μάλιστα ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σημειώτω ἐν παρόδῳ πρόσκλησιν τῆς συντάξεως τῶν Annales d'Oculistique κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (1871). καθ' ἣν τὸ ἐν λόγῳ ὀρθαλμολογικὸν περιοδικὸν οὐ μόνον ὡς τὸ παλαιότερον, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους εἰσέτι λόγους εἶχε μεγάλην ὑπόληψιν, διότι διὰ τῆς προσκλήσεως ἐκείνης « appel à nos collegues » γραφείσης ὑπὸ τοῦ Warlomont γραμματέως παρεκινοῦντο μὲν οἱ συνάδελφοι ὀρθαλμολόγοι ὅπως μὴ παρορῶσι καὶ ἐλάχιστα στοιχεῖα κατὰ τὸ φαινόμενον μικρᾶς ἀξίας, ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς χρησιμότητος αὐτῶν λίαν πολύτιμα, σκοπὸς ὅμως κύριος τοῦ ἐν λόγῳ ἄθροου ἦτο πῶς νὰ προσποριοσθῇ τὸ περιοδικὸν μεῖζον ὑλικόν.

« Παρκθέτω ἐνταῦθα τὰ μᾶλλον ἢ διαφέροντα μέρη τοῦ κειμένου.

.....« Le médecin qui voyge à l'étranger dans le but de s'instruire en visitant les cliniques qu'il rencontre sur son chemin, constate à chaque pas que certaines pratiques spéciales sur lequel son attention ne s'était jamais arretée jusque là, lui sont représentées comme offrant des avantages dignes d'être mis en relief On peut dire qu'il n'est, peut-être, pas un praticien si modeste qu'il soit, qui n' ait ainsi, dans son arsenal, tel ou tel reméde, tel instrument dont il ne se loue spécialement Le voyageur rentré chez lui, s'il a tenu bonne note de ce qu'il a rencontré sun son passage est heureux des ressources nouvelles qui lui ont été révélées et reconnaît bien -vite qu'il n'a pas perdu son temps en d'inutiles recherches Qui de nous, en effet, n'a pas à sa disposition quelque modification spéciale, queque manoeuvre opératoire dont il sait faire son profit et qu'il ne demande pas mieux que de communiquer aux autres ? Souvent c'est un petit rien qu'il n'a pas osé publier de peur d'être taxé de minutie ou qui faute d'être appuyé d'une autorité suffisante n'a pu faire son chemin; ce petit rien cependant a, dans un moment donné une inappréciable valeur. Ici c'est telle attitude à prendre ou á donner à son patient La c'est une modification instrumentale en apparence futile et dont celui qui l'emploie vante les mérites comme il le comprend. Là

encore un médicament à indication mal déterminée dont il a enfin découvert de meilleures applications..... Ce voyage n'étant pas possible, un exposé simple de ressources de cet ordre de la part des différents praticiens pourrait, jusqu'à un certain point, en tenir lieu..... »

« Ἐπὶ τούτῳ δὲ παρετέθη ὡς παράδειγμα καὶ χειρισμὸς μικρὸς ἀνακτινωθεὶς ὑπὸ τοῦ Desmarres père καὶ εὐκολύνων τὰ μάλα τὴν ἀφαίρεσιν βελονῶν περιειλάδος ραφῆς (sutures entortillées) ἢ καὶ ραμμάτων ἁπλῶν ἐπὶ χωρῶν πλαδκρῶν ὡς π. χ. τὸ δέρμα τῶν βλεφάρων.

« C'est un petit rien, mais combien ce petit rien rend des services: jetez, par dessus l'épingle, à cheval sur celui de deux bouts par le quel vous exercerez la traction une anse de fil que vous faites descendre jusqu'au point de traverse de la peau par l'épingle; saisissez alors ce bout de l'épingle au moyen d'une pince à cil tenue de la main droite et tirez le dans un sens, tandis que l'anse du fil tenue de la main gauche soutient la cicatrice et l'empêche de faire de mouvement. Rien de plus pueril, dira-t-on ! Rien de plus utile, repondrais-je ! »

« Ὑπὸ τοιαύτης λοιπὸν σκέψεως κινούμενος θέλω ἐκθέσει περιπτώσεις τινὰς ἐκ τῶν προσφατωτέρων τῆς ἐμῆς πείρας τὰς μᾶλλον ἀξίας λόγου, ἂς ἐλπίσω δὲ, ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως οἱ ἀκροαταί μου θέλουσιν εὕρει ἐν αὐταῖς σημεῖα ὁπωσδήποτε ἐνδιαφέροντα »

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Ἰατρόπουλος ἀνακοινοῖ τὰς ἑξῆς περιπτώσεις.

I

Περίπτωσις τραυματισμοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ μετὰ ῥήξεως τοῦ σκληρωτικοῦ καὶ ἐξωλισθήσεως τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα.

« Κατὰ μῆνα Μάϊον προσέρχεται χωρικὴ ἀρμενὶς ἐκ Παζάρ-κιοϊ τῆς Γιάλοβας ἐτῶν 45 καὶ ἀνύπανδρος μετὰ τραυματισμὸν τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ δυστυχήματος. Ἀναφέρει μάλιστα ὅτι προσῆλθεν εἰς ἐμὲ ὅπως λάβῃ τὴν γνώμην μου περὶ τῆς τύχης τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτῆς, καθ' ὅσον δύο ἕτεροι ὁμογενεῖς αὐτῆς συνάδελφοι εἶχον ἀποφανθῆ, κατὰ τὸ λέγειν συγγενοῦς συνοδεύοντος τὴν πάσχουσαν, ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς ἦτο καταδικάσιμος εἰς ἐξόρυξιν. Ὁ τραυματισμὸς προῆλθεν ἐκ σφοδροῦ κτύπου, ὃν κατήνεγκε διὰ τῆς σιαγῶνος ἀγελὰς εὑρισκομένη πρὸ τῆς πασχούσης καὶ κινήσασα αἴφνης καὶ ἀποτόμως τὴν κεφαλὴν αὐτῆς πρὸς τὰ ἄνω· κατὰ τὴν κίνησιν λοιπὸν ταύτην ἡ σιαγὼν προσέκρουσεν ἰσχυρῶς περίπου κατὰ τὴν χώραν τοῦ κατωτέρου βλεφάρου ἐκ τῶν κάτω καὶ ἔξω πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔσω.

« Μακροσκοπικῶς ὁ ὀφθαλμὸς ἐπαρουσίαζεν εἰς τὸν πρατηρητὴν ῥικαλέαν καὶ εἰδεχθῆ θέαν. Ἅπασα ἡ δεξιὰ ὀφθαλμικὴ χώρα ἦτο διωγκωμένη καὶ μελανωπὴ ἕνεκα τῆς σφοδρᾶς ἐκχυμωτικῆς καταστάσεως τοῦ δέρματος τῶν δύο βλεφάρων καὶ τῆς γειτονίας αὐτῶν. Ἰδίως δὲ τὸ κάτω βλέφαρον ἦτο ἀνεστραμμένον πρὸς τὰ κάτω ὁλοτελῶς (τραυματικὸν ὀξὺ ἐκτρόπιον) ἕνεκα τῆς ὑπερμέτρου ἐξοιδήσεως τῆς ὁμωνύμου βλεφαρικῆς καὶ τῆς ἀντιστοιχούσης βολβικῆς μοίρας τοῦ ἐπιπεφυκότος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν συνεκτικοῦ ἱστοῦ τῆς κάτω ψαλίδος. Μαῦρα δὲ ἐπιμήκης καὶ στενὴ τοῦ ἐπιπεφυκότος τῆς εἰρημένης χώρας ἀντιστοίχως τῇ κάτω ψαλίδι εἶχε καταφανῶς νεκρωθῆ. Ὁ κερατοειδὴς διατηρῶν τὴν διαφάνειαν αὐτοῦ περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ἐπάρματος μελανωποῦ μηνοειδοῦς καὶ λίαν ἐξέχοντος ἕνεκα τῆς μεγάλης χημώσεως καὶ οὕτως εὑρίσκετο ἐν τῷ βυθῷ κοιλώματος ἐλλειποῦς πρὸς τὰ ἄνω· ἡ χώρα δηλ. τοῦ ἄνω ἡμιμορίου τοῦ βολβικοῦ ἐπιπεφυκότος εἶχε τὸ πλεῖστον ὄψιν σχεδὸν ὑγιᾶ, μόνον δὲ πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἔσω ὀλίγον μακρὰν τοῦ ἀντιστοίχου χείλους τοῦ κερατοειδοῦς παρετηρεῖτο διάχυτον ἔπαιμα ὠχρολεύκου χροιᾶς ὥσπερ ἐπὶ ὀρρώδους οἰδήματος. Ἡ ἐκ τῶν προτέρων ὅμως γνῶσις ὅτι ἐπὶ τοιούτου βαθμοῦ κακώσεως μετὰ ῥήξεως τοῦ σκληρωτικοῦ συμβαίνει συχνάκις ἔξοδος τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα καὶ συγκεντρικοί τινες κύκλοι ἀτελεῖς καὶ μόλις ἐκσεσημασμένοι ἐλαφρῶς διαφόρων ἀποχρώσεων τῆς εἰρημένης ὠχρολεύκου χροιᾶς ἀντιστοιχοῦντες εἰς τὸν πυρῆνα καὶ τὸν φλοιὸν τοῦ φακοῦ ἐπέσυρον ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ σημείου ἐκείνου καὶ ἔδιδον ὑπόνοιαν περὶ τῆς ἐν τῷ ἐπάρματι ἐκείνῳ παρουσίας τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ. Καθ' ὅσον μάλιστα γραμμὴ βαθέως μέλαινα ἐκτεινομένη περίπου ὁριζοντίως ὡς 6 χιλιοστόμετρα κάτωθι τοῦ εἰρημένου ἐπάρματος πρὸς τὰ ἔσω τοῦ κερατοειδοῦς, ἀρχομένη δὲ ἕως 3 χιλιοστόμετρα πέραν τοῦ ἔσω χείλους τούτου καὶ ἔχουσα μῆκος 8—10 χιλιοστομέτρων καὶ εὖρος ἕως $^1/_2$ χιλιοστομέτρου κατὰ τὴν προσθίαν μοῖραν ἐμαρτύρει ἐκτεταμένην ῥῆξιν τοῦ σκληρωτικοῦ.

« Ὁ πρόσθιος θάλαμος ἦν ἀρκούντως φυσιολογικὸς πλὴν μικρῶν θρόμβων αἵματος ἐπιπολαζόντων ἐπέναντι τοῦ κάτω χείλους τῆς κόρης, ἥτις ἦτο ἱκανῶς διεσταλμένη, πρὸς δὲ τὰ ἄνω καὶ ἔσω παραμεμορφωμένη, τῆς ἴριδος κατὰ τὴν χώραν ταύτην οὔσης ἀπεωσμένης πρὸς τὸν βυθὸν τοῦ βολβοῦ.

« Τὸ ὑαλῶδες σῶμα μόλις ἐφωτίζετο, ἀναλόγως δὲ καὶ ὁ βυθὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἄλλως τε ἡ τοιαύτη λεπτομερὴς ἐξέτασις τοῦ βολβοῦ ἦτο δυσχερεστάτη ἕνεκα τῆς καταστάσεως τοῦ τε ὀφθαλμοῦ καὶ τῆς πασχούσης. Ὁ βολβὸς ἐν γένει εἶχεν ἀρκούντως παραμορφωθῆ, εἰς πρώτην δὲ ὄψιν ἐφαίνετο λαβὼν πολυεδρικὸν σχῆμα. Συνυπῆρχε δὲ καὶ βαθμός τις ἐξοφθάλμου ἕνεκα αἱμορραγίας ἴσως ἢ συφορήσεως ὀπισθοβολβείου

« Ἡ ὅρασις εἶχε καταπέσει εἰς τὴν αἴσθησιν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς τῆς κινουμένης προ αὐτοῦ χειρὸς ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ.

« Ἡ πρυσοχὴ ἡμῶν ἐστράφη ἰδίᾳ εἰς τὸ ζήτημα, ἐὰν ὑπῆρχε λύσις τῆς συνεχείας καὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος, ἰδίως κατὰ τὴν χώραν τῆς ῥήξεως τοῦ σκληρωτικοῦ. Μεθ' ὅλην δὲ τὴν λεπτομερῆ ἐπὶ τούτῳ ἐξέτασιν οὐδὲν τοιοῦτον ἀνεύρομεν. Οὕτω δὲ πεποιθότες ὅτι οὐδεμία θύρα εἶχεν ἀνοιχθῆ διὰ τὸν μολυσμὸν τοῦ ἔσω ὀφθαλμοῦ ἕνεκα τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ τῆς ἐλλείψεως φλεγμονωδῶν σημείων ἐν τῷ βολβῷ ἐβεβαιώσαμεν τοὺς περὶ τὴν πάσχουσαν ὅτι οὐ μόνον λόγος πρὸς ἐξόρυξιν δὲν ὑπῆρχεν, οὔτε φόβος περὶ τελείας καταστροφῆς τοῦ βολβοῦ, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ καὶ ἡ ὅρασις νὰ περισωθῇ εἰς βαθμὸν οὐκ εὐκαταφρόνητον. Ἐπὶ δὲ τῇ διαβεβαιώσει ταύτῃ ἡ πάσχουσα ἐζήτησε νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν θεραπείαν ἡμῶν, ἥτις ἐγένετο ὡς ἑξῆς,

« Ἐνηργήσαμεν ἀμέσως τέλειον καθαρισμὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ κατὰ πρῶτον διὰ χλιαροῦ σαπωνούχου ὕδατος (ἔξωθεν), εἶτα δὲ (ἔσωθεν) διὰ χλιαρᾶς διαλύσεως 1 πρὸς 2000 διττοχλωριούχου ὑδραργύρου καὶ τῇ βοηθείᾳ τοῦ σίφωνος τοῦ καθ Πανᾶ. Ἀκολουθως ἀπετάμομεν τὴν νεκρωθεῖσαν λωρίδα τοῦ ἐπιπεφυκότος τῆς κάτω ψαλίδος καὶ παρηγγείλαμεν αὐστηρῶς τὴν διηνεκῆ ἐφαρμογὴν παγερῶν ἐπιθεμάτων διὰ τῆς αὐτῆς διαλύσεως, τῆς πασχούσης μενούσης ἀκινήτου ἐν τῇ κλίνῃ· τοῦτο δὲ ὅπως καταπαύσωμεν ὁλοσχερῶς τὴν τυχὸν ἐξακολούθησιν τῆς αἱμορραγίας ἐν τοῖς ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα ἱστοῖς καὶ ἐν τῷ βολβῷ. Ἐννοεῖται ὅτι ἐπετηροῦμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν πάσχουσαν πολλάκις τῆς ἡμέρας ἐπισκεπτόμενοι αὐτὴν διαμένουσαν ἐν παρακειμένῳ ξενοδοχείῳ, ὅπως ἐφαρμόζωνται καλῶς αἱ παραγγελίαι ἡμῶν καὶ τηρῆται ἀπόλυτος καθαριότης,

« Τὴν δευτέραν ἡμέραν μετὰ ἐπιμελῆ νέαν πλύσιν διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἀντὶ ψυχρῶν ἐπιθεμάτων ἐφηρμώσαμεν θερμὸν ὑγρὸν δι' ὑδροφίλου βάμβακος ἐπίδεσμον ἐπίσης ἀντισηπτικόν Τοῦτο δὲ ἐπανελαμβάνετο δὶς τῆς ἡμέρας ἐπὶ 4 ἡμέρας ὅτε τὸ κάτω βλέφαρον ἐπανῆλθε τελείως εἰς τὴν οἰκείαν αὐτοῦ θέσιν καὶ κατέπεσαν σπουδαίως τὰ οἰδήματα καὶ διελύθησαν αἱ ἐκχυμώσεις.

« Τότε προέβημεν εἰς τὴν ἐξαίρεσιν τοῦ φακοῦ τῇ βοηθείᾳ κοινοῦ βλεφαροδιαστολέως καὶ μαχαιρίου τοῦ Graefe ὅπως ἀπαλλάξωμεν τὸν βολβὸν τῆς ἐξ αὐτοῦ ἐνοχλήσεως καὶ διακλύσαντις τὸν σάκκον τοῦ ἐπιπεφυκότως ὁλοκλήρου διὰ διαλύσεως βορικοῦ ὀξέως 3% ἐφηρμώσαμεν ξηρὸν πιεστικὸν ἐπίδεσμον. Ἡ δὲ θεραπεία αὕτη ἡ συνισταμένη ἐκ πλύσεως διὰ διαλύσεως 3% βορικοῦ ὀξέως ἡμέραν παρ' ἡμέραν καὶ ἐφαρμογῆς πιεστικοῦ ἐπιδέσμου διαρκίσασα ἐπὶ 20 ἡμέρας, ἤρκεσε νὰ φέρῃ τὰ πάντα εἰς τὴν τάξιν καὶ αὐτῆς τῆς ὁράσεως αὐξηθείσης εἰς ἀρίθμησιν τῶν δακτύλων εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς περίπου μέτρου. Ἡ παραφόρφωσις τοῦ βολβοῦ παρέμεινεν ἐλαχίστη, ἐξαλειφθεῖσα καὶ αὕτη σχεδὸν τελείως διὰ τῆς ἐξακολουθητικῆς χρήσεως τοῦ ἁπλοῦ πιεστικοῦ ἐπιδέσμου, οὗ ἡ πάσχουσα ἔκαμνε χρῆσιν ἐπιστρέψασα οἴκαδε μετὰ 3 ἑβδομάδων θεραπείαν ἐπὶ δύο ἔτι μῆνας, ὅτε εἴδομεν αὐτὴν ἐκ νέου καὶ ἐξητάσαμεν λεπτομερῶς.

« Ἐν τῷ βυθῷ εὕρομεν θολερότητα τοῦ ὑελώδους σώματος μετὰ αἰωρουμένων μελανωπῶν σωματίων καὶ σημεῖα ἀτελοῦς καὶ κατὰ τόπους ἀποκολλήσεως τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἰδίως κάτωθι τῆς θηλῆς. Προσέτι παραμόρφωσιν ὁριστικὴν τῆς κόρης καὶ τῆς ἴριδος πρὸς τὰ ἔσω καὶ ἀνεστιότητα ἀρκούντως ἀνώμαλον τοῦ κερατοειδοῦς, ἣν ὅμως ἠδυνήθημεν νὰ ἐκτιμήσωμεν διὰ τοῦ ὀφθαλμομέτρου Javal ἕως 6 διοπτριῶν μετ' ἄξονος ὁριζοντίου.

« Ἡ χρῆσις ἀμφικύρτου φακοῦ 12 διοπτριῶν

μετὰ κοίλου κυλίνδρου 4 διοπτριῶν ἔδιδε τὴν καλλιτέραν ὄρασιν αὐξηθεῖσαν μέχρι $^{5}/_{30}$.

« Περὶ τῶν τοιούτων περιπτώσεων ἔγραψεν ἐμβριθῆ πραγματείαν ἐφέτος ὁ Mitvalski τῆς Πράγας (Archives d'Opthalmologie, Juin 1887).

« Ὡς γνωστὸν αἱ ῥήξεις αὗται τοῦ σκληρωτικοῦ μετὰ ἢ ἄνευ ἐξόδου τοῦ φακοῦ παράγονται κατ' ἀπήχησιν (par contrecoup), διὸ καὶ δὲν ἐδράζουσι καθ' ὃ σημεῖον κατηνέχθη ἡ ἐξωτερικὴ βία. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει ἐπίσης ἡ βία ἐνήργησε κατὰ τῆς ἐξωτερικῆς κατωτέρας πλευρᾶς τοῦ βολβοῦ, ἐνῷ ἡ ῥῆξις ἐπῆλθε κατὰ τὴν ἔσω πλευρὰν αὐτοῦ.

« Ἡ πρόγνωσις τῶν τοιούτων τραυματισμῶν ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τῆς ἀκεραιότητος ἢ μὴ τοῦ ἐπιπεφυκότος, ἧς συνέπεια εἶναι ἡ φλέγμανσις ἢ μὴ τοῦ ἔσω βολβοῦ. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ῥῆξιν τοῦ σκληρωτικοῦ, πολλοὶ ἐφαρμόζουσι ραφάς, αἵτινες, νομίζομεν, δὲν εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητοι, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καὶ ἰδίως ὅπου τὰ χείλη τῆς λύσεως τῆς συνεχείας δὲν διίστανται μεγάλως».

II

Περίπτωσις ψευδομεγαλοβλεφάρου

« Κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον συνηντήσαμεν ἐν τῇ ἀποβάθρᾳ Ἁγίας (Τσιμπαλὶ) ὀθωμανὸν 30 περίπου ἐτῶν ἐργάτην τῆς Ἀτμοπλοΐας τοῦ Κερατίου Κόλπου φέροντα δεξιὸν ἄνω βλέφαρον μακρότατον ὑπομιμνήσκοντα εἰς πρώτην ὄψιν ἐλεφαντίασιν τῆς χώρας ταύτης. Ἐκ περιεργίας κινούμενοι ἐζητήσαμεν μερικὰς πληροφορίας καὶ ἐπὶ τῇ ἐνθαρρύνσει ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ θεραπευθῇ ὑπεσχέθη νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν κλινικὴν ἡμῶν, ὅπερ καὶ ἔπραξε πρόθυμος νὰ ὑποβληθῇ εἰς οἱανδήποτε θεραπείαν ἠθέλομεν ἐγκρίνει.

« Ταχέως δ' ἐπείσθημεν, ὅτι δὲν εἴχομεν πρὸ ἡμῶν ἐλεφαντίασιν τοῦ βλεφάρου, διότι τὸ δέρμα καθ' ὅλα εἶχε φυσιολογικῶς, ἡ δὲ κατάστασις αὕτη, καθ' ὅσον ἐνθυμεῖται ὁ πάσχων, ἐχρονολογεῖτο ἐκ γενετῆς ἢ τοὐλάχιστον ἐκ τῆς βρεφικῆς ἢ παιδικῆς ἡλικίας.

« Τὸ ἐλεύθερον χεῖλος τοῦ ἄνω βλεφάρου ἐξικνεῖτο ἕως 12 καὶ 15 χιλιοστόμετρα κατωτέρω τοῦ ὁμωνύμου χείλους τοῦ κάτω βλεφάρου προστριβόμενον ἐπὶ τῆς παρειᾶς, εἶχε δὲ βλεφαρίδας ἁρκιὰς καὶ τούτων τὰς πλείστας ἰσχνὰς καὶ ἀτραφεῖς

« Ὁ ὀφθαλμὸς ἔμενε πάντοτε κεκλεισμένος, μὴ ἀρκούσης τῆς ἐνεργείας οὔτε τοῦ ὑψωτῆρος οὔτε τοῦ μετωπιαίου μυὸς ὅπως ἀνυψωθῇ τὸ ἄνω βλέφαρον οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἐν οἱαδήποτε διευνθύνσει τοῦ βλέμματος καὶ θέσει τῆς κεφαλῆς. Ἀναστρεφομένου δὲ τοῦ βλεφάρου τούτου οὐδὲν τὸ ἀνώμαλον ἢ τὸ παρὰ φύσιν διεκρίνετο, εἰμὴ ἡ μεγάλη ἔκτασις τοῦ ἐπιπεφυκότος βαίνουσα ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ δέρμα (1). Ἡ μόνη διαφορὰ ἀπὸ τοῦ φυσιολογικοῦ κατὰ τὴν ψηλάφισιν ἦτο τοῦτο, ὅτι συλλαμβανόμενον τὸ βλέφαρον δι' ὅλου αὐτοῦ τοῦ πάχους ἀνάμεσον δύο δακτύλων ἐδείκνυε σχετικῶς διπλάσιον ἢ καὶ τριπλάσιον πάχος, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ φυσιολογικόν, καὶ μαλθακότητα ὡς ἐξ ἀγγειώδους ἱστοῦ εὐρισκομένου ἐν μετρίᾳ σφριγώσει. Ἡ δὲ παχύτης αὕτη ἦτο πανταχοῦ κανονικῶς διακεχυμένη, ἄνευ ἐπαρμάτων ἐξωτερικῶς ὁρατῶν ἢ διὰ τῆς ψηλαφήσεως αἰσθητῶν. Οὐδέποτε παρετηρήθη ἐλάττωσις ἢ ἐπίτασις περιοδικὴ ἢ ἄτακτος τῆς καταστάσεως ταύτης, οὐδ' ὑπῆρχον σφύξεις ἀγγείων· ἐν συντόμῳ δέ, ἐφάνη ἡμῖν δυσχερὲς νὰ προσδιορίσωμεν τὴν φύσιν τῆς ὑπερφυτικῆς ταύτης ἀναπτύξεως τοῦ βλεφάρου. Ἄλλως τε οὐδαμοῦ τοῦ σώματος ἐπαρουσίαζεν ὁ πάσχων ἀνάλογόν τινα ἀλλοίωσιν.

« Μάλιστα πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν βλεφαροπλαστικὴν ἐγχείρησιν, ἣν ἀμέσως θέλομεν περιγράψει, εἴχομεν φωτογραφήσει ἐν φυσικῇ μεγεθύνσει τὸ πρόσωπον τοῦ πάσχοντος, ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ φωτογραφικὴ πλὰξ κακῶς παρασκευασθεῖσα, μάλιστα μετὰ τὴν ἐγχείρησιν γενομένης τῆς παρασκευῆς ταύτης, ἐστέρησεν ἡμᾶς τῆς ἡδονῆς τοῦ νὰ παρουσιάσωμεν ἐνταῦθα τὴν πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως κατάστασιν τοῦ πάσχοντος.

« Διὰ τῆς ἐγχειρήσεως κύριος σκοπὸς ἡμῶν ἦτο νὰ ἐπιτύχωμεν ἁπλῶς βράχυνσιν τοῦ ἄνω βλεφάρου μετὰ περισώσεως πρὸς μὲν τὰ ἄνω τοῦ τένοντος τοῦ ὑψωτῆρος μυὸς πρὸς δὲ τὰ κάτω τοῦ ἐλευθέρου χείλους καὶ τῶν βλεφαρίδων. Ἐσκέφθημεν λοιπὸν ν' ἀφαιρέσωμεν ἐκ μέσης ταρσικῆς μοίρας λωρίδα ἐπιμήκη συνισταμένην ἐξ ὅλων τῶν στιβάδων τοῦ βλεφάρου καὶ ἀρκετοῦ πλάτους ὥπως ἐπιτύχωμεν τὸ σκοπούμενον δι' ἁπλῆς συνενώσεως τῶν χειλέων τῆς οὕτω παραχθείσης ἀπωλείας τῆς οὐσίας.

« Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν ἐποιήσαμεν κατὰ μῆκος τοῦ βλεφάρου δύο τομὰς τοῦ δέρματος ἐλαφρῶς

(1) Ὥστε οὔτε ἐντρόπιον ὑπῆρχεν οὔτε ἐκτρόπιον.

καμπύλας καὶ τὸ κοῖλον αὐτῶν ἐχούσας ἐστραμμένον ἀλλήλας, συνενουμένας δὲ κατὰ τὰ πέρατα, τοῦ βλεφάρου ὑποτασταζομένου ὑπὸ ἱστείνης πλακός. Ἀκολούθως δέ, ἐνῷ ἀπεψιλοῦμεν τὸν οὕτω σχηματισθέντα κρημνόν, ἀντελήφθημεν ὅτι ἐρράγη ἐν τῷ μέσῳ κοιλότης κυστεώδης ἐξ ἧς ἐξέρρευσεν ὑγρὸν ἀρκούντως ὑδαρές (1). Ἀπετάμομεν τὸν κρημνὸν καὶ ἐξητάσαμεν ὅλον τὸ ἀποδαρὲν πεδίον. Τότε δὲ εὕρομεν ἐν τῷ μέσῳ μικρὰν κοιλίαν μεγέθους μικρᾶς ἐρεβίνθου κεκρυμμένην ἐν μέσῳ οὐχὶ λίαν πυκνοῦ συνεκτικοῦ ἱστοῦ. Ἐκατέρωθεν ταύτης ἀντελήφθημεν τῆς παρουσίας δύο ὀγκιδίων συστάσεως σαρκώδους, ὧν τὸ ἔξω κείμενον εἶχε μέγεθος μεγάλης ἐρεβίνθου, τὸ δὲ ἔσω εὑρισκόμενον ἦτο μικρότερον κατὰ τὸ ἥμισυ· ἐξαιρεθέντων δὲ τούτων ὄπισθεν τοῦ ἔσω εὑρέθη καὶ ἕτερον μικρόν. Μικροσκοπικὴ ἐξέτασις αὐτῶν δὲν ἐγένετο, διότι δυστυχῶς τὸ μεγαλείτερον τὸ ὁποῖον εἴχομεν φυλάξει ἐπὶ τούτῳ ἀπωλέσθη ἤδη κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

« Μεγίστη δὲ ἦτο ἡ αἱμορραγία κατὰ τὴν ἐξαίρεσιν τῶν ὀγκιδίων τούτων, διότι ὑπῆρχε μεγάλη ἀνάπτυξις ἀγγείων περὶ αὐτὰ εἰς τρόπον τοιοῦτον ὥστε ἅπαντα ὁμοῦ ὀγκίδια καὶ πέριξ ἀγγειοσυνεκτικὸς ἱστὸς ἀπετέλουν παχεῖαν κανονικὴν στιβάδα ὑπὸ τὸ δέρμα. Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν αὐτῶν μετὰ τοῦ περιστοιχοῦντος συνεκτικοῦ ἱστοῦ εἴδομεν ὅτι προήρχοντο ἐκ τοῦ βάθους τοῦ ταρσοῦ, οὗτος δὲ εἶχεν ἀπολέσει ὅλως τὴν συνήθη αὐτοῦ ὑφὴν καὶ σύστασιν, ἠδύνατο δέ τις νὰ εἴπῃ ὅτι ταρσὸς δὲν ὑπῆρχ πλέον, ἀλλὰ μεμβράνη ἰνώδης καὶ μαλθακὴ σχεδὸν ὅσον καὶ ὁ ἐπιπεφυκὼς τῆς ψαλίδος. Ἀκολούθως ἀφῃρέσαμεν καὶ λωρίδα τοῦ οὕτως ἠλλοιωμένου ταρσοῦ ἀντιστοίχως τῆς τοῦ δέρματος καὶ ἠνώσαμεν κατ' ἰδίαν τὰ ἀντίστοιχα χείλη τῶν δύο ἀνοιγμάτων.

« Διὰ τῆς βραχύνσεως ταύτης τοῦ ὕψους τοῦ βλεφάρου καὶ τῆς λεπτύνσεως τοῦ πάχους τὸ ἐλεύθερον χεῖλος ἀνῆλθεν εἰς ὕψος ἀφίνων ἐλεύθερον τὸν κερατοειδῆ κατὰ τὴν συστολὴν τοῦ ὑψωτῆρος καὶ ἐρχόμενον εἰς ἐπαφὴν ἀρκούντως καλὴν μετὰ τοῦ ἐλευθέρου χείλους τοῦ κάτω βλεφάρου κατὰ τὴν χαλάρωσιν τοῦ αὐτοῦ μυὸς καὶ ἔτι καλλιτέραν κατὰ τὴν συστολὴν τοῦ σφιγκτῆρος τῶν βλεφάρων.

« Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἐλεύθερον χεῖλος τοῦ ἄνω βλεφάρου ἔχον μεγαλείτερον μῆκος ἐν τῇ παλαιᾷ θέσει καὶ μὴ χωροῦν ἐν τῇ νέᾳ εἶχε σχηματίσει 3 ἢ 4 μικρὰς πτυχὰς μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ραφῶν καὶ ἐντεῦθεν προέκυπτεν ἀνωμαλία τις καὶ δυσμορφία, ἐδέησε νὰ ἐνεργήσωμεν ἀκολούθως καὶ δευτερευούσας μικρὰς συμπληρωματικὰς ἐγχειρήσεις συνισταμένας εἰς ἀφαίρεσιν σφηνοειδῶν τεμαχίων ἀπὸ τοῦ ἐλευθέρου χείλους κατὰ τὰς εἰρημένας πτυχάς.

« Πρὸς ἐπίδειξιν τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ πάσχοντος, ὅστις εἰρήσθω ἐν παρόδῳ μένει λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς γενομένης βελτιώσεως, θέλω παρουσιάσει ἐνταῦθα λίαν προσεχῶς καὶ φωτογραφίαν αὐτοῦ

« Ἐν συμπεράσματι δὲ ἔχομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ βλεφαρομεγαλεῖον τοῦτο, καθ' ἃ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ ἐγχείρησις, δὲν προήρχετο οὔτε ἀπὸ ἐλεφαντίασιν, οὔτε ἀπὸ συγγενῆ διαμαρτίαν περὶ τὴν διάπλασιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξιν πολλῶν κυστεωδῶν ἢ χαλαζοειδῶν ὀγκιδίων, ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἐκ τούτων ὀργασμὸν ἐν περιόδῳ ἀναπτύξεως καὶ χαλαρότητος τῶν ἱστῶν τὸ ἄλλως φυσιολογικὸν βλέφαρον ἐπεμηκύνθη καὶ ἠλλοιώθη μέχρι τοῦ εἰρημένου βαθμοῦ. Ἴσως δὲ εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν ἡ παρουσία τῶν ὀγκιδίων ἐκείνων ἐξεδηλοῦτο ἔξωθεν δι' ἀντιστοίχων ἐπαρμάτων καὶ ἀνωμαλίας τῆς ἐπιφανείας τοῦ βλεφάρου, ἂν καὶ ὁ πάσχων δὲν ἠδυνήθη νὰ πληροφορήσῃ ἡμᾶς περὶ τούτου »

III

Περίπτωσις τραυματισμοῦ τοῦ κάτω βλεφάρου μετὰ ῥήξεως τοῦ κατωτέρω δακρυακοῦ σωληναρίου.

« Κατὰ μῆνα Ἰούνιον ε. ἔ. προσῆλθε λεμβοῦχος τις τοῦ Γαλατᾶ ἐκ Χαρταλιμῆς καταγόμενος, ἡλικίας 50 περίπου ἐτῶν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα μὲν ὑγιέστατος, φέρων δὲ τραῦμα πρόσφατον κατὰ τὴν δεξιὰν ρινοπαρειακὴν χώραν παραχθὲν παρά τινι ἀτμοπλοίῳ ὑπὸ τοῦ ῥύγχους ἀλεξιβροχίου, ὅπερ κακῶς ριφθὲν ὑπὸ ἑτέρου συναδέλφου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ καταστρώματος εἰς τὴν λέμβον πρὸς τὸν παθόντα εὗρεν αὐτὸν κατὰ τὸν ἔσω κανθὸν τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω.

« Ἀφοῦ ἐκαθαρίσαμεν τὸ τραῦμα, εὕρομεν ὅτι ἡ λύσις τῆς συνεχείας ἀπέβλεπεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν ἐπιπεφυκότα πρὸς τὰ ἄνω εἰς ἔκτασιν 6—7 χιλιοστομέτρων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ δέρμα

(1) Δὲν ἀντελήφθημεν τῆς χροιᾶς αὐτοῦ.

πρὸς τὰ κάτω εἰς μῆκος 25 — 30 χιλιοστομέτρων καὶ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ρινοπαρειακῆς πτυχῆς. Συνεπῶς εἶχε σχηματισθῆ κρημνὸς πυραμιδοειδὴς ἀποτελούμενος ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ τριτημορίου τοῦ κάτω βλεφάρου καὶ ἔχων κορυφὴν τὸ κατώτερον δακρυακὸν σωληνάριον τετμημένον ἀμέσως πρὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ συνδέσμου τῶν βλεφάρων. Τὰ δὲ χείλη τοῦ τραύματος ἦσαν πανταχοῦ καθαρὰ ὡσεὶ εἶχε παραχθῆ ὑπὸ τέμνοντος ὀργάνου πλὴν τοῦ κατωτέρου πέρατος αὐτοῦ, ἔνθα διεκρίνετο βαθμός τις θλάσεως τῶν χειλέων καὶ τῆς γειτονίας, διότι, ὡς ἐφαίνετο, τὸ τιτρῶσκον ὄργανον εἶχεν εὕρει ἐκεῖ πλείονα ἀντίστασιν.

« Ὑπῆρχον λοιπὸν ἐνδείξεις ἐφαρμογῆς ραφῶν εἰς τὴν μείζονα μοῖραν τοῦ τραύματος καὶ δὴ τὴν ἀνωτέραν. Ὅταν ὅμως ἡτοιμαζόμεθα νὰ ἐφαρμώσωμεν τὰς ραφάς, ἀποβλέποντες ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴς δυσχέρειαν ὅπως ἀντιμετωπίσωμεν τὰ χείλη κατὰ τὸν ἔσω κανθόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν μέλλουσαν ἀπόφραξιν τοῦ δακρυακοῦ σωληναρίου, ἐσκέφθημεν ὅτι, χρησιμοποιοῦντες τὸν μόνιμον καθετηριασμὸν τοῦ ρινοδακρυακοῦ σωλῆνος διὰ τοῦ κατωτέρου δακρυακοῦ σημείου, καθὼς ἐκτελεῖται τοῦτο τελειότατα ἐπὶ ῥήξεως ὁλικῆς ἢ μερικῆς τῆς οὐρήθρας μέχρις ἱάσεως τῆς λύσεως τῆς συνεχείας, ἠθέλομεν ἔχει εἶδος ἰσχυρᾶς μεταλλικῆς ραφῆς προσφορωτάτης διὰ τὴν ἐν λόγῳ εὐκαιρίαν· ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ τὸ κατώτερον δακρυακὸν σωληνάριον διὰ τοῦ μέσου τούτου ἠδύνατο νὰ τηρηθῆ διαβατὸν εἰς τὰ δάκρυα.

« Ὅθεν ἐδοκιμάσαμεν κατ' ἀρχὰς νὰ εἰσαγάγωμεν καθετῆρος διπλοῦ τοῦ Bowman ἀριθμὸν 1ον διὰ τοῦ κατωτέρου δακρυακοῦ σημείου καὶ ἀκολούθως διὰ τῆς ἐν τῷ τραύματι εἰσόδου τοῦ ἑτέρου ἡμίσεως τοῦ κατωτέρου δακρυακοῦ σωληναρίου μέχρι τοῦ ἀσκοῦ τῶν δακρύων καὶ τῆς ρινικῆς κοιλίας. Ἀφοῦ δὲ ἐπετύχομεν τοῦτο, εἰσηγάγομεν ἕτερον καθετῆρα μονὸν ἀριθμοῦ 2ου, ὃν καὶ ἀφήκαμεν ἐπὶ τόπου.

« Τούτου γενομένου εἴδομεν ὅτι ὁ κρημνὸς προσηρμόσθη ἄριστα εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν. Οὐχ ἧττον ἐφηρμόσαμεν καὶ ραφὰς ἐπιπολαίας μίαν ἄνωθεν ἐπὶ τῆς μοίρας τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ τρεῖς κάτωθεν ἐπὶ τοῦ δέρματος· τούτων ἡ τελευταία ἐφηρμόσθη ἐπὶ τοῦ κατωτέρου πέρατος τοῦ τραύματος, ἔνθα διεκρίνετο καὶ θλᾶσις τῶν χειλέων, μετὰ νεαροποίησιν αὐτῶν.

« Τὴν τετάρτην ἢ πέμπτην ἡμέραν ἐφαίνετο ὅτι ἐπῆλθεν ἡ κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἕνωσις καλή, διὸ καὶ ἀφῃρέσαμεν τάς τε ραφὰς καὶ τὸν καθετῆρα, τοῦτον δὲ ἰδίως, διότι ὑπῆρχεν οἴδημα τοῦ ἔσω πέρατος τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ τῆς γειτονίας ὑποδεικνύον δυσκολίαν τῆς περὶ τὸν καθετῆρα κυκλοφορίας, πιθανῶς δὲ ἕνεκα τῆς παρουσίας αὐτοῦ.

« Οὕτω λοιπὸν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὸ τραῦμα ἐπουλώθη τελείως καὶ διελύθη πᾶν οἴδημα τῆς χώρας τοῦ ἔσω κανθοῦ, τὸ δὲ βλέφαρον ἀπέκτησε τὴν πρώτην αὐτοῦ κανονικὴν θέσιν ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσμορφίας (ἐκτροπίου ἢ λαγοβλεφάρου). Ὁ ἀσθενὴς ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένετο ἄφαντος (τὴν 10ην ἢ 12ην ἡμέραν) καὶ ἔκτοτε οὐδέποτε ἐπανείδομεν αὐτόν, ὅπως βεβαιωθῶμεν κάλλιον περὶ τοῦ εἰρημένου καλοῦ ἀποτελέσματος».

IV

Περίπτωσις πτώσεως τραυματικῆς τοῦ ἄνω βλεφάρου

« Κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον προσῆλθε νεανίας 19 ἐτῶν ἐκ Θεραπείων κάτοικος δὲ Φαναρίου καὶ ὑπάλληλος ἐμπορικοῦ καταστήματος φέρων πτῶσιν ἐπίκτητον τοῦ ἀριστεροῦ ἄνω βλεφάρου.

« Ἡ πτῶσις αὕτη κατὰ τὸ λέγειν τοῦ πάσχοντος εἶχε γεννηθῆ πρὸ τετραμηνίας περίπου συνεπείᾳ τυχαίου τραυματισμοῦ τοῦ εἰρημένου βλεφάρου. Ἡμέραν τινὰ ἐργαζόμενος ἐν τῷ καταστήματι τοῦ πάτρωνος αὐτοῦ προσέκρουσε σφοδρῶς εἰς προεξέχον κατὰ τὸ πλαίσιον τῆς θύρας σιδηροῦν προσάρτημα, τούτου δὲ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἀπόσπασις τοῦ πλείστου μέρους τοῦ ἀριστεροῦ ἄνω βλεφάρου ἀπὸ τοῦ ἔσω κανθοῦ ὁριζοντίως πρὸς τὰ ἔξω μέχρι τοῦ ἔξω χείλους τῆς κόγχης, ἀκριβῶς δὲ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ὀφρυοβλεφαρικῆς πτυχῆς, εἰς τρόπον ὥστε ἅπασα ἡ ταρσικὴ μοῖρα τοῦ βλεφάρου τούτου ἐκρεμάσθη εἰς κρημνὸν συγκρατούμενον μόνον διὰ στενοῦ μίσχου κατὰ τὸν ἔξω κανθόν.

« Τότε κατέφυγεν εἰς συνάδελφον χειροῦργον ὅστις προσέρραψε τὸ ἐν κρημνῷ βλέφαρον εἰς τὴν οἰκείαν αὐτοῦ θέσιν λίαν ἐπιτυχῶς εἰς πρώτην ὄψιν, ἀλλ' ἀπέμεινεν αὐτῷ ἡ μόνιμος πτῶσις τοῦ ἐν λόγῳ βλεφάρου. Ἡμεῖς δὲ ἐξετάσαντες λεπτομερῶς εὕρομεν τὰ ἑξῆς. Ἡ πτῶσις ἦτο τελεία, ὁ δὲ πάσχων οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον ἠδύνατο νὰ ἀνυψώσῃ τὸ βλέφαρον, οὔτε διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ὑψωτῆρος, οὔτε διὰ τῆς τοῦ μετωπιαίου μυός. Ὁ πάσχων παρεπονεῖτο δι' ὀλίγον καὶ σκοτοδινίαν, ἀποτέλεσμα σαφὲς τῆς πτώσεως ταύτης, διότι αἱ ἐνοχλήσεις αὗται ἐξηλείφοντο ἅμα ἐπεδέετο ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμός. Συνεπῶς δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ ἐργασθῇ ἕνεκα τῆς καταστάσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου, ὡς ἔλεγεν. Ἀναστρέφων τις τὸ βλέφαρον δέκα ἐπάρατα κατὰ τὸ ἀνώτατον χεῖλος τοῦ ταρσοῦ ἐπιμήκη πτυχὴν ἐώρακεν, ἐνόησε καὶ ἐξέχουσαν, προεξουσίην δ' ἐξ ἐνδεπλώσεως ἢ μᾶλλον ἐντροπίου τοῦ εἰρημένου χείλους τοῦ ταρσοῦ. Τοῦτο δὲ βεβαίως ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς μὴ δι' ἰδιαιτέρων ραφῶν συνενώσεως τοῦ χείλους τούτου μετὰ τοῦ τένοντος τοῦ ὑψωτῆρος κατὰ τὴν ἐνασμήλωσιν τῶν σκληρῶν ἀμέσως μετὰ τὸν τραυματισμόν. Τὸ δὲ ὕψος τοῦ βλεφάρου δὲν ἐφαίνετο ἠλαττωμένον εἰς βαθμὸν ἀξιοσημείωτον.

« Προκειμένου λοιπὸν νὰ ἐπιχειρήσωμεν ἐγχείρησιν κατὰ τῆς πτώσεως, ἐσκέφθημεν ὅτι ἦτο ὀρθότερον νὰ προτιμήσωμεν τοὐλάχιστον δοκιμαστικῶς πάσης ἄλλης ἐκείνην, ἥτις ἠθέλε κατορθώσει νὰ συνενώσῃ τὸ ἀνώτερον χεῖλος τοῦ ταρσοῦ, τὸ εὑρισκόμενον ὡσεὶ ἐλεύθερον ὑπὸ τὸν ἐπιπεφυκότα, μετὰ τοῦ τένοντος τοῦ ὑψωτῆρος, καθ' ὅσον μάλιστα διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἠθέλομεν ἐξαλείψει καὶ τὴν ἐπημμένην σκληρὰν πτυχὴν τοῦ ταρσοῦ ἀπὸ τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τοῦ βλεφάρου.

« Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν παρεστημένου καὶ τοῦ συναδέλφου κ. Δ. Σπαθιώτου, ἐνηργήσαμεν τομὴν τοῦ δέρματος κατὰ μῆκος τοῦ βλεφάρου ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἴχνους τῆς ποιηθείσης συρραφῆς ἀλλὰ μὴ ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ ἐλευθέρου χείλους. Ἀπεψιλώσαμεν τὸ δέρμα πρὸς τὰ κάτω καὶ ἰδίως πρὸς τὰ ἄνω μέχρι τοῦ ἀνωτέρου χείλους τῆς κόγχης καὶ ἐτέθημεν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ τένοντος τοῦ ὑψωτῆρος, ἀφοῦ ἀπεψιλώσαμεν καὶ τὴν παχεῖαν στιβάδα τῶν μαλακίων τοῦ σηραγγώδους καὶ διὰ πλαγίας καθέτου τομῆς ἀνετρέψαμεν αὐτὴν ἐπὶ τὰ πλάγια.

« Μετὰ ὀλίγα ταῦτα δὲν ἀνεύρομεν σαφῶς τὸν τένοντα ὡς ἔχει φυσιολογικῶς, ἀλλ' οὐτ' ἔζητήσαμεν νὰ προβῶμεν μέχρι τοῦ σώματος τοῦ μυός, διότι ἀρ' ἑνὸς παρετηρεῖτο ἐκτεταμένη σύμφυσις τῶν περιτενίων τῆς χώρας ταύτης (τῆς κατὰ βάθος βλεφαρομετωπικῆς καὶ τῆς ταρσοκογχικῆς) καὶ ἐκ τούτου δυσκολία περὶ τὴν ἀπεψίλωσιν καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπῆρχε λόγος νὰ ἐλπίσωμεν ὅτι διὰ συνενώσεως τοῦ ἀνωτέρου ταρσικοῦ χείλους μετὰ τοῦ σώματος τῶν περιταινιῶν τούτων ἠθελεν ἐπανέλθει ἡ κίνησις τοῦ βλεφάρου εἰς τὸ κατὰ φύσιν. Καθ' ὅσον μάλιστα παραγγελλομένου τοῦ πάσχοντος ὅτως ποιήσηται ἀγῶνα πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ βλεφάρου, διεκρίνετο κίνησις ἐλκυσμοῦ ἐκ τοῦ βάθους τῆς κόγχης ἐπὶ τῶν εἰρημένων περιταινιῶν.

« Ἀπεψιλώσαμεν συνεπῶς τὸ ἀνώτερον χεῖλος τοῦ ταρσοῦ καὶ ἠνώσαμεν αὐτὸ διὰ ραμμάτων ἐξ ἀσήπτου χορδῆς μετὰ τῶν κατὰ βάθος περιταινιῶν. Τέλος ἐπερατώσαμεν τὴν ἐγχείρησιν δι' ἁπλῆς συνενώσεως τῆς ἐξωτερικῆς τομῆς τοῦ δέρματος.

« Τούτου γενομένου ἀντελήφθημεν ἀμέσως βελτιώσεώς τινος τῆς πτώσεως, ὁ δ' ἀσθενὴς κελευόμενος εἰς ἀνύψωσιν τοῦ βλεφάρου κατώρθου ν' ἀνυψώσῃ αὐτὸ κατὰ 2 — 3 χιλιοστόμετρα.

« Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐγχείρησις ἐξετελέσθη ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοπικῆς διὰ κοκαΐνης ναρκώσεως.

« Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ὅτε ἐπερατώθη σχεδὸν καὶ ἡ ἀποθεραπεία τῆς ἐγχειρήσεως, ὑπῆρχε μείζων βελτίωσις, ὁ πάσχων ἀνύψου τὸ βλέφαρον μέχρι 6 καὶ 7 χιλιοστομέτρων, ἤτοι περίπου μέχρι τῆς μετρότητος τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἀλλ' ἀκολούθως παρακολουθήσαντες ἐπὶ μῆνα καὶ περιπλέον τὸν πάσχοντα δὲν εἴδομεν πλήρη βελτίωσιν. Οὐχ' ἧττον μετὰ συστολὴν ἰσχυρὰν τοῦ μετωπιαίου μυὸς ἡ κόρη ἀπεκαλύπτετο τελείως καὶ ὁ πάσχων ἔβλεπε δι' ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ ἐκείνη ἐνδίπλωσις τοῦ ταρσοῦ σχεδὸν ἐξέλιπεν.

« Ἐμένε λοιπὸν εἰσέτι σπουδαῖος βαθμὸς πτώσεως. Προὐτείναμεν τότε αὐτῷ καὶ ἑτέραν ἐπέμβασιν συμπληρωματικὴν ὅπως ἐκτελέσωμεν ἐν σειρᾷ τὴν μέθοδον τοῦ καθηγητοῦ Πανᾶ. Ὁ πάσχων ὅμως καίτοι συγκατανέσας δὲν ἐπανῆλθε μέχρι τοῦδε, ἀλλ' ὡς ἔμαθον παρὰ γνωρίμων αὐτοῦ ἔκτοτε ἐργάζεται ἀνενοχλήτως καὶ μένει εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ἐπιγενομένης βελτιώσεως.

« Καθόσον δ' ἡμεῖς ἀντελήφθημεν, ἡ ἀτέλεια τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ἡμετέρας ταύτης ἐπεμβάσεως προῆλθεν ἐκ τριῶν αἰτίων.

1ον Ἐπειδὴ ἡ συνένωσις τοῦ ταρσοῦ ἐγένετο μετὰ περιταινιῶν συμπεφυκυιῶν πιθανώτατα μετὰ τοῦ τένοντος, οὐχὶ δὲ ἀμέσως μετὰ τοῦ τελευταίου. τὸ ὁλικὸν μῆκος τοῦ ἐλκόντος ἰστοῦ ἐγένετο μακρότερον τοῦ δέοντος, ἐξ οὗ ἐξασθένησις τῆς ἐνεργείας τοῦ μυός. 2ον Κατὰ τὴν ἀποθεραπείαν ἐσχηματίσθη μικρὸν ἀποστημάτιον κατὰ τὸ σημεῖον τῆς ἐξωτέρας ἀσήπτου

ἐσωτερικῆς ραφῆς. Πιθανῶς δέ, ὡς ἐκ τούτου, ἕνωσις ἐκεῖ δὲν ἐγένετο. Ἂν ἐπειδὴ ἡ ἐξωτερικὴ τομὴ τοῦ δέρματος συρραφεῖσα ἐπέκειτο ἀμέσως ἐπὶ τῆς γραμμῆς τῶν ἐσωτερικῶν ραφῶν, ἐπῆλθε σύμφυσις ἀνένδοτος τοῦ δέρματος μετὰ τῶν ὑποκειμένων ἱστῶν, ἰδίως δὲ τοῦ ταρσοῦ. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἔξωθεν ἀντιστοιχοῦσα τῷ ταρσῷ μοῖρα τοῦ δέρματος δὲν συνεπτύσσετο κατὰ τὴν ἄνοδον τοῦ ταρσοῦ ὀλισθαίνουσα ἐπὶ τούτου, ὡς φυσιολογικῶς συμβαίνει, καὶ παρεκώλυε τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἄνω κίνησιν».

Ὁ κ. **Λιμαράκης** τὰς σκέψεις τοῦ κ. Ἰατροπούλου περὶ ἀνακοινώσεων καὶ ἁπλῶς ἀξιοπαρατηρήτων περιπτώσεων ἐπαινεῖ, προτείνει δὲ συγχρόνως ν' ἀναζωπυρηθῶσι αἱ ἐργασίαι τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ δι' ἄλλων μέσων. Φρονεῖ δὲ ὅτι διὰ δύο μέσων ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀναζωπύρησις αὕτη· δι' ἐγγραφῆς ἑκάστου μέλους τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς διὰ μελέτην ἐπὶ θέματός τινος εἰ δυνατὸν σχετιζομένου καὶ μὲ τὴν ἀρχαίαν καὶ Βυζαντινὴν ἰατρικήν, καὶ δι' ἐγγραφῆς ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἑκτὸς τῆς τακτικῆς ὕλης καὶ ζητημάτων γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος.

Ὁ κ. **Τράντας** ὑποστηρίζει τὸ πρῶτον μέρος τῆς προτάσεως τοῦ κ. Λιμαράκη, νὰ ὑποχρεωθῶσι δηλαδὴ τὰ μέλη νὰ ποιήσωσιν ἕκαστος ἀνὰ μίαν ἀνακοίνωσιν· ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὸ δεύτερον, φρονεῖ ὅτι δὲν ἐνέχει πρακτικότητος ἀφοῦ ὁ ἀλκοολισμὸς ὑπάρχει ἤδη ἐγγεγραμένος ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει καὶ οὐδένα πρὸς ἀνακοίνωσιν προσείλκυσεν.

Ὁ κ. **Ἰωάννου** φρονεῖ ὅτι ἐὰν ἀντὶ τοῦ περὶ ἀλκοολισμοῦ θέματος, ἐφ' οὗ αἱ προσωπικαὶ ἑκάστου παρατηρήσεις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὦσιν ἄφθονοι, ὑπῆρχεν ἄλλο ζήτημα ὡς π. χ. τὸ ζήτημα τῆς θεραπείας τῆς συφιλίδος, θὰ ἠδύναντο περισσότεροι ἐκ προσωπικῶν παρατηρήσεων νὰ λάβωσι τὸν λόγον. Προτείνει δὲ ὅπως τὸ ἄνω θέμα τεθῇ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει.

Ὁ κ. **Ἀκεστορίδης** φρονεῖ ὅτι ἡ πρότασις τοῦ κ Λιμαράκη ἀντιβαίνει εἰς τὸν Κανονισμόν, θεσπίσαντα τὰς ἠθικὰς ὑποχρεώσεις ἑκάστου μέλους. Ὅταν γείνῃ ἐπιβολὴ πρὸς ἐργασίαν, αἴρεται ἡ ἠθικὴ αὕτη ὑποχρέωσις. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ζητήματα τοῦ γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος νὰ τεθῶσι ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει, τὸ τοιοῦτον εἰς οὐδὲν ἀντικρούει.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** φρονεῖ ὅτι ἔχει διττὸν σκοπὸν ἡ πρότασις τοῦ κ. Λιμαράκη, καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ πρὸς τὸ κοινὸν νὰ καθιστάμεθα ὠφέλιμοι, ἐφ' ᾧ καὶ ὑποστηρίζει τὴν πρότασιν αὐτοῦ.

Ὁ κ. **Λιμαράκης** λέγει ὅτι ἐν Ἀνατολῇ νέαι ἀνακαλύψεις καὶ νέα πράγματα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν. Ἐὰν ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπὴ ἀναθέσῃ εἰς τὰ μέλη τὴν παρουσίασιν ἐργασίας τοῦτο θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐλατήριον πρὸς ἐργασίαν, διότι ὅλοι ἔχομεν τὴν διάθεσιν νὰ ἐργασθῶμεν καὶ ὅμως τὸ πολυάσχολον ἡμῶν καὶ ἡ διὰ τὴν αὔριον ἀναβολὴ μᾶς ἀναγκάζουσι νὰ μὴ ἔχωμεν ἑτοίμους ἀνακοινώσεις. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ μὴ δυνάμενος καὶ πάλιν νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐργασίαν, ἣν θὰ ἀναθέσῃ αὐτῷ ἡ Ἐπιτροπή, δὲν ὑπόκειται εἰς οὐδεμίαν ποινικὴν ρήτραν. Ἐργαζόμενοι ἐπί τινος θέματος θὰ δυνάμεθα νὰ παρακολουθῶμεν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ζητήματος, οὗ ἐπιληφθησόμεθα, καὶ τὴν διερεύνησιν τῶν γνωμῶν τῶν σχετιζομένων καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἰατρικήν. Διὰ τὴν ἐγγραφὴν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει τῶν ζητημάτων γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος ὡς ἐπρότεινε συμφωνεῖ ἐν ταῖς λεπτομερείαις πληρέστατα τῷ κ. Ἰωάννου Διατυπεῖ δὲ τὴν πρότασιν του οὕτω· νὰ παρακληθῶσι τὰ μέλη ὅπως ἐγγραφῶσι διὰ μίαν τοὐλάχιστον ἀνακοίνωσιν δι ἕκαστον συλλογικὸν ἔτος.

Ὁ κ **Πρόεδρος** λέγει ὅτι ὁ κ. Λιμαράκης ὡς εὐχὴν ἐξέφρασε τὴν πρότασίν του. Ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον πάντες ἐπιδοκιμάζουσι τὴν πρότασιν τοῦ κ. Λιμαράκη

Ἡ Ἐπιτροπὴ παραδέχεται ἐπίσης τὴν πρότασιν τοῦ κ Ἰωάννου ὅπως τεθῇ τὸ ζήτημα τῆς θεραπείας τῆς συφιλίδος ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἐκ παραλλήλου μετὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ.

Ὁ κ **Πασχαλίδης** ἅπτεται τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος φρονῶν ὅτι πρέπει νὰ ἐπιληφθῇ τούτου ἡ Βιολογικὴ Ἐπιτροπή.

Ὁ κ **Λιμαράκης** φρονεῖ ὅτι ἐπὶ τοῦ γλωσσολογικοῦ ζητήματος πρέπει νὰ

γείνωσι πολλαὶ εἰσηγητικαὶ ἐπιτροπαὶ δι' ὅλους τοὺς παρομαρτοῦντας ἰατρικοὺς κλάδους.

Τράντας Νομίζω ὅτι δὲν εἶναι πρακτικὴ τοιαύτη τις συζήτησις, διότι δὲν εἶναι κατορθωτὴ ἡ εἰσαγωγὴ νέων ὅρων· μόνον ὁ καθηγητὴς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πανεπιστημίου Παππᾶ Ἰωάννου ἔπλασε 2.000 ὅρους σβεσθέντας ἐν τῷ τάφῳ μετ' αὐτοῦ.

Ὁ κ **Ἰωάννου** φρονεῖ ὅτι τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἶναι διττόν Πρόκειται νὰ θεσπίσωμεν ὅρους ὧν νὰ ποιώμεθα χρῆσιν ἐν τῇ Ἑλλ. Ἰατρικῇ ἢ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐπιβάλλωμεν τοὺς νέους ὅρους καὶ ἐν Εὐρώπῃ Τὸ δεύτερον ἀκατόρθωτον καὶ ἰδοὺ διατὶ ἀπέτυχαν οἱ 2 000 ὅροι τοῦ Παππᾶ Ἰωάννου.

Πρόεδρος—Νομίζω ὅτι ἐπιβολὴ νέων ὅρων εἶναί τι δυσχερές· ἐν τῇ Μαιευτικῇ ὑπάρχει ἐργαλεῖον ὀνόματι κρανιοκλάστης, ὅστις ὅμως δὲν κλᾶ ἀλλ' ἁπλῶς ἑλκύει Νομίζετε ὅτι ἐὰν ὀνομάσωμεν αὐτὸν κρανιουλκὸν, θὰ ἐπιτύχωμεν νὰ ὀνομάζηται οὕτω πανταχοῦ; Δὲν τὸ πιστεύω,

Γαβριηλίδης—Νομίζω ὅτι περὶ τῆς λέξεως ἡμιανοψία πρέπει νὰ ζητηθῇ ἰδιαιτέρως ἡ γνώμη τῆς φιλ Ἐπιτροπῆς, ἵνα ἀποφανθῇ. ἐὰν ἡμιανοψία εἶναι τὸ ὀρθὸν ἢ ἡμιανοψία, διότι πρόκειται περὶ καθαρῶς φιλολογικοῦ ζητήματος.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρίασις.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΑ'.

21 Ἰανουαρίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ καὶ ἐπικυροῦνται

Ὁ κ. **Ἀπέρης** ἐπανερχόμενος εἰς τὴν μέθοδον τοῦ Vidal, περὶ ἧς ἐν προηγουμένῃ συνεδριάσει εἶχεν ὁμιλήσει ὁ κ. Γαβριηλίδης, ἐπαινεῖ αὐτὴν, ἀλλὰ παρατηρεῖ ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη κατά τινα συγγραφέα δίδει θετικὰ ἀποτελέσματα μόνον κατὰ 90 %.

Ὁ κ **Γαβριηλίδης** δὲν ἠξεύρει, ἂν αἱ ἀποτυχίαι κατὰ 10 % τοῦ ἐν λόγῳ συγγραφέως δὲν ὀφείλονται εἰς τὸ ὅτι περιωρίσθη ἴσως ἐν τῇ ἐξετάσει κατὰ τὰς πρώτας μόνον ἡμέρας τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, ὁπότε ἡ ὀρροδιαγνωστικὴ μέθοδος ἀστοχεῖ, ὡς συνέβη αὐτῷ τῷ ἰδίῳ παρ' ἀσθενεῖ ἐν τῷ γαλλικῷ νοσοκομείῳ, ὅπου ἐν ἀρχῇ μὲν ἠστόχησεν, μετά τινας ὅμως ἡμέρας ἐπέτυχεν.

Ὁ κ **Ἀπέρης** προσθέτει ὅτι καὶ ἕτερος συγγραφεὺς συνηγορεῖ ἐκθύμως ὑπὲρ τῆς ἀποτυχίας τῆς μεθόδου κατὰ 10 %. Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ μικροβίοις παρετηρήθη ἡ αὐτὴ ἀντίδρασις, ὧν ὅμως ἡ διάγνωσις εἶναι εὔκολος μὴ συγχεομένων πρὸς τὰ τοῦ τυφοειδοῦς.

Τράντας—Παρετηρήσαμεν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νοσοκομείῳ περίπτωσιν πεπαλαιωμένου τραχώματος παρὰ νεανίᾳ 22 ἐτῶν περίπου, μετ' οὐλῶν τοῦ ἐπιπεφυκότος, καὶ κερατιτίδων βελτιουμένων καὶ δεινουμένων ἀλληλοδιαδόχως παρὰ πᾶσαν θεραπευτικὴν ἀγωγήν. Ἐν τῷ μεταξὺ προσεβλήθη ὑπὸ εὐλογίας λίαν ἐντόνου μετ' ἐξανθήματος ἀφθόνου καθ' ὅλον τὸ πρόσωπον καὶ δὴ τὰ βλέφαρα ἔξωθεν. Ἐν τῷ μεταξὺ πλὴν τῆς ἀντισηψίας οὐδὲν ἐγένετο θεραπευτικῶς ὡς πρὸς τοὺς ὀφθαλμούς. Μετὰ τὴν ἴασιν τῆς εὐλογίας, ἐπῆλθε καὶ ἴασις τῶν τραχωμάτων καὶ ἐξηλείφθη ἡ ὑπεραιμία ἐκείνη ἡ αἰώνιος, καὶ ἡ διήθησις τοῦ κερατίου, ἐπουλώθησαν τὰ πολλαπλᾶ ἑλκύδρια τοῦ κερατίου, ἔκτοτε δὲ (ἀπὸ μηνῶν τινῶν) ἡ ἴασις ἐπιμένει. Γινώσκομεν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἐρυσιπέλατος, χολέρας καί τινων ἄλλων καθολικῶν νόσων ὡς πρὸς τὸ τράχωμα, ὡς καὶ κατ' ἄλλων παθήσεων τοπικῶν, ὡς ὄγκων ἰαθέντων ἐκ περιεμπεσόντος ἐρυσιπέλατος. Ὁ κ. Terson, ὅστις ἐν μελέτῃ του ἀξίᾳ λόγου φαίνεται ἐρευνήσας τὴν βιβλιογραφίαν, δὲν ἀναφέρει παρά-

δειγμα τραχώματος ἰαθέντος ἐξ εὐλογίας. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ παρατήρησίς μας δύναται νὰ ἔχῃ ἀξίαν τινά Ἠθελε δὲ εἶσθαι ἐνδιαφέρον νὰ γινώσκωμεν κατὰ πόσον ὁ ἐμβολιασμὸς ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἐπίδρασίν τινα κατὰ τοῦ τραχωματικοῦ μολύσματος, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἠδυνάμεθα πιθανῶς νὰ ἐξαγάγωμεν θεραπευτικὰς ἐνδείξεις Ὁ ἰαματικὸς τρόπος τῆς ἐπιδράσεως τῶν καθολικῶν νόσων ἐπὶ τοπικῶν παθήσεων ἐν γένει διττῶς ἐξηγήθη ἢ διὰ τῆς ἐπερχομένης τοπικῆς ἀντισπάσεως τοῦ δέρματος ἢ διὰ τῆς ἀλληλεξουδετερώσεως τῶν ἰῶν. Σημειωτέον ὅτι ὁ ἕτερος τῶν ὀφθαλμῶν ἔπαθε διαπίνησιν τοῦ κερατίου λήξασαν διὰ σταφυλώματος· ὁ ὀφθαλμος οὗτος ἡμέρας τινὰς (15 περίπου) πρὸ τῆς εὐλογίας εἶχεν ὑποστῇ ἐγχείρησιν στραβισμοῦ.

Λιμαράκης—Πῶς ἰάθη τὸ τράχωμα ;

Τράντας—Δι' οὐλῶν, ὡς συνήθως.

Ἀπέρης—Δέον ὁ ἐμβολιασμὸς νὰ δοκιμασθῇ· πιθανὸν ν' ἀνευρεθῇ οὕτω ἡ θεραπεία τῶν τραχωμάτων. Αὐτὸς προσφέρεται νὰ παράσχῃ τὴν δαμαλίδα δωρεὰν διὰ τοὺς πτωχούς

Λιμαράκης—Ἄλλοτε ἐξηγεῖτο ἡ ἰατρικὴ δρᾶσις τῶν παρεμπιπτουσῶν τοιούτων νόσων διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐρεθισμοῦ· οἱ νεώτεροι ἀποδέχονται τὴν σύγκρουσιν τῶν μικροβίων, ὡς ὁ βλεννορροϊκὸς ἰὸς ὁ καταστρέφων τὸν τραχωματικόν. Πρέπει ὁ δαμαλισμὸς νὰ γίνηται, ἂν δὲ μετὰ τοῦτο τὰ τραχώματα μὴ ἰῶνται, φρονῶ ὅτι δέον τοπικῶς ἡ δαμαλὶς νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ τοῦ ἐπιπεφυκότος· οὕτω θὰ δράσωμεν καὶ γενικῶς καὶ τοπικῶς.

Τράντας—Ἡ πρότασις τοῦ κ. Λιμαράκη εἶναι εὔστοχος, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ ἡ τοπικὴ ἐφαρμογὴ φέρῃ βλάβας, σχηματιζομένων γνησίων φλυκταινῶν, διότι ὁ χρόνος τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ἀναδαμαλισμοῦ δὲν εἶναι ὡρισμένος

Ὁ κ **Ἀπέρης** ἐκθέτει τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σιελολίθου, ὃν ὁ κ Κελαϊδίτης παρουσίασε πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς :

Κύριοι,

« Πρὸ τῶν τελευταίων διακοπῶν τῆς Βιολογ. Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Π. Κελαϊδίτης εὐηρεστήθη νὰ μοὶ ἐμπιστευθῇ τὴν χημικὴν ἀνάλυσιν σιελολίθου, περὶ τοῦ ὁποίου τότε ἐξέθεσεν ὑμῖν τὰ δέοντα ὑπὸ κλινικὴν ἔποψιν. Σπεύδω σήμερον νὰ σᾶς ἀνακοινώσω τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν μου.

« Ὁ σιελόλιθος οὗτος εἶχε μῆκος μὲν 14 χιλιοστομέτρων, πλάτος δὲ 9 καὶ ἐζύγιζε ὑπὲρ τὰ 65 ἑκατοστόγραμμα. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ ἦτο χρώματος λευκορρίου, ἀώλκλος μετὰ ρυτίδος τινος. Συνετρίβετο ἀρκετὰ εὐκόλως, χωριζόμενος εἰς στρώματα λίαν κανονικά

« Ἡ χημικὴ συνθεσις αὐτοῦ ἐπὶ τοῖς 100 εἶχε ὡς ἑξῆς :

Ὕδωρ	4,12
Φωσφορικὴ τίτανος	65,15
» μαγνησία	7,25
Ἀνθρακικὴ τίτανος	7,17
Ὀργανικαὶ οὐσίαι	16,36
Σίδηρος	ἴχνη λίαν ἐπαισθητά
Ὀξείδιον πυριτίου (Silice)	ἴχνη.

« Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος, μήκους καὶ τῶν πληροφοριῶν ἃς ἔδωκεν ὑμῖν ὁ κ Κελαϊδίτης, ὁ σιελόλιθος οὗτος φαίνεται ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ πόρου τοῦ Warton καὶ οὐχὶ τοῦ Stenon καίτοι δὲ οἱ λίθοι τοῦ Οὐαρτωνείου πόρου εἰσὶ συχνότεροι τῶν τοῦ Στενωνείου, οὐχ ἧττον καὶ οἱ πρῶτοι δὲν εἶναι τόσον κοινοί, πρὸ πάντων δὲ αἱ χημικαὶ ἀναλύσεις αὐτῶν δὲν εἶναι πολυάριθμοι. Τοῦτο καὶ μόνον ἀρκεῖ ὅπως πᾶσα μελέτη αὐτῶν παρουσιάζῃ ὑμῖν ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον.

« Ὑπὸ χημικὴν ἔποψιν ὁ σιελόλιθος οὗτος δίδει ἀφορμὴν ὅπως κάμω τὴν ἑξῆς παρατήρησιν. Κατὰ πρῶτον μέν, ὅτι ὑπάρχει μεγάλη χημικὴ σχέσις μεταξὺ τῶν σιελολίθων καὶ τῶν ἀμυγδαλολίθων, καὶ ἐπὶ τούτῳ βασίζομαι εἰς τὰς ἀναλύσεις τοῦ Berlioz καὶ τοῦ Graille Thèse soutenue le 4 Juin 1896 sur les calculs salivaires du canal de Warton) καὶ εἰς τὰς ἡμετέρας ἀναλύσεις. Κατὰ δεύτερον δέ, ὅτι ὁ σίδηρος δὲν εἶναι ἡ οὐσία, ἥτις δύναται νὰ χωρίσῃ τοὺς ἀμυγδαλολίθους τῶν σιελολίθων, διότι καὶ ὁ σιελόλιθος οὗτος ὡς καὶ ἄλλοι οὓς ἀνέλυσα, πάντοτε περιεῖχον σίδηρον εἰς ποσὸν ἐλάχιστον μὲν ἀλλὰ λίαν ἐπαισθητόν. Διὰ τοῦ θειοκυανούχου καλίου καὶ διὰ τοῦ σιδηροκυανούχου καλίου δύναταί τις εὐκόλως ν' ἀνακαλύψῃ αὐτόν.

« Ἀρ' ἑτέρου δὲν βλέπω διὰ ποῖον λόγον ἡ χημικὴ σύνθεσις τῶν σιελολίθων πρέπει νὰ διαφέρῃ τῆς τῶν ἀμυγδαλολίθων, ἀφοῦ αἱ αὐταὶ αἰτίαι καὶ αἱ αὐταὶ οὐσίαι προκαλοῦσιν ἀμφοτέρους, διότι ἄλλως τε ὁ Οὐαρτώνειος πόρος δὲν ἀπέχει πολὺ τῶν ἀμυγδαλῶν καὶ κατὰ συνέπειαν ἀμφότεροι εὑρίσκονται ὑπὸ τὴν δρᾶσιν τῶν αὐτῶν αἰτίων»

Ὁ κ. **Ἰωάννου** λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τῶν λεχθέντων τοῦ κ Ἀπέρη λέγει. ὅτι οἱ ἀμυγδαλόλιθοι εἶναι σπανιώτατοι· διέγνω τελευταῖον τοιοῦτον. Κατὰ τὸν Lück γίνεται διάτασις τῶν κρυπτῶν τῶν ἀμυγδαλῶν,τὰ δὲ ἐκκρίμματα ἀποτιτανούμενα παράγουσι τοὺς ἀμυγδαλολίθους ἐνίοτε συγκρύπτονται ὄπισθεν τῶν ἀμυγδαλῶν κατὰ τὴν ἐξέτασιν, τῆς γλώσσης πρὸς τὰ κάτω κατωθουμένης· διὸ δέον ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ἡ γλῶσσα νὰ ἐξελκύηται πρὸς τὰ ἔξω.

Ὁ κ. **Λιμαράκης** περὶ τῶν ἐπιπολαζουσῶν νόσων λέγει ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ χειμῶνος ὑπάρχουσι διφθερῖτις, εὐλογία, ἐλαρά· ἀπό τινος δὲ βρογχίτιδες γριπποειδεῖς λόγῳ τῶν γενικῶν συμπτωμάτων καὶ τῶν ἐπιπλοκῶν (ὠτίτιδες μέσαι ἄνευ φαρυγγιτίδων) καὶ δὴ λόγῳ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν παρὰ πολλοῖς μέλεσι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας.

Ἰωάννου — Εἶδον γρίππην ἐπενεγκοῦσαν μέσην ὠτίτιδα

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΒ'.

28 Ἰανουαρίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδριάσεως καὶ ἐπικυροῦνται.

Ἐπὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν ὁ κ. Ἰωάννου ἐπανέρχεται εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἀμυγδαλολίθων, ἵν' ἀναφέρῃ περίπτωσιν τοῦ Schroeder παρορασθεῖσαν τὸ πρῶτον ἅτε ἐκληφθεῖσαν ὡς ὑπερτροφίαν ἁπλῶν ἀμυγδαλῶν, ἀλλ' ἀναγνωρισθεῖσαν ἐκ τῆς ἐγχειρήσεως τῆς ἀμυγδαλοτομίας, ὅτε προσέκρουσεν ὁ ἀμυγδαλοτόμος πρὸ τοῦ λίθου. Ἡ περίπτωσις αὕτη ὡς ἐκ τῆς ἐν λόγῳ λεπτομερείας εἶναι μοναδική. Παρ' ἑτέρῳ ἔχοντι ἀμυγδαλόλιθον, ἡ πάθησις προϋκάλει βῆχα παροξυστικόν, κατὰ δὲ τὴν ἀπόχρεμψιν συνεξῆλθε καὶ ὁ λίθος, οὗ τὴν ὕπαρξιν δὲν εἶχον ὑποπτευθῆ πρότερον Εὑρέθη ὅμως κοιλότης, ἣν κατεῖχεν ἐν τῇ ἀμυγδαλῇ ὁ λίθος. Αἱ τοιαῦται περιπτώσεις εἶνε βεβαίως σπάνιαι.

Ἀπέρης—Καὶ ἡμεῖς ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσωμεν 5—6 ἀμυγδαλολίθους χημικῶς. Ἐκ τούτου εἰκάζομεν ὅτι δὲν εἶνε πολὺ σπάνιοι οἱ ἀμυγδαλόλιθοι. Πρὸς ἐξήγησιν τῆς γεννήσεως αὐτῶν φρονοῦμεν, ὡς διὰ τοὺς λίθους τοὺς ἐσωτερικοὺς, τοὺς προστατικοὺς καὶ ἐν γένει τοὺς ἐν βλεννομεμβράναις σχηματιζομένους, ὅτι ὡς πρώτη κατάθεσις, ὡς πυρὴν χρησιμεύει ἡ λιμνάζουσα που βλέννα, περὶ ἣν εἶτα συγκεντροῦνται τὰ χημικὰ συστατικὰ τῶν λίθων. Ὅλως ἐκτάκτως ὡς πυρὴν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἀλλότριόν σῶμα.

Ἰωάννου Τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ μοναδικὸν τῶν ἐν λόγῳ περιπτώσεων ἔγκειται ἐν ταῖς μνημονευθείσαις λεπτομερείαις, ἃς δὲν παρουσιάζουν συνήθως οἱ ἀμυγδαλόλιθοι,ἀρκούντως σπάνιοι ἄλλως τε καθ' ἑαυτούς. Ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ κ. Ἀπέρη ἐξήγησις συμφωνεῖ τῇ τοῦ Lück.

Μεθ' ὃ λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΓ'.

4 Φεβρουαρίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Τὰ πρακτικὰ ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται μετὰ μικρὰς διορθώσεις.

Ὁ κ. **Μιχαλακόπουλος** ἐπανερχόμενος εἰς τὸ περὶ ἀλκοολισμοῦ ζήτημα τῆς ἡμερησίας διατάξεως παρατηρεῖ ὅτι μὴ ὑπάρχοντος ὅρου ἐπιστημονικοῦ ἐκφράζοντος ἐν τῇ ἑλληνικῇ ὅ τι παρ' εὐρωπαίοις ὁ ὅρος alcoolismus (alcoolisme) τῆς πρώτης ἀνάγκης εἶναι νὰ ὁρισθῇ ὁ κατάλληλος πρὸς τοῦτο ὅρος κατόπιν συζητήσεως ἐν τῇ Βιολ. Ἐπιτροπῇ, ἥτις φαίνεται ἡ μᾶλλον κατάλληλος ὅπως λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ἐπὶ τούτῳ δὲ πολλοὶ ἔλαβον τὸν λόγον καὶ προὐτάθησαν ἀλληλοδιαδόχως ὅροι οὐκ ὀλίγοι, ὡς **οἰνοπνευματισμός, οἰνοπνευματῖτις ἢ πνευματῖτις** (ὀξεῖα καὶ χρονία) **σικερῖτις, νεκταρισμός, πνευμάτωσις, οἰνοπνευματίασις ἢ πνευματίασις, ποτοπάθεια κτλ.**

Πρόεδρος — Φρονῶ ὅτι ὁ ὅρος ἀλκοολισμὸς καθιερώθη ἤδη ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἰατρικῇ, τοῦτο δὲ οὐδόλως παράδοξον, ἀφοῦ καὶ οἱ ἀρχαῖοι λ χ. ὁ Ξενοφῶν, ἔπλαττον λέξεις κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Παρὰ Ξενοφῶντι ἀπαντᾶ τις συχνάκις τὰς λέξεις **παρασάγγης** καὶ **παράδεισος,** αἵτινες δὲν εἶναι ἑλληνικῆς προελεύσεως. Ὅθεν ἀνάγκη μεταβολῆς δὲν ὑφίσταται.

Ἰατρόπουλος—Οἱ ἐπιστημονικοὶ ὅροι συνήθως δὲν δημιουργοῦνται οὕτως ἐν συνεδριάσεσιν ἐπιστημονικῶν σωματείων οὐδ' ἐπιβάλλονται ὑπὸ συνθήκας παρομοίας· ἀλλ' ἐξαρτῶνται ὅλως ἐκ τοῦ συγγραφέως, ὅστις εἰσάγει τοὺς ὅρους εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ τῆς συγγραφῆς δι' ἧς καθιεροῦνται.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** παρουσιάζει μικροσκοπικὸν παρασκεύασμα ἀκτινομυκητώσεως τοῦ στέρνου καὶ ἀναγινώσκει πραγματείαν περὶ ἀκτινομυκητώσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

« Συνάδελφός τις ἔπεμψέ μοι πῦον, ὅπερ ἐπορίσθη ἐκ τῆς παρὰ τὴν λαβὴν τοῦ στέρνου χώρας, παρακαλῶν με νὰ ζητήσω ἐν αὐτῷ τὸ μικρόβιον τῆς φυματιώσεως.

« Κατὰ τὴν ἁπλῆν ἐξέτασιν, παρετηρήσαμεν ἐν τῷ ὀρρώδει καὶ αἱμορύρτῳ τούτῳ πύῳ πλεῖστα μικρὰ σωμάτια μεγέθους καὶ σχήματος κεφαλῆς καρρίδος καὶ χρώματος κιτρίνου. ἐξ ἁπλῆς τῆς θέας τούτων διέγνωμεν ἀκτινομύκητα, δι' ὃ ἀντὶ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ μικροβίου Κὼχ, ἐπελήφθημεν τῆς τεχνικῆς μεθόδου Gram, ἥτις καὶ ἐπεβεβαίωσε τὴν δι ἁπλῆς ἐξετάσεως διάγνωσιν ἡμῶν.

« Καὶ τῳόντι, ὡς βλέπετε, ἐν τῷ ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον παρασκευάσματι ὑπάρχει συμπλοκὴ ἀνεξελίκτων νημάτων, ἐξ ἧς παρατίνονται πλεῖσται ἴνες ἡ θαλλοὶ διαφόρου μεγέθους καὶ μήκους διχοτομούμενοι καὶ συμπλεκόμενοι μετ' ἀλλήλων, κείμενοι ὅμως ἀκτινηδὸν περὶ τὸ ἀδιεξίτητον σύμπλεγμα καὶ λήγοντες ὁτὲ μὲν εἰς σφαιρίδια, ὁτὲ δὲ εἰς οὐδέν, ὁτὲ δὲ εἰς σωμάτια σχήματος ἀπίου, ἅτινα ὀρώμενα σὺν τοῖς λεπτοῖς καὶ παρατεινομένοις νήμασιν ἔχουσι σχῆμα *κορύνης*· ἐφιστῶντες δὲ τὴν προσοχὴν βλέπετε ἕνα γόγγρον ἐν τῷ μέσῳ νήματός τινος (ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις ἐγένετο 48 ὥρας μετὰ τὴν κένωσιν τοῦ πύου).

Ἡ περαιτέρω μικροσκοπικὴ ἔρευνα ἔδειξεν ἔλλειψιν βακτηριδίου φυματιώσεως.

« Τοῦτο εἶνε τὸ δεύτερον ἐν Κωνσταντινουπόλει πρᾶδειγμα μετὰ τὸ εὑρεθὲν ὑπό τε τοῦ συναδέλφου Lardy καὶ ἡμῶν ἐν δυσωδεστάτῳ πύῳ ληφθέντι ἐξ ἐμπυήσεως ἥπατος ἀνθρωπίνου.

« Αἱ δύο αὗται μικροσκοπικαὶ ἔρευναι παρώτρυνον ἡμᾶς ὅπως εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ ἀκτινομυκητώσεως καὶ ἐπιστήσωμεν τὸν νοῦν εἰς τὴν ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν ἀναζήτησιν τοῦ ἐν λόγῳ μικροφύτου.

« Ἐάν ποτε ἴδωμεν ἐντὸς πύου σφαιρίδια κίτρινα, ὠχρά, φαιὰ ἢ φαιοπράσινα, μεγάλη πιθανότης ὑπάρχει ὅτι πρόκειται περὶ ἀκτινομύκητος.

« Ἡ προσοχὴ καὶ ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀκτινομυκητώσεως ἐκτὸς τῆς καθαρῶς ἐπιστημονικῆς ἀξίας θὰ εἶναι καὶ μεγίστης πρακτικῆς ὠφελείας πρόξενος, διότι ἐὰν τὸ ἐν λόγῳ μικρόφυτον ἀπαντᾷ καὶ παρ' ἡμῖν συχνὰ, τότε μεγάλη θὰ ἦναι ἡ ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ τῶν πασχόντων χαρὰ τῶν ἐπιστημόνων ὧν ὅτι μέγα εὐτύχημα εἶναι, ὅταν δεόντως θεραπεύωμεν, μὴ βασανίζοντες τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ αὐτοὶ μὴ βασανιζόμενοι, ἐκλαμβάνοντες τὴν ἀκτινομυκήτωσιν ὁτὲ μὲν ὡς λύκον, ὁτὲ δὲ ὡς συφιλίδα, ὁτὲ δὲ ὡς ἐπιθηλίωμα καὶ ὁτὲ ὡς σάρκωμα, ρυματίωσιν, ἁπλῆν ἐμπύησιν, βρογχίτιδα, πευμονίαν φυματιώδη, πλευρίτιδα, περιτονίτιδα, χοιράδας, ὕβωσιν κτλ. ἀνθ' ὧν νοσημάτων ἡ ἀκτινομυκήτωσις πάντως ἐκλαμβάνεται, ὅταν τὸν ἰατρὸν λανθάνῃ καὶ ἡ παρ' ἡμῖν ὕπαρξις αὐτῆς.

« Ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν ἄνω νοσημάτων καταφαίνεται ὑφ' ὁποίας καὶ ὁπόσας φθοροποιὰς μορφὰς ἐκδηλοῦται ἡ ἀκτινομυκήτωσις καὶ ὅμως ἐπειδὴ μόνον τὸ μικροσκόπιον ἔμελλε νὰ φωτίσῃ ἡμᾶς, δὲν εἶναι ἄπορον διατί ἐπὶ τόσα ἔτη οὐδ' ὑπῆρχεν ἐλαχίστη γνῶσις τῶν ἐκ τοῦ ἀκτινομύτητος παθῶν.

« Ἀλλ' ἀφοῦ διὰ τῶν ἔργων τοῦ Davaine (1850), Robin et Laboulbène (1853), καὶ Leler (1857) καὶ κυρίως διὰ τῶν μελετῶν τοῦ Rivolta (1868 et 1875), Peroncito (1875) Bollinger et Harz (1876), Israël (1878—1882) καὶ Ponfick (1879—82) καὶ τῆς σχολῆς τῆς Λυὼν προητοιμάσθη ἡ περὶ τὴν νόσον μελέτη, ἡ νόσος ἐγένετο γνωστὴ, ἐμελετήθη κατὰ πάντα καὶ τελείως κατετάχθη εἰς τὴν Νοσολογίαν ἡ ἀντινομυκήτωσις. Οἱ δὲ συγγραφεῖς δὲν ὤκνησαν, ἕνεκα τῶν ποικίλων τῆς νόσου συμπτωμάτων καὶ ἐκδηλώσεων ἐν τῷ σώματι, νὰ διαιρέσωσι τὴν ἀκτινομυκήτωσιν εἰς τὰς ἑξῆς 6 μορφὰς, τὴν στοματοφαρυγγικὴν, τὴν θωρακικὴν, τὴν κοιλιακὴν, τὴν δερματικὴν, τὴν ἐγκεφαλικὴν καὶ τὴν πυαιμικήν.

« Τῶν μορφῶν τούτων τὴν κλινικὴν περιγραφὴν παραλείπω ἅτε εὑρισκομένην ἐν τοῖς εἰδικοῖς συγγράμμασι, ἀλλὰ προσθέτω εἰς τὰς γενομένας περιγραφὰς καὶ ἑτέραν τὴν ὀρθλμομογικὴν ἢ μᾶλλον τὴν βλεφαρικὴν ἤτοι τὴν μορφὴν τὴν ἀνκφαινομένην ἐκ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ ἀκτινομύκητος ἐν τοῖς βλεφάροις.

« Ἡ μορφὴ αὕτη ἱκανῶς διαφέρει τῶν ἄλλων καὶ τὰ παραδείγματα εἰσὶν ἐπαρκῆ ὅπως ἀποτελέσωσι πυρῆνα, περὶ τὸν ὁποῖον δὲν θὰ βραδύνωσι νὰ συσσωρευθῶσι καὶ ἕτερα.

« Ἐπιτρέψατέ μοι λοιπὸν νὰ ἐκθέσω ἐν συντόμῳ τὰ συμπτώματα τῆς βλεφαρικῆς μορφῆς καὶ τὰ μέχρι τοῦδε παρατηρηθέντα παραδείγματα.

Συμπτώματα. — Ἐν πρώτοις ἀναφαίνεται ἐπιφορά τις, ἕνεκα τῆς συχνῆς ὑπὸ τῶν σφαιριδίων τοῦ ἀκτινομύκητος ἀπορράξεως τοῦ δακρυκοῦ σωληναρίου Ἡ ἐπιφορὰ αὕτη, ὡς ἐκ τῶν ἐν τῷ λημνίσκῳ πλημμυρούντων δακρύων, πρυξενεῖ ὑπεραιμίαν καὶ φλεγμονὴν τῆς ἐγκανθίδος, τῆς μηνοειδοῦς πτυχῆς καὶ τοῦ ἔσω τμήματος τῶν ἐλευθέρων χειλέων τῶν βλεφάρων. λήμη ἀναφαίνεται ἐν τῷ ἔσω κανθῷ καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν ὡς ἐκ τῆς παχύνσεως τοῦ χείλους τοῦ βλεφάρου καὶ τῆς ἐπιφορᾶς ἐπέρχεται μικρὰ ἐκστροφὴ αὐτοῦ· τὰ συμπτώματα ταῦτα δὲν ἐνδίδουσιν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἰατροῦ, μέχρις οὗ σχηματισθῇ κατὰ τὸ δακρυκὸν σωληνάριον ὕβος ὁδηγῶν τὸν ἰατρὸν εἰς τὴν πρέπουσαν διάγνωσιν καὶ θεραπευτικὴν μέθοδον· τότε πίεσις ἐπὶ τοῦ ὕβου ἢ ὀγκίσκου ἐκχέει διὰ τοῦ ἀνευρυσμένου δακρυϊκοῦ σημείου ὀρρῶδες ἢ πυῶδες ὑγρὸν καὶ τὰ σφαιρίδια τοῦ ἀκτινομύκητος· καὶ ταῦτα μὲν ὅταν ὁ μύκης προσβάλῃ τὸ δακρυκὸν σωληνάριον, ὅταν δὲ ἡ προσβολὴ γίνῃ ἐν ἄλλῳ τμήματι τοῦ βλεφάρου, τότε ἔχομεν συμπτώματα ὅμοια πρὸς τὰ τῆς ἀκτινομυκητώσεως τοῦ δέρματος, ἅτε τοῦ βλεφάρου ἀνήκοντος εἰς τὸ δέρμα τοῦ προσώπου. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὡς τὸ σύνηθες, ἡ ἀκτινομυκήτωσις τῶν βλεφάρων μεταδίδεται εἰς αὐτὰ ἐξ ἐπεκτάσεως τῆς τοῦ προσώπου ἀκτινομυκητώσεως ἀλλ' οὐχ ἧττον δύνανται νὰ συνυπάρχωσι καὶ ἐστίαι μεμολυσμέναι ἐπὶ τῶν βλεφάρων· πρὸς δὲ τὰ βλέφαρα ἐρυθρίνονται, ἐξοιδαίνονται, αἱ κινήσεις αὐτῶν δυσχερκίνονται, ἀναπτύσσονται ὄζοι δεικνύοντες ψευδῆ κλυδασμὸν καὶ ἐπὶ τέλους ἀνοίγονται συρίγγια καὶ ἐκχέουσι πῦον μετὰ σφαιριδίων τοῦ ἀκτινομύκητος.

Παραδείγματα — Πρῶτος περιέγραψεν ἀκτινομυκήτωσιν τῶν δακρυκῶν σωληναρίων ὁ Tomassole (1893)· εἶτα ὁ Schröder ἔγραψε περὶ αὐτῆς κατὰ πρῶτον τῷ 1894 (Klinische Monatsblätter für Augenheilkunde N° 4), ἀκολούθως δὲ κατὰ τό 1896 ἐμνημόνευσε δύο ἑτέρων πραδειγμάτων ἐν τῷ φυλλαδίῳ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ.

« Τούτων τὸ πρῶτον ἦτο κόρη 15 ἐτῶν, ἐργαζομένη ἐν βιβλιοδετείῳ καὶ μὴ ἐρχομένη εἰς συνάφειαν μετὰ δημητριακῶν καρπῶν· εἶχε δὲ ἑπτὰ μῆνας πρότερον οἴδημα τοῦ δεξιοῦ κάτω βλεφάρου, ἐν ᾧ ὑπῆρχεν ὀγκίσκος, εὐθὺς

ὑπὸ τὸ δακρυακὸν σωληνάριον. ὁ ὀγκίσκος ἐκεῖνος ἐλαστικὸς καὶ ἀνώδυνος ὧν ἐξέκρινε θολερὸν ὑγρὸν διὰ τοῦ ἀνευρυσμένου δακρυϊκοῦ σημείου καὶ ἐδείκνυε κιτρινοπράσινα κοκκία, τοιαῦτα δὲ κοκκία κατὰ τὴν ἐγχείρησιν εὑρέθησαν καὶ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ὀγκιδίου· τὰ κοκκία ταῦτα ἐξετασθέντα ὑπὸ τὸ μικροσκόπιον ἔδειξαν σαφῶς ἀκτινομύκητας. Ὁ Schröder ἐξετάσας μικροσκοπικῶς τεμάχιον τῶν τοιχωμάτων τοῦ σωληναρίου εὗρε καὶ ἐνταῦθα τὸν ἀκτινομύκητα, διὸ καὶ μετέβαλε τὴν γνώμην, ἣν εἶχεν ἐξενέγκει δημοσιεύων τὸ πρῶτον αὐτοῦ παράδειγμα καὶ καθ' ἣν ὁ ἀκτινομύκης δὲν δύναται νὰ διαπεράσῃ τὰ τοιχώματα τοῦ σωληναρίου Τὸ δεύτερον παράδειγμα (Schröder Maguly) ἦτο γυνὴ 32 ἐτῶν, ἐπίσης μὴ ἐλθοῦσα εἰς ἐπαφὴν μετὰ δημητριακῶν καρπῶν, ἀλλὰ διελθοῦσα τὸ θέρος ἐν τῇ ἐξοχῇ· τὸ παράδειγμα τοῦτο ὁμοιάζει τῷ ἀνωτέρῳ σὺν τῇ διαφορᾷ ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἐμπύησις καὶ τὰ κοκκία εἶχον χρῶμα ὑποκίτρινον. Τὸ τρίτον, μᾶλλον δὲ τὸ χρονολογικῶς πρῶτον (1894), εἶνε ἐπίσης γυνή, ἧς ἡ συμπτωματολογία ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἀνωτέρω. Ἐν αὐτῷ ὁ Schröder συγκρίνων τὸν ἀκτινομύκητα πρὸς τὸν λεπτότριχα Forsteri ἀποφαίνεται ὅτι οἱ δύο μύκητες δὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων, εἰμὴ καθότι ὁ ἀκτινομύκης φέρει διογκώματα.

« Ὁ δὲ Evetzki (Archives d'opthalmologie 1896 p. 209) ἐν τῇ περὶ ἀκτινομυκητώσεως τῶν δακρυακῶν σωληναρίων πραγματείᾳ αὐτοῦ ἀναφέρων τὸ συμπέρασμα τοῦ Schröder προσθέτει τὰ ἑξῆς: « Γνωστοῦ ὄντος, ὅτι ὁ ἀκτινομύκης δὲν φέρει πάντοτε διογκώματα, φρονῶ ὅτι ὁ πρὸ χρόνων ἀνακαλυφθεὶς ἐν τῷ δακρυϊκῷ σωλῆνι λεπτόθριξ εἶνε τὸ αὐτὸ μικρόφυτον· ὑπὲρ τῆς γνώμης ταύτης δύναταί τις ν' ἀναφέρῃ οὐ μόνον τὴν ὁμοιότητα τὴν κλινικῶν αὐτῶν συμπτωμάτων, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν μικροσκοπικῶν ἐξετάσεων, ὅπερ μέχρι τινὸς ὑπομιμνήσκει ἡμῖν τὴν ὑφὴν τοῦ ἀκτινομύκητος . . . . . ».

« Ἐὰν λοιπὸν εἰς τὰ ἄνω ἀναφερόμενα παραδείγματα προσθέσωμεν καὶ τὰ πρὸ τοῦ 1893 δημοσιευθέντα ὑπὸ τοῦ Graefe, Goldzieher, Delmonte, Gruenig, Förster κτλ. ἅτινα ἀποδίδονται νῦν εἰς ἀκτινομυκήτωσιν, τότε ἔχομεν ἱκανὰ παραδείγματα, ὅπως συγκαταριθμήσωμεν ἐκ τοῖς δοκίμοις συγγράμμασιν ἰδίαν μορφὴν ἀκτινομυκητώσεως τῶν βλεφάρων καὶ παραχωρήσωμεν εἰς αὐτὴν ἴδιον κεφάλαιον ἐν ταῖς ὀφθαλμολογίαις. Τὸ ὑπὸ τοῦ Evetzky ἀναφερόμενον παράδειγμα παρετηρήθη ὑπὸ τοῦ Krukoff, ἦτο δὲ διδασκάλισσα 35 ἐτῶν, ἥτις ἀπὸ ἔτους ἔπασχεν ἐξ ἐπιφορᾶς τοῦ Δ. Ὀ. διὰ της πιέσεως ἐξεχεῖτο ἐκ τοῦ ἀνευρυσμένου δακρυϊκοῦ σημείου θολερὰ βλέννα, ὁ ἔσω κανθὸς ἦτο πεφλογισμένος, γενομένης δὲ τῆς ἐντομῆς τοῦ σωλην. ἐξήγαγον διὰ τοῦ καθετῆρος μάζαν φαιάν, μαλθακὴν καὶ ἔχουσαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας λευκὰς προεξοχάς· ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις γενομένη ὑπὸ τοῦ Evetzky ἀπέδειξε τὴν ὕπαρξιν ἀκτινομυκήτων.

« Κατὰ τὸ 1894 ὁ Huth ἀναφέρει ἕτερον παράδειγμα (Centralblatt für praktische Augenheilkunde 1894 p. 106), παρατηρηθὲν ἐπὶ γυναικὸς 44 ἐτῶν φερούσης ἀμέσως κάτωθεν τοῦ ἀριστεροῦ κάτω δακρυϊκοῦ σωληναρίου ὀγκίσκον, οὗτινος ἡ ἐντομὴ καὶ ἡ μικροσκοπικὴ ἐξέτασις τῶν ἐν αὐτῷ ἐμπεριεχομένων κιτρινοπρασίνων κοκκίων ἀπέδειξε τὴν ὕπαρξιν ἀκτινομυκήτων· ἡ ἀσθενὴς ἰάθη ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἄνευ ἐπιπλοκῶν. Ἐν τῷ παραδείγματι τούτῳ τὸ δακρυϊκὸν σημεῖον δὲν ἐξέκρινεν οὔτε βλέννα οὔτε πῦον, ὡς αἰτίαν δὲ τοῦ μολυσμοῦ δὲν εὑρίσκει ὁ Huth τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς, ἀναφέρει μόνον ὅτι ἡ διδασκάλισσα εἶχε θέσει ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὠμὸν κρέας.

« Κατὰ τὸ 1895 ὁ Elschnig (Klin. Monatsblätter f. Augen. p. 167) ἀναφέρει ἕτερον παράδειγμα ἀκτινομυκητώσεως τοῦ ἄνω δακρυακοῦ σωληναρίου.

« Ἐπὶ τέλους, πρὸ μηνῶν ὁ Langue ἐν τῇ Opthalmologische Klinik (Nº 3, 1897, p. 25) ἀναφέρει περίπτωσιν, ἣν παρετήρησεν ἐπὶ γυναικὸς 71 ἐτῶν, πασχούσης ἀπὸ 18 μηνῶν ἐλαφρῶς κατὰ τὸν ἔσω κανθὸν τοῦ δεξιοῦ ὀφθαλμοῦ· κατὰ τὴν ἐξέτασιν εὑρίσκει ἐν τῇ ἐσωτάτῃ μοίρᾳ τοῦ ἐλευθέρου χείλους τοῦ δεξιοῦ ἄνω βλεφάρου ὀδὸν κείμενον ἐπὶ τοῦ δακρυακοῦ σωληναρίου καὶ κατὰ τὴν πορείαν αὐτοῦ· ἡ σύστασις αὐτοῦ ἦτο φυματώδης, εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφαίνετο ἐλαστική, ἡ δὲ πίεσις οὖσα ἀνώδυνος ἐξῆγεν ἐκ τοῦ ἀνευρυσμένου δακρυϊκοῦ σημείου ὀρρώδες ὑγρόν· ἡ ἐντομὴ τοῦ σωληναρίου ἔδειξεν ὅτι ὁ ὄγκος ἀποτελεῖτο ἐκ μάζης ἐμπεριεχούσης κιτρινοπράσινα σωμάτια ἀποτελούμενα ἐξ ἀκτινομυκήτων· μετὰ τὴν ἐντομὴν καὶ ἀντισηπτικὴν θεραπείαν ὅπως ὅλα τὰ προηγούμενα παραδείγματα καὶ αὕτη ἰάθη ἄνευ ἐπιπλοκῶν.

« Τὸ αἴτιον τοῦ μολυσμοῦ εἶνε ἄγνωστον, βέβαιον δὲ εἶνε, ὅτι ἡ γυνὴ ἐκείνη δὲν ἐνθυμεῖται, ἂν ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν δημητριακῶν καρπῶν.

« Πρὶν ἢ δώσωμεν πέρας εἰς τὴν διάλεξιν ταύτην, ἀνάγκη νὰ ἐπισυνάψωμεν καί τινα ἄλλα παραδείγματα ἀνήκοντα ἐν ταὐτῷ εἴς τε τὴν δερματικὴν καὶ τὴν βλεφαρικὴν μοῖραν. Τοιαῦτα δὲ γινώσκομεν μόνον δύο.

« Τὸ μὲν παράδειγμα τῶν Darier, Gautier (Annales de Dermatologie et Syphil. 1891 p. 419) ἦτο γυνὴ φέρουσα τρία ὀγκίδια χωριστὰ ἐν τῷ δεξιῷ κάτω βλεφάρῳ· τὸ βλέφαρον τοῦτο ἦτο οἰδηματῶδες καὶ εἶχε ψευδῆ κλυδασμόν· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅλον τὸ δεξιὸν ἥμισυ τοῦ προσώπου ἦτο πρωϊμένον ὑπὸ τῆς αὐτῆς νόσου καὶ ἔφερε κοιλώματα πυορροοῦντα· ἡ φύσις τοῦ νοσήματος κατὰ μὲν τὴν κλινικὴν ἐξέτασιν τοῦ Fournier ἦτο σπανία μορφὴ λύκου, κατὰ δὲ τὴν μικροσκοπικὴν ἐξέτασιν τοῦ Darier (ἐργασθέντος ἐν τῷ μικροβιολογικῷ φροντιστηρίῳ τοῦ Fournier) εὑρέθη ἀκτινομυκήτωσις.

« Τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ Partsch (Centralb de Hirschberg 1893) καθ' ἃ γράφει ὁ ἡμέτερος φίλος Anguste-Jean Cuénod (Bacteriologie et Parasitologie cliniques des paupieres-Thèse de Paris 1891 p. 94) ἦτο ἑξάνις δεκαοκτάετις, ἥτις ἔσχε μετὰ 6 μῆνας ἐν τῇ μασσητηρίῳ καὶ ζυγωματικῇ χώρᾳ ἐπίμονον οἴδημα, ὅπερ ἐκ τῆς χώρας ταύτης ἐξεπλώθη ἐπὶ τὰ βλέφαρα παρήγαγεν ἐν τῷ ἔξω τμήματι τοῦ κάτω βλεφάρου ὄζον μετὰ ψευδοῦς κλυδασμοῦ· καὶ ἐν τῷ παραδείγματι τούτῳ ἡ διάγνωσις ἐγένετο διὰ τῆς μικροσκοπικῆς ἐξετάσεως τοῦ ὀρρώδους ὑγροῦ, τὸ ὁποῖον ἐξεχεῖτο ἐκ συριγγίου κειμένου ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς κάτω σιαγόνος.

« Ἐκτὸς τῶν παραδειγμάτων τούτων ὑπάρχουσι πλεῖστα ἄλλα, καθ' ἃ τὰ βλέφαρα ἐξοιδαίνονται μόνον, ἀμοιροῦσι δὲ σχηματισμοῦ ὄζων, ἀλλὰ ταῦτα δύνανται νὰ παρακλειφθῶσιν.

« Ἐκ τῶν λεχθέντων, ἂν καὶ παρελίπομεν τὴν περιγραφὴν τῶν 6 κλινικῶν μορφῶν τῆς ἀκτινομυκητώσεως διὰ λόγους οὓς προεῖπομεν, νομίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὰ ἑξῆς· 1ον ἐν τῇ ἀκτινομυκητώσει τῶν βλεφάρων δὲν εὑρίσκομεν αἰτίαν μολυσμοῦ τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς ἢ τὰ ὑπ' αὐτῶν μεμολυσμένα ζῷα. 2ον τὰ ἀναφερόμενα παραδείγματα ἀποβλέπουσι μόνον γυναῖκας. 3ον ἡ πρόγνωσις τῆς ἀκτινομυκητώσεως τῶν βλεφάρων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἄλλας αὐτῆς μορφάς, εἶνε εὐνοϊκή. 4ον ἡ ἀκτινομυκήτωσις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ, διὸ δέον νὰ μικροσκοπῆται πᾶσα ἐπίμονος καὶ ἀσυνήθης ἐμπύησις, ἵνα μὴ ἀποπλανώμεθα ἐν ταῖς διαγνώσεσιν ἡμῶν· καὶ 5ον ἡ ὀφθαλμολογικὴ ἀκτινομυκήτωσις δικαίως δύναται νὰ προστεθῇ ὡς βλεφαρικὴ μορφὴ εἰς τὰς ἤδη ὑπαρχούσας».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

DAVAIN — *Comptes rendus de la Société de Biologie 1850 Notes sur une tumeur indéterminée des os maxillaires du bœuf.*

LABOULBÈNE — *Société de Biologie 1853 Memoire sur trois productions morbides non décrites.*

RIVOLTA — *Sarcoma fibroso al bordo inferiore de la branca masellare sinistra del bove, Medico-veterinario 1868. Giorn. d'anat. et di fisiol. degli animali 1875.*

PERONCITO — *Encyclopedia agraria italiana de G. Cantani 1875 VIII p. 569.*

BOLLINGER — *Société de morphologie et de Physiologie de Munich 1876.*

JAMES ISRAEL — *Archiv. von Virchow 1878—1882.*

PONFICK — *Berl. klin. Wochenschrift 1879 Virchow's Arch. 1882.*

BALES — *Virchow's Arch. T. CV* 1886.

DOR — *Gaz. hebd. de méd. et chir. 1893 p. 40 Lyon.*

GUERMONPREZet BÉCUE — *Bibliothèque médicale Charcot-Debove.*

REVERDIN — *Revue médicale de la Suisse romande 1891.*

PONCET — *Gaz. des Hôpitaux 1896.*

BONNET, ZOB, THOLLON — *Théses de Lyon 1896—97.*

GUIGNOT — *Des pseudo-actinomycoses, Thése de Lyon 1897*».

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΔ'.
18 Φεβρουαρίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Τὰ πρακτικὰ τῆς παρελθούσης συνεδρίας ἀναγνωσθέντα ἐπικυροῦνται.

Ἐπὶ τῆς περὶ ἀκτινομυκητώσεως ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Γαβριηλίδου παρατηρεῖ ὁ κ Τράντας ὅτι, προκειμένου περὶ τῆς ἐν τοῖς δακρυϊκοῖς σωληναρίοις ἐναποθέσεως καὶ ἀναπτύξεως τοῦ ἀκτινομύκητος, ἡ πάθησις διαμένει ἐντετοπισμένη ἄνευ καθολικεύσεως. Τὸ τοιοῦτον πολλαχῶς, ἀλλὰ καὶ ἀσαφῶς ἀπεπειράθησαν νὰ ἐξηγήσωσι μέχρι τοῦδε.

Ὁ κ. **Αὐλωνίτης** ἀναφέρει περίπτωσιν διδύμου τοκετοῦ, ὧν τὸ ἕτερον ἔμβρυον ἦν τεθνεὸς καὶ ὅπου ἡ διάγνωσις ἀπέβη ἀδύνατος, καθόσον ἡ ψηλάφησις ἦν δύσκολος, διότι τὸ ἐνάμνιον ὑγρὸν ἦν ἄφθονον. Πρόκειται περὶ πρωτοτόκου, ἣν μετ' ἄλλου συναδέλφου ἐξήτασε κατὰ τὸν τοκετὸν ὑπῆρχε πολλὴ ῥῦσις αἵματος πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ ἐμβρύου, ἡ διάτασις δὲ τῶν τοιχωμάτων ἦν μεγάλη, ὡς ἐκ τοῦ ὑδραμνίου παρακωλύοντος καὶ τὴν πιστὴν ψηλάφησιν. Ὁ τοκετὸς διεξήχθη κανονικῶς, τοῦ ὑγιοῦς τέκνου ἐξελθόντος πρώτου· ὁ θάνατος τοῦ δευτέρου ἐχρονολογεῖτο ἀπὸ μιᾶς ἢ δύο ἡμερῶν, ὡς πείθεταί τις βλέπων τὰς τριχοειδεῖς αἱμορραγίας (ἀποπληξίας) καὶ τοὺς θρόμβους ἐν τῷ πλακοῦντι. Ἡ περὶ τὴν διάγνωσιν ἀπάτη ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν εἶναι συχνή. Ἄλλοτε ἔσχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδῃ τρίδυμον τοκετόν, ὅπου τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ἀλλεπάλληλα ἐτίκτοντο τὰ νεογνά, χωρὶς τὸ παράπαν πρὸ τοῦ τοκετοῦ νὰ γίνῃ δυνατὴ ἡ ἀντίληψις τῆς πολλαπλῆς κυήσεως. Σπουδαῖοι λόγοι τῆς περὶ τὴν διάγνωσιν ἀπάτης εἶναι ἡ μεγίστη τῶν κοιλιακῶν τοιχωμάτων ἀνάπτυξις καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν παλμῶν ἐπὶ νεκροῦ ἐμβρύου.

Ὁ κ **Τράντας** λαμβάνει ἀφορμὴν ἐκ τοῦ περιστατικοῦ τοῦ κ Αὐλωνίτου νὰ ἀναφέρῃ δύο ἀποτόμους τυφλώσεις μονοπλαγίους εἰς προσφάτως τεξάσας. Ἡ πρώτη περίπτωσις ἀφορᾷ γυναῖκα πολυτόκον, ὑπερτριακονταπεντάετη, τέξασαν κανονικῶς. ἀλλ' ἀπολέσασαν ἱκανὴν ποσότητα αἵματος κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ πλακοῦντος, μείζω ἢ κατὰ τοὺς προηγουμένους τοκετούς· 24 ὥρας μετὰ τὸν τοκετὸν αἰφνιδίως ἀπώλεσε τὴν ὄρασιν τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ, οὕτως ὥστε καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς λάμψεως δὲν ἠδύνατο νὰ αἰσθανθῇ. Μετὰ 3 ἢ 4 ἡμέρας ἡ ἴρις ἦν διεσταλμένη καὶ ἀντιδρῶσα, ἡ δὲ πάσχουσα ἠδυνάτει νὰ διακρίνῃ τὴν ἡμέραν ἀπὸ τῆς νυκτός· διὰ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου βλέπει τις ἄφθονον αἱμορραγίαν τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἰδίᾳ περὶ τὸν ὀπίσθιον πόλον τοῦ βολβοῦ· ὑπὸ τὰς αἱμορραγίας τὰ ἀγγεῖα καὶ ἡ θηλὴ καθίστανται κατὰ μέγα μέρος ἀφανῆ, ὅπου δὲ δύναταί τις νὰ ἰδῃ φλέβα τινά, εἶνε αὕτη λίαν ἀνευρυσμένη.

Πιθανώτατα πρόκειται περὶ ἐμβολῆς τῆς κεντρικῆς φλεβὸς τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς. Σημειωτέον ὅτι οὐδὲν τὸ ἐπιλόχιον παρουσιάζει· οὐδεὶς πυρετός. Ἡ ἀσθενὴς ἀπὸ τῆς ἐπιούσης μετηνέχθη εἴς τι νοσοκομεῖον τῆς ἐθνικότητός ἐν Πέραν, ἀλλ' ἔμαθε βραδύτερον ὅτι ἡ ὄρασις διὰ παντὸς ἐξέλιπεν.

Τὴν ἑτέραν περίπτωσιν εἶδε παρὰ γυναικὶ ἐν Προγκήπῳ. Εἶνε γυνὴ 42 ἐτῶν τὸ πέμπτον τέκνον τέξασα καὶ πάντοτε φυσιολογικῶς (σχῆμα ἐπὶ κεφαλήν, ἐν 6 ὥραις ὁ τοκ.), ἄνευ ἀπωλείας αἵματος σπουδαίας. Ἐν τῷ προηγουμένῳ τοκετῷ ὁ ἰατρὸς εἶχεν ἀνεύρει λεύκωμα οὗρων παρελθὸν μετὰ τὸν τοκετόν. Εἶνε γυνὴ παχύσαρκος, ἀλλ' ὑγιὴς οὐδεὶς πυρετὸς μετὰ τὸν τοκετόν. 48 ὥρας μετὰ τοῦτον τὸ πρῶτον ἠθέλησε νὰ θηλάσῃ τὸ νεογνόν, ὁπότε ἀμέσως ᾐσθάνθη ὅτι ὁ ἀριστερὸς ὀφθαλμὸς ἐξέδιδε φωτεινὰς ἀναλάμψεις ἐγχρόους· ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ ἔβλεπε λίαν θολερὰ τὰ ἀντικείμενα καὶ κυανᾶ, μεθ' ὃ ἡ ὄρασις ἀποκατέστη, ἵνα καὶ πάλιν μετὰ 24 ὥρας ἐπέλθῃ σχεδὸν τελεία τύφλωσις ἐν ἀποπείρᾳ νέας θηλάσεως. Μετὰ μίαν ἑβδομάδα, ὁπότε ἐκλήθη, ἀνεύρεν αἱμορραγίαν ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς κηλῖδος διαμέτρου 6 — 8 χμ. περίπου (image droite), ἡ ἀσθενὴς εἶχεν ἤδη ἀρχίσει νὰ βλέπῃ τὰ ἀδρὰ ἀντικείμενα. Τὰ οὖρα ἐξετασθέντα ὑπὸ χημικοῦ ἀνευρέθησαν φυσιολογικά, ὁ ἰατρὸς τῆς οἰκογενείας οὐδὲν ἀνεῦρε τὸ παθολογικὸν παρὰ τῇ γυναικὶ εἰς τὴν καθόλου ὑγείαν. Μετά τινα χρόνον ἀπορροφομένης τῆς αἱμορραγίας, ἡ μὲν περιφερικὴ ὄρασις ἀνεκτήθη, ἀλλ ὑπελείφθη κεντρικὸν σκότωμα. Πρέπει ὅμως ἡ αἱμορραγία αὕτη ν ἀποδοθῇ εἰς μικρὰν ἐμβολήν. Εἶνε ἀξιοπαρατήρητοι αἱ τυφλώσεις αὗται ὡς ἐπελθοῦσαι εἰς τεξάσας ἄνευ ἄλλης ἐπιλοχίου διαταράξεως καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἀνακλαστικῆς δράσεως τῆς θηλάσεως ἐπὶ τῶν παραγόντων τῆς αἱμορραγίας. Θεωρῶν δὲ τὰς περιπτώσεις ταύτας ὡς λίαν σπανίας ζητεῖ νὰ μάθῃ ἂν οἱ μαιευτῆρες βλέπουσι συχνότερον τοιαύτας.

Ὁ κ **Οἰκονομίδης** λέγει ὅτι εἰς τοκετοὺς αἱ ἀμβλυωπίαι ἐξ ἐνδοφθαλμίων αἱμορραγιῶν ὀφειλομένων εἰς λευκωματουρίας δὲν εἶνε σπάνιαι.

Τράντας — Δὲν ἀρνούμεθα τοῦτο, ἀλλ' αἱ ἀμβλυωπίαι ἐκεῖναι εἶνε ὅλως διάφοροι, ὀφειλόμενα εἰς ἀμφιβληστροειδῖτιδας λευκωματουρικὰς ἢ εἶνε φύσεως οὐραιμικῆς· αἱ τοιαῦται δὲ ἀμβλυωπίαι ὄντως δὲν εἶνε σπάνιαι. Ἐνταῦθα δὲν ἀνευρέθη ποσῶς λεύκωμα· ὀφθαλμοσκοπικῶς δὲ ἡ εἰκὼν τῆς ἀμφιβληστροειδίτιδος τῶν λευκωματουρικῶν εἶνε ὅλως διάφορος τῆς ἣν ἡμεῖς εἴδομεν ἐν ταῖς περιπτώσεσι ταύταις. Ὁ κ. Μεταξᾶς ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἀμβλυωπιῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰς κυήσεις καὶ τοκετοὺς δὲν ἀναφέρει ὅμοια περιστατικά, ἔστω καὶ λευκωματουρικά. Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι αἱ παρατηρήσεις τοῦ εἴδους τούτου δὲν εἶνε συνήθεις καὶ μάλιστα ὑφ' ἃς συνθήκας εἴδομεν ἡμεῖς αὐτάς.

Αὐλωνίτης — Αἱ τυφλώσεις οἷαι ἐν ταῖς περιπτώσεσι τοῦ κ Τράντα δέον ν' ἀποδοθῶσι πιθανώτατα εἰς ἐμβολὴν ἀγγείου τινὸς ἐξ ἀναλογίας πρὸς ἄλλας ἐμβολάς, ἃς μετὰ τοκετοὺς βλέπομεν.

Ἰατρόπουλος — Ἀμαύρωσις μετὰ τοκετὸν δύναται νὰ ἐπέλθῃ καὶ ἐξ ἀναιμίας, οὖσης ἀποτέλεσμα ἀπωλείας αἵματος ἄφθονου ἐκ τῆς μήτρας.

Τράντας — Βεβαίως πολλῶν εἰδῶν εἶνε αἱ ἀμβλυωπίαι ἐν γένει αἱ μετὰ τοκετόν· δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν καὶ τὰς ἐκ γάλακτος ἀμβλυωπίας.

Γαβριηλίδης — Ὅτι αἱ αἱμορραγίαι αἱ ἄφθονοι φέρουσιν ἀμβλυωπίας ἐν γένει εἶνε βέβαιον. Ἐνθυμοῦμαι περίπτωσιν παρατηρηθεῖσαν ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ Πανᾶ, ὅπου ἡ αἱμορραγία ἡ ἐξ ἐξαιρέσεως ἐνώματος μήτρας προύκάλεσεν ἡμιαοψίαν. Ἀλλ' αἱ περιπτώσεις αὗται βεβαίως εἶνε ἀπώτεραι ἐν σχέσει πρὸς τὰς εἰδικὰς περιπτώσεις τοῦ κ. Τράντα.

Ὁ κ **Τράντας** λέγει ὅτι ἡ συζήτησις ἐξετοπίσθη ὀλίγον ἀπὸ τοῦ κυρίου θέματος.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** λέγει ὅτι τὴν περίπτωσιν τῆς κλινικῆς Πανᾶ ἀναφέρει οὐχὶ ὡς ὁμοίαν ταῖς τοῦ κ Τράντα, ἀλλὰ σχετικὴν πρὸς τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Ἰατροπούλου.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΕ'.
4 Μαρτίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ὁ κ. **Τράντας** παρουσιάζει κόρην ἰαθεῖσαν δι' ἐγχειρήσεως τοῦ διπλοῦ καταρράκτου, ἐφ' ἧς ἐξετέλεσε πειράματα νέας μεθόδου ἐξετάσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἐκθέτει αὐτὴν ὡς ἑξῆς:

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Κύριοι,

1. « Ἐάν, τῆς κόρης βλεπούσης εὐθέως πρὸς τὰ πρόσω, θέσωμεν φωτεινὴν ἔστίκν, ὡς λυχνίαν ἀνημμένην, πρὸς τὰ πλάγια τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν ὑποκειμένου καὶ προσβλέψωσεν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν μοῖραν τοῦ βολβοῦ πρὸς τὸν ἔσω καντθόν, θέλομεν παρατηρήσει ὅτι ἐπὶ σημείου τινὸς τῆς ἔσω μοίρας τοῦ βολβοῦ ἀναφαίνεται ἐρυθρὸν σημεῖον ἔχον μείζονα φωτεινὴν ἔντασιν εἰς ὡρισμένην θέσιν τῆς λυχνίας, ἣν ὁρίζομεν δι' ἀλλεπαλλήλων προσεγγίσεων καὶ ἀπομακρύνσεων τῆς λυχνίας. Τὸ ἐρυθρὸν αὐτὸ σημεῖον ἀποβαίνει λίαν ἀσθενὲς καθόσον ἡ περιξ χώρα εὑρηται ἐν σκιᾷ. Ἐὰν νῦν μετακινήσωμεν τὴν λυχνίαν, μετακινεῖται καὶ τὸ ἐρυθρὸν σημεῖον ἀκολουθοῦν ἀντίστροφον φορὰν πρὸς τὰς κινήσεις τῆς φωτεινῆς ἑστίας. Τὸ ἐρυθρὸν τοῦτο σημεῖον ἀποτελεῖ τὴν εἰκόνα τῆς φωτεινῆς ἑστίας σχηματιζομένης ἐπὶ τοῦ βολβοῦ μετὰ τὴν κανονικὴν διάθλασιν τῶν ἀκτίνων διὰ τῶν διαφανῶν μέσων τοῦ ὀφθαλμοῦ Ὄντως τότε καὶ μόνον σχηματίζεται τὸ ἐρυθρὸν σημεῖον, ὅτε αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες προσπίπτουν ἐπὶ τῆς κόρης. Εἶνε φανερὸν ὅτι αἱ φωτειναὶ ἀκτῖνες μετὰ τὴν διάθλασιν συγκεντροῦνται εἴς τι σημεῖον τῆς σκιᾶς τοῦ βολβοῦ, καθίσταται δὲ τὸ σημεῖον τοῦτο ὁρατὸν ἔξωθεν, διότι οἱ χιτῶνες εἶνε ἡμιδιαφανεῖς.

2. « Ἂν τὸ φῶς τῆς φωτεινῆς ἑστίας συγκεντρώσωμεν διὰ φακοῦ συγκεντρωτικοῦ, ὡς διὰ τοῦ πλαγίου λεγομένου φωτισμοῦ, οὕτω δὲ προσεπιρρίψωμεν τὸν φωτεινὸν κῶνον πλαγίως ἐπὶ τῆς κόρης, θέλομεν ἴδει ὅτι ἡ ἐρυθρὰ κηλὶς ἡ ἐπὶ τοῦ βολβοῦ ἀποβαίνει πολλῷ ἐντονωτέρα καὶ πολλῷ μείζων τὴν ἔκτασιν ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ φακοῦ. Οὕτω συγχρόνως λαμπρῶς φωτίζεται μοῖρα ἔχουσα ἔκτασιν ἑνὸς δι γρόσου καὶ πλέον Μετακινουμένου τοῦ βολβοῦ καὶ ἡ κηλὶς ἡ φωτεινὴ μετακινεῖται οὕτως ὥστε μέγα μέρος τοῦ βολβοῦ δύναται νὰ ἐξετασθῇ οὕτω, τῶν κοινῶν πειραμάτων δυναμένων νὰ γίνουν καὶ κατ' ἄλλας διευθύνσεις, ἰδίως πρὸς ἐξέτασιν καὶ τῆς ἔξω μοίρας τοῦ βολβοῦ. Τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ρυθμικώτατα ὀφείλεται ἰδιαίτατα εἰς τὸν αἱματοβριθῆ χοροειδῆ.

3. « Ἂν ἐπιθέσωμεν ἐπὶ μοίρας τινὸς τοῦ βολβοῦ ἀλλότριόν τι σῶμα ἀδιαφανές, τὸ ἀλλότριον τοῦτο σῶμα διὰ τῆς ἐξετάσεως ταύτης παρίσταται ὡς μέλαν σημεῖον ἐν τῷ μέσῳ, ἐνῷ ἡ περιβάλλουσα χώρα εἶνε ἐρυθρά.

4. « Ὅτι ὁ φωτεινὸς κῶνος ὁ ἐπιρριπτόμενος ἐπὶ τῆς κόρης (καὶ ὅπῳ τὸ δυνατὸν πλαγιώτατα) εἶνε ἔντονος, δυνάμεθα, ὡς εἰς τὴν παρουσιασθεῖσαν κόρην, νὰ διακρίνωμεν καὶ τὴν διαφορὰν τῆς μελαγχρωστικῆς, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος καὶ τοῦ λοιποῦ χοριοειδοῦς, οὕτω δὲ καθίσταται δῆλον ὅτι ἐξετάζομεν καὶ μοῖράν τινα τοῦ ἀκτινωτοῦ σώματος.

5 « Ἂν ὑπάρχῃ ἐκχύμωσις αἵματος ὑπὸ τὸν ἐπιπερυκότα, τότε τὸ φαινόμενον τῆς διαφανείας ἀποβαίνει τόσῳ σκιερώτερον, ὅσῳ τὸ στρῶμα τοῦ αἵματος παχύτερον Ἐκ τῶν πειραμάτων τούτων ἐξάγω τὰ ἑξῆς πρακτικὰ συμπεράσματα :

α') « Ὅτι τὸ εἴδωλον τοῦ φωτὸς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἁπλουστάτη καὶ ἀλάνθαστος μέθοδος πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ ὁρίου τῆς περιφερείας τοῦ ὀφθαλμοσκοπικοῦ πεδίου κατὰ τὴν μᾶλλον περιφερικὴν ἐξέτασιν Τοῦτο εἶναι λίαν σπουδαῖον, διότι πολλάκις ἡ ἀκριβὴς καθόρισις τοῦ σημείου τούτου χρησιμεύει ὡς ἀφετηρία διὰ κατακμετρήσεις πρὸς καθορισμὸν τοῦ μέρους ὅπου ἀλλότριόν τι σῶμα ἢ ἀλλοίωσις τις ὑφίσταται. Ἡ ἀκριβεστάτη ἐξέτασις ἐτιβάλλεται, ἵνα ὁδηγηθῇ ἡ ἐπέμβασις Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταυτην φρονῶ ὅτι οὐδεμία μέθοδος ἐκ τῶν ἐν χρήσει δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἐκ τῶν πειραμάτων τούτων ἐνδεικνυομένην.

β') « Ἡ ὕπαρξις ἀλλοτρίων σωμάτων διαφανῶν ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ δύναται διὰ τῆς μεθόδου ταύτης οὐ μόνον νὰ διαγνωσθῇ, ἀλλὰ συνάμα νὰ δειχθῇ αὕτη ἀκριβῶς καὶ τὸ σημεῖον, ὅπου δέον νὰ γίνῃ ἡ ἐπέμβασις, ἥτις εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἀπαιτεῖ ἀκρίβειαν, οὕτως εἰπεῖν, μαθηματικήν, ἄλλως κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὸ ἀλλότριον σῶμα καὶ νὰ δικαιδυνεύσῃ αὐτὸς ὁ ὀφθαλμός. Ἄλλως τε αὐτὴ ἡ διάγνωσις τῶν ἀλλοτρίων σωμάτων τῆς προσθίας μοίρας τοῦ βολβοῦ μεθ' ὅλης τῆς ἐν χρήσει μεθόδου εἶναι δυσχερεστάτη πολλάκις ἢ καὶ ἀδύνατος. Οὕτως ὑποτιθείσθω ἀλλότριον σῶμα μεταξὺ τῶν στιβάδων ἐμπαρὲν καὶ οὐδὲν ὀφθαλμοσκοπικῶς παρουσιάζον, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μοὶ φαίνεται ὅτι μόνον διὰ τῆς παρούσης μεθόδου δύνκταί τις νὰ ἐλπίσῃ ἐπὶ τὴν διάγνωσιν.

γ')« Ὅτι ἡ ἐξέτασις διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἐπεκτείνεται καὶ πέρκν τῶν ὁρίων, ἢ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον δύνκται νὰ ἐξετάσῃ. Αὐτόδηλος ἡ ἀξία τῆς συνθήκης ταύτης.

δ') « Ἐπὶ ἀποκολλήσεων τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, ὡς διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτισμοῦ τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ κατὰ τὴν μέθοδον τῆς ἐπαφῆς, ὡς λέγεται (appareil de Rochon Duvigneaud), καὶ διὰ τῆς μεθόδου, περὶ ἧς πρόκειται, θὰ δυνηθῶμεν νὰ διαστείλωμεν, ἂν πρόκειται περὶ ἰδιοπαθοῦς ἀποκολλήσεως τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς ἢ ὑπὸ τὸν ἀποκεκολλημένον ἀμφιβληστροειδῆ κρύπτεται ὄγκος τις ἢ χ 'Επίσης ἂν ὑπάρχωσιν ἀτροφικαὶ πλάκες τοῦ χοριοειδοῦς, τότε εἰς τὰς θέσεις ἐκείνας εἶναι φυσικὸν ν' ἀναμένωμεν ὅτι θὰ διαφανῇ ἡ λευκότης τοῦ σκληροῦ, ἀντὶ τῆς ἐρυθρότητος τοῦ χοριοειδοῦς, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

« Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων νομίζω ὅτι ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη δύναται νὰ παράσχῃ πραγματικὰς ὑπηρεσίας ἐν τῇ ἐξετάσει τοῦ ὀφθαλμοῦ. Διὰ τοῦτο ἔκρινα καλὸν νὰ ἐκθέσω ἐν ὀλίγοις τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σκέψεις μου, καθόσον ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι δι' ἐμὲ ὁ ἐξεταστικὸς αὐτὸς τρόπος ἦν ἀπολύτως ἄγνωστος. Οὐδὲν ἀνέγνων μέχρι τοῦδε σχετικὸν, ὡς οὐδέποτε εἶδον ἐν κλινικῇ τινι τῶν ἐν Παρισίοις ἐφαρμοζομένην τὴν μέθοδον ταύτην· ἐπὶ πλέον προσθέτω ὅτι καὶ ὅσοι τῶν συναδέλφων ἠρωτήθησαν ὑπ' ἐμοῦ, οὐδὲν περὶ τούτου ἐγίνωσκον. Ἀπηυθύνθην πρὸς τὸν γνωστὸν τῶν Παρισίων ὀφθαλμολόγον κ. Galezowski ζητῶν πληροφορίας, ἀλλὰ καὶ ὁ πολυμαθὴς οὗτος διδάσκαλος μοὶ ἐπιστέλλει ὅτι δὲν γινώσκει τι σχετικὸν, δὲν παραλείπει δὲ νὰ μὲ ἐνθαρρύνῃ ὅπως δημοσιεύσω τὰ κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην.

« Ἐκ τούτων δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἀσφαλῶς ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη δὲν εἶνκι σήμερον ἐν χρήσει ἢ μᾶλλον δὲν εἶναι διαδεδομένη. Ἐδημοσιεύθη ἆρά γε παρά τινός ποτε καὶ ἐλησμονήθη, ὡς ἐν πολλοῖς συνέβη τοῦτο ἢ, ἂν δὲν εἶναι θρασεῖα ἡ ὑποψία, τὸ πρῶτον ἦδη τὸ σημεῖον τοῦτο ἅπτεται; Εἶναι ἀδύνατον ν' ἀναλάβω τὴν εὐθύνην ν' ἀπαντήσω ὁριστικῶς, ἐλλειπόντων δυστυχῶς ἐδῶ τῶν μέσων πρὸς ἐξακρίβωσιν. Τοῦτο ὅμως ἐκρίνκμεν ὅτι δὲν ἦτο ἀποχρῶν λόγος νὰ μὴ καταστήσωμεν ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν σκέψεών μου, φρονῶν ὅτι, ὡς τὰ πειράματα ταῦτα δι' ἐμὲ ὑπῆρξαν διδακτικώτατα, πιθανὸν νὰ μὴ ἦσαν ἄμοιρα ἐνδιαφέροντος καὶ διὰ τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς »

Ἀπέρης—Βεβαίως, ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐξετάσεως τῆς διαφανείας τοῦ βολβοῦ εἶνε μία μέθοδος ἐξεταστική, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ μέθοδοι αἱ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου λ χ. πρὸς ἣν ἔχει πολλὴν τὴν συγγένειαν ὀπτικῶς στηρίζεται ἐπὶ φαινομένων καταφατικῶν ὅσῳ καὶ ἁπλῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦτο φρονῶ, ὅτι θὰ παράσχῃ ἐκδουλεύσεις τῇ ὀφθαλμολογίᾳ. Δὲν γινώσκομεν ἂν ποτε παρετηρήθη τὸ φαινόμενον τὸ περιγραφὲν ὑπὸ τοῦ κ. Τράντα· οὐδόλως ἀπίθανον νὰ μὴ παρετηρήθη ποσῶς, καὶ ἢ νὰ παρετηρήθη μὲν τὸ φαινόμενον νὰ μὴ ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν ὡς ἐξεταστικὴ μέθοδος καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τιμὴ θὰ ὀφείλεται τῷ κ. Τράντᾳ ἐπὶ τῇ ἐφαρμογῇ τῆς ἐξεταστικῆς ταύτης μεθόδου. Φρονῶ ὅτι ἡ μέθοδος δύναται νὰ τελειοποιηθῇ, ἂν τὸ φῶς ἐξ ἀμυδίου ἐργαλείου ἐπιρρίπτεται ἀκριβῶς ὡς δεσμὶς φωτεινὴ πρὸς τὴν κόρην καὶ ἂν διὰ μεγεθυντικοῦ ὀπτικοῦ ἐργαλείου ἐξετάζηται ἡ διαφανὴς μοῖρα τοῦ σκληροῦ, ὁπότε θὰ δύναται νὰ διακρίνῃ σαφέστερον τὴν φύσιν τοῦ ἀλλοτρίου σώματος καὶ τὸ εἶδος ἐν γένει τῶν ἀλλοιώσεων.

Ὁ κ. **Γαβριηλίδης** λέγει, ὅτι ἐξ ἁπλῆς θέας τοῦ φαινομένου καὶ μάλιστα ἐπὶ ὀφθαλμοῦ ἀφάκου δὲν δύναται νὰ ἐκφέρῃ γνώμην περὶ τῆς πρακτικῆς ὠφελείας τούτου. Θὰ εἶνε ὅμως εἰς θέσιν, ὅταν ὁ ἴδιος πειραματίσῃ ἐπὶ ἄλλων ὀφθαλμῶν. Ἐπειδὴ ὁ κ. Τράντας μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐν λόγῳ μέθοδος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς περιπτώσεις, ὅπου αἱ λοιπαὶ ἐξεταστικαὶ μέθοδοι ἀδυνατοῦν νὰ μᾶς πείσουν, θὰ ἐρωτήσω αὐτὸν ἂν ἔκαμε συγκριτικὰς μελέτας διὰ τῆς μεθόδου τοῦ **φωτισμοῦ δι' ἐπαφῆς.**

Τράντας—Φρονῶ ὅτι ἡ θεωρία τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου καὶ τῆς διαφανείας τῶν παρειῶν τοῦ βολβοῦ οὐδὲν ἔχουσι τὸ κοινὸν πρὸς ἄλληλα, ὅτι δὲ εὑρίσκει ἑκατέρωθεν τὰς παρατηρήσεις του περὶ τελειοποιήσεως τῆς μεθόδου λίαν πρακτικάς. Ἤδη προέβην εἴς τινα πειράματα· παρετήρησα ὅτι ἡ χρῆσις φακοῦ ὅπως βλέπωμεν ἐν μεγενθύσει τὴν ἐξεταζομένην μοῖραν τοῦ βολβοῦ δὲν δίδει πολὺ εὐάρεστα ἀποτελέσματα, τοῦ φωτὸς διασκεδαννυμένου καὶ ἐξασθενοῦντος πολύ. Ἐπειδὴ ἡ ἐν λόγῳ μέθοδος ἔχει πολλὴν τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν μέθοδον, δι' ἧς

βλέπομεν τὴν διαφάνειαν τοῦ ὄγκου τῆς ὑδροκήλης, ἐξ ἀναλογίας συνέλαβον τὴν ἰδέαν ὅτι δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν ἕνα σωλῆνα ἀνάλογον πρὸς τὸ στηθοσκόπιον, ὅπερ νὰ στηρίζωμεν ἐπὶ τοῦ ἐξεταζομένου σκληροῦ χιτῶνος. Πλὴν ταῦτα εἶνε ζητήματα λεπτομερείας· ἡ δὲ παροῦσα ἀνακοίνωσίς μου σκοπεῖ μόνον τὴν ἀπόδειξιν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν κατ' ἀρχὴν τῆς μεθόδου.

Ὁ κ. **Ἀπέρης** προσθέτει ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν ἐννοεῖ νὰ ταυτίσῃ τὴν θεωρίαν τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου πρὸς τὴν τῆς διαφανείας τοῦ βολβοῦ.

Ὁ κ **Οἰκονομίδης** εὐχαριστεῖ τῷ κ. Τράντα ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει του, παρακαλεῖ δὲ τὸν κ. Τράνταν νὰ ἐπανέλθῃ ἐπὶ τοῦ ζητήματος καὶ ἐν ἄλλῃ συνεδριάσει, ἵνα καὶ ἄλλα μέλη λάβωσι γνῶσιν τοῦ πράγματος.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΣΤ'.

18 Μαρτίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ἀναγνωσθέντα τὰ πρακτικὰ τῆς προηγουμένης συνεδρίας ἐπικυροῦνται.

Ὁ κ. **Ἰατρόπουλος** ποιεῖται ἀνακοίνωσιν περὶ περιπτώσεως δεξιᾶς ὁμωνύμου ἡμιαοψίας συνοδευούσης φθίσιν νωτιάδα, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

«Κατ' αὐτὰς παρετηρήσαμεν ἀσθενῆ παρουσιάζοντα συμπτώματα νωτιάδος φθίσεως, συγχρόνως δὲ καὶ ἡμιαοψίαν ὁμώνυμον.

«Ὡς γνωστὸν περιπτώσεις ἡμιαοψίας συνοδευούσης νωτιάδα φθίσιν ἐπαντῶνται λίαν εὐάριθμοι ἐν τῇ ὀφθαλμολογικῇ καὶ νευρολογικῇ φιλολογίᾳ. Ἤδη ἐσημειώθη καὶ ἐν ἑτέρᾳ παρεμφερεῖ περιπτώσει, ἥτις περιεγράφη ἐνώπιον ὑμῶν κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 26 9)ρίου παρελθόντος ἔτους (1)

«Καὶ πάλιν ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν περιπτώσεων αἱ πλεῖσται ἦσαν ἡμιαοψίαι ἑτερώνυμοι κροταφικαὶ (Damaschino, Gower, Debierre (2), Ἰατροπούλου-Γαβριηλίδου κτλ.)

«Δὲν πιστεύομεν ὅμως νὰ ἦναι πράγματι τόσον σπάνιαι αἱ τοιαῦται περιπτώσεις. Διότι ἐν πρώτοις δυνατὸν ἱκαναὶ περιπτώσεις νὰ διαφεύγωσι τὴν προσοχὴν τῶν ἰατρῶν.

Ἀφ' ἑτέρου πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ μεγάλη ἀκρίβεια τῆς ἐξετάσεως τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου ἐνεργεῖται ἐν μεγάλῳ κύκλῳ ὀφθαλμολόγων καὶ νευρολόγων μόλις ἀπὸ 15ετίας. Πρὸ τῆς περιόδου ταύτης αἱ ἡμιαοψίαι ἀνεκαλύπτοντο ἀφ' ἑαυτῶν· ἄλλως τε τοῦτο συμβαίνει καὶ νῦν συχνάκις, διότι πολλοὶ τῶν πασχόντων ἀντιλαμβάνονται μόνοι τοῦ περιέργου αὐτῶν ὀπτικοῦ φαινομένου καὶ ἐπισύρουσι τὴν προσοχὴν τοῦ ἰατροῦ.

Τέλος ὑπάρχει καὶ ὁ λόγος ὅτι ἡ ἡμιαοψία ἐπὶ νωτιάδος φθίσεως δὲν ἐπέρχεται ἐξ ὑπαρχῆς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἀτροφίας τῶν ὀπτικῶν νεύρων καὶ τῆς καταπτώσεως τῆς ὁράσεως. Οὕτω δὲ πολλοὶ τῶν πασχόντων ἐξετασθέντες ἤδη ἐπιμελῶς κατὰ τὰ πρῶτα στάδια καὶ προσδιορισθέντες μετὰ θετικότητος ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῆς γενικῆς αὐτῶν νόσου διὰ τῶν λοιπῶν προδιακτικῶν φαινομένων καὶ αὐτῆς ἔτι τῆς ἀτροφίας τῶν ὀπτικῶν νεύρων ἐν τῇ ἐνάρξει αὐτῆς παραμελοῦνται μετέπειτα κατὰ τὴν περαιτέρω βαθμιαίαν πρόοδον τῆς τε γενικῆς νόσου καὶ τῆς ἀποσβέσεως τῆς ὁράσεως.

Πρόσθες εἰς ταῦτα ὅτι εἰς πρώτην ὄψιν τὸ πρᾶγμα δὲν παρουσιάζει καὶ πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον εἰμὴ τὴν σπανιότητα καὶ οὕτω δὲν ἑλκύει ἰδιαζόντως τὴν προσοχὴν παντὸς ὀφθαλμολόγου θεραπεύοντος πάσχοντας ἐκ νωτιάδος φθίσεως, ἥτις ἄλλως τε θεωρεῖται καὶ ἀνίατος.

«Οὐχ' ἧττον ἡ περιγραφὴ καὶ δημοσίευσις τῶν τοιούτων περιπτώσεων εἶναι ἀναγκαιοτάτη, οὐ μόνον διὰ τὴν σπανιότητα καὶ συμπλήρωσιν τῆς κλινικῆς αὐτῶν εἰκόνος, ἀλλὰ καὶ διότι παρουσιάζουσι μέγα ἐνδιαφέρον ὡς πρὸς τὴν πορείαν τῆς ἀτροφίας τῶν ὀπτικῶν ἰνῶν κατὰ τὰ διάφορα σημεῖα τῆς διαδρομῆς τῶν διαφόρων ὁμάδων αὐτῶν. Μεγάλη δὲ προσδοκεῖται βοήθεια ἐκ τῆς παρακολουθήσεως τῶν τοιούτων περιπτώσεων πρὸς πλήρη διευκρίνησιν τῆς διαδρομῆς καὶ κατατάξεως τῶν ὀπτικῶν ἰνῶν ἐν τῷ χιάσματι καὶ κατωτέρω ἐν τοῖς ὀπτικοῖς νεύροις μέχρι τῶν ἐν τῷ ἀμφιβληστροειδεῖ ἀπολήξεων αὐτῶν.

«Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς ἔχει ἡ περίπτωσις αὕτη.

«Ὁ Εὐάγγελος Β. ἐκ Θεσσαλονίκης ἡλικίας 34 ἐτῶν ὑποδηματοποιὸς τὸ ἐπάγγελμα προσέρχεται εἰς ἡμᾶς πρὸ τριῶν ἑβδομάδων παραπονούμενος δι' ἀμβλυωπίαν. Ἰδίως δὲ λέγει ὅτι δὲν βλέπει ἀρκούντως ὅπως ἐργασθῇ εἰς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ καὶ καθ' ὁδὸν προσκρούει συχνάκις, κινδυνεύων πολλάκις νὰ καταπατηθῇ ὑπὸ ἁμάξης ἢ ἀχθοφόρου φέροντος φορτίον.

Ἀναμνηστικόν. — Οἱ γονεῖς αὐτοῦ εὔρωστοι χωρικοὶ ἐξ Ὀλύμπου καταγόμενοι καὶ ὑγιεῖς διατελοῦντες ἀπέθανον ἐνωρὶς ἡ μὲν μήτηρ ἐν λοχείᾳ, ὁ δὲ πατὴρ ῥάπτης τὸ ἐπάγγελμα ἐξ ὀξείας νόσου ἀποκτήσαντες δύο ἄρρενα καὶ δύο θήλεα τέκνα ὑγιέστατα, ὧν τὸ μεγαλείτερον εἶναι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος. Ἐκ τούτων ἡ μὲν μία ἀδελφὴ ἀπέθανεν ἐν λοχείᾳ, ἡ δ' ἑτέρα ὡς καὶ ὁ μικρότερος ἀδελφὸς ὑπανδροι ἐπίσης καὶ ὑγιέστατοι ζῶσιν ἐν τῇ πατρίδι.

Ὁ ἡμέτερος πάσχων, διατελῶν ἄγαμος μέχρι τοῦδε, φαίνεται κράσεως ὑγιοῦς καὶ κατασκευῆς ἀθλητικῆς, εἶναι ὅμως τανῦν ἀρκούντως καταβεβλημένος, ζῶν ἐν πτωχείᾳ ἄκρᾳ καὶ ἀθλιότητι, τῆς ἐργασίας αὐτοῦ μὴ ἐπαρκούσης πρὸς καλὴν διαιταν. Ἔχει χαρακτῆρα νευρικὸν καὶ εἶναι ὀξύθυμος ὡς λέγει. Πρὸ 6—7 ἐτῶν ἔπαθεν ἐπανειλημμένως ἑλειογενεῖς πυρετοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ὑπεβλήθη εἰς ὑπερβολικὰς κοπώσεις (πεζοπορείαι συνεχεῖς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὁλοκλήρους) ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ. Πρὸ πενταετίας δὲ ἔπαθε σκληρὸν ἕλκος καὶ ἀκολούθως ἐξανθήματα συφιλιδικὰ βλατιδώδη καθ' ὅλον τὸν κορμὸν ὑποχωρήσαντα εἰς τὴν ὑδραργυρικὴν θεραπείαν, ὑποτροπιάσαντα ἐπανειλημμένως καὶ ἐπὶ τέλους ἐξαλειφθέντα τελείως διὰ θεραπείας ἐπιμόνου ἀντισυφιλιδικῆς ἐν τῇ Ἑλληνικῷ Νοσοκομείῳ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς πρὸ δύο ἐτῶν. Ἀρνεῖται κατάχρησιν καπνοῦ, οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν καὶ ἀφροδισίων καίτοι ὁμολογεῖ ὅτι ἄγαμος ὢν ἐπισκέπτετο τακτικῶς κοινὰς γυναῖκας. Ἐπίσης δὲν ὁμολογεῖ ἂν ηὐνανίζετο ποτέ. Τὴν κατάπτωσιν τῆς ὁράσεως ἤρξατο νὰ διακρίνῃ ἀπὸ δύο ἢ τριῶν περίπου μηνῶν.

«*Παροῦσα κατάστασις—Γενικὰ φαινόμενα.* Ἐν πρώτοις ὑπάρχει τὸ σύμπτωμα τοῦ Wesphal τουτέστι τὸ φαινόμενον τῆς ἐπιγονατίδος λείπει τελείως ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γονάτων. Δεύτερον ὑπάρχει ἀρκούντως φανερὸν τὸ σύμπτωμα τοῦ Bomberg· ἄλλως τε σαφῶς περιγράφει ὅτι τὴν νύκτα δὲν δύναται νὰ βηματίσῃ ἄνευ φωτὸς ἐντὸς γνωστοῦ δωματίου, ἐνῷ τοῦτο οὐδόλως συνέβαινε πρὸ ἐτους. Τρίτον ὑπάρχει ἀρκούντως φανερὰ ἀνισθησία τοῦ δέρματος καὶ τῶν κατὰ βάθος ἱστῶν κατὰ τὰς κνήμας. Τέταρτον ὑπάρχει ἀνικανότης καὶ ἔλλειψις τῆς γενετησίου ὁρμῆς, ἣν ἐξηγεῖ ὁ πάσχων ὡς προερχομένην ἐξ ἀποστροφῆς πρὸς τὰς γυναῖκας. Πόνοι διαίσσοντες καὶ παραλύσεις δὲν ὑπάρχουσι. Τὰ οὖρα ἐξετασθέντα ἅπαξ οὔτε ζάκχαρον, οὔτε λεύκωμα, οὔτε ἴζημα εἶχον· οὐχ ἧττον ἀπό τινος ἔχει συχνουρίαν τὴν νύκτα ἐγειρόμενος τρὶς καὶ τετράκις πρὸς οὖρησιν.

«Ἐκ τῶν ὤτων ἀνεύρομεν ἐξασθένησιν τῆς ἀκοῆς φανερὰν δεξιόθεν καὶ χρονολογουμένην ἀπὸ ὀλίγου χρόνου, ἄνευ ὡρισμένης παθήσεως τῶν ὤτων, δεξιόθεν παραπονεῖται καὶ δι' ἐμβοάς.

«Παρεκαλέσαμεν καὶ τὸν νευρολόγον συνάδελφον κ. Μιχαλακόπουλον ὅπως ἐξετάσῃ τὰ γενικὰ φαινόμενα τοῦ ἐν λόγῳ πάσχοντος. Οὗτος δὲ ἀπεφάνθη, ὅτι πράγματι πρόκειται περὶ νωτιάδος φθίσεως.

«*Ὀφθαλμικὰ φαινόμενα.*—Ἐν πρώτοις ὑπάρχει ἀνισότης τῶν κορῶν φανερά· ἡ μὲν ἀριστερὰ εἶναι μικροτέρα τῆς δεξιᾶς καὶ παρουσιάζει διάμετρον φυσιολογικήν, ἡ δὲ δεξιὰ μεγαλειτέρα οὖσα τῆς ἀριστερᾶς φαίνεται σαφῶς ὅτι ἔχει ἐλαφρὰν μυδρίασιν. Τὸ σύμπτωμα τοῦ Argyl Robertson δὲν εἶναι σαφές, τοῦτ' ἔστιν ἐνῷ ἀμφότεραι αἱ ἴριδες συστέλλονται ἰσχυρῶς καὶ μονίμως μετὰ τῆς προσαρμογῆς (σμίκρυνσις μεγάλη τῶν κορῶν κατὰ τὴν ἐγγὺς ὅρασιν καὶ εὔρυνσις σπουδαία κατὰ τὴν ἄπω ὅρασιν), κατὰ τὴν αἰφνιδίαν ἐπίδρασιν τοῦ

(1) Ἰατροπούλου καὶ Γαβριηλίδου ἀνακοινώσεις εἰς τὴν Βιολογικὴν Ἐπιτροπὴν περὶ περιπτώσεως ἀμβλυωπίας ἐξ ἀτροφίας τῶν ὀπτικῶν νεύρων, ἐν ᾗ βραδύτερον ἀνεφάνησαν βέβαια συμπτώματα νωτιάδος φθίσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡμιαοψία κροταφικὴ ἀφ' ἑτέρου (Συνεδρ. ΙΖ').

(2) *Revue d'Opthalmologie 1891 p. 12* «*Un cas d'acromegalie avec symptomes tabétiques et hémianopie temporale bilaterale*»

φωτὸς ἡ μὲν διξὶὰ ἀντιδρᾶ βραδύτατα καὶ λίαν ἀτελῶς, ἡ δὲ ἀριστερὰ ἀντιδρᾶ βραδέως πως καὶ μετρίως, δὲν ἐπιμένει δὲ ἐν τῇ συστολῇ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ φωτὸς ἐξακολουθούσης. Ἀλλὰ σὺν τούτοις ὑπάρχει καὶ τὸ ἡμιαοπτικὸν σύμπτωμα τῶν κορῶν· τοὐτέστιν ὅταν ἐν σκοτεινῷ θαλάμῳ τὸ φῶς ἐπιδράσῃ ἐκ τοῦ ἡμιαοπτικοῦ πεδίου ἑκάστου ὀφθαλμοῦ, ἡ ἀντίστοιχος κόρη σύδόλως ἀλλοιοῦται· ἐνῷ ὅταν τοῦτο γείνῃ ἐκ τοῦ ἡμιοπτικοῦ πεδίου, αἱ κόραι ἀλλοιοῦνται ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω, τοὐτέστιν ἀδρανῶς δεξιόθεν καὶ μετρίως ἀριστερόθεν.

« Ὁ βυθὸς τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀμφοτέροθεν παρουσιάζει ἀρχομένην ἀτροφίαν τῶν θηλῶν χαρακτηριζομένην σαφῶς ὑπὸ τοῦ φαιοῦ ἀποχρωματισμοῦ τῶν κροταφικῶν ἡμιμορίων ζωηροτέρου ἀριστερόθεν· τὰ ἀγγεῖα φαίνονται διατηροῦντα ἔτι σχεδὸν τὸ φυσιολογικὸν αὐτῶν εὖρος, τὰ ὅρια τῶν θηλῶν εἰσὶν εὐκρινῆ, οὐδὲν δ' ἕτερον ἐκ τοῦ βυθοῦ ὑπάρχει ἄξιον σημειώσεως.

« Διπλωπίαν ἐλαφρὰν ἀνεύρομεν ἄπαξ μόνον παροδικῶς, ἀλλὰ δὲν κατωρθώσαμεν νὰ ὁρίσωμεν τὸ εἶδος αὐτῆς.

« Ἀνεύρομεν ἀναισθησίαν τοῦ ἐπιπεφυκότος καὶ τοῦ κερατοειδοῦς λίαν φανερὰν δεξιόθεν καὶ ἀβεβαίαν ἀριστερόθεν.

« Ὁ τόνος τῶν βολβῶν ἀμφοτέρων φαίνεται ὑπὸ τὸ φυσιολογικὸν(T=-1 περίπου.) Ἡ ὀξύτης τῆς ὁράσεως δεξιόθεν $=^5/_5$ περίπου τῇ βοηθείᾳ 0^0—1 καὶ ἀριστερόθεν$=^5/_5$ περίπου τῇ βοηθείᾳ 0^0—1,50. Ἡ κεντρικὴ αἴσθησις τῶν χρωμάτων καὶ τῶν διαφόρων βαθμῶν τοῦ λευκοῦ φωτὸς(διὰ τοῦ χρωματοπτομέτρου τοῦ Chibret) εὑρέθη ἀκεραία.

« Τὸ ὀπτικὸν πεδίον παρουσιάζει ἡμιαοψίαν ὁμώνυμον δεξιὰν μετὰ στενώσεως τῶν ὁρίων τῶν ἡμιοπτικῶν πεδίων (Πίν. IV). Ἡ μέση ἀφοριστικὴ γραμμὴ ἀμφοτέρων τῶν πεδίων διέρχεται ὀλίγον τι (3°) ἔξω τοῦ κέντρου καὶ εἶναι κάθετος καὶ ἀρκούντως εὐθύγραμμος· τὸ ὑπὸ λευκοῦ χάρτου 1 ὑφεκατομ. πλευρᾶς διδόμεμενον ἡμιοπτικὸν πεδίον εὑρύνεται κατὰ δεκάδα μοιρῶν τῇ χρήσει μεγαλειτέρου (πλευρᾶς 15 χιλιοστομ.) καὶ ἔτι πλέον (κατὰ 20°) τῇ χρήσει ἀνημμένου κηρίου, τοῦτο ὅμως συμβαίνει καθ' ὅλας τὰς λοιπὰς διευθύνσεις μόνον ἐν τῷ ἡμιοπτικῷ πεδίῳ, ἐνῷ ἐν τῷ ἡμιαοπτικῷ π.διῳ τὸ σκότος εἶναι τέλειον πέραν τῆς κυανῆς ἀφοριστικῆς γραμμῆς τῇ χρήσει καὶ ἰσχυροτάτου φωτισμοῦ. Τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι ἐν προηγουμένῃ περιόδῳ, ὅτε δηλ. ἤρξατο ἡ ἡμιαοψία, τὸ ἡμιοπτικὸν πεδίον ἦτο ἴσως σχεδὸν τέλειον καὶ ὅτι ἡ στένωσις τῶν ὁρίων τοῦ ἡμιοπτικοῦ πεδίου ἤρξατο μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἡμιαοψίας. Τὰ ἡμιοπτικὰ πεδία τῶν χρωμάτων διατηροῦσι σχεδὸν τὰ φυσιολογικὰ αὐτῶν ὅρια καὶ μόνον τὸ κίτρινον παρουσιάζει στένωσιν ἀνάλογον τῷ λευκῷ.

« Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἕδραν τῆς ἀλλοιώτεως, ἥτις συνεπῆγε τὴν ἡμιαοψίαν ταύτην, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἡμιαοπτικὸν φαινόμενον τῶν κορῶν, τὴν προϊοῦσαν στένωσιν τῶν ὁρίων τῶν ἡμιοπτικῶν πεδίων, τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἀτροφίας τῶν θηλῶν καὶ τὴν δυναναλογίαν ταύτης πρὸς τὰ ὀπτικὰ πεδία δυνάμεθα νὰ ἐντοπίσωμεν τὴν ἀλλοίωσιν τῶν ὀπτικῶν ἰνῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὀπτικῇ ταινίᾳ προσθέτοντες μετὰ πιθανότητος, ὅτι ἡ ἀλλοίωσις αὕτη προὐχώρησεν ἤδη καὶ εἰς τὸ χίασμα διὰ τῆς ἀριστερᾶς ὀπισθίας γωνίας καὶ ἤρξατο ἐξαπλουμένη πρὸς τὸ μέσον καὶ τὴν ὀπισθίαν δεξιὰν γωνίαν αὐτοῦ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι βεβαιότατον, διότι ἡ προσβολὴ τῶν ἀριστερῶν ὀπτικῶν ἡμιπεδίων σημαίνει καὶ ἀρχομένην ἀλλοίωσιν τῆς δεξιᾶς ὀπτικῆς ταινίας, κεχωρισμένη δὲ προσβολὴ ἀμφοτέρων τῶν ὀπτικῶν ταινιῶν ἰδίᾳ ἀλλ' εἰς διάφορον βαθμὸν δὲν εἶναι τι ὅλως ἀδύνατον.

« Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν φύσιν τῆς ἀλλοιώσεως, ἥτις προσέβαλε τὰς ὀπτικὰς ἴνας ἐν ταῖς εἰρημέναις χώραις, τὸ πιθανότερον φαίνεται ὅτι πταίει αὐτὴ ἡ γενικὴ νόσος ὑφ' ἧς κατατρύχεται ὁ πάσχων, καθότι οὐδὲν σύμπτωμα ἢ διδόμενον ἄλλης φύσεως ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε παρ' αὐτῷ. »

Ὁ κ. **Τράντας** ἀναφέρει νέα αὐτοῦ πειράματα σχετικὰ μὲ τὴν διαφάνειαν τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ διὰ φωτὸς εἰσδύοντος διὰ τῆς κόρης. Κατὰ ταῦτα ἡ εἰκὼν ἡ σχηματιζομένη ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ βολβοῦ εἶνε ἀνεστραμμένη ἐν σχέσει πρὸς τὴν φλόγα τὴν χρησιμεύουσαν ὡς φωτεινὴν ἑστίαν. Ἐὰν λοιπὸν ράβδος μετακινηθῇ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ἢ ἐκ τῶν ἔσω πρὸς τὰ ἔξω μεταξὺ βολβοῦ καὶ φακοῦ (τοῦ χρησιμεύοντος πρὸς συγκέντρωσιν τοῦ φωτὸς εἰς τὴν κόρην),βλέπει τις ὅτι ἡ παρουσία τῆς μετακινουμένης ράβδου σαφέστατα ἀναπαριστᾶται ἐπὶ τῆς διαχύτου εἰκόνος τῆς σχηματιζομένης ἐν τῷ ὀφθαλμῷ ὡς σκιὰ ἔχουσα κινήσεις ἀντιθέτους πρὸς

τὰς πραγματικὰς κινήσεις τῆς ράβδου. «Τὰ πειράματα ταῦτα ἐξετελέσαμεν,λέγει, πρὸ τοῦ κ. Schmidt Rimpler καθηγητοῦ τῆς Ὀφθαλμολογίας τοῦ γερμανικοῦΠανεπιστημίου τῆς Goettingen παρεπιδημοῦντος κατ' αὐτὰς ἐνταῦθα. Ὡς ἐν παρόδῳ δέ λεκτέον, ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος σοφὸς καθηγητὴς διεβεβαίωσεν ἡμᾶς καὶ ἐν τῷ γραφείῳ μου, ὅπου εὑρεστήθη νὰ μᾶς ἐπισκεφθῇ, καὶ ἐν τοῖς Ἐθν. Νοσοκομείοις ἐνώπιον τοῦ συναδέλφου καὶ μαθητοῦ αὐτοῦ κ. Παπανικολάου ὅτι ἐν γένει τὰ πειράματα ταῦτα εἶνε ἄγνωστα, ὡς μὴ δημοσιευθέντα που,καὶ μετὰ πολλοῦ ἐνδιαφέροντος ἐνεθάρρυνεν ἡμᾶς ὅπως ἐξακολουθήσωμεν αὐτά· πρὸ παντὸς φρονεῖ ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῶν ἀλλοτρίων σωμάτων. Ὁμολογῶ, λέγει περαίνων ὁ κ Τράντας,ὅτι ἡ γνώμη τοῦ πολυμαθοῦς τούτου ἀνδρὸς ἀφήρεσε μέγα μέρος τῶν δισταγμῶν μου, ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα,ἂν ἡ μέθοδος εἶνε γνωστὴ ἢ οὐχί ».

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΖ΄.

25 Μαρτίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Ἀναγινώσκονται τὰ πρακτικὰ καὶ ἐπικυροῦνται.

Ἀκολούθως γενομένης συζητήσεως ἐκτεταμένης ὅπως ἐξευρεθῇ μέσον πρὸς ἔκδοσιν τῶν πρακτικῶν τῆς Βιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπειδὴ ὁ Σύλλογος ἐλλείψει πόρων ἠδυνάτει ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην ταύτην τῆς Ἐπιτροπῆς, μετὰ πολλὰς ἄλλας προτάσεις δυσεκτελέστους ἐγένετο ὁμοθύμως δεκτὴ ἡ πρότασις τοῦ κ. Ἰατροπούλου, προτείναντος ὅτι διαθέτει ἐκδότην, ὅστις ἀναλαμβάνει τὴν ἰδίαις δαπάναις ἔκδοσιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὸ σχῆμα καὶ τοὺς ὅρους ὑφ' οὓς ἐκδίδονται τατκτικῶς τὰ Παραρτήματα τοῦ Συλλόγου, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἑξῆς δύο ὅροις: 1ον ὅτι τὸ ἔργον θέλει εἶσθαι κτῆμα τοῦ ἐκδότου καὶ 2ον ὅτι τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς θέλουσιν ἐγγραφῇ ὡς συνδρομηταὶ εἰς κατάλογον ἐπὶ τούτῳ παρεσκευασμένον ἕκαστος τοὐλάχιστον δι' ἓν σῶμα τοῦ ἐν λόγῳ παραρτήματος πληρώνων τὸ ἀντίτιμον ἅμα τῇ παραλαβῇ. Τὸ ἔργον θέλει ἀποτελεσθῇ ἐκ 12—15 τυπογραφικῶν φύλλων εἰς σχῆμα 4ον πρὸς 1 γρόσιον ἕκαστον διὰ τοὺς συνδρομητάς.

Ὁ δὲ κ. **Ἀ. Χρηστίδης**,πρόεδρος τοῦ Συλλόγου,δηλοῖ ὅτι καὶ ὁ Σύλλογος δύναται νὰ ψηφίσῃ συνδρομὴν τινα ἐκ 20—30 σωμάτων ὑπὲρ κατευοδώσεως τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης, καθόσον μάλιστα πρέπει νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Συλλόγου σώματα ἱκανὰ τὸν ἀριθμὸν ὅπως διατεθῶσιν εἰς διαφόρους ἀνάγκας αὐτοῦ.

Ὁ κ. **Πρόεδρος** προτείνει ὡς μέλη τῆς συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ ἐκδόσεως πλὴν τῶν μελῶν τοῦ Προεδρείου καὶ τοὺς κκ. Ἰατρόπουλον, Γαβριηλίδην καὶ Ἀ Χρηστίδην, ὅπερ καὶ γίγνεται δεκτόν.

Ἀκολούθως ὁ κ. Πρόεδρος ἀνακοινοῖ περίπτωσιν ρήξεως τοῦ ὀπισθίου θόλου τοῦ κόλπου κατὰ τὴν συνουσίαν,ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

« Σπουδαῖοι τραυματισμοὶ τῶν ἐξωτερικῶν γεννητικῶν μορίων τοῦ θήλεος κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ γάμου δὲν εἶνε τι τῶν καθ' ἑκάστην παρατηρουμένων. Ἡ συνήθης ρῆξις τοῦ παρθενικοῦ ὑμένος μετὰ τῆς συμπαρομαρτούσης μικρᾶς ἢ μεγάλης αἱμορραγίας παρέρχεται ἄνευ συνεπειῶν. Σπουδαιότεραι καθίστανται αἱ ρῆξεις τῶν τε ἐξωτερικῶν μορίων ὡς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τριτημορίου τοῦ κολεοῦ, ὅταν αὗται προέρχονται εἴτε ἐκ δυσαναλογίας τῶν συμβαλλομένων γεννητικῶν μορίων καὶ τοιαῦται εἰσὶν αἱ

ἀναγόμεναι εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς δυσπαρευνίας, εἴτε ἐκ παθολογικῶν ἀλλοιώσεων τῶν ἱστῶν ἐχουσῶν ὡς αἰτίαν τὴν λεγομένην γεροντικὴν ἀτροφίαν. Οὕτω παρετηρήθησαν βαθεῖαι ρῆξεις τοῦ παρθενικοῦ ὑμένος συνοδευόμεναι ὑπὸ σφοδρῶν αἱμορραγιῶν, ρήξεις τῆς κλειτορίδος, τοῦ περιναίου, τῆς οὐρήθρας, διατρήσεις τῆς κύστεως μετὰ σχηματισμοῦ κολπικυστικοῦ συριγγίου, ὁμοίως παρετηρήθη ρῆξις τοῦ ὀπισθίου κατωτάτου τοιχώματος τοῦ κολεοῦ ἤ συνέπεια ἦτο ἡ συγκοινωνία κόλπου καὶ ἀπευθυσμένου καὶ ὁ σχηματισμὸς πρωκτοκολπικοῦ συριγγίου. Συμβάλλοντα αἴτια τῶν ρήξεων τούτων ἀναφέρονται στενότης τῆς εἰσόδου τοῦ κολεοῦ, λεπτότης τοῦ μεταξὺ κόλπου καὶ ἀπευθυσμένου διαφράγματος, ἀνώμαλος κλίσις τῆς πυέλου, ἔνθα καὶ ἡ σχισμὴ τοῦ αἰδοίου φέρεται ἢ πολὺ πρὸς τὰ ἄνω ἢ πολὺ πρὸς τὰ κάτω καὶ ὀπίσω, ἐπομένως καὶ τὸ πέος μὴ διευθυνόμενον καταλλήλως ἀντὶ νὰ λάβῃ τὴν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ αἰδοίου ἄγουσαν προσκρούει ἢ πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω. Ἡ ἐξήγησις τῶν ρήξεων τῶν μερῶν τούτων τοῦ γεννητικοῦ πόρου τῆς γυναικὸς δὲν παρέχει μεγάλας δυσκολίας. Ἀλλ' αἱ ρήξεις τοῦ ἀνωτάτου ἢ ἐσωτάτου τριτημορίου τοῦ κόλπου καὶ ἰδίως τῶν λεγομένων κολπικῶν θόλων καὶ σπάνιαι εἰσὶ καὶ ἡ ἐξήγησις αὐτῶν οὐχὶ πολὺ εὔκολος καὶ ἰδίως ὅταν αὗται συμβαίνουσιν οὐχὶ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ γάμου, ἀλλ' ἐπὶ γυναικῶν αἱ ὁποῖαι καὶ ἔτεκον καὶ συνευρέθησαν πολλάκις μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς τοῦτέστιν ἐπὶ συζύγου. Τοιαύτην περίπτωσιν εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρατηρήσω πρὸ πολλοῦ καιροῦ καὶ ἐνόμισα αὐτὴν ἀξίαν ἀνακοινώσεως.

« Ἡ ἐν λόγῳ γυνὴ 30 περίπου ἐτῶν ὑψηλοῦ μᾶλλον ἀναστήματος, εἶχε τέξει πρὸ διετίας δι' ἐμβρυουλκίας. Ἡ ἐπελθοῦσα ρῆξις τοῦ περιναίου ἀφῆκεν οὐλὴν ἐπ' αὐτοῦ, ἅτε μὴ γενομένης τῆς κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἰάσεως· ἐπομένως τὸ περίναιον ἦτο ἐλαττωματικόν. Δύο ἔτη μετὰ ταῦτα προσεκλήθην ἡμέραν τινα δι' αἱμορραγίαν χρονολογουμένην ἀπὸ τῆς προτεραίας. Τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖον ὑπωπτεύθην ἦτο ἐπικειμένη ἔκτρωσις, ἀλλ' ἡ ἄρρωστος διεβεβαίου διὰ τοῦ ἐπισημοτέρου τρόπου ὅτι ἐγκυμοσύνη δὲν ὑπάρχει· δυσπιστῶν ἐπὶ τῆς διαβεβαιώσεώς της ἐσύστησα θερμὰς κολπικὰς καταιωνήσεις καὶ ἀπῆλθον, ἀλλὰ μετά τινας ὥρας ἐν βίᾳ προσκαλοῦμαι ἐκ νέου, διότι ἡ αἱμορραγία ὄχι μόνον δὲν ἠλαττοῦτο, ἀλλ' ἐξηκολούθει μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντάσεως· πρὸς δὲ ἡ ἄρρωστος ἤρξατο καταλαμβανομένη ὑπὸ ἐμβοῶν τῶν ὤτων καὶ λιποθυμίας. Προέβην τότε ἀμέσως εἰς τὴν ἐπιπωμάτωσιν τοῦ κολεοῦ καὶ ἡ αἱμορραγία ἔστη.

« Τὴν ἑπομένην ἐξάγων τὶ ἐκ βάμβακος βύσμα καὶ ψηλαφῶν τὸ στόμιον τῆς μήτρας καὶ τὰ κατὰ τοὺς κολπικοὺς θόλους μέρη, ᾐσθάνθην τὴν ἄκραν τοῦ δακτύλου μου προσκρούουσαν ἐπὶ ρωγμῆς, τραχὲα ἐχούσης τὰ χείλη καὶ μήκους τριῶν ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου ὄπισθεν καὶ παραλλήλως τῷ στομίῳ τῆς μήτρας. Εἰσαγαγὼν τὸ μητροσκόπιον ἐπείσθην καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν περὶ τῆς διαγνώσεως ὡς καὶ περὶ τῆς πηγῆς τῆς αἱμορραγίας, ὅτι δηλ τὸ αἷμα δὲν ἔρρεεν ἐκ τοῦ στομίου τῆς μήτρας ἀλλ' ἐκ τῆς ὄπισθεν αὐτῆς ὑπαρχούσης ῥήξεως. Ὅπως βοηθηθῶ εἰς τὴν ραφὴν τοῦ τραύματος καὶ συγχρόνως κατακτήσω κοινωνοὺς καὶ ἄλλους συναδέλφους τοῦ σπανίου τούτου φαινομένου ἐκάλεσα τοὺς ἰατροὺς κκ. Δάλλαν καὶ Ρίτσον, οἱ ὁποῖοι ἐβεβαίωσαν τὸ γεγονὸς καὶ μεθ' ὧν προέβην εἰς τὴν ραφὴν τοῦ τραύματος. Ἡ περαιτέρω ἐξέτασις ἔδειξεν ὅτι ὑπῆρχεν ὀπισθία παρέγκλισις τῆς μήτρας τοῦ πυθμένος αὐτῆς ὄντος συμπεφυκότος ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ. Αἱ γενόμεναι κατόπιν ἔρευναι πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ αὐτίου τῆς ἐπελθούσης ῥήξεως οὐδὲν τὸ ἔκτακτον παρουσιάζουσι. Τὸ μόνον ὅπερ ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω εἰς τὸ ἐπιβαρυντικὸν τῆς γενομένης ῥήξεως ἦτο ὅτι ὁ σύζυγος νέος τὴν ἡλικίαν καὶ τῷ Βάκχῳ θύσας τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐξετέλεσε τὰ συζυγικὰ αὐτοῦ καθήκοντα μετὰ μείζονος ὁρμῆς ἢ συνήθως, ὥστε ἡ γυνὴ ἡ θάνθη κατὰ τὴν συνουσίαν πόνον ἰσχυρὸν καὶ αἱμάτως κατόπιν ἤρξατο ἡ ροὴ τοῦ αἵματος. Ἀμφότεροι ἀγνοοῦνται ἀπολύτως ὅτι ἐγένετο χρῆσις τῶν δακτύλων ἢ ἄλλου ξένου σώματος οὔτε ὅτι κατὰ τὴν συνουσίαν εἶχον στάσιν ἄλλην τῆς συνήθους. Ῥήξεις περὶ τοὺς κολπικοὺς θόλους συνεπείᾳ συνουσίας εἰσὶ σπανιώταται. Εἰς τὴν προσιτήν μοι ἰατρικὴν φιλολογίαν δὲν ἠδυνήθην ἢ μόνον 6 νὰ ἀνεύρω· τοῦ Zeiss εἰς τὸν πρόσθιον Δευγλάσειον χῶρον καὶ τὰς τῶν Chadwik, Böhm, Anderson καὶ Frank πλαγίως ἢ ὄπισθε. Ἐπίσης ὁ Spaeth ἀναφέρει δ ο περιπτώσεις ῥήξεων ἐπὶ γυναικῶν ὑποστάντων περιναιοπλαστικὴν καὶ αἱ ὁποῖαι ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν πλαστικὴν ἐγχείρησιν ἐξετέλεσαν τὰ συζυγικά των καθήκοντα. Ἐν ταῖς δυσὶ τελευταίαις περιπτώσεσιν ὁ Spaeth παραδέχεται ὡς αἰτίαν τοῦ τραύματος τὴν βαρύτητα τοῦ ὀπισθίου τοιχώματος τοῦ κόλπου ἕνεκα τῆς πλαστικῆς ἐγχειρήσεως. Ἐκ τούτων μία μόνη ἡ τοῦ Frank ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐμὴν καὶ ἡ ὁποία ἔχε ὡς ἑξῆς:

« N. A ἐτῶν 32, ἐργάτρια, ἄγαμος μετενέχθη τῇ 7 9βρίου ἐν ἀλλίᾳ κατακτάτει εἰς τὴν γυναικολογικὴν κλινικὴν τοῦ καθηγητοῦ Schauta. Ἐκ τῶν περὶ αὐτὴν ἐγένετο γνωστὸν ὅτι αὕτη ἀπό τινων ὡρῶν ἀπόλλυσι ἄρθρον αἷμα ἀπὸ τῶν γενητικῶν μορίων. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἐβεβαιώθησαν τὰ ἑξῆς: Ἡ ἀσθενὴς παρουσιάζει τὴν εἰκόνα ὀξείας ἀναιμίας, ἡ ἐπιδερμίς της καὶ οἱ ὁρατοὶ βλεννογόνοι ἦσαν ὑπερβολόντως ὠχραὶ παρεπονεῖτο ὅτι εἶχε σκοτοδινίαν, λιποθυμίαν, ἐμβοὰς τῶν ὤτων, κυκλοειδῆ κινούμενα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, συχνὸν χάσμημα. Ὁ σφυγμὸς ἦτο μικρὸς, νηματοειδὴς, συχνός. Κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἐξετάσεως εἶχεν ἐμέτους τινάς. Τὰ ἐμέτματα ἀνέδιδον ὀσμὴν οἴνου. Τὰ ἐξωτερικὰ γεννητικὰ μόρια ἐκαλύπτοντο ὑπὸ πυκνοῦ καὶ κοτίως πεπηγότος αἵματος· ἡ εἴσοδος τοῦ κόλπου ἐφαίνετο ὠχρὰ, χαίνουσα· ἐν αὐτῇ διέρινέ τις τεμάχιον βάμβακος ἐξ οὗ ἔρρεε στάγδην αἷμα. Τὸ περίναιον καὶ ὁ χαλινὸς ἐλλείπουσι καὶ ἀντικαθίστανται διὰ πλατείας οὐλῆς χωρούσης πρὸς τὸ ἔνδον. Ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν γεννητικῶν μορίων καὶ τοῦ περιναίου οὐδὲν σημεῖον πρωσφάτου κακώσεως· οὐδεμία ἐκδορὰ ἢ ἐκκύμωσις. Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν δύο τεμαχίων βάμβακος, ἔρρεεν ἄρθονον ἀρτηριακὴν αἷμα. Ὁ κολεὸς λεῖος εὐρὺς, εἰς τὸ ὀπίσθιον καὶ ἀνώτατον αὐτοῦ μέρος οὐκ ὀλίγοι θρόμβοι. Ὁ τράχηλος ἐφέρετο πρὸς τὸ πρόσθιον τοίχωμα τῆς πυέλου ἔργον σχήματος κώνου σκληροῦ καὶ στόμιον ἐγκαρσίως διεσχισμένον, εἰς ὃ οὐδ' ἡ ἄκρα τοῦ δακτύλου εἰσέδυε. Ἡ μήτρα ἐφαίνετο ἔχουσα τὸ σύνηθες μέγεθος ἀνεστραμμένη πρὸς τὰ ὀπίσθεν. Τὰ παραμήτρια λεπτοφυῆ οὐδεμίαν κατὰ τὴν ψηλάφησιν παρουσιάζουσιν ἀντίστασιν. Κατὰ τὴν ἐξέτασιν διὰ τοῦ μητροσκοπίου ἐγένετο φανερὸν ὅτι τὸ αἷμα δὲν ἐξήρχετο ἐκ τοῦ στομίου ἀλλ' ὀπισθεν αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὀπισθίου κολπικοῦ θόλου. Ἡ αἱμορροοῦσα αὕτη χώρα παρουσιάζει ἐν τῷ μητροσκοπίῳ τὰ ἑξῆς: Ὁ κολεὸς φαίνεται κατὰ τὸν ὀπίσθιον κολπικὸν θόλον ὡσεὶ ἀπεπατεῖνος· τοῦ τραχήλου ἡ λύπη αὐτὴ τῆς συνεχείας οὖσα ὀπίσθεν καὶ παραλλήλως τῷ στομίῳ τῆς μήτρας κατελήγει εἰς τὸν ἐλάχιστον κολπικὸν θόλον. Τὰ χείλη τοῦ τραύματος εἰσὶ τραχέα, ἀκανόνιστα, ἄνευ ἐκχυμώσεων, χαίνοντα ἐπὶ διαστήματος 5 χιλιοστῶν τοῦ μέτρου. Τὸ κυρίως τραῦμα εἶχε μῆκος 4 ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου καὶ βάθος ἡμίσεος ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου. Ἡ λύπις τῆς συνεχείας διήκει μόνον διὰ τῆς βλεννομεμβράνης τοῦ κόλπου καὶ τοῦ περιτρχηλικοῦ συνδετικοῦ ἱστοῦ. Λύσις τῆς συνεχείας τοῦ περιτοναίου οὐδαμοῦ ἐξηκριβώθη. Ἡ αἱμορραγία ἦτο ἀκύτως ἰσχυρά, εἴς τινα μάλιστα μέρη ἀνεπήδων μικραὶ ἀστηρίαι. Ἀμέτως μετὰ τὴν ἀπολύμανσιν τοῦ κολεοῦ ἔφερον πρὸς τὰ κάτω τὸν τράχηλον καὶ προέβητεν εἰς τὴν ἀκριβῆ ἕνωσιν τῶν χειλέων τοῦ τραύματος θέσκντες βαθεῖς ὀπτὼ ραφὰς ὁπότε καὶ ἡ αἱμορραγία ἔστη ἐντελῶς. Ἡ ἀσθενὴς κατακλίθει ὅτι εὑρίσκετο ἐν τέτκτῳ τῆς ὥρας μακρὰν τοῦ νοσοκομείου ἐργαζομένη ἀπὸ κοινοῦ μεθ' ἑνὸς ἀνδρὸς καὶ μιᾶς γυναικός. Περὶ τὰς 9 ½ πρὸ μεσημβρίας ἀπεμακρύνθη ἡ συνεργαζομένη γυνὴ πρὸς προμήθειαν χρειωδῶν καὶ τὴν ἀπουσίαν αὐτῆς ἐπωφελήθη ὁ ἀνήρ. Ἡ γυνὴ ὁμολογεῖ ὅτι δὲν ἀντέτεινε, καὶ ὅτι ὁ ἀνὴρ οὐδεμίαν βίαν μετεχειρίσθη. Κατὰ τὴν συνουσίαν ἡ γυνὴ εἶχε θέσιν καθημένης στηριζούσης τὰ νῶτα αὐτῆς ἐπί τινος ἀντικειμένου. Ἀμέτως μετὰ τὴν εἴσοδον τοῦ πέους ἠσθάνετο ἀλλόκοτόν τινα πόνον καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς συνουσίας ἤρξατο ῥέον θερμόν τι ἀνὰ τὰ γεννητικὰ αὐτῆς μόρια καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν τῶν σκελῶν. Κατέστη ἡ αἱμορραγία ἦτο σφοδρὰ, ἐξηκολούθησεν ἐν τούτοις ἐργαζομένη ἐπὶ τέτκρτον τῆς ὥρας ἀκόμη, ὅτε κατέπεσε λιπόθυμος. Τὸ ἔμμηνα εἶχεν ἀπὸ τοῦ 16 ἔτους τῆς ἡλικίας της τακτικῶς, ἔτεκεν ἅπαξ ὁμαλῶς πρὸ 6 μηνῶν καὶ κατὰ τὴν λοχείαν διετέλεσεν ἀπύριτος. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι πρὸς ἀκριβῆ ἐκτίμησιν τῆς περιπτώσεως ταύτης ὅτι ἡ ἀσθενὴς καὶ ἄλλοτε συνευρέθη μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς ἅπαξ, ἐνῷ ὁ ἀνὴρ διατείνεται ὅτι δὲν συνευρέθη μετ' αὐτῆς. Ἀμφότεροι δ τε ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ὁμολογοῦσιν ὅτι οὔτε δακτύλων ἔκαμον χρῆσιν, οὔτε ἄλλων ξένων σωμάτων. Ὁ ἀνὴρ εἶναι μετρίου ἀναστήματος, ἰσχυρᾶς κατασκευῆς· τὸ δὲ πέος αὐτοῦ ὑπὸ ἔποψιν μεγέθους οὐδὲν τὸ ἔκτακτον παρουσιάζει.

« Εἰς τὴν ἐν λόγῳ περίπτωσιν, ὅπως διηγεῖται ὁ ἰατρὸς Frank εἰς τι ἰατρικὸν περιοδικὸν τῆς Πράγας, προδήλων εἶνε ὅτι ἡ μήτρα ἔκειτο ἐστραμμένη πρὸς τὰ ὀπίσθεν καὶ ὁ τρά-

χηλος ἦτο πλησίον τοῦ πρόσθιου τοιχώματος τῆς πυέλου ἰσχυρῶς τεταμένος. Ἐκτὸς τούτου πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ στάσις τῆς γυναικὸς κατὰ τὴν συνουσίαν, ἡ ὁποία εἶχε στάσιν ἡμικαθημένης ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἡ διεύθυνσις τοῦ κόλπου ἦτο σχεδὸν κάθετος ἐπὶ τοῦ εἰσελθόντος πέους. Τοιαῦτα ῥήξεις οὐχὶ σπανίως παρατηροῦνται κατὰ τὸν τοκετόν. Γεννῶντα ὅταν αἱ ἐξωθοῦσαι δυνάμεις προσκρούωσιν ἐπὶ ἀνυπερβλήτου κωλύματος (π.χ. στενώσεως τῆς πυέλου. Περίπτωσις ἔχει ἀξίαν καὶ ὑπὸ ἰατροδικαστικὴν ἔποψιν, διότι ἐνῷ ὁ Maschku δὲν παραδέχεται τοιαύτας ῥήξεις ὡς συνέπειαν συνουσίας, ἀλλά φρονεῖ ὅτι αὗται συμβαίνουσι τῇ ἐπιβοηθείᾳ τῶν δακτύλων, διότι διισχυρίζεται ὅτι τοιαύτην δυναμιν δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποδώσῃ τις εἰς τὸ πέος, ἐν τούτοις εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν φαίνεται καθαρῶς ἀποδεικνυόμενον καὶ ἐκ τῶν χρονολογιῶν καὶ ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν συνέβη ἡ ῥῆξις καὶ ἐκ τῆς ἀντικειμενικῆς ἐξετάσεως ὡς καὶ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ τραύματος καὶ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ἄλλων τρόπων, ὅτι ἡ ῥῆξις αὕτη προῆλθεν ἐκ τῆς συνουσίας.

« Τοιαύτη ἡ περίπτωσις τοῦ ἰατροῦ Frank, ἡ ὁποία, ὅπως παρατηρήσατε, ἔχει πολλὰ τὰ κοινὰ μὲ τὴν ὑπ' ἐμοῦ παρατηρηθεῖσαν Ἐλλειπὲς περίναιον καὶ ὀπισθία παρέγκλισις τῆς μήτρας ὑπάρχουσι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις. Τὰ μόνα σημεῖα, εἰς ἃ διαφέρουσιν αἱ δύο περιπτώσεις εἶναι ὅτι εἰς μὲν τὴν περίπτωσιν τοῦ Frank ἡ γυνὴ κατὰ τὴν συνουσίαν εἶχε στάσιν καθημένης, ὅπερ δὲν συνέβκινεν εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν παρατηρηθεῖσαν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν συζύγων. Ἐκτὸς τούτου ὅπερ σπουδαιότατον, ὁ Frank δὲν μνημονεύει ἐὰν ἡ μήτρα ἦτο συμπεφυκυῖα εἰς τὴν ἀνώμαλον αὐτῆς θέσιν, διότι πιστεύω ὅτι οὐχὶ μόνον ἡ βράχυνσις τοῦ ὀπισθίου τοιχώματος τοῦ κολεοῦ ἕνεκα τῆς ἀνωμάλου μητροκῆς θέσεως συντελεῖ εἰς τὴν ῥῆξιν τοῦ ὀπισθίου κολπικοῦ θόλου, ἀλλὰ κυρίως πρὸς τούτῳ καὶ τὸ ἀκίνητον τῆς μήτρας ἕνεκα τῶν συμφύσεων αὐτῆς· διότι ὅταν ἡ μήτρα ὠθουμένη πρὸς τὰ ἄνω, ὑπὸ τοῦ πέους διατελοῦντος ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς κινήσεως δὲν δύναται νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸς τὰ ἄνω ὡς ἐκ τῶν συμφύσεων, κατ' ἀνάγκην θὰ ἐπέλθῃ λύσις τῆς συνεχείας εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα ὑφίστανται τὴν μεγαλειτέραν διάτασιν καὶ τοιαῦτα εἶνε αἱ κατὰ τοὺς κολπικοὺς θόλους χῶραι».

Ὁ κ. **Χρηστίδης** συγχαίρει τῷ κ. προέδρῳ διὰ τὴν σπανίαν αὐτοῦ περίπτωσιν.

Ἐπὶ τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Ἰατροπούλου ὁ κ Τράντας ἀναγινώσκει τὰ ἑξῆς:

«Ἀποβλέπων εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον τῆς παρατηρήσεως τοῦ κ Ἰατροπούλου κρίνω ἐπάναγκες νὰ ἐπιρέρω τὰς μικρὰς ταύτας παρατηρήσεις.

« 1) Καίτοι ἡ διάγνωσις τῆς ἀταξίας ἔχει πολλὰς τὰς πιθανότητας ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐν τούτοις, ἂν λάβω ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ ὀρθλιικὰ συμπτώματα ἐξηγοῦνται φυσικώτερον ἄλλως ἢ διὰ τῆς κινητικῆς ἀταξίας, δὲν διστάζω νὰ ἐκφράσω ἐπιφυλάξεις τινὰς ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν τοῦ tabes καὶ ὅτι ἐπιβάλλεται ν' ἀναμείνωμεν τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν, ἵνα οὕτως ἡ διάγνωσις τοῦ tabes ἀποβῇ γεγονὸς ἀναντιρρήτον.

« 2) Καὶ ἀναντιρρήτου θεωρουμένης τῆς ὑπάρξεως τοῦ tabes, ἡ ὀρθαλμικὴ πάθησις πρέπει ἐξ ἅπαντος νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς tabétique; Ἔχω σοβαροτάτους λόγους νὰ πιστεύω ὅτι οὐχὶ καὶ ὅτι ἐκ τῶν δημοσιευθεισῶν περιπτώσεων ἡμιανοψιῶν ἀταξικῶν ἂν ὄντως τεθῶσιν ὑπὸ αὐστηρὸν ἔλεγχον, δὲν γινώσκω πόσαι θὰ ἐναπολειφθῶσιν ὡς ὄντως ἀτακτικαί. Δὲν ἀρκεῖ ν' ἀνεύρῃ τις πάθησιν ὀφθαλμικὴν παρ' ἀταξικῷ τινι καὶ ἀμέσως νὰ τὴν χαρακτηρίσῃ ὡς ἀταξικήν. Ἂν ἀταξικός τις σώας ἔτι ἔχων τὰς γεννητικάς του ὁρμὰς ἤθελε που μολυνθῇ ἐκ βλεννορροίας, θὰ καταλογίσωμεν καὶ τὴν βλεννόρροιαν ἢ τὴν προκληθεῖσαν κυστίτιδα ὡς φύσεως ἀταξικῆς; Καὶ ὅμως ἡ βλεννόρροια, ἵνα μὴ φύγω ἀπὸ τοῦ παραδείγματος, ἤθελεν εἶσθαι ἓν σύμπτωμα πολλῷ συχνότερον ἢ ἡ ἡμιανοψία παρὰ τοῖς ἀταξικοῖς. Ἐπιτρέψατέ μοι ν' ἀναφέρω ὑμῖν παράδειγμα ἐκ τῆς ἰδίας μου πείρας ἐξαχθὲν οὐχὶ ἄλλως τε ἄμοιρον κλινικοῦ ἐνδιαφέροντος. Πρὸ 2 ½ μηνῶν προσῆλθεν εἰς τὸ γραφεῖον μου κύριός τις ἐξ Οὐσακίου ἡλικίας 36 ἐτῶν, ὅστις πρὸ 12 ἐτῶν εἶχε μολυνθῇ ἐκ σύφιλίδος. Πρὸ ἓξ ἐτῶν εἶχε διπλωπίαν ἰαθεῖσαν μετὰ ἕνα μῆνα· πρὸ 4 μηνῶν ἐνεφανίσθη ἡ διπλωπία ἀλλ' ἦν παροδική· ἀπὸ ἑνὸς μηνὸς δὲ ἡ διπλωπία ἐγκατέστη πλέον, διὰ τὴν διπλωπίαν δὲ ταύτην, προσέφυγεν εἰς τοὺς ἐν Σμύρνῃ συναδέλφους, τελευταῖον δὲ εἰς ἡμᾶς. Πλὴν τούτῳ ἀνεύρομεν ἱκανὰ στίγματα tabes, διότι καὶ τὸ φαινόμενον τοῦ Argyl Robertson ἦν τυπικώτατον, εἶχε βλεφαρόπτωσιν, ἀστραπιαίους πόνους εἰς τὰ κάτω ἄκρα καὶ πόνους κατὰ τὴν ἀριστερὰν κροταφικὴν χώραν. Ἔφερεν ὅμως καὶ χοροειδοαμφιβληστροειδίτιτα συφιλιδικὴν κλασικὴν μὲ στένωσιν ὀπτ. πεδίου, μὲ σκότωμα κυκλικόν, ὡς συχνάκις βλέπομεν εἰς τὰς παθήσεις ταύτας.

« Ἐφηρμώσαμεν συμφώνως καὶ πρὸς τὴν γνώμην τῶν κκ. Ζαμπα καὶ Μιχαλακοπούλου, μεθ' ὧν εἴδομεν ἐν συμβουλίῳ τὸν ἀσθενῆ, ἀντισυφιλιδικὴν θεραπείαν, ἐξ ἧς ἡ χοροειδοαμφιβληστροειδῖτις ἐβελτιώθη πολύ, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἡ διπλωπία, ἥτις σχεδὸν ἔμεινεν ἡ αὐτή. Ἀξιοπερίεργον εἶνε ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἡμῶν φέρων λίαν προηγμένην τὴν χοροειδοαμφιβληστροειδίτιδα καὶ τὴν στένωσιν τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου διὰ τὰ χρώματα μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων, (μόνον ἐν κέντρῳ διέκρινε χρώματα) καὶ ὅμως σχεδὸν δὲν παρεπονεῖτο διὰ τὴν ὅρασιν. Πρέπει λοιπὸν τὴν χοροειδοαμφιβληστροειδίτιδα τὴν μελαγχρωστικὴν νὰ καταλέξωμεν μεταξὺ τῶν συμπτωμάτων τῆς ἀταξίας, διότι ἀνεπτύχθη ἐν χρόνῳ ὅπου ἤρξατο ἡ ἀταξία ν' ἀναφαίνηται; φρονῶ ὅτι οὐχί, ὡς ἐπίσης δὲν δικαιούμεθα νὰ ὑπαγάγωμεν εἰς τὴν ἀταξίαν κομμίωμα ἀναφκνὲν παρ' ἀταξικοῖς.

« Ἕτερον παράδειγμα φέρον τοῦτο τὴν βαρύτητα καὶ τὸ κῦρος ἐπιστημονικῶν αὐθεντιῶν· ὁ Déjerine καὶ ὁ Vialet ἐδημοσίευσαν περίπτωσιν ἀκριβῶς ἡμιανοψίας ἀταξικοῦ τινος, οὗ τὴν νεκροτομὴν ἔκαμαν καὶ ἀνεῦρον ἑστίαν μαλακύνσεως ἐπὶ τοῦ ἰνιακοῦ λοβοῦ. Πᾶσα λοιπὸν ἡμικνοψία ἐπερχομένη εἰς ἀταξικὸν δὲν εἶνε κατ' ἀνάγκην καὶ ἀταξική. Ἐπὶ δὲ τῆς προκειμένης περιπτώσεως εἶμαι διατεθειμένος νὰ παραδεχθῶ ἡμιανοψίαν πιθανῶς φύσεως συφιλιδικῆς. Διατί ὄντως νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἡ ἡμιανοψία ὀφείλεται εἰς τὴν ἀταξίαν, καὶ νὰ μὴ παραδεχθῶ φυσικώτερον ὅτι ὀφείλεται εἰς σύφιλιν ἐγκεφαλικήν; Εἶνε λίαν γνωσταὶ καὶ ἱκανῶς συχναὶ αἱ συφιλιδικαὶ ἡμιανοψίαι· εἶνε λοιπὸν πιθανώτερον ὅτι καὶ ἐνταῦθα περὶ συφιλιδικῆς ἡμιανοψίας πρόκειται. Ἀφίνω κατὰ μέρος ὅτι κατὰ πολλοὺς ἐκ τῶν συγγραφέων αἱ ἡμιανοψίαι αἱ μὴ ἐπερχόμεναι ἀποτόμως καὶ παρουσιάζουσαι φαινόμενα ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ δὲν πρέπει κἂν νὰ κατατάσσωνται εἰς τὰς ἡμιανοψίας. Ἐνισχύομαι εἰς τὴν γνώμην μου ὄχι μόνον ἐκ τοῦ ὅτι ἡ σύφιλις ἐπιπλέκεται πολὺ συχνότερον ὑπὸ ἡμιανοψίας ἢ ἡ ἀταξία, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἑξῆς· ἡ ἡμιανοψία ἐπερχομένη μόλις 5 ἔτη μετὰ τὴν σύφιλιν εἶνε μᾶλλον συφιλιδικῆς φύσεως ἢ ἀταξική, ἀφοῦ γινώσκομεν ὅτι αὐτὴ ἡ ἀταξία ἐξαιρετικῶς μόνον δύναται νὰ παρουσιασθῇ πρὸ τοῦδε ἐτους.

3) Ὡς πρὸς τὸν ἐντοπισμὸν παρατηρῶ ὅτι ἐπίσης πολλάκις αἱ νεκροψίαι ἀνέτρεψαν καὶ τὰς πιθανωτέρας προβλέψεις. Ὑπάρχουν παραδείγματα, ὅπου ἀνεμένετο ἡ νεκροψία νὰ δείξῃ πάθησιν τοῦ χιάσματος καὶ ὅμως ἡ βλάβη ἐνέκειτο παντοῦ, ἀλλοῦ ἢ εἰς τὴν ἐνδειχθεῖσαν χώραν».

Ἰατρόπουλος — Δὲν ἐννοῶ κατηγορηματικῶς ν' ἀποδώσω τὴν ἡμιαοψίαν εἰς τὴν ἀταξίαν, ἀλλὰ τὸ πιθανώτερον ἐκεῖ πρέπει ν' ἀποδοθῇ. Ἐπειδὴ ὅμως πολλὰ ἔχω ν' ἀπαντήσω εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Τράντα, ἂς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ τὸ ἀναβάλω διὰ τὴν προσεχῆ συνεδρίασιν.

Μετὰ ταῦτα λύεται ἡ συνεδρία.

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΙΣ ΚΗ'.

1 Ἀπριλίου 1898

ΠΡΟΕΔΡΕΙΑ Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἐπικύρωσιν τῶν πρακτικῶν ὁ κ. Ἰατρόπουλος ἀπαντῶν εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Τράντα λέγει τὰ ἑξῆς:

« Ὁμολογῶ καὶ πάλιν ὅτι εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς τὴν ἀταξίαν περιπλέκει ἡ συνοδεύει ἡ ἡμιαοψία εἴτε ὁμώνυμος εἴτε ἑτερώνυμος, τὸ σύμπτωμα τοῦτο δὲν δύναται εὐχερῶς νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν γενικὴν νόσον, ἀφοῦ τὸ αὐτὸ σύμπτωμα δύναται νὰ ᾖ ἀποτέλεσμα καὶ ἄλλων παθολογικῶν αἰτίων. Βεβαίως δὲ ἡ ἀκριβὴς νεκροψία μόνη δύναται νὰ ἄρῃ πᾶσαν ἀμφιβο-

λίαν καὶ πάντα δισταγμόν. Μὴ λησμονῶμεν ὅμως ὅτι καὶ ἡ ἐπικουρία τῆς δικφορικῆς διαγνώσεως εἶναι μεγίστη, διότι χάρις εἰς τὴν σύγκρισιν τῶν συμπαρομαρτούντων συμπτωμάτων καὶ τῶν ἑκάστοτε κλινικῶν εἰκόνων ἢ καὶ τὴν ἀπουσίαν αὐτῶν καὶ δι' ἀποκλεισμοῦ φθάνομεν πλειστάκις εἰς τὴν πιθανωτέραν, ἵνα μὴ εἴπω ἐνίοτε καὶ βεβαίαν, διάγνωσιν εἴτε τῆς νόσου εἴτε τοῦ συμπτώματος. Περιττὸν δὲ νὰ ὑπενθυμίσω, ὅτι ἡ ἡμιοψία οὐδόλως ἔχει τὴν αὐτὴν σχέσιν μετὰ τῆς ἀταξίας οἵα ἡ βλεννόροια, ἡ κυστῖτις καὶ ἡ χοροειδῖτις ἢ ἀμφιβληστροειδῖτις οἱαδήποτε. Ἐν τῇ ἀταξίᾳ τὸ κύριον παθολογικὸν στοιχεῖον εἶναι ἐπεξεργασία τις νευρικὴ κατὰ ἕστιας καὶ κατὰ συστήματα ἰνῶν μὴ καλῶς προσδιορισθεῖσα, ἀεννάως ἢ κατὰ διαλείμματα προϊοῦσα καὶ ἐπὶ τέλους ἀπολήγουσα εἰς ἀτροφίαν τῶν *αἰσθητικῶν νευρικῶν ἰνῶν* εἴτε ἐν τῇ περιφερείᾳ εἴτε ἐν τῷ κέντρῳ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ἀπὸ τῶν σκελῶν τοῦ ἐγκεφάλου μέχρι τῆς ἱππουρίδος. Ὅτι δὲ ἡ ἀλλοίωσις αὕτη ἡ κοινῶς λεγομένη ἀτακτικὴ ἢ φαιὰ μεταξὺ τῶν αἰσθητικῶν νεύρων συχνότατα προσβάλλει καὶ πολλάκις ἐνωρίτατα τὸ ὀπτικὸν νεῦρον ἄλλοτε εἰς ἄλλο σημεῖον τῆς διαδρομῆς αὐτοῦ καὶ τοῦτο εἶναι γνωστόν. Ἑπομένως δὲν χρειάζονται πολλαὶ διατυπώσεις, ὅπως ἡ ἀτροφία τῶν ὀπτικῶν ἰνῶν καταλάβῃ τοιαύτην χώραν, ὥστε τὸ ὀπτικὸν ἀποτέλεσμα νὰ ἦναι ἡμιοψία. Ἆρα ἡ ἡμιοψία ὑφ' ὅλας τὰς μορφὰς κατ' ἀρχὴν δύναται νὰ ᾖ καθαρῶς ἀτακτικόν σύμπτωμα καὶ ἑπομένως ἔπρεπε νὰ παρατηρῆται συχνότερον. Ἰδοὺ διατί ἐν τῇ ἀνακοινώσει μου ἐξέφρασα δυσπιστίαν περὶ τῆς φαινομένης σπανιότητος αὐτῆς καὶ ἐζήτησα νὰ ἐξηγήσω τὸ ὀλιγάριθμον τῶν παρουσιασθεισῶν μέχρι τοῦδε περιπτώσεων.

« Τώρα ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἡμιαοψίας, ὡς γνωστόν, ὑπάρχουσι δύο τάξεις· ἡμιαοψίαι ἐξ ἀλλοιώσεως τῶν ὀπτικῶν ἰνῶν που ἀπὸ τοῦ χιάσματος μέχρι τῶν ὀπτικῶν ἢ βασικῶν γαγγλίων καὶ ἡμιαοψίαι πηγάζουσαι ἐκ καθαρῶς ἐγκεφαλικῶν ἀλλοιώσεων. Αἱ ἡμιαοψίαι τῆς πρώτης τάξεως εἰσὶ τὸ πλεῖστον ἑτερώνυμοι, διότι προέρχονται ἐκ ποικίλων τῆς βάσεως τοῦ κρανίου παθολογικῶν ἐπεξεργασιῶν, αἵτινες συχνότατα πειράζουσι καὶ τὸ χίασμα, αἱ δ' ἐκ τοῦ χιάσματος ἡμιαοψίαι τέλειαι ἢ ἀτελεῖς κατὰ τὰ κοινῶς παραδεδεγμένα περὶ χιασμοῦ τῶν ὀπτικῶν ἰνῶν εἰσὶ πᾶσαι ἑτερώνυμοι εἴτε κροταφικαὶ εἴτε ρινικαί. Ἐνίοτε εἰσὶ καὶ ὁμώνυμοι καὶ τοῦτο συμβαίνει, ὡς γνωστόν, ὅταν ἡ ἀλλοίωσις προσβάλῃ εἴτε ἐμμέσως εἴτε ἀμέσως τὰς ὀπτικὰς ἴνας τῆς μιᾶς πλευρᾶς πέραν τοῦ χιάσματος. Αἱ ἡμιαοψίαι τῆς δευτέρας ταξεως ἤτοι αἱ κυρίως ἐγκεφαλικαὶ εἰσὶν ὁμώνυμοι. Καίτοι δὲ ἐξακριβώσεις δι' ὅλας τὰς μορφὰς ἀσυμβίβαστοι μετὰ τῶν συνήθων παρατηρήσεων ἐσημειώθησαν τῆδε κακεῖσε, αἱ τοιαῦται περιπτώσεις οὐδόλως εἰσὶν ἱκαναὶ ν' ἀνατρέψωσι πάντα διαγνωστικὸν κανόνα διὰ τὰ φαινόμενα ταῦτα.

« Ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ περιπτώσει προκειμένου περὶ ὁμωνύμου ἡμιαοψίας, τὸ πεδίον τῆς πιθανῆς ἀλλοιώσεως ἦτο πολὺ εὐρύτερον, ἵνα μὴ εἴπωμεν εὐρύτατον, ὁ δ' ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῆς ἕδρας δυσχερέστερος· διὸ καὶ δὲν ὡρίσαμεν κατηγορηματικῶς ἀτακτικὴν τὴν ἡμιαοψίαν, ἀλλ' ἁπλῶς περιεγράψαμεν ὅσον ἠδυνάμεθα λεπτομερῶς τὴν ὁπωσδήποτε σπανίαν ταύτην σύμπτωσιν, ἐπὶ τῇ πιθανῇ ὅμως σκέψει ὅτι καὶ ἡ ἡμικοψία αὕτη εἶναι φύσεως εἴας καὶ ἡ γενικὴ νόσος. Εὐτυχῶς δὲ τὰ φαινόμενα ἐβοήθησαν σπουδαίως ὅπως φθάσωμεν εἰς μέγαν βαθμὸν πιθανότητος. Ἐν πρώτοις τὸ ἡμιαοπτικὸν φαινόμενον τῆς ἴριδος περιώρισε σπουδαίως τὴν ἔκτασιν τῆς περιοχῆς, ἔνθα ὀφείλομεν νὰ ἐντοπίσωμεν τὴν παραγωγὸν ἀλλοίωσιν, διότι ὡς γνωστὸν τὸ φαινόμενον τοῦτο διακρίνει μετὰ μεγίστης πιθανότητος τὰς ἀπὸ τῆς βάσεως ὁμωνύμους ἡμιαοψίας τῶν κυρίως ἐγκεφαλικῶν. Ἀκολούθως ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ παντελὴς ἐλλειψις ἐξωτερικευομένων ἐνδοκρανίων συμπτωμάτων εἴτε ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ κρανίου εἴτε ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐν γένει, διότι οὔτε πόνοι, οὔτε παραλύσεις ἐκ κινητικῶν νεύρων ἐγκεφαλικῶν ὑπάρχουσιν. Ἂς προσθέσω ἐν παρόδῳ καὶ τὸ ἀρνητικὸν ἀποτέλεσμα τῆς μέχρι τοῦδε ἀντισυφιλιδικῆς θεραπείας ἐνεργουμένης δραστηρίως ἀπὸ πολλῶν ἑβδομάδων. Ἐπὶ τέλους ἡ προσβολὴ καὶ τοῦ ἡμιοπτικοῦ πεδίου ἤγαγεν ἡμᾶς νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ἡ ἀλλοίωσις οὐ μόνον κατέλαβε τὴν ἀριστερὰν ὀπτικὴν ταινίαν, ἀλλ' ὅτι ἐδράζει καὶ πολὺ πλησίον τοῦ χιάσματος καὶ ὅτι προσέβαλε πιθανῶς καὶ τοῦτο εἰς ἱκανὴν ἔκτασιν. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γενικὴν περὶ ἀταξίας διάγνωσιν ἡμῶν δὲν στηριζόμεθα ἐπὶ ὡρισμένου συμπτώματος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν παρόντων συμπτωμάτων· ἐὰν δὲ τὸ ἄθροισμα καὶ ὁ συνδυασμὸς αὐτῶν ἄγει εἰς τὴν παραδοχὴν ἀταξίας, ὡς καὶ ἕτερος συνάδελφος

νευρολόγος συνεφώνησε, διατί, προκειμένου περὶ ὡρισμένου τινὸς συμπτώματος εἴτε ὀφθαλμικοῦ εἴτε γενικοῦ παρὰ τῷ αὐτῷ ἀσθενεῖ, θεωρουμένου δὲ κοινῶς ἐκ τῶν οὐσιωδῶν τῆς νόσου ταύτης, νὰ κλίνω μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἰδέας μὴ ἦναι ἐξαιρετικῆς φύσεως, ἄνευ οὐδενὸς ἄλλου ὡρισμένου λόγου εἰμὴ τοῦ τῆς πιθανῆς ἐξακριβώσεως καὶ τῆς ἐκ νεκροψίας δυνατῆς ἐκπλήξεως».

Ὁ κ. **Τράντας** ἐπιμένει εἰς τὰς ἀντιρρήσεις αὐτοῦ.

Ὁ κ **Μιχαλακόπουλος** λέγει ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος πάσχων εἶναι ἀναμφιβόλως ἀτακτικός.

Ἀκολούθως ὁ κ. Ἰατρόπουλος ἐκθέτει τὸν ἐπιστημονικὸν βίον τοῦ μακαρίτου Ἀναγνωστάκη ὡς ἑξῆς:

Κύριοι,

Ὅτε κατὰ μῆνα Νοέμβριον παρελθόντος ἔτους μοὶ ἀπένειμεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Βιωλ. Ἐπιτροπῆς τὴν μεγάλην τιμὴν δώσας τὴν ἐντολὴν ὅπως ἐκθέσω πλήρη τὸν ἐπιστημονικὸν βίον τοῦ ἀοιδίμου καθηγητοῦ τῆς ὀφθαλμολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ Ἀνδρέου Ἀναγνωστάκη ἐνώπιον τοῦ σπουδαίου τούτου τμήματος τοῦ γεραροῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, ἐδέχθην τὸ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον οὐχὶ συναισθανόμενος ἰδιαιτέραν πρὸς τὰ τοιαῦτα ἱκανότητα, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλ' ἁπλούστατα διότι δὲν ἠδυνάμην ν' ἀρνηθῶ τὸν ἐλάχιστον τοῦτον φόρον εὐγνωμοσύνης ἀπείρου, ἣν ὀφείλω τῷ διαπρεπεῖ διδασκάλῳ μου ἀπέναντι τῶν ἀπειραρίθμων ἀγαθῶν ἅτινα ἀπεκόμισα ἔκ τε τῆς παρ' αὐτῷ γονίμου ἐπιστημονικῆς ὑπηρεσίας καὶ τῆς ἀθορμήτου διδακτικότητος αὐτοῦ. Ἄλλως ἡ ἀκριβὴς καὶ δικαία ἐκτίμησις τῆς ἐπιστημονικῆς τοῦ ἐξόχου τούτου ὀφθαλμολόγου ἀξίας καὶ δράσεως προσήκει καλάμῳ πολλῷ ἱκανωτέρῳ. Εὐτυχῶς ὅμως μέχρι τοῦδε ἐδημοσιεύθησαν ἐν σπουδαιοτάτοις εὐρωπαϊκοῖς περιοδικοῖς ὀφθαλμολογικοῖς τε καὶ μὴ πολλαὶ βιογραφίαι τοῦ μακαρίτου καὶ κρίσεις περὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ δὴ ὑπὸ ξένων μεγάλου ἐπιστημονικοῦ κύρους, ἐν αἷς οὐ μόνον ἀναγνωρίζεται προσηκόντως ἡ ἀξία τοῦ ἀνδρὸς, ἀλλὰ καὶ θαυμασμὸς ἔτι ἐκδηλοῦται πλειστάκις. Τοῦτο δὲ διευκολύνει μεγάλως τὸ ἐμὸν ἔργον, διότι ἀναπληρῶ μεγάλην ἔλλειψιν παραθέτων ἐν συντόμῳ ἢ ἐν περικοπαῖς ὅσας ἀνέγνων ἢ ἤκουσα κρίσεις διακεκριμένων τῆς Εὐρώπης ὀφθαλμολόγων, τῆς κυρίας ἡμῶν ἐργασίας οὔσης πῶς νὰ ἐκθέσω κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν ὅσον δύναμαι ἀκριβῶς καὶ λεπτομερῶς τὰ κατ' αὐτὸν καὶ νὰ παράσχω τῷ ἀκροατῇ ἢ τῷ ἀναγνώστῃ, εἰ δυνατόν, ὅλα τὰ στοιχεῖα δι' ὧν θέλει δυνηθῇ νὰ γνωρίσῃ ἀρκούντως τὸν ἄρτι τελευτήσαντα αἰγλήεντα ὀφθαλμολόγον τῆς Ἀνατολῆς ἁπάσης.

Ἐπίσημον δυσχέρειαν διὰ τὸ ἔργον ἡμῶν ἀπετέλει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἡ παρ' ἡμῖν μεγάλη πτωχεία εἰς βιβλιοθήκας καλάς, καθ' ὅσον μάλιστα ὁ Ἀναγνωστάκης ἔγραψε μὲν πολλὰ καὶ ποικιλώτατα καὶ εἰς ποικίλας γλώσσας (διότι ἐγνώριζε πρὸς τῇ Ἑλληνικῇ, τὴν Γαλλικήν, Γερμανικήν, Ἰταλικήν, Ἀγγλικὴν καὶ Ἀραβικήν), ἀλλ' ἔγραψε πάντοτε σελίδας μόνον, αἵτινες εὑρίσκονται ἐγκατεσπαρμέναι εἰς ἄρθρα καὶ φυλλάδια ἐν διαφόροις περιοδικοῖς καὶ βιβλιοθήκαις διαφόρων χωρῶν. Τέλος ὑπενθυμίζω ἡμῖν ὅτι ἐξελεξάμην τὴν παροῦσαν συνεδρίασιν πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς παρούσης βιογραφίας, διότι συμπληροῦται ἀκριβῶς ἔτος ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μακαρίτου καὶ οὕτως ἐκτελοῦμεν ἐπὶ τῇ ἐπετηρίδι ταύτῃ μικρὸν ἐπιστημονικὸν μνημόσυνον.

Ὁ Ἀναγνωστάκης ἐγεννήθη ἔν τινι χωρίῳ τῶν Σφακιῶν τῇ 30 Ἰουνίου 1826 (1) καὶ ἀνῆκεν εἰς μίαν τῶν ἐπιφανεστέρων οἰκογενειῶν τῆς περιοχῆς ταύτης τῆς Κρήτης. Μικρὸς δ' ἔτι ἀπῆλθεν εἰς Σύρον μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκπατρισθῶσιν ἕνεκα πολιτικῶν λόγων. Ἐκεῖθεν μετὰ τὸ πέρας τῶν γυμνασιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν μεταβὰς εἰς Ἀθήνας ἐνεγράφη εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον περὶ τὸ 1845 καὶ ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν πενιχρῶς. Διδάκτωρ ἀνηγορεύθη μὲ βαθμὸν ἄριστα τῇ 26ῃ Ἰουνίου 1849 (2). Ἀκολούθως ἀφοῦ εἰργάσθη ἐπί τινα καιρὸν ὡς βοηθὸς τῆς Χειρουργικῆς Κλινικῆς ἐν τῷ Δημοτικῷ νοσοκομείῳ Ἀθηνῶν, μὴ ἔχων τὰ μέσα ὅπως τελειοποιηθῇ πλειότερον, μετέβη εἰς Καλάμας καὶ ἐξήσκει τὴν ἰατρικὴν ὅπως πορισθῇ τὸ ἀπαραίτητον χρηματικὸν ποσὸν πρὸς μετάβασιν εἰς Εὐρώπην. Εὐτυχῶς δὲ μετὰ δύο περίπου ἔτη

(1) *Ἰατρικὸν Δελτίον Ἀθηνῶν (1890 σελ. 59.)—Βιογραφία Ἀ. Ἀναγνωστάκη μετὰ εἰκόνος ὑπὸ Κ.Δ. Κοκολάτου.*

(2) *Ἐρχόμενος 19ος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν διδακτόρων τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Πανεπιστημίου (1837 Ἀπριλίου 14).*

ἦλθεν εἰς βοήθειαν ἡ βασίλισσα Ἀμαλία λαβοῦσα γνῶσιν τῆς ἀκαθέκτου αὐτοῦ ὁρμῆς πρὸς ἀνωτέραν παίδευσιν καὶ οὕτω τῷ 1852 ὁ Ἀναγνωστάκης μετέβαινεν εἰς Εὐρώπην, ἤτοι κατὰ πρῶτον εἰς Βιέννην, ἔνθα ἠκροάσθη τοῦ γηραιοῦ Jaeger (Friedrich), ἀκολούθως εἰς Βερολῖνον ἔνθα ἠκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν τὴν διδασκαλίαν τοῦ μεγαλωνύμου ὀφθαλμολόγου Albrecht von Graefe, ἔπειτα εἰς Παρισίους, ἔνθα οὐ μόνον ἐδιδάχθη ἐπὶ μακρὸν παρὰ τῷ διαπρεπεῖ καὶ ἑλληνομαθεῖ ὀφθαλμολόγῳ Sichel(J) καὶ παρὰ τῷ δεξιωτάτῳ ὀφθαλμοχειρουργῷ τῆς ἐποχῆς Desmarres(L.A.), ἀλλὰ καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ τελευταίου. Τέλος μετέβη καὶ εἰς Λονδῖνον, ἔνθα ἐδίδαξε γηραιοῖς ὀφθαλμολόγοις τὴν χρῆσιν τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου χάρις εἰς τὸ νέον αὐτοῦ ὀφθαλμοσκόπιον, ὅπερ διὰ τῆς ἁπλότητος αὐτοῦ καθίστα εὐχερεστάτην τὴν ἐκμάθησιν τῆς ὀφθαλμοσκοπίας (1).

Ἤδη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ μεγάλη ἀνακάλυψις τοῦ ἐν Koenigsberg καθηγητοῦ τῆς φυσιολογίας Herman von Helmholtz, δημοσιευθεῖσα τὸ θέρος τοῦ 1851, ἐφείλκυσε τάχιστα τὴν προσοχὴν τοῦ ἡμετέρου σπουδαστοῦ τῆς ὀφθαλμολογίας, ἀντιληφθέντος ἐγκαίρως τῆς μεγάλης σπουδαιότητος τοῦ ὀφθαλμικοῦ κατόπτρου (Augenspiegel) τοῦ ἐνδόξου γερμανοῦ φυσιολόγου (2). Ὅθεν μὴ εὑρὼν ἐν Βιέννῃ τὸ ποθούμενον ἔσπευσε τὸ βῆμα πρὸς τὸ Βερολῖνον καὶ ἐκεῖ εὑρισκόμενος ἐσπούδαζε μετὰ ζήλου ἰδιάζοντος πάντα τὰ περὶ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου γραφέντα, ἐμελέτα πάσας τὰς μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπενεχθείσας τροποποιήσεις καὶ ἠσκεῖτο ὅσον ἠδύνατο κάλλιον εἰς τὴν χρῆσιν τῶν γνωστῶν τότε ὀφθαλμοσκοπίων, μήτε κόπων μήτε δαπάνης φειδόμενος. Καὶ τῳόντι μελετῶν τις καὶ αὐτὰ τὰ πρῶτα περὶ ὀφθαλμοσκοπίου ἔργα τοῦ Ἀναγνωστάκη ταχέως συμπεραίνει, ὅτι ὁ νεαρὸς ἔτι ἡμέτερος ὀφθαλμολόγος ἐγνώριζε λίαν ἐμβριθῶς τὰ κατοπτρικὰ καὶ διαθλαστικὰ ζητήματα καὶ ἠδύνατο νὰ πραγματευθῇ μετὰ σαφηνείας καὶ ἁπλότητος τὰ περιπλοκώτερα ζητήματα τοῦ μέρους τούτου τῆς ὀπτικῆς. Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ὁ Ἀναγνωστάκης δὲν ἠσχολεῖτο ὡς εἰδικὸς εἰς τὴν ὀφθαλμολογίαν ἀλλ' ὡς εἰδικὸς εἰς τὴν ὀφθαλμοσκοπίαν. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῆς ἀσχολίας ταύτης ὑπῆρξε τὸ λεγόμενον *ὀφθαλμοσκόπιον Ἀναγνωστάκη*, ὅπερ διὰ τὴν ἀπροσδόκητον τελειότητα αὐτοῦ ἔδωκε τόπον εἰς τόσον πάταγον καὶ τόσας συζητήσεις οὐ μόνον ἐν ἰατρικαῖς ἀλλὰ καὶ πολιτικαῖς ἐφημερίσιν ἰδίως γαλλικαῖς καὶ γερμανικαῖς, τῶν μὲν γερμανῶν μή ἀνεχομένων νὰ παραχωρήσωσιν εἰς ξένον τὸ φύσει αὐτοῖς ἀνῆκον γέρας τοῦ θαυμασίου ἐργαλείου, τῶν δὲ γάλλων διὰ τοῦτον ἢ δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον ἐν ἀρχῇ μὲν προθυμοποιουμένων ὅπως ἀσφαλίσωσιν εἰς τὸν ἡμέτερον πρωταγωνιστὴν τὸ γνήσιον αὐτοῦ κτῆμα, βραδύτερον δὲ μὴ ὑπολειφθέντων τῶν πρώτων ὡς πρὸς τὰς λοιδορίας. Τόσον ὥστε οὐ μόνον παρ' ἡμῖν ἀλλὰ καὶ ἐν Εὐρώπῃ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον τοῦ Ἀναγνωστάκη ἐπί τινα καιρὸν ὑπῆρξε ζήτημα τῆς ἡμέρας. Ἐνταῦθα παρέκβασίς τις περὶ ὀφθαλμοσκοπίων εἶναι ἀπαραίτητος. Ἴδωμεν δ' ἐν

(1) *Ἡ λέξις ὀφθαλμοσκοπία (opthalmoscopie) ἐχρησιμοποιεῖτο ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος (Himly I, 16. 1817) σημαίνουσα τὴν ἐξέτασιν τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡ δὲ λέξις ὀφθαλμοσκόπιον (opthalmoscope) ἀπαντᾶται τὸ πρῶτον παρὰ τῷ Carron de Villards(Guide pratique des maladies des yeux T. I. p. 194) σημαίνουσα ἀορίστως κάτοπτρον ὀφθαλμικὸν μέγα χρησιμεῦον πρὸς ἔμμεσον μακροσκοπικὴν ἐξέτασιν τοῦ βολβοῦ.*

(2) *Ἡ ἀνακάλυψις ἐγένετο ἀκριβέστερον περὶ τὰ τέλη τοῦ 1850 ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Helmholtz πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ καθηγητὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς πόλεως Potsdam καὶ χρονολογουμένης ἀπὸ τῆς 17 Δεκεμβρίου 1850 (H. de Helmholtz-Esquisse biographique par Landolt-Arch. d'opthalmologie 1894 Déc. σελ. 726). Ἐδημοσιεύθη δὲ τῷ 1851 ὑπὸ τὸν τίτλον «Beschreibung eines Augenspiegels zum Untersuchung der Netzhaut am lebenden Auge» (Berlin 1851). Εἶναι φυλλάδιον, ἐκ 40 σελίδων συγκείμενον καὶ περιλαμβάνον περὶ θεωρίας τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου, περὶ χρήσεως τοῦ ἡλιακοῦ καὶ τοῦ τεχνητοῦ φωτός, περὶ διαθλαστικῶν καὶ ἀνταυακλαστικῶν ἰδιοτήτων τῶν ἐπιφανειῶν τοῦ βολβοῦ, περὶ διαμέτρου τῆς ἴριδος, περὶ σχηματισμοῦ τοῦ ὀρθοῦ καὶ ἀνεστραμμένου εἰδώλου, περὶ διαστάσεων τοῦ ὁρατοῦ πεδίου, περὶ μεγεθύνσεως καὶ ἐπισκοπήσεως τῶν τοῦ βυθοῦ λεπτομερειῶν, περὶ καταμετρήσεως τῆς διαθλάσεως καὶ τέλος περιγραφὴν τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου αὐτοῦ.*

πρώτοις τίς ἦτο ὁ λόγος ὅπως ἐπιδοθῶσιν οἱ ὀφθαλμοσκόποι, μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ Ἀναγνωστάκης, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ Helmholtz εἰς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου αὐτοῦ. *Ὁκυρώτερος λόγος ἦτο ὁ ἐλαττωματικὸς φωτισμός, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἤρχετο τὸ περίπλοκον καὶ ἐπίπονον τῆς χρήσεως* (1).

Τὸ ὀφθαλμοσκόπιον τοῦ Helmholtz, ὡς εἶχε κατασκευασθῇ ἐν ἀρχῇ, ναὶ μὲν ἐπέτρεπε πρὸς ἐπιστημονικὸν σκοπὸν τὴν ἐπισκόπησιν τῶν λεπτομερειῶν τοῦ βυθοῦ καὶ ἰδίως ἐπὶ νεαρῶν καὶ ὅλως ὑγιῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἐπί τινων ἄλλων περιπτώσεων, ἀλλ' ὁ βυθὸς ἐν γένει δὲν ἐφωτίζετο ἐπαρκῶς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς πλείστας παθολογικὰς περιπτώσεις, ἔνθα τοῦτο ἀπαραίτητον, ἡ ἐξέτασις ἐτελεῖτο κατὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἀτελῶς.

Δυστυχῶς δὲ παρὰ τὰς λαμπρὰς λεπτομερείας καὶ ὁδηγίας, ἃς εἶχε δώσει ὁ Helmholtz ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ περὶ ὀφθαλμοσκοπίου πραγματείᾳ διὰ τοὺς νόμους, καθ' οὓς ἐτελεῖτο τὸ θαῦμα τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου, καὶ διὰ τὴν ὁδόν, ἣν ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσωσι πρὸς βελτίωσιν τοῦ πρώτου ἐργαλείου, οἱ πρῶτοι ἀπόστολοι τῆς ὀφθαλμοσκοπίας, ἁπλοῖ ὀφθαλμιατροὶ ὄντες ἢ καθαρῶς ὀπτικοὶ καὶ βλέποντες κατ' ἀνάγκην δοκιμαστικῶς, δὲν ἐτράπησαν τὴν συντομωτέραν ὁδόν. (1)

Κατώρθωσαν μὲν νὰ κερδίσωσιν εἰς φωτισμόν, ἀλλὰ κατέστησαν τὸ ἐργαλεῖον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον περίπλοκώτερον. Ἐφκντάσθησαν ἴσως ὅτι καὶ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον ἐπρόκειτο νὰ διαγράψῃ τὴν ὁδὸν τῶν τηλεσκοπίων καὶ μικροσκοπίων καὶ ὅτι ἔμελλε ὅπως ταῦτα νὰ γείνῃ ὅσω συνθετώτερον τόσω καὶ τελειότερον καὶ νὰ καταντήσῃ ἐπὶ τέλους ἀποκλειστικὸν ἐργαλεῖον παθολογικῶν ἐργαστηρίων! Ἐννοεῖται ὅτι καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πρωτοτυπίας ὡς καὶ τῆς κερδοσκοπίας δὲν ἔλειψε νὰ λάβῃ μέρος.

(1) *Ἡ πραγματικὴ ἀνακάλυψις τοῦ Helmholtz δὲν ἦτο τὸ ἐργαλεῖον, ἀλλ' ἡ ἐξήγησις τοῦ μυστηρίου, ὅπερ ἐκώλυεν ἐπὶ τόσους αἰῶνας τοὺς ἐπιστήμονας τοῦ νὰ κατορθώσωσι νὰ φωτίσωσι τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βολβοῦ διὰ τῆς κόρης καὶ ὅπερ ἦτο ὅτι μία καὶ μόνη ὑπάρχει ὁδὸς πρὸς ἐπίτευξιν τούτου, τοῦτέστι νὰ τοποθετηθῇ ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ παρατηροῦντος ἀπαραιτήτως ἐν τῇ διευθύνσει καθ' ἣν εἰσέρχεται τὸ φῶς εἰς τὸν βυθόν, διότι καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐξέρχεται διεύθυνσιν.*

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΙΣΙΣΜΟΝΟΛΙΟ

Οὕτω δὲ ἕκαστος τῶν βελτίωσιν ἐπιδιωκόντων ἐπεθύμει νὰ τὸ ἐπιτύχῃ διὰ νέας ὁδοῦ καὶ τὸ ἐπετύγχανον βεβαίως πάντες, διότι τὸ ζήτημα αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἦτο ἁπλούστατον καὶ ἠδύνατο νὰ τὸ λύσῃ τις διὰ μυρίων ὅσων ὁδῶν· ἀλλ' οὐδεὶς κατώρθου νὰ εὕρῃ τὴν συντομωτέραν πασῶν. Οἱ ἐκ τῶν ὑστέρων γράψαντες, τὴν ἐπικράτησιν τοῦ κοίλου κατόπτρου ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἐν γένει ἰδόντες, δὲν παρέλειψαν οὐδαμοῦ τὴν εὐκαιρίαν ὅπως σημειώσωσι μετ' ἐμφάσεως, ὅτι πρῶτος ὁ Ruete ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ κοίλου κατόπτρου, ἀδιαφοροῦντες περὶ τοῦ τίς πρῶτος ἐποιήσατο χρῆσιν τοῦ ἐπιπέδου ἢ κυρτοῦ κατόπτρου, οὐδαμοῦ ὅμως ἠθέλησαν νὰ ὁμολογήσωσι καθὼς ἔπρεπε τὴν ἀξίαν τῆς τροποποιήσεως τοῦ Ἀναγνωστάκη. Ἐνῷ, ὅταν ἐξετάσῃ τις καλῶς τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ θελήσῃ ν' ἀποφανθῇ ἀμερολήπτως καὶ μετὰ τοῦ δέοντος ἐνδιαφέροντος, δὲν θὰ ἔχῃ ἄλλο τι νὰ εἴπῃ ἢ ὅτι ὁ Ruete ἐποιήσατο χρῆσιν κοίλου κατόπτρου μεθ' ἧς ἀφελείας μετεχειρίσθησκν καὶ οἱ ἄλλοι τὸ κυρτὸν καὶ τὸ ἐπίπεδον κάτοπτρον, διότι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἐκ τῶν πρώτων τροποποιητῶν τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἐξέπεσαν εἰς τὴν αὐτὴν ἐσφαλμένην ὁδὸν παρουσιάσαντες ὀφθαλμοσκόπια περίπλοκα συσκευαῖς καὶ μικροσκοπίῳ μᾶλλον ἐοικότα ἢ χειροτέρῳ καὶ εὐχρήστῳ ἐργαλείῳ.

Τοιλάχιστον τὸ τοῦ Ruete ἦτο λίαν περίπλοκον καὶ δυσχρηστότατον. Ἀπετελεῖτο δὲ ὑπὸ μεγάλου κοίλου κατόπτρου 8 ὑφεκατομέτρων τὴν διάμετρον καὶ προσηλωμένου ἐπὶ στελέχους ὑψηλοῦ μετὰ βάσεως εὐρείας καθημένης ἐπὶ τραπέζης. Τὸ κάτοπτρον τοῦτο ἐκινεῖτο διὰ ῥόπτρου καθέτως καὶ ἐστρέφετο κύκλῳ Πλὴν τούτων τὸ στέλεχος τοῦ κατόπτρου ἔφερε δύο βραχίονας ἐκτεινομένους ὁριζοντίως, τὸν μὲν πρὸς τὰ πρόσω εἰς μῆκος 32 ὑρεκατομέτρων μετὰ ὑποδιαιρέσεων καὶ βαστάζοντα δύο κάθετα στελέχη κινητὰ κατὰ μῆκος αὐτοῦ μετὰ φακῶν ἀμφικύρτων κατὰ τὰ ἄνω πέρατα καὶ ἰσοϋψῶς τῷ κατόπρῳ, τὸν δὲ πλαγιόθεν καὶ βραχύτερον βαστάζοντα διάφραγμα εὐρὺ ὅπως προασπίζῃ τὸ πρόσωπον τοῦ παρατηρητοῦ (1).

Πέντε ὀφθαλμοσκόπια ἐμετρῶντο πρὶν ἢ κατασκευασθῇ τὸ τοῦ Ἀναγνωστάκη, ὡς οὗτος λίαν λεπτομερῶς καὶ μετὰ εὐθυκρισίας ἐμπείρου περιγράφει αὐτὰ κατὰ σειρὰν χρονολογικὴν ἐν τῷ περὶ τοῦ νέου αὐτοῦ ὀφθαλμοσκοπίου ἄρθρῳ τοῦ μηνὸς Φευρουκρίου 1854 τῶν Annales d'oculistique. Καὶ ὅμως, ὡς πολλάκις ἔλεγε παίζων, *ἐὰν πέντε ἦσαν τὰ εἴδη τῶν ὀφθαλμοσκοπίων, 10 περίπου ἦσαν καὶ οἱ ὀφθαλμοσκόποι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην!* Ἡ περὶ τὴν χρῆσιν δυσχέρεια τῶν ὀφθαλμοσκοπίων ἐφαίνετο τοιαύτη, ὥστε τοὺς μὲν ἤδη ὀφθαλμιατροὺς οὐδόλως ἐνεθάρρυνε πρὸς ἄσκησιν εἰς αὐτό, τοὺς δὲ νέους σπουδαστὰς ὡς πρὸς τὴν πρακτικὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν ἀπήλπιζε πολλάκις τελείως. Ἐν τῇ περιόδῳ λοιπὸν τοιαύτῃ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου εὐθέως ὁ Ἀναγνωστάκης καὶ ἔχων ἅπαντα τὰ ἀπαιτούμενα φυσικά τε καὶ ἐπίκτητα προσόντα διέγνωσε τὴν οὐσίαν τῆς ὑποθέσεως καὶ συνέλαβε τὸ μόνον εἰς τὸ ὀφθαλμοσκόπιον ἁρμόζον σχῆμα. Ἐννόησε πρῶτος ὅτι δὲν ἐχρειάζο το κατ' οὐσίαν οὔτε κάτοπτρα τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα ἀπαραιτήτως, οὔτε σωλῆνες καὶ στελέχη καὶ φακοὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν τοῦ κατόπτρου καὶ πρὸ τῆς λυχνίας, οὔτε σχέδια τηλεσκοπίων. ἅπαντα ταῦτα ἐφάνησαν αὐτῷ δευτερεύοντα καὶ πολλὰ ὅλως περιττά. Τὸ σπουδαιότερον ἦτο πῶς νὰ φωτίσῃ τις ἀρθόνως κατὰ τὸν εὐχερέστερον καὶ ἁπλούστερον τρόπον τὸν βυθὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ, τουτέστι διὰ κατόπτρου κοίλου φέροντος ὀπὴν εἰς τὸ κέντρον καὶ κρατουμένου διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς τῇ βοηθείᾳ μικρᾶς λαβῆς, καὶ νὰ συναθροίσῃ διὰ κοινοῦ μεγεθυντικοῦ φακοῦ κρατουμένου διὰ τῆς ἑτέρας χειρὸς τὰς ἐκ τοῦ βυθοῦ τοῦ παρατηρουμένου ὀφθαλμοῦ ἐρχομένας ἀκτῖνας πρὸ τοῦ παρατηροῦντος ὀφθαλμοῦ εἰς εἴδωλον πραγματικόν, ἀντεστραμμένον καὶ ὁρατὸν τῷ παρατηρητῇ. Τοιαύτη ἦτο ἡ πρώτη ἀνάγκη. Οὕτω λοιπὸν ἦλθεν εἰς μέσον τὸ ἁπλούστερον τῶν ὀφθαλμοσκοπίων, τὸ τοῦ Ἀναγνωστάκη, οὗτινος τό τε σχῆμα καὶ τὰ συστατικὰ μετ' ἐπουσιωδῶν τροποποιήσεων διετηρήθησαν μέχρι τοῦ δὲ ὡς ἡ ἀναλλοίωτος βάσις παντὸς ὀφθαλμοσκοπίου καὶ ὅπερ τὴν σήμερον ἀποτελεῖ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ λεγόμενον ἁπλοῦν ὀφθαλμοσκόπιον. Μάλιστα παίζων ἐν τοῖς περὶ ὀφθαλμοσκοπίου μαθήμασιν αὐτοῦ ὁ Ἀναγνωστάκης περιέγραφεν ὡς ἑξῆς τὸ ἁπλούστερον τῶν ὀφθαλμοσκοπίων. «Εὑρίσκεσθε, ἔλεγεν, αἴφνης ἐν χωρίῳ ἄνευ ὀφθαλμοσκοπίου; μὴ ἀμηχανεῖτε διὰ τοῦτο! ἀλλὰ ζητήσατε τεμάχιον κοινοῦ κατόπτρου τεθραυσμένου, ἀποξύσατε περὶ τὸ κέντρον διὰ μαχαιρίου τὸ μεταλλικὸν ἐπίχρισμα ἐν εἴδει στρογγύλου τρήματος καὶ κρατοῦντες διὰ τῆς περιφερείας δύνασθε νὰ φωτίσητε κάλλιστα τὸν βυθόν· ἐν ἀνάγκῃ δὲ φακοῦ δύνασθε νὰ χρησιμοποιήσητε τυχαῖον μεγεθυντικὸν φακὸν ἢ καὶ δύο ὑπερτεθειμένους ἀμφικύρτους ὑέλους γέροντος πρεσβύωπος».

Μόνον ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰ εἰρημένα δύναται ν' ἀπονείμῃ δικαιοσύνην τῷ Ἀναγνωστάκῃ καὶ τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ τιμὴν ἐπὶ τῇ ἐπινοήσει τοῦ ἐν λόγῳ ὀφθαλμοσκοπίου.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀναγνωστάκης δὲν ἔσπευδε νὰ κατασκευάσῃ ἰδιαίτερον ὀφθαλμοσκόπιον καὶ τὸ ἔπραξεν ἐπὶ τέλους ἐξ ἀνάγκης.

Εἶχεν ἤδη μεταβῆ εἰς Παρισίους καὶ παρεκολούθει ἀπό τινος καὶ τὴν κλινικὴν τοῦ Desmarres ἐν τῷ Νοσοκομείῳ Hôtel-Dieu, ἰδὼν δὲ ὅτι οὐδεὶς ὑπῆρχεν ἐκεῖ ὀφθαλμοσκοπῶν ἐζήτησε παρὰ τοῦ διακεκριμένου τούτου ὀφθαλμοχειρουργοῦ ὅπως παραχωρηθῇ αὐτῷ δωμάτιον κατάλληλον καὶ ἐξετάζωνται παρ' αὐτοῦ πάντες οἱ ὀφθαλμιῶντες, παρ' οἷς ὑπῆρχεν ἔνδειξις πρὸς ὀφθαλμοσκόπησιν. Τὸ ὑλικὸν ἦτο ἄρθονον, ἡ ταχύτης ἐν τῇ διεκπεραιώσει τῶν ὀφθαλμοσκοπήσεων ἦτο ἀπαραίτητος, πρόσθες εἰς τοῦτο ὅτι καὶ πολλοὶ ἦσαν οἱ πρόθυμοι μεταξὺ τῶν σπουδαστῶν ὅπως διδαχθῶσι περὶ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου καὶ ἀσκηθῶσιν εἰς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Ἰδοὺ λοιπὸν πῶς ἐπεβλήθη τῷ Ἀναγνωστάκῃ ἡ ἀνάγκη ὅπως ἁπλουστεύσῃ ὡς οἷόν τε τὸ ὀφθαλμοσκόπιον καὶ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν διπλῆν ταύτην ἀπαίτησιν τῆς νέας αὐτοῦ θέσεως. Εἶχον παρέλθει δύο περίπου μῆνες τοῦ Ἀναγνωστάκη ποιοῦντος χρῆσιν τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου αὐτοῦ, ὅτε τὸ πρῶτον ὁ Desmarres, τέως μὴ δίδων πολλὴν προσοχὴν καθ' ὃ προκατειλημμένος ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι τὸ ὀφθαλμοσκόπιον δὲν ἦτο ἔργον παντός, παρετήρησεν ὅτι ἡ ὀφθαλμοσκοπία τοῦ βοηθοῦ αὐτοῦ δὲν ἐφαίνετο τόσον δυσχερὴς καὶ ἤδη ἐκ τῶν μαθητευόντων τινὲς εἶχον μάθει τὴν ὀφθαλμοσκοπίαν καὶ ἦσαν ὅλως κατενθουσιασμένοι ἐκ τε τῆς διδασκαλίας καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ νέου ἐργαλείου. Μαθὼν δὲ ὅτι τὸ ἐργαλεῖον ἐκεῖνο ἦτο πρωτότυπον ἔργον τοῦ Ἀναγνωστάκη καὶ δὲν εἶχε δημοσιευθῇ, εἶπεν αὐτῷ. «Σπεύσατε νὰ τὸ δημοσιεύσητε, διότι μεθαύριον ἄλλος θὰ τὸ κάμῃ καὶ ἐκεῖνος θέλει ἔχει τὴν τιμήν!».

Τότε μόνον ὁ Ἀναγνωστάκης σπεύδει νὰ δώσῃ διάφορον εἰς τὴν Gazette des Hôpitaux de Paris (1854 Janvier) περὶ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου αὐτοῦ μετὰ τῶν δεουσῶν λεπτομερειῶν περὶ τῆς κατασκευῆς καὶ μετὰ τῆς ὑποσχέσεως ὅτι λίαν προσεχῶς ἔμελλε νὰ πραγματευθῇ ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν γνωστῶν ὀφθαλμοσκοπίων ἐν ἰδικιτέρῳ ἄρθρῳ. Πραγματικῶς δὲ βλέπομεν τὸν ἄλλον μῆνα (Fevrier 1854) τὸ ἄρθρον αὐτοῦ ἐν ταῖς Annales d'Oculistique ὑπὸ τὸν τίτλον «Essai sur l'exploration de la rètine et des milieux de l'oeil sur le vivant au moyen d'un nouvel opthalmoscope».

Τὸ ἄρθρον τοῦτο, δημοσιευθὲν καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ καὶ ἀποτελούμενον ἐκ 32 σελίδων καὶ δύο πινάκων φερόντων τὰς εἰκόνας ὅλων τῶν γνωστῶν ὀφθαλμοσκοπίων καὶ κεχρωσμένας διαφόρων παθολογικῶν ἀλλοιώσεων τοῦ βυθοῦ παρατηρηθεισῶν καὶ μελετηθεισῶν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, εἶνε λαμπρὰ μονογραφία περὶ ὀφθαλμοσκοπίας. Περιέχει δὲ προοίμιον(1), γνώσεις εἰσαγωγικάς, τὴν μέθοδον τοῦ Bruecke πρὸς ἐξέτασιν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, τὴν συσκευὴν τοῦ Helmholtz, τὴν τῶν Follin καὶ Nachet, τὴν τοῦ Ruete, τὴν τοῦ Jaeger, υἱοῦ (τὸ παλαιὸν σχέδιον), τὴν τοῦ Coccius καὶ τελευταῖον δὲ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον τοῦ Ἀναγνωστάκη· ἀκολούθως περιγράφει τὴν διὰ τοῦ τελευταίου τούτου ἀντίληψιν τῶν εἰδώλων, τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, τοῦ ὑελώδους σώματος καὶ τοῦ κρυσταλλώδους φακοῦ, τὴν χρῆσιν τοῦ ἐργαλείου, τὰ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῶν παθολογικῶν ὀφθαλμῶν ἀποτελέσματα (τουτέστιν ὡς πρὸς τὴν ὑπεραιμίαν, τὰς διαφόρους κηλίδας, τὴν αἱμορραγίαν, τὴν ἀποκόλλησιν καὶ τὰς κατὰ τόπους παχύνσεις τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς καὶ 12 διαφόρους περιπτώσεις παθολογικῶν ἀλλοιώσεων τοῦ βολβικοῦ βυθοῦ) (2).

---

(1) *Ἡ χρῆσις τοῦ κοίλου κατόπτρου ἀναφέρεται τὸ πρῶτον διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τοῦ Desmarres père (Traité théor. et pratique des maladies des yeux I édit. 1847 T.I.p.65)*

(1) «*Les premiers essais qu'on a faits en France, à l'aide de l'opthalmoscope, ont laissé des doutes sur l'utilité pratique des instruments imaginés en vue de l'exploration des parties profondes de l'oeil. Aussi, découragés par les difficultés dépendant de l'imperfection des appareils, les praticiens n'ont-ils pas tardé à condamner à l'oubli une methode d'exploration qui était appelée à fournir à l'oculistique des ressources précieuses . . .*»

(2) *Ἐν τῷ πρώτῳ ἄρθρῳ ὁ Ἀναγνωστάκης ποιεῖται λόγον περὶ δυνατῆς ἐφαρμογῆς τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου αὐτοῦ πρὸς ἐξέτασιν ἑτέρων κοιλοτήτων, τοῦ ἀκουστικοῦ πόρου, κ τ λ,*

Συσκευὰς (appareils) εἶχεν ἀποκαλέσει ὁ Ἀναγνωστάκης ἅπαντα τὰ πρὸ αὐτοῦ γνωστὰ ὀφθαλμοσκόπια καὶ ἀπεκάλει πάντοτε οὕτω (1) «διότι, λέγει αὐτολεξεὶ ἐν τῷ Α΄ φυλλαδίῳ τῆς Ὀφθαλμιολογίας αὐτοῦ (1861 σελ. 28), πᾶσαι αἱ εἰρημέναι συσκευαὶ ἦσαν καὶ δύσχρηστοι διὸ καὶ ἀπροσφυεῖς εἰς καθημερινὴν χρῆσιν· συνέπεια δὲ τούτου ἦν, ὅτι περιωρίζετο κατ' ἀρχὰς ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου μεταξὺ τῶν ὀλίγων ἰατρῶν, ὅσοι εἶχον ἀρκετὰς ἀφορμὰς καὶ καιρὸν πρὸς τὴν μακρὰν ταύτην ἄσκησιν. Πρόχειρος λοιπὸν παρίστατο ἡ ἀνάγκη τῆς ὡς οἷόν τε ἁπλοποιήσεως, διότι μόνον δι' αὐτῆς ἦτο δυνατὸν νὰ καταστᾶῃ ἡ ὀφθαλμοσκοπία μέθοδος κοινὴ καὶ ἐρικτὴ πᾶσι τοῖς ἰατροῖς»(2).

Ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω τὸ ὀφθαλμοσκόπιον τοῦ Ἀναγνωστάκη ἔκαμε μέγαν πάταγον, ἐν ἀρχῇ μὲν ἰδίως ἐν Παρισίοις καὶ Γαλλίᾳ διὰ τὴν μεγάλην ἐκτίμησιν καὶ διάδοσιν ἧς ἔτυχε, βραδύτερον δὲ διὰ τὰς συζητήσεις ἃς προυκάλεσαν ἀπαιτήσεις προτεραιότητος καὶ ἀντιπυρίσεις τοῦ σχεδίου τούτου παρ' ἄλλων ὀφθαλμολόγων. Ὁ Ἀναγνωστάκης ὁ ἴδιος διηγεῖτο ὅτι τὸ ὀπτικὸν κατάστημα Soleil τῶν Παρισίων τὸ ἀναλαβὸν τὴν κατασκευὴν καὶ πώλησιν τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου αὐτοῦ κατὰ τὸν πρῶτον ἀπολογισμὸν γενόμενον 6 μῆνας μετὰ τὴν δημοσίευσιν ἐπὶ τῇ ἐκ Παρισίων ἀναχωρήσει αὐτοῦ εἶχε πωλήσει 800 τὸν ἀριθμόν. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἤρξατο ἐν πρώτοις ὀφθαλμολόγος τις ἐκ Βιέννης, νεαρὸς καὶ οὗτος, νὰ ζητῇ προτεραιότητα διὰ τὸ ὀφθαλμοσκόπιόν του, ὅπερ ὡμοίαζεν ἀρκούντως, ἀλλ' ἦτο κατά τι συνθετώτερον καὶ ἐδημοσιεύθη τὸν Μάρτιον τοῦ 1854· καί οὐμόνον τοῦτο, ἀλλ' ἤθελε νὰ λέγῃ ὅτι ὁ Ἀναγνωστάκης εἶχεν οἰκειοποιηθῇ τὸ σχέδιον αὐτοῦ μαθὼν τοῦτο κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ διαμονήν, ὅτε εἶχεν ἐπισκεφθῇ αὐτόν. Ἀλλ' ὡς γνωστόν, τοῦτο εἶχε συμβῇ 15 περίπου μῆνας πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου Ἀναγνωστάκη, ὅτε οὗτος οὐδὲν ἔτι ἐγνώριζε περὶ ὀφθαλμοσκοπίων!

Ἔτι χειρότερον συνέβη ὀλίγον βραδύτερον μετὰ τὴν ἐκ Παρισίων ἀναχώρησιν τοῦ Ἀναγνωστάκη. Ὁ ἄγγλος ἰατρὸς Bader ἐπισκεφθεὶς ἐν Παρισίοις τὴν κλινικὴν τοῦ Desmarres ἐβεβαίωσεν αὐτὸν ὅτι τὸ λεγόμενον ὀφθαλμοσκόπιον τοῦ Ἀναγνωστάκη ἦτο γνωστὸν καὶ ἐν χρήσει ἀπὸ πολλοῦ ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ Graefe, ἔνθα ἐσύχναζε καὶ ὁ Ἀναγνωστάκης. Καὶ ἰδοὺ ὁ Desmarres δυσκνασχετῶν ἐπὶ τῇ ὑποτιθεμένῃ ἁπάτῃ καὶ ὅπως μὴ ἀδικήσῃ τὸν Graefe σπεύδει νὰ σημειώσῃ ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τῆς ὀφθαλμολογίας αὐτοῦ, ἐκ δευτέρου ἐκδοθέντι περὶ τὸ τέλος τοῦ 1854 (1), τὰ ἑξῆς:

. . . . «Divers appareils préférables à celui de M. Carron ont été inventés dans ce but; ce sont ceux de MM. Helmholtz, Follin et Nachet, Ruete, Jaeger fils, Coccius. Celui connu à Paris sous le nom de M. le docteur Anagnostakis, professeur d'opthalmologie à Athènes, imaginé avant lui par M. Graefe de Berlin, mérite une description particulière . . . .»

Καὶ ταῦτα μόνον ἐπὶ τοιούτῳ σκοπῷ, διότι ἂν καὶ τὸ μέρος ἦτο κατάλληλον ὅπως πραγματευθῇ περὶ ὀφθαλμοσκοπίας, βλέπομεν αὐτὸν ἀναβάλλοντα τὸ ζήτημα τοῦτο διὰ τὸν 3ον τόμον ἐκδοθέντα καὶ τοῦτον τῷ 1858. Λόγος δὲ τῆς ἀναβολῆς ἦτο, ὅτι δὲν ἦτο εἰσέτι εἰς θέσιν νὰ πραγματευθῇ περὶ ὀφθαλμοσκοπίων, ὅλως ἀσχάριος ὢν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ. Ἄλλως τε δὲν ἦσαν καὶ πρόχειροι οἱ ἱκανοὶ ὅπως πραγματευθῶσι προσηκόντως περὶ ὀφθαλμοσκοπίας ἐν συγγράμματι σοβαρῷ ὡς τὸ τοῦ Desmarres. Ἐπὶ πλέον δὲ προσθέτει ὁ Desmarres ἐν ὑποσημειώσει τὰ ἑξῆς: «Avant d'abandonner ici la question des opthalmoscopes, je crois devoir dire que ce n'est pas M. Anagnostakis qui le premier a appliqué le miroir concave à l'examen des milieux de l'œil. Je tiens de M. le docteur Bader que des miroirs pareils étaient déjà employés à Berlin à l'époque où M. Anagnostakis y suivait le cours de M. Graefe et je ne sais à quel motif attribuer le silence qu'il a gardé à ce sujet dans sa brochure».

Δυστυχῶς ὁ Ἀναγνωστάκης ἦτο μακρὰν καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ δὲν ἠκούετο ἐπαρκῶς· μόνον δὲ μετὰ 3 ἔτη (1757), ὅτε συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὕτως εἰπεῖν πάντες οἱ ἐνδιαφερόμενοι κατὰ τὸ πρῶτον διεθνὲς ὀφθαλμολογικὸν συνέδριον τῶν Βρυξελλῶν ἐπῆλθε πλήρης ἡ συνεννόησις καὶ ἐδόθη τὸ δίκαιον τῷ Ἀναγνωστάκῃ (1). Ἐκεῖ ἦτο ὁ Graefe, ὅστις ὡμολόγει ὅτι οὔτε εἶχεν εἴδησιν ἀπὸ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποδοθῇ εἰς αὐτόν ἐκεῖ ἦτο καὶ ὁ Βιενναῖος ὀφθαλμολόγος, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἦτο ἄτοπος ἡ σκέψις αὐτοῦ περὶ οἰκειοποιήσεως σχεδίου καὶ ἀνυπόστατος ἡ προτεραιότης αὐτοῦ, τῶν χρονολογιῶν ἀποδεικνυουσῶν τὸ ἐναντίον. Μόνον ὁ κ. Bader συνελήφθη τόσον ἀφελὴς εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, ὥστε νὰ συγχύσῃ τὰ αὐγὰ μὲ τὰ καλάθια, εἰπὼν ὅτι τὸ ὀφθαλμοσκόπιον ἐκεῖνο ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τῷ Graefe, ὅτε ὁ Ἀναγνωστάκης ἐσύχναζε παρ' αὐτῷ.

Μεθ' ὅλα ταῦτα τὸ ἀδίκημα δὲν ἐξηλείφθη τελείως, διότι ἡ ἐργασία αὕτη τοῦ Ἀναγνωστάκη ἀπωλέσασα ἅπαξ τὸ πρῶτον ἐκεῖνο γόητρον δὲν τὸ ἀνέκτησε πλέον. Ὅσον δὲ παρήρχοντο τὰ ἔτη καὶ τὸ σύνθετον ὀφθαλμοσκόπιον, ὅπως νῦν ἐννοοῦμεν αὐτό, ἤρξατο νὰ ἀποκτᾷ πλείονα δημοτικότητα, τὸ ἁπλοῦν ὀφθαλμοσκόπιον ἐν γένει παρημελήθη οὐκ ὀλίγον, ἀναλόγως δὲ ἡ οὐδόλως γίγνεται λόγος ἢ μόνον συντομωτάτη παρατίθεται μνεία τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου Ἀναγνωστάκη ἐν τοῖς μετέπειτα ὀφθαλμολογικοῖς συγγράμμασι. Περιεργότερον δὲ πάντων εἶναι ὅτι κοινῶς ὡς ὀφθαλμοσκόπιον ἁπλοῦν φέρεται τὴν σήμερον ἐν τῷ ἐμπορίῳ τὸ τοῦ Follin, ὅπερ κατ' οὐδὲν διαφέρει τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου Ἀναγνωστάκη εἰμὴ κατὰ τὴν ἑστιακὴν ἀπόστασιν τοῦ κατόπτρου, ὅπερ εἶναι ἐλάττωμα μᾶλλον ἢ προτέρημα. Ἐν τούτοις ὁ Galezowski ἐν τῷ Traité iconographique d'opthalmoscopie (Paris 1876) ἀναφέρει τὸ ὀφθαλμοσκόπιον Ἀναγνωστάκη ὅπως ψέξῃ αὐτὸ λέγων ὅτι εἶναι ἐλαττωματικόν, διότι ἔχει βραχεῖαν ἑστιακὴν ἀπόστασιν· ἐνῷ ὁ Ἀναγνωστάκης ἐν γνώσει καὶ ἕνεκα λόγου ὡρισμένου προὐτίμησε τὴν ἀπόστασιν ταύτην, λέγων ἐν τῇ πραγματίᾳ αὐτοῦ ὅτι ἡ ἑστία τοῦ κοίλου κατόπτρου ἐπὶ τεχνητοῦ φωτὸς οὖσα συζυγὴς ἑστία τῆς λυχνίας μεταβάλλεται κατ' ἀντίστροφον λόγον τῆς ἀποστάσεως τῆς τελευταίας, προσεγγίζουσα τῷ κατόπτρῳ, ἀπομακρυνομένης τῆς λυχνίας καὶ ἀπομακρυνομένη προσεγγιζούσης ταύτης. Ὥστε οὐδὲν εὐκολώτερον τοῦ νὰ ἐκλέξῃ τις διὰ τοῦ αὐτοῦ κατόπτρου τὴν ἀπαιτουμένην ἑστιακὴν ἀπόστασιν τῶν φωτεινῶν ἀκτίνων τῆς λυχνίας. Τῷ δὲ 1857 ὁ Ἀναγνωστάκης ὅπως καταστήσῃ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον εὐμετακόμιστον, ἀφῄρεσε τὴν λαβὴν καὶ μετέβαλεν αὐτὸ εἰς εἶδος κοινοῦ μονόπτρου (monocle)· «οὕτω προσήρτηται δὲ αὐτῷ φακὸς ἀμφίκυρτος πρὸς δίοψιν καὶ μεγέθυνσιν τοῦ βολβικοῦ πυθμένος· οὕτω δὲ ἔχων δύναται νὰ φέρῃ αὐτὸ ἐσαεὶ ὁ χειρουργὸς ἐξηρτημένον ἀπὸ τοῦ τραχήλου καθάπερ τὰ συνήθη δίοπτρα, τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ χρησιμεύει οὐ μόνον πρὸς ὀφθαλμοσκοπίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐξέτασιν πολλῶν ἄλλων ἀνοικτῶν κοιλιῶν οἷον τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀκουστικοῦ πόρου, τοῦ φάρυγγος κτλ.» (1)

Ἔτι βραδύτερον (1867) κατασκευάσας ἐν Βερολίνῳ τὸ ὀφθαλμοσκόπιον αὐτοῦ παρὰ τοῖς ὀπτικοῖς Paetz und Flohr (Berlin W. Unter den Linden str. 10), ἐτροποποίησεν αὐτὸ ὀλίγον, ὁρίσας διάμετρον τοῦ κατόπτρου 32 χιλιοστ. καὶ ἑστιακὴν ἀπόστασιν 15 ἑκα-

---

ὥστε θεωρητέος ἐκ τῶν πρώτων συστησάντων τὸν τρόπον τοῦτον ἐν τῇ ὠτοσκοπίᾳ καὶ τῇ λαρυγγοσκοπίᾳ· τοὐλάχιστον οἱ πρῶτοι διαδώσαντες ἐπισήμως τὴν λαρυγγοσκόπησιν Czermak Πέστης καὶ Tuerk Βιέννης ἤρξαντο τούτου ἀπὸ τοῦ 1857 χρησάμενοι τῷ πρώτῳ ὀφθαλμοσκοπίῳ τοῦ Ruete (Manuel pratique de Laryngoscopie etc. G. Poget 1883 Paris).

(1) *Αὐτὸν μιμούμενος appareils ἐκάλεσε τὰ ὀφθαλμοσκόπια καὶ ὁ Desmarres (Traité théor. et prat. des mal. des yeux 2me édition 1854, T. I. p. 58).*

(2) *Τοῦτο ἀποβαίνει μᾶλλον εὐνόητον, ὅταν σκεφθῶμεν ὅτι ἐλάχιστα οἱ τότε ἐπιστήμονες ἦσαν εἰθισμένοι νὰ ἐργάζωνται διὰ συσκευῶν, ὡς τοῦτο νῦν συμβαίνει διὰ πλείστας ἐπιστημονικὰς πειρατηρήσεις· ἐν τῇ ὀφθαλμολογίᾳ π.χ. ἔχομεν τὰ περίμετρα, τὰ ὀψιόμετρα, τὰ ὀφθαλμόμετρα κτλ.*

(1) *Desmarres-Traité théorique et pratique des maladies des yeux T. I. 1854, p. 58.*

(1) *Ἐκ μέρους τοῦ Graefe ἐδικαίωσε τὸν Ἀναγνωστάκην ὁ R. Liebreich, βοηθὸς τοῦ Graefe συγγράψας, τὸ περὶ ὀφθαλμοσκοπίας κεφάλαιον ἐν τῇ γαλλικῇ μεταφράσει τῆς ὀφθαλμιολογίας τοῦ Mackenzie (Traité pratique des maladies de l'œil, par W. Mackenzie, traduit de l'anglais par Warlomont et Testelin, T. II. p. XI. 1857). Ὁ δὲ Desmarres διώρθωσε τὸ σφάλμα αὐτοῦ ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ τῆς 2ας ἐκδόσεως (T. III, 1858, σελ. 768). «M M. Stelwag von Carion et Anagnostakis, ce dernier surtout, ont réduit l'instrument à son maximun de simplicité, en se contentant d'un simple miroir concave percé au centre et monté sur un petit manche à main . . . .»*

(1) *Ἀναγνωστάκη— Στοιχεῖα ὀφθαλμιολογίας, φυλλ. Α΄, σελ. 30. 1861. Ἀθῆναι.*

τοστόμ. (1) Τοιοῦτον τὸ ὀρθλμοσκόπιον ἔχομεν καὶ ἡμεῖς ποιοῦντες τακτικὴν χρῆσιν αὐτοῦ διὰ τὸ ἀνεστραμμένον εἴδωλον.

Ἐν γένει ὅμως τὸ ζήτημα τοῦ ὀρθλμοσκοπίου ἤλλαξε φάσιν βραδύτερον, διότι ἡ χρησιμοποίησις αὐτοῦ ἐξαρτᾶται πολλαχῶς ἐκ τοῦ χρησιμοποιοῦντος· διὸ καὶ ἕκαστος ἐκ τῶν ἐξεχόντων ὀρθλμολόγων κατεσκεύασεν ἴδιον αὐτῷ γένος ὀρθλμοσκοπίου. Ὅταν ὅμως ἡ λεπτολογία προβῇ ἐπὶ τοσοῦτον, τὸ ὀρθότερον εἶναι πᾶς ὀρθλμὸς παρατηρητὴς νὰ ἔχῃ ἓν ἢ πλείονα ὀρθλμοσκόπια ἁρμόδια αὐτῷ καὶ μόνῳ διὰ τὰς ποικίλας ὀρθλμοσκοπικὰς ἐξετάσεις. Ἐνῷ τὸ ὀρθλμοσκόπιον τοῦ Ἀναγνωστάκη θέλει διαμείνει πάντοτε ὁ ἁπλούστερος τύπος, πρόχειρος εἰς τὰς πλείστας εἰδικὰς καὶ πάσας τῆς γενικῆς παθολογίας τὰς ὀρθλμοσκοπικὰς ἀνάγκας. Νομίζω ὅτι ἱκανὰ ἐλέχθησαν ὅπως σχηματήσητε ἰδέαν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Ἐπανέλθωμεν νῦν εἰς τὴν διακοπεῖσαν σειράν.

Ὁ Ἀναγνωστάκης παρὰ τὰς συστάσεις τοῦ Desmarres ὅπως ἐγκατασταθῇ ἐνΠαρισίοις κατῆλθεν εἰς Ἀθήνας περὶ τὰ τέλη τοῦ 1854 ὑποχωρήσας εἰς τὸ πατριωτικὸν αἴσθημα καὶ τὴν θερμὴν πρόσκλησιν σημαινόντων πολιτικῶν τῆς Ἑλλάδος ἀνδρῶν. Διωρίσθη δὲ ἀμέσως ὑφηγητὴς τῆς ὀφθαλμιολογίας καὶ διευθυντὴς τοῦ νεωστὶ ἀνεγερθέντος Ὀφθαλμιατρείου (16Φ(βρίου 1855).

Ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἡ Ὀφθαλμολογία εδιδάσκετο ἀπὸ τοῦ 1848 ὑπὸ Ἰωάννου Ὀλυμπίου διωρισθέν: ος τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1848 τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς ὀφθαλμιολογίας καὶ χειρουργικῆς κλινικῆς. Οἱ δὲ ὀφθαλμιῶντες ἐνοσηλεύοντο ἐν τῷ παθολογικῷ νοσοκομείῳ. Τῷ 1852 τὸ πρῶτον ἤρξαντο ἔρχνοι πρὸς ἀνέγερσιν εἰδικοῦ νοσοκομείου διὰ τοὺς ὀφθαλμιῶντας ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλίσσης Ἀμαλίας (2). Μέχρι οὗ δὲ ἀνεγερθῇ ἔφθασε καὶ ὁ κλητὸς τῆς ἐπιστήμης, ὅπως καταστήσῃ μέλημα αὐτοῦ τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἵδρυμα ἀποκαλέσας αὐτὸ *Ὀφθαλμιατρεῖον*.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ὀρθλμιατρείου στενῶς συνδέεται μετὰ τῆς τοῦ Ἀναγνωστάκη, ὅστις δωρεὰν ὑπηρετῶν μέχρι τελευτῆς διὰ τῆς παραδειγματικῆς αὐτοῦ ἀφιλοκερδείας καὶ τοῦ ἀκραιφνοῦς ζήλου κατώρθωσεν οὐ μόνον νά συντηρήσῃ τὸ μοναδικὸν μέχρι τοῦδε εἰς τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐν ἁπάσῃ τῇ Ἀνατολῇ εὐεργετικὸν τοῦτο κατάστημα καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ αὐτῷ καὶ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι συντήρησιν προκαλῶν δωρεὰς παντοίας ἐκ μέρους τῶν πλουσίων χρηματικὰς τε καὶ εἰς εἴδη, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἐφάμιλλον τῶν καλλιτέρων ἐν Εὐρώπῃ εὑρισκομένων ὁμοίων ἱδρυμάτων. Καὶ τῳόντι τὸ Ὀρθλμιατρεῖον Ἀθηνῶν οὐδενὸς στερεῖται μέσου πρὸς πᾶσαν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν. Ὁ Ἀναγνωστάκης ἀεννάως ἐπροίκιζεν αὐτὸ διὰ τῶν ἑκάστοτε ἀναφαινομένων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ συγγραμμάτων καὶ ὀπτικῶν ὀργάνων. Περίμετρον, ὀψιόμετρον, ὀρθλμοσκόπιον μέγα τοῦ Liebreich, στερεοσκόπιον, πεδιόμετρον, ὀφθλμοστατόμετρον τοῦ Knapp καὶ πλεῖστα ἄλλα πολύτιμα ἐπιστημονικὰ ἀντικείμενα κοσμοῦσιν ἀπὸ πολλοῦ τὴν Ὀργανοθήκην τοῦ Ὀρθλμιατρείου, πολύτιμα δὲ βιβλία τὴν Βιβλιοθήκην αὐτοῦ.

Τοῦ δὲ κτιρίου τοῦ Ὀρθλμιατρείου ὄντος μονορόφου, προϊόντος τοῦ χρόνου ὁ Ἀναγνωστάκης συνέλεξεν ἐράνους ἐπαρκεῖς ὅπως προστεθῇ καὶ δευτέρα ὀροφὴ καὶ οὕτω τελείως συμπληρωθὲν τὸ Ὀφθλμιατρεῖον ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν σπουδαίων καὶ ὡραίων κτιρίων, ἅτινα κοσμοῦσι τὰς Ἀθήνας τὴν σήμερον.

Τῷ 1856 (17 Μαρτίου) διωρίσθη ἔκτακτος καθηγητὴς τῆς Ὀρθλμιατρικῆς καὶ Ὠτιατρικῆς (1). Μετ' ὀλίγους δὲ μῆνας ἀπεστάλη εἰς Αἴγυπτον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅπως σπουδάσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ἐκεῖ ἐπιπολαζούσας ὀφθλμικὰς νόσους.

Τῷ 1857 ἐδημοσιεύθη ἐν ταῖς Annales d'Oculistique ἡ πολυθρύλλητος αὐτοῦ μέθοδος περὶ ἐγχειρήσεως τῆς καθολικῆς τριχιάσεως (2)

(1) *Τὸ πρῶτον ὀφθαλμοσκόπιον τοῦ Ἀναγνωστάκη εἶχε κάτοπτρον διαμέτρου 5 ὑφεκατομ. καὶ ἑστιακὴν ἀπόστασιν 12 ὑφεκ.*

(2) *Cornaz—Notice sur les etablissements consacrés au traitement des maladies des yeux. Annales d'Oculistiques 1852, T. XXVIII, Juillet.*

(1) *Πρῶτος τοιοῦτος γενόμενος ἐκ τῶν τελειοφοίτων τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου καὶ 17ος ἐν τῇ σειρᾷ ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ· τακτικὸς καθηγητὴς ἐγένετο τῷ 1865 (27 IX).*

(2) *Anagnostakis— Remarques pratiques sur le traitement chirurgical du trichiasis, Annales d'Oculistique 1857 T. XXXVIII p. 5.—Ἀσκληπιὸς Ἀθηνῶν, σελ. 340, 1856.*

ἀναγνωσθεῖσα προηγουμένως ἐν τῇ Ἰατρικῇ Ἑταιρίᾳ Ἀθηνῶν (28 Δεκεμβρίου 1856) (1). Διὰ τοῦ ἔργου τούτου ὁ Ἀναγνωστάκης προσήγαγε νέον τεκμήριον τοῦ ἀνεκτιμήτου αὐτοῦ προσόντος τοῦ ἐπινοεῖν ἁπλᾶ καὶ τέλεια.

Ἀνακεωρήσας πάλιν ὅλην τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν δυσκριθμήτων πρὸ αὐτοῦ ἐν χρήσει μεθόδων καὶ τρόπων ἐγχειρήσεως τῆς τριχιάσεως ἔγνω νὰ συλλάβῃ τὴν μόνην μέθοδον ἥτις ἐν τῇ ἁπλότητι αὐτῆς ἠδύνατο νὰ συνενῇ τὴν ἀτραλῆ ριζικὴν ἴασιν μετὰ τῆς ἄκρας φιλοκαλίας. Πρῶτος λοπὸν ὁ Ἀναγνωστάκης μετὰ ὑπερδισχιλίων ἐτῶν περίοδον, διότι τὴν τριχίασιν ἐνεχείρει καὶ ὁ Ἱπποκράτης, πιθανῶς δὲ καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἔρριψεν εἰς τὸ μέσον τὴν ἰδέαν, ὅτι πρέπει νὰ ζητηθῇ ἔδαφος στερεὸν ὅπως προσηλωθῇ τὸ ὑπεστραμμένον βλεφαρικὸν χεῖλος καὶ ὅτι τοιοῦτον ἔδαφος ὑπάρχει προχειρότατον καὶ λίαν ἐγγύς, ἰδίως διὰ τὸ ἄνω βλέφαρον, εἶναι δὲ τὸ ἀνώτερον ταρσικὸν χεῖλος, ἐφ' οὗ καταφύεται καὶ ὁ τένων τοῦ ὑψωτῆρος τοῦ βλεφάρου μυός. Καὶ οὐ μόνον ὑπέδειξε τὴν μέθοδον ἤτοι τὴν ψυχὴν τῆς ἐγχειρήσεως, ἀλλ' ὥρισε καὶ τὸν ἁπλούστερον τρόπον διὰ τὴν ἐπιτυχῆ πραγματοποίησιν τῆς ἰδέας αὐτοῦ, ἤτοι τὴν ἀγωγήν.

Μετ' ὀλίγον ἔρχεται νέα ἀγωγὴ νὰ διαφειλονεικήσῃ τὴν ὑπεροχήν, ἡ τοῦ Streatfeld καὶ Snellen σκοποῦσα τὸν διὰ μερικῆς ἢ ὁλικῆς ταρσεκτομῆς εὐθυκσμὸν τοῦ ἐπὶ τριχιάσεως καὶ ἐντροπίου κεκυρτωμένου ταρσοῦ κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ γιγνόμενον ἐπὶ αὐλοειδῶν ὀστῶν συγκεκαμμένων ἕνεκα πλημμελοῦς πορώσεως κατάγματος ἢ ἕνεκα ραχίτιδος, ἔνθα ἀφαιρεῖται σφηνοειδὲς τεμάχιον ὀστοῦ βάσιν ἔχον ἀντίστροφον τῇ φορᾷ τῆς κάμψεως καὶ ἰσοϋψῶς τῇ γωνίᾳ ταύτης, ὅπως εὐθυασθῇ τὸ ὅλον ὀστοῦν. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγωγὴ αὕτη ὀλίγου δεῖν καὶ τελείως ἐρρίπτετο εἰς τὴν λήθην, ἐὰν δὲν εἶχε συνδυασθῇ μετὰ τῆς τοῦ Ἀναγνωστάκη ὑπὸ ἑτέρας ἑλληνικῆς ὀρθλμικτρικῆς ἐξοχότητος, τοῦ καθηγητοῦ Πανᾶ. Ὁ περιφανὴς οὗτος ὀφθαλμολόγος τῶν Παρισίων ἐκθέτων μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἓν τινι ὀρθλμολογικῷ μαθήματι, ὅπερ ἠκροάσθη· (27 Νοεμβρίου 1893), τὴν μέθοδον τοῦ Ἀναγνωστάκη (1) προσέθετεν, ὅτι δι' αὐτῆς ἐθεράπευσε περιπτώσεις καθ' ἃς ἀνωφελῶς εἶχον ἐκτελεσθῇ αἱ καλλίτεραι ἄλλαι γνωσταὶ μέθοδοι, ἐν αἷς καὶ ἡ τοῦ Jaesche-Artl. ἀλλ' ὅτι ἔν τισι περιπτώσεσι βαρείαις οὐδ' αὐτὴ ἡ ἀγωγὴ τοῦ καθηγητοῦ τῶν Ἀθηνῶν εἶχεν ἀρκέσει διὰ τὸ ζητούμενον ἀποτέλεσμα. Τούτου δ' ἕνεκα ἐπενόησε τὸν συνδυκσμὸν τῶν ἀγωγῶν Ἀναστάκη καὶ Snellen μετὰ 10ετῆ ἐφαρμογὴν τῆς πρώτης καὶ λέγει ὅτι ἔκτοτε οὐδεμίαν εἶδεν ὑποτροπήν.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν ἀρχῇ οὐδόλως ἐδόθη ἡ δέουσα προσοχὴ καὶ ἐκτίμησις εἰς τὴν μέθοδον τοῦ Ἀναγνωστάκη καὶ κυρίως ἡ οὐκ εὐκαταφρόνητος διάδοσις αὐτῆς ἐν Εὐρώπῃ ὀφείλεται εἰς τὸν ἔξοχον αὐτοῦ μιμητὴν ὁμογενῆ συνάδελφον τῶν Παρισίων. Βραδύτερον ἐγένοντο ἕτεραι τροποποιήσεις αὐτοῦ τοῦ τρόπου τοῦ καθ. Πανᾶ, οὐχὶ πρὸς τελειοποίησιν, ἀλλὰ πρὸς ἁπλοποίησιν αὐτοῦ (Lagleyze Τράντας) (2). Ἀφ' ἑτέρου παρακολουθήσαντες ἄλλοι τὴν μέθοδον ταύτην ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ κάλλιον μελετήσαντες τὴν ἀγωγὴν τοῦ Ἀναγνωστάκη ἠσπάσθησαν αὐτὴν καὶ ἐκτελοῦσι τὴν σήμερον ὡς ὑπεδείχθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἐπινοητοῦ (Abadie, Despagnet καὶ ἄ) πλεῖστον ἐφελκύσαντος τὴν προσοχὴν τῶν συναδέλφων ἐπί τινων λεπτομερειῶν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ἐν λόγῳ χειρουργικῆς ἀγωγῆς βραδύτερον.

(1) *Φοβερὰ ἦτο ἡ πληθὺς τῆς τριχιάσεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. «La fréquence du trichiasis en Orient est telle que à Athènes, sur quinze cents malades indigents qui se sont présentés à l'hopital opthalmiatrique, on compte quatre vingt douze cas de trichiasis, et que dans quelques villes secondaires de la Grèce, on rencontre un cas de trichiasis sur dix malades opthalmiques . . . . » Annales d' ocul. T. XXXVIII, p. 5. 1857).*

(1) *Panas—Traité des mal. des yeux, 1894 (p. 150) . . . . «L'élément indispensable de succés consiste dans la recherche d'un point d'appui fixe pour les fils. Pour cela, la peau et l'orbiculaire ne sauraient convenir, à cause de leur ampleur et de leur grande mobilité; pourtant c'est à eux que depuis l'antiquité jusqu'à nos jours on s'est vainement adressé. Anagnostakis d'Athènes est le premier qui ait songé à prendre un point d'appui sur le squelette de la paupière, tarse et ligament suspenseur. L'opération ainsi comprise repond à l'une des indications, et constitue par cela méme un progrés: . . . .»*

(2) *Archives d'Opthalmologie 1895 Octobre, 1899 Janvier et Mars— Recueil d'Opthalmologie 1895 Décembre, (ὡς λέγουσιν οἱ συγγραφεῖς).*

δύτερον, ὁσάκις ἐδόθη αὐτῷ εὐκαιρίκ (1). Αἱ κυριώτεραι τῶν λεπτομερειῶν τούτων ἦσαν: 1ον ἡ τοποθέτησις τῆς πρώτης ἐντομῆς τοῦ δέρματος ὅσον τὸ δυνατὸν ἐγγὺς τῷ βλεφαριδικῷ χείλει καὶ ἀναλόγως τοῦ ὕψους τοῦ ταρσοῦ καὶ ἀποκοπὴ ἐπικαρσίας πτυχῆς, εἰ τὸ δέρμα ἀφθονώτατον. 2ον ἡ ἀποκοπὴ τῶν μυϊκῶν δεματίων τῆς ταρσικῆς μοίρας τοῦ σφιγκτῆρος τῶν βλεφάρων μυὸς μέχρις ἀπογυμνώσεως τοῦ ταρσοῦ καὶ 3ον ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ραφῶν, γιγνομένη ὅσον τὸ δυνατὸν πυκνή, κατὰ τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ ταρσοῦ, τῶν ραμμάτων διελαυνόντων βαθέως καὶ ἐξαρτωμένων ὑπὸ ἰσχυρᾶς στιβάδος ἀνενδότου ἱστοῦ μὴ ἐλλείποντος κατὰ τὴν χώραν ταύτην, τηρουμένων δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας μέχρις αὐτομάτου ἀποπτώσεως (2). Ἡ προσθήκη τῆς ἀγωγῆς τοῦ Snellen περὶ προσβολῆς καὶ τοῦ ταρσοῦ ὡς κωλύοντος διὰ τῆς ἀδρανοῦς ἀκαμψίας αὐτοῦ τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους προῆλθεν ἐξ ὑπερβολικῆς ἐκτιμήσεως τῆς δράσεως ταύτης τοῦ ταρσοῦ καὶ ἐκ τῆς παραβολῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν ὀστεώδη ἢ χονδρώδη ἱστόν. Ἀλλὰ φρονοῦμεν, ὅπως καὶ ὁ Ἀναγνωστάκης, ὅτι δὲν συμβαίνει ἐν τῷ ἐγκεκαμμένῳ ταρσῷ ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἐκ πλημμελοῦς πρώσεως ἢ ἐκραχιτισμοῦ συγκαμφθέντων ὀστῶν τῶν ἄκρων. Ἐνταῦθα πράγματι ἄνευ ἀφαιρέσεως σφηνοειδοῦς τεμαχίου ἐκ τῆς κυρτῆς πλευρᾶς ὁ εὐθυασμὸς ἀποβαίνει ἀδύνατος. Ἀλλ' ἐν τῷ ταρσῷ δὲν ἰσχύει ὁ μηχανικὸς οὗτος ὑπολογισμός· ὁ ταρσὸς οὔτε ὀστεώδης οὔτε χονδρώδης εἶναι ἱστός, διότι καὶ ὑγιὴς ὢν κατατάσσεται εἰς τοὺς ἰνώδεις χόνδρους καὶ πάλιν ἀποτελεῖται τὸ πλεῖστον ἐξ ἰνώδους ἱστοῦ. Ἐπὶ τραχωμάτων δὲ χρονίων, ὧν συνέπεια ἡ τριχίασις καὶ τὸ ἐντρόπιον, ὁ ταρσὸς σχεδὸν τελείως ἀποτελεῖται ὑπ' ἰνώδους ἱστοῦ, καὶ τούτου ἐν μέρει φυσιολογικοῦ καὶ ἐν μέρει οὐλώδους. Ὥστε ὁ ταρσὸς ὅτω πεπαχυσμένος κἂν ᾖ, κατὰ πολὺ ἀπέχει τῆς ἀκαμψίας τοῦ ὀστοῦ καὶ τοῦ χόνδρου· ὅταν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ εὐθυκσμὸς οὗτος ἐνδιαφέρει μόνον τὸ βλεφαριδικὸν χεῖλος, ὅπερ τυγχάνει μᾶλλον εὐένδοτον, κατανοεῖται κάλλιστα καὶ ἡ πεῖρα τὸ ἐπιβεβαιοῖ, ὅτι ἡ ἐκ μέρους ὑπερτεταμένου δερμικοῦ ἱστοῦ δρᾶσις εἶναι ἱκανὴ ὅπως κρατήσῃ ἐν ἰσορροπίᾳ τὴν ἅπαξ κανονισθεῖσαν ἀντοχὴν τοῦ ταρσοῦ, ὡς ἴση πρὸς ἴσην. Ἡ δὲ ἐπίμονος αὕτη λεπτολογία ἔχει τὸν λόγον ἐν τούτῳ, ὅτι διὰ τῆς ταρσοτομίας ἡ ἐγχείρησις καθίσταται περιπλοκωτέρα, χρόνῳ ἐπιμηκεστέρα, ὀδυνηροτέρα καὶ αἱματηροτέρα, πλὴν τῆς ἀποθεραπείας, διαρκούσης καὶ ταύτης πλειότερον, καὶ τῆς σχετικῆς δυσμορφίας προερχομένης ἐκ δυσχερείας τῆς κυκλοφορίας καὶ θρέψεως τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους. Δὲν δύναταί τις βεβαίως ν' ἀρνηθῇ ἀπολύτως τὸ δυνατὸν περιπτώσεων καθ' ἃς ἡ βοήθεια τῆς ταρσοτομίας εἶναι ἀναμφισβήτητος, ἀλλ' οὔτε ὁ Ἀναγνωστάκης οὔτε ἡμεῖς εἴδομεν περιπτώσεις καθ' ἃς δὲν ἐπήρκεσεν ἡ κλασικὴ ἀγωγή. Ὅθεν δικαιούμεθα νὰ φρονῶμεν ὅτι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο δίδεται διὰ τῆς μεθόδου τοῦ Ἀναγνωστάκη πάντοτε, ἀρκεῖ νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ (1).

Οἱ δὲ ὑπὸ τῶν κ. κ. Lagleyze καὶ Τράντα ἐπινοηθεῖς πρὸς ἁπλοποίησιν τρόπος ἀγωγῆς ἐγένετο δαπάναις τῆς ἀκριβείας (ἐν τῇ πραγματοποιήσει τῶν ἐνδείξεων τῆς μεθόδου) καὶ τοῦ ζη-

(1) *Σύμμικτα ὀφθαλμιολογικὰ 1869 καὶ ἀλλαχοῦ.*

(2) *Ὁ Abadie τῶν Παρισίων ἐκτελῶν τὴν γησίαν ἀγωγὴν τοῦ Ἀναγνωστάκη (27 Φευρουαρίου 1894) ἐπὶ νεάνιδος 18ετοῦς ἐνώπιον μεγάλου ἀριθμοῦ παρισταμένων σπουδαστῶν ἐκ ποικίλων ἐθνηκοτήτων εἶπε μεταξὺ ἄλλων . . . «C'est le procédé d'Anagnostakis pur; je l'ai apprécié mieux dans mon dernier voyage à Athènes; c'est le meilleur procédé qui puisse exister contre le trichiasis général de la paupière supérieure compliqué d'entropiom; il faut seulement, voyez messieurs, fixer l'attension sur quelques points essentiels . . . . .»*

(1) *Ἰδοὺ πῶς ὁρίζει τὴν μέθοδον αὐτοῦ ὁ Ἀναγνωστάκης ἐν τοῖς Συμμίκτοις ὀφθαλμιολογικοῖς (σελ. 4). «Πρὸς ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον ἐκστροφὴν τοῦ ἀνωτέρου βλεφάρου ἀπαιτοῦνται τρία τινά· α',) τὸ δέρμα τοῦ βλεφάρου νὰ τείνηται ἰσχυρῶς καὶ μονίμως· β',) ἡ τάσις αὕτη νὰ περιορίζηται εἰς μόνον τὸ βλέφαρον, μὴ ἐκτεινομένη εἰς τὰ παρακείμενα μέρη· γ',). ἡ τάσις ν' ἀναχωρῇ ἐκ στερεοῦ τινος καὶ μηδόλως ὑπείκοντος σημείου. Τὰς τρεῖς ταύτας συνθήκας ἐδοκίμασα νὰ ἐκπληρώσω διὰ τῆς μερικῆς τάσεως, ἣν ἐκτελῶ κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον . . . .» ἀκολουθεῖ ἡ ἀγωγὴ (ἰδὲ ἀνωτέρω).*

τουμένου ἀποτελέσματος. Προκειμένου περὶ ἀπαραιτήτου ἀποτελέσματος ἐγχειρητικῆς ἀγωγῆς μεταξὺ τῆς ἁπλουστέρας καὶ τῆς συνθετωτέρας προτιμοτέρα βεβαίως ἐστὶν ἡ τελευταία, ἐὰν διὰ ταύτης καὶ μόνης ἀσφαλίζεται τελείως τὸ ἀπαιτούμενον τελικὸν ἀποτέλεσμα. Κατ' ἀρχὴν ὅμως δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ περιορίσῃ τις τὸν χειρουργὸν ἐντὸς τῶν στενῶν ὁρίων ἐγχειρητικῆς τινὸς ἀγωγῆς (procédé) ὅστω καὶ ἂν αὕτη κρίνεται τελεία. Πάντοτε δὲ πρέπει νὰ παρίστανται ὡς δορυφόροι ἐν τῷ πνεύματι ἥτε ἁπλούστευσις καὶ ἡ συμπλήρωσις, ὅπως ὁ χειρουργὸς ᾖ ἀφ' ὅλου ἐρωδιασμένος κατὰ τῆς νόσου ἐν γένει. Ἐπὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ εἶδον καὶ τὸν Abadie ἐνεργοῦντα τὴν καινοπλαστικὴν τῇ ἐν λόγῳ ἀγωγῇ (οὐχὶ δὲ πρότερον ὡς προπαρασκευήν), ὁσάκις ὑπῆρχεν ἔστω καὶ μικρὰ βλεφαροφίμωσις ἢ κατάστασις τοιαύτη ὥστε νὰ ἐπηρεάζῃ μέχει τινὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κλασικῆς ἀγωγῆς (1).

Τῷ 1857 (13-16 Σεπτεμβρίου) ἔλαβε χώραν ἐν Βρυξέλλαις τὸ πρῶτον διεθνὲς ὀφθαλμολογικὸν συνέδριον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ γηραιοῦ Fallot. Ἐκεῖ εἶχον συνέλθει οἱ ἐξοχώτεροι τῶν ὀφθαλμολόγων τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, μεταξὺ δὲ ἄλλων οἱ διάσημοι Bowman, Critchett Streatfeld καὶ Cooper Λονδίνου, ὁ Mackenzie Γλασκώβης, οἱ Sichel καὶ Desmarres Παρισίων, οἱ Stelwag, Jaeger καὶ Arlt Βιέννης, οἱ Pagenstecher, Coccius καὶ Ruete Γερμανίας, ὁ Donders Οὐτρέχτης, ὁ A. von Graefe Βερολίνου, ὁ Quaglino Μιδιολάνων, ὁ Borelli Τουρίνου καὶ ὁ Carron du Villards ἀντιπρόσωπος Βιενζουέλας. Ὁ Ἀναγνωστάκης ἐπίσης μετέβη εἰς τὸ Συνέδριον τοῦτο ὡς ἀπεσταλμένος τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως καὶ ἀνέγνωσεν ἐκεῖ ἐν δυσὶ συνεδριάσεσι σπουδαίαν πραγματείαν περὶ τῆς ὀφθαλμιολογίας ἐν Ἑλλάδι καὶ Αἰγύπτῳ. Ἐνταῦθα μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει, ὅτι ἡ Ἱπποκρατικὴ μέθοδος πρὸς θεραπείαν τῶν τραχωμάτων ὑφίσταται ἔτι ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ τροποποιημένη ὀλίγον.

Παραθέτομεν ἐκ τῶν Annales d'Oculistique (1857, T XXXVIII σελ. 140) τὰς σχετικὰς περικοπάς

« Comité général du 13 Septembre— M Anagnostakis présente un exposé de l'état de l'opthalmologie pour la Grèce et l'Egypte; à la séance du 14 il termine cette remarquable communication aux applaudissements de toute l' assemblée . . . .

Le 16 Septembre à 6 heures et demi du soir banquet dans les salons de M. Dubos (Ὑπουργοῦ τῆς δημ. Ἐκπαιδ.) . . . . . M. Anagnostakis d'Athènes ayant demandé la parole s'est exprimé en ces termes (p 149)

Messieurs

Lorsque, par la voix de son représentant officiel et de notre honorable président, la Nation Belge adressa au congrès le salut fraternel, il n'y eut pas un seul parmi nous qui n'en fut profondement ému; vous avez lu dans nos regards, vous avez reconnu dans nos chaleureux applaudissements les sentiments d'amour et de reconnaissance pour ce beau pays qui ouvrit ses arènes à ces jeux olympiques de l'intelligence institués dans l'intérêt de la vérité et pour le soulagement du genre humain.

Je vous le rends du fond de mon

(1) *Ἐνθυμοῦμαι περίπτωσιν πάσχοντος ὑποτροπὴν τριχιάσεως ἐγχειρηθείσης κατὰ τὴν μέθοδον Jaesche-Arlt ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ Leber ἐν Χαϊδελβέργῃ. Ἐρωτηθεὶς ὁ πάσχων πρὸ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ καθηγητοῦ παρετηρεῖτο ὅτι ἔπασχεν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, καίτοι δ' εἶχεν ὑποστῇ ἐγχείρησιν πρὸ δύο ἐτῶν, ἐξηκολούθει νὰ ἐνοχλῆται τοὺς ὀφθαλμοὺς κτλ. Ἀκολούθως δὲ ὁ καθηγητὴς ἀναφερόμενος πρὸς τὸν εἰρημένον πάσχοντα ἔλεγεν : «ἐγχείρησις τριχιάσεως κατὰ τὴν μέθοδον τοῦ Jaesche-Arlt, ἐπιτυχοῦσα ἄριστα, μόνον ὑπολείπονται ὀλίγαι ἔτη βλεφαρίδες ἐνοχλοῦσαι τὸν ἄρρωστον καὶ ἀπαιτεῖται μικρὰ τις ἐπέμβασις . . . .». Ὁ πάσχων εἶχεν εἰσέτι 5 βλεφαρίδας εἰς τὸ μέσον τοῦ βλεφαριδικοῦ χείλους ἀμελλήκτως κεντώσας τὸν κερατοειδῆ, ὅστις ἦτο παχέως παρώδης. Τῷόντι ὅταν πρόκειται περὶ διστιχιάσεως καὶ τριστιχιάσεως, καθ' ἃς ὅλον τὸ πλάτος τοῦ βλεφαριδικοῦ χείλους εἶναι κατάσπαρτον ὑπὸ βλεφαρίδων, τί μένει μετὰ τὴν μετατόπισιν τῆς τριχώδους βάσεως· τούτου δὲ μὴ ὄντος δυνατοῦ, ἡ μετατόπισις γίγνεται ἀτελὴς καὶ ἰδοὺ σειρὰ βλεφαρίδων ἐκ τῶν ὀπισθίων μάλιστα καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακρὰ μένει ἐπὶ τόπου χαίρουσα τὰ παλαιὰ αὐτῆς προνόμια.*

cœur ce salut fraternel, savants distingués, aux quels je me sens attaché par les plus vives sympathies nationales. Oui, nous sympathisons vivement avec toi, Nation noble et libérale ! comme toi, la Grèce a son passé glorienx . . . . . comme toi, elle a eu des beaux . . . . . , ... vos institutions nous ont servi de guide pour nos institutions; et, comme ici, les opinions consciencieuses peuvent chez nous se produirc ouvertement sous un beau ciel . . . . . .

Adieu !

Nous emportons tous avec nous le souvenir le plus beau et le plus touchant de votre hospitalité franche, cordiale et sincére!

« A la Nation Belge!»

Ces paroles chaleureuses et vivement senties sont couvertes d'applandissements . . . .».

Ὑπάρχουσιν ἕτεραι εἰσέτι λεπτομέρειαι, δι' ἃς δὲν ὑπάρχει τόπος ἐνταῦθα, αἵτινες ὅμως ἀποδεικνύουσιν ἔτι πλειότερον ὅτι ὁ Ἀναγνωστάκης ἀνέπτυξεν ἐκεῖ τοσαύτην ζωηρότητα λεπτοῦ καὶ ἐμβριθοῦς πνεύματος μετὰ συμπεριφορᾶς ἀμέμπτου, ὥστε οὐ μόνον λαμπρῶς ἀντεπροσώπευσε τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔκτοτε κατέστη τὸ εἴδωλον τῶν ἐκεῖ συνέδρων(1).

Τῷ 1858 ὁ Ἀναγνωστάκης ἐπεχείρησε τὴν ἔκδοσιν μηνιαίου ἰατρικοῦ περιοδικοῦ μετὰ τοῦ καθ. Ἀφεντούλη ὑπὸ τὸν τίτλον *Ἰατρικὴ Ἐφημερὶς Ἀθηνῶν* Ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ, οὗτινος ἡ ἔκδοσις ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τριετίαν, ἀπαντῶνται σπουδαιότατα ἄρθρα τοῦ ἡμετέρου καθηγητοῦ (2).

Ὁ Ἀναγνωστάκης ἐδημοσίευσεν ἐπίσης πολλὰ ἐν ἑτέρῳ συγχρόνῳ ἰατρικῷ περιοδικῷ, τῷ Ἀσκληπιῷ (3)

Τῷ 1859 ἐδημοσίευσε νέαν χειρουργικὴν μέθοδον πρὸς θεραπείαν τοῦ ἁπλοῦ ἐντροπίου, συνισταμένην εἰς ἐκτομὴν τριγωνικοῦ κρημνοῦ ἀπὸ τοῦ δέρματος τοῦ βλεφάρου, ἔχοντος τὴν μὲν κορυφὴν ἐστραμμένην πρὸς τὸ βλεφαριδικὸν χεῖλος τὴν δὲ βάσιν παράλληλον πρὸς τὸ χεῖλος τῆς κόγχης, καὶ ἕνωσιν τῶν χειλέων τῆς οὕτω σχηματισθείσης ἀπωλείας τῆς οὐσίας. (4). Ἡ ἀγωγὴ αὕτη ὁμοιάζει πολὺ τῇ τοῦ Samson, ἔχει ὅμως πλείονα πλεονεκτήματα. Περὶ ταύτης ἐπριτήσατο νέαν ἀνακοίνωσιν τῷ 1865 ἐν τῇ Ἰατρικῇ Ἑταιρίᾳ Ἀθηνῶν (5).

Μεταξὺ τῶν δημοσιευμάτων τούτων διακρίνονται ἰδίως τὰ σχόλια περὶ διαφόρων χωρίων τῶν Ἱπποκρατικῶν βιβλίων σχετιζομένων μετὰ τῆς θεραπείας τῆς τριχιάσεως, τοῦ ἐντροπίου καὶ τῶν τραχωμάτων. Ἤδη πρότερον τὰ χωρία ταῦτα εἶχον σχολιασθῆ διαφοροτρόπως ὑπὸ πολλῶν ἑλληνομαθῶν ὀφθαλμολόγων, ἀλλὰ πάντων τὰ σχόλια ἦσαν πεπλανημένα. Ὁ Ἀναγνωστάκης λοιπὸν ἐπιχειρήσας τὸ ἔργον τοῦτο ἔδωκεν ἐξήγησιν τῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Ἰατρικῆς εἰρημένων τοσοῦτον ἐπιστημονικῶς λογικὴν καὶ φιλολογικῶς ἀκράδαντον, ὥστε πάντες εἴτε ἀμέσως εἴτε βραδύτερον ἐδέχθησαν αὐτὴν πληρέστατα καὶ ἐν πεποιθήσει.

Ἰδιαίτατα ἀξιοσημείωτος εἶνε ἡ μετὰ τοῦ Sichel (πατρὸς) συζήτησις. Ὁ διακεκριμένος οὗτος καὶ ἑλληνομαθὴς ὀφθαλμολόγος Παρισίων ἐδημοσίευσε τῷ 1859 ἐν ταῖς Annales d' Oculistique (p. 219, T. XLII) ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «du traitement chirurgical des granulations palpébrales exposé dans un des livres hippocratiques (1)» ἐν ᾧ

(1) *Παράβαλε ἐπίσης Compte rendu du Congrés d'opthalmologie de Bruxelles publié au nom du bureau par le docteur Warlomont* 1858, *p. 39. 40, 397, 487.*

(2) *Σύμμικτα ὀφθαλμιολογικὰ (φυλλ. 8ον, 17ον καὶ 30). — Περὶ τῆς τοπικῆς χρήσεως τῆς ἀτροπίνης πρὸς τὰς νόσους τῶν ὀφθαλμῶν (φυλλ. 11ον). -- Ὄγκος ὀστεόμορφος ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, αἱμορραγία τῶν μηνίγγων τοῦ ωτιαίου (φυλλ. 12ον). -- Περὶ τῆς καθ' Ἱπποκράτην χειρουργίας τῆς τριχιάσεως (φυλλ. 45). κτλ.*

(1) *Πρακτικαὶ τινες παρατηρήσεις περὶ τῆς θεραπείας τῆς τριχιάσεως (σελ. 340 — 1856) Περὶ δύο περιπτώσεων πρεσβυωπίας (σελ. 340 — 1856). — Πρῶται ἀντιλήψεις ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ἐγχειρηθέντος καὶ ἀναβλέψαντος (σελ. 551 — 1856) κτλ.*

(2) *Ἰατρικὴ ἐφημερὶς (31 Ἰανουαρίου 1859) Galezowski(Traité des maladies des yeux, 1875, p. 71).*

(3) *Ἀναγνωστάκη Σύμμικτα ὀφθαλμιολογικὰ 1869 σελ. 105.*

(4) « *Le livre d'Hippocrate qui porte le titre Περὶ Ὄψιος nous est parvenu dans un état de mutilation tel qu'il est impossible de reconstituer un texte irreprochable . . . .* »

ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Ἱπποκράτης συνιστᾷ κατὰ τῶν τραχωμάτων τὴν ἐκτέλεσιν ἀμυχῶν ἐπακολουθουμένην ὑπὸ καυτηριάσεως κτλ. στηριζόμενος ἐπὶ τῆς 4ης παραγράφου τοῦ *Περὶ ὄψιος* βιβλίου αὐτοῦ, ἧς παραθέτει τὸ κείμενον καὶ τὴν μετάφρασιν μετὰ σχολίων ἐμβριθῶν

Κείμενον « § 4. Ὅταν δὲ ξύῃς βλέφαρα ὀφθαλμοῦ, ξύειν (εἶτα καίειν) (1) εἰρίῳ Μιλησίῳ οὔλῳ, καθαρῷ, περὶ ἄτρακτον περιειλῶν, αὐτὴν τὴν στεφάνην τοῦ ὀφθαλμοῦ φυλασσόμενος, μὴ διακκύσῃς πρὸς τὸν ὀνύχνδρον. Σημεῖον δέ, ὅταν ἀπόχρη τῆς ξύσιος, οὐκέτι λαμπρὸν αἷμα ἐξέρχεται, ἀλλὰ ἰχὼρ αἱματώδης ἢ ὑδατώδης. Τότε δὲ χρή τινι τῶν ὑγρῶν φαρμάκων, ὅκου ἄνθος ἐστὶ χαλκοῦ τουτέῳ ἀνατρῖψαι. Ὕστερον δὲ τὸ τῆς ξύσιος καὶ τὸ τῆς καύσιος, ὅταν αἱ ἐσχάραι ἐκπέσωσι, καὶ κεκαθαρμένα ᾖ τὰ ἕλκεα καὶ βλαστάνῃ, τάμνειν τομὴν διὰ τοῦ βρέγματος. Ὅταν δὲ τὸ αἷμα ἀπορρυῇ, χρὴ διαχρίειν τῷ ἐναίμῳ φαρμάκῳ Ὕστερον δὲ τουτέου ἔργον καὶ πάντων τὴν κεφαλὴν καθῆραι».

Μετάφρασις— « *Scarification et cautérisation des granulations palpébrales et leur traitement général*— Lorsque vous aurez à scarifier les paupières de l'œil, faites le (d'abord, puis cautérisez) avec un cautère fusiforme en bois, autour du quel vous aurez roulé de la laine de Milet crépue, pure et faites bien attention à ne pas toucher la prunelle de l'œil et à ne pas brûler jusqu'au cartilage. Le signe qu'il ne faut pousser plus loin la scarification, c'est qu'il ne s'écoule plus du sang rutilant, mais un liquide tenu, sanguinolent ou aqueux Alors il faut faire une onction avec l'un des médicaments liquides contenant de la fleur de cuivre. Enfin après la scarification et la cautérisation lorsque les eschares sont tombées, que les plaies se sont détergées. et poussent des bourgeons charnus, il faut faire une incision á la région pariétale. Quand l'écoulement du sang a cessé, il faut pratiquer une onction avec l'un des médicaments qu'on met sur les plaies récentes. Après cela il convient dans tous les cas de purger la tête».

Ἐν τέλει δὲ ἀναφέρει τὴν πκρατήρησιν τοῦ Ἀναγνωστάκη ὅτι ἡ ἱπποκρατικὴ αὕτη μέθοδος ὑφίσταται εἰσέτι παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τροποποιημένη

Τῷ δὲ 1860 ἐν τοῖς Annales d' Oculistique (T. XLIII) παρατίθεται ὑπὸ τῆς συντάξεως (page 94) ὅλον τὸ *Περὶ ὄψιος* (ἐξ 9 παραγράφων ἀποτελούμενον) βιβλίον τοῦ Ἱπποκράτους ἐν μεταφράσει (γαλλιστὶ) ὑπὸ τοῦ Sichel γενομένῃ χάριν τῆς μεγάλης ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ Ἱπποκράτους ὑπὸ τοῦ Littré καὶ ἐν τέλει ὑποσημειοῦνται τὰ ἑξῆς :

Σημείωσις — Le Dr Anagnostakis d' Athènes dans le N° du 25 Janvier 1860 du journal « *Ἰατρικὴ ἐφημερὶς* » donne dans ce chapitre la traduction suivante, qui diffère assez sensiblement de celle qu'en a donné M. Sichel.

« *Râclement et cautérisation des granulation palpébrales* — Lorsque vous aurez à râcler les paupières de l'œil, faites le avec de la laine de Milet crépue, propre, roulée autour d'un fuseau en bois, en évitant d'intéresser le bord palpébral, de peur que le caustique ne pénètre sur ce point jusqu'au cartilage. L'indice qu'on a suffisamment râclé, c'est qu'il ne s'écoule plus du sang rutilant, mais un liquide tenu, sanguinolent ou aqueux. C'est alors qu'il faut frictionner avec l'un des médicaments liquides qui contiennent de la fleur de cuivre. Enfin, aprés le râclement et la cautérisation, lorsque les escarres sont tombées, que les plaies sont détergées et poussent des bourgeons charnus, il faut faire une incision à la région pariétale Quand l'écoulement du sang a cessé, il faut pratiquer une onction avec le médicament qu'on met sur les plaies récentes. En dernier lieu, il convient de purger la tête».

M. Sichel nous annonce qu'il fera prochainement une réponse aux observations critiques de son spirituel et courtois contradicteur d'Athènes.

La redaction»

« Τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ (T. XZV, p. 67) βλέπομεν τὴν ἀπάντησιν τοῦ Sichel (Note complémentaire sur le traitement chirurgical des granulation palpébrales exposé dans un des livres Hippocratiques) . . . . .

«Un fait trés important, un véritable évènement pour l'interprétation du

(1) *Τὴν φράσιν ταύτην κρίνει περιττὴν ὁ Ἀναγνωστάκης.*

passage capital *du Traité de la Vision* et pour l'histoire de la scarification oculaire chez les anciens c'est l'article de M. A. Anagnostakis inséré dans le journal médical grec d'Athènes (1) . . . A la première lecture rien ne semble manquer à l'explication que le jeune professeur donne de se passage De tout point nouvelle, originale et ingénieuse, elle paraît si naturelle qu'on est entraîné malgré soi à l'adopter immédiatement dans son ensemble. Mais bientôt une plus mure réflexion fait renaître le doute et surgir des objections graves fondées sur le texte même du petit traité et sur d'autres passages des œuvres hippocratiques. Examinons donc avec impartialité le pour et le contre.... A l'appui de cette traduction, qui certes, donne un sens très clair et établit un rapport parfaitement naturel entre les différentes parties du passage, M. Anagnostakis produit des arguments et des commentaires dont je ne puis donner qu'un extrait très sommaire, mais qui tous prouvent une profonde connaissance de l'antiquité médicale grecque et une admirable sagacité..... Ce sont là les objections principales que j'ai à faire à M. Anagnostakis. J'aurais été heureux, je le répète, de pouvoir m'en dispenser; car son interprétation présente un ensemble si harmonieux et si spirituel qu'on a de la peine à être d'un avis opposé au sien. La Grèce peut se glorifier d'un homme qui en dehors de profondes connaissances en médecine et en opthalmologie possède tout ce qu'il faut pour contribuer à relever le gout pour l'étude des antiquités litteraires et médicales de sa patrie. Il serait heureux pour la science de voir les compatriotes et les collegues du jeune et savant professeur marcher dans la voie qu'à l'exemble des plusieurs d'entre eux il suit avec tant de distinction et de modestie ».

« Ἀλλὰ πρὸ αὐτοῦ ὁ διάσημος ἀκαδημαϊκὸς Borelli Τορίνου, μετενέγκων ἐκ τῆς Ἰατρικῆς ἐφημερίδος τὸ σχετικὸν ἄρθρον τοῦ Ἀναγνωστάκη εἰς τὸGiornale d'Oftalmologia Italiano (1860 σελ. 177), οὐ μόνον παρεδέχθη πληρέστατα τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἡμετέρου καθηγητοῦ, ἀλλ' ἐξεφράσθη κολακευτικώτατα περὶ τοῦ συγγραφέως ἀναγνωρίσας τὴν πραγματικὴν δεινότητα αὐτοῦ ἐν τε τῇ ὀφθαλμιολογίᾳ καὶ τῇ φιλολογίᾳ.

Οὐχ ἧττον ὁ Ἀναγνωστάκης ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Sichel καὶ μάλιστα δι' ἐπιχειρημάτων τοιούτων. ὥστε δὲν ὑπελείπετο πλέον τόπος εἰς οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν. Οὕτω δ' ἐπὶ τέλους ὡμολόγησεν ὁ Sichel εἰς πρώτην εὐκαιρίαν τὴν ἀναμφισβήτητον ὀρθότητα τῆς ἑρμηνείας τοῦ Ἀναγνωστάκη προθέσας ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ « Nouveau récueil de pierres sigillaires d'oculiste romains (1866) τὰ ἑξῆς : ...«On en recommande même la scarification ou le râclement dans un curieux passage de ce traité, qui a donné lieu aux commentaires de Woolhouse, Hampe, Triller, Platner, aux miens et surtout à ceux, infinement meilleurs, je le crois aujourd'hui, de mon savant ami et ancien élève, le professeur Anagnostakis d'Athènes . . . . . ».

Τῷ 1862 μετέβη εἰς Παρισίους ὡς ἀπεσταλμένος τῆς Ἑλλ. κυβερνήσεως ἐν τῷ 2ῳ διεθνεῖ ὀφθαλμολογικῷ συνεδρίῳ (1—3 Ὀκτωβρίου). Ἀνέγνωσε δὲ περισπούδαστον πραγματείαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Contributions historiques à la pathologie et à la thérapeutique des granulations palpébrales».(1) Ἀξιαὶ διαιτέρας μνείας ἐκ τῆς πραγματείας ταύτης εἰσὶν ἡ τελικὴ ἀπάντησις εἰς τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Sichel περὶ τῆς γνωστῆς φιλολογικῆς συζητήσεως καὶ ἡ ἀπόδειξις ὅτι ἐν ταῖς πλείσταις αὐτῶν ἀνακαλύψεσιν οἱ νεώτεροι ὀφείλουσι ν' ἀναγνωρίσωσι προτεραιότητα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἰδίως δὲ περὶ τῶν τραχωμάτων οὐδὲν εἶπον ἢ ἔπραξαν ἄγνωστον τοῖς ἀρχαίοις. «C'était que dans l'ardeur d'avancer, on ne regardait pas toujours derrière soi et qu'il arrivait ainsi que bien souvent on découvrait ce qui était connu et l'on inventait ce qui avait déja été d'un usage commun . . . . ».

(1) *Ἰατρικὴ ἐφημερὶς 1860, φυλλ. 73, σ. 182 Περὶ τῆς καθ' Ἱπποκράτην ξύσεως καὶ καύσεως τῶν τραχέων βλεφάρων. Σχόλιον εἰς τὴν Σιχέλειον ἑρμηνείαν ὑπὸ Α. Ἀναγνωστάκη.*

(1) *Ἀσκληπιοῦ T. VI, 1862, p. 32— Compte rendu du congrés d'opthalmologie de Paris (1862 p. 123).*

Κειμήλιον δὲ θέλει παραμένει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ὀφθαλμιολογίας ἡ παραβολή· δι' ἧς ἔστεψε τὴν ὅλην πραγματείαν. « Je connais un homme, qui abandonnant la vieille maison qu'il avait reçu en héritage, s'en faisait à grands frais construire une à la mode. Mon ami, lui dis-je, profitez au moins du matériel de votre vieille maison pour la construction de la nouvelle; ce sera autant d'épargné ».

Τῷ 1865 ἐδημοσίευσεν ἄρθρον πλῆρες φιλοσοφικῆς ἐμπνεύσεως ὑπὸ τὸν τίτλον «Revue d'opthalmoIogie contemporaine».(1) ἐν ᾧ ἐξετάζει τὰς προόδους τῆς ὀφθαλμολογίας ὑπὸ 4 ἐπόψεις (I doctrine cellulaire.... II doctrive calculaire.... III doctrine évangelique,.... IV doctrine sentimentale....), κινούμενος ὑπὸ τῶν νέων ἁλμάτων ἅτινα ἐποίει ἡ Ἰατρικὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Ἀπὸ τοῦ 1861 ὁ Ἀναγνωστάκης ἤρξατο τῆς ἐκδόσεως ἰδίας Ὀφθαλμιολογίας κατὰ τεύχη ἣν ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ περατώσῃ κωλυόμενος ὑπὸ ἀνυπερβλήτων κωλυμάτων· ἐξεδόθησαν δὲ τεύχη τινά, ὧν τὸ πρῶτον (2) ἐξ 64 σελίδων συγκείμενον (1861) διαλαμβάνει περὶ τῶν ἀντικειμενικῶν καὶ ὑποκειμενικῶν μεθόδων καθ' ἃς διαγιγνώσκονται αἱ νόσοι τῶν ὀφθαλμῶν καὶ περιέχει πολλὰ στοιχεῖα πρωτότυπα. Ἕτερον τεῦχος (3) ἐξεδόθη τῷ 1869 περιέχον διαφόρους ἐγχειρητικὰς ἀγωγὰς ἐκτελουμένας ἐπὶ ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὑποίων αἱ πλεῖσται εἰσὶν αἱ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐπινοηθεῖσαι καὶ δημοσιευθεῖσαι. Τρίτον τεῦχος (4) ἐξεδόθη τῷ 1871 περιέχον ἐν δυσὶ βιβλίοις περὶ τῶν ἀνωμαλιῶν τῆς διαθλάσεως καὶ τῶν νοσημάτων τῶν ὀφθαλμικῶν μυῶν.

Τῷ 1867 μετέβη εἰς Βερολῖνον ὅπως ἐκ τοῦ πλησίον σπουδάσῃ τὴν νέαν τότε ἐγχειρητικὴν ἀγωγὴν τοῦ Graefe, ἥτοι τὴν μεθ' ἰριδεκτομῆς καὶ εὐθυγράμμου κερατοτομῆς ἐξαγωγὴν τοῦ ὑποχυματος Πρὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ὁ Ἀναγνωστάκης ἐξῆγε τὸ ὑπόχυμα κατὰ τὴν διὰ μεγάλου κρημνοῦ καὶ ἄνευ ἰριδεκτομῆς ἀγωγήν, ἥτις κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως τῆς ἀντισηψίας καὶ ἀσηψίας συχνότερον ἔληγεν εἰς ἀποτυχίαν καὶ πολλάκις συνεπείᾳ τῆς φυσερᾶς πανοφθαλμίας ἀναπτυσσομένης κατὰ τρόπον ἀνεξήγητον καὶ ἀπελπιζούσης τὸν εὐσυνείδητον θεραπευτήν. «Καὶ μετὰ τὴν λαμπροτέραν ἐγχείρησιν, ἔλεγε βραδύτερον, οὐδεμίαν εἶχεν ὁ χειρουργὸς ψυχικὴν ἡσυχίαν, διότι οὐδὲν ἐβεβαίου αὐτόν, ὅτι τὴν ἐπαύριον ὁ κρημνὸς τοῦ κερατοειδοῦς ἤθελεν εὑρεθῇ ὑγιῶς προσκεκολλημένος εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν ἄνευ διηθήσεως αὐτοῦ ἢ ἐνάρξεως κακοήθους φλεγμονῆς ἐν τῷ βολβῷ Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην ἡ ἀγωγὴ τοῦ Graefe ὑπῆρξε σωτήριος, διότι, ὡς νῦν ἐννοεῖ τις κάλλιον, χάρις εἰς τὴν ἰριδεκτομὴν καὶ τὴν περιωρισμένην κερατομὴν τὸ μὲν ὑπόχυμα ἐξέρχεται ἐξ ἴσου ἀκόπως, ἡ δὲ θύρα τοῦ μοχλυσμοῦ εἶναι κάλλιον περυλαγμένη». Ὁ Ἀναγνωστάκης ἅπαξ ἀσπασθεὶς τὴν ἀγωγὴν ταύτην δὲν ἠθέλησε πλέον μέχρι τέλους οὔτε νὰ ἐγκαταλείψῃ οὔτε νὰ τροποποιήσῃ αὐτήν.(1) Μέγιστος δὲ ἦν ὁ ἀριθμὸς τῶν προσερχομένων αὐτῷ πασχόντων ἐξ ὑποχύματος (πλέον τῶν 500 κατ' ἔτος). Πρὸ 15ετίας ποιήσας συγκριτικὴν στατιστικήν, εὗρεν ὅτι τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων ἐν Ἀνατολῇ ὀφθαλμιάτρων ἐγχειριζομένων ὑποχυμάτων ὑπελείπετο τῶν κατ' ἔτος ὑπ' αὐτοῦ καὶ μόνου ἐγχειριζομένων.

Ἐπίσης ἐπὶ τῶν τραχωμάτων ἐγκαίρως ἐπιστήσας τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ πολυαρίθμου τῶν προσερχομένων πανταχόθεν ἔκ τε τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔξωθεν (Αἰγύπτου, Ἰταλίας, Τουρκίας, Ρωσσίας καὶ Ἱσπανίας) τραχωματιώντων καὶ δοκιμάσας πάσας τὰς θεραπευτικὰς ἀγωγὰς τὰς γνωστὰς παρά τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς νεωτέροις πλὴν τῶν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων εἶχε κατανοήσει νὰ παραδεχθῇ ὡς κλασικὴν θεραπείαν τῶν μὲν ἐξέων τραχωμάτων τὰς διὰ δικλύσεως στυγίας λίθου (lapis in-

(1) *Annales d'oculistique T. LIII, p. 267.*

(2) **Στοιχεῖα Ὀφθαλμιολογίας** *ὑπὸ Α. Ἀναγνωστάκη, φυλλ. Α, Ἀθῆναι (τύποις Δ. Εἰρηνίδου). — Ἐν τέλει τοῦ προλόγου σημειοῦται. « Τὸ φυλλάδιον τοῦτο εἶναι εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ὑφ' ἧς ἐκδοθησομένην Σημειωτικὴν τῶν νοσημάτων τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀποτελοῦν μετ' αὐτῆς τὸ α'. βιβλίον τῶν Στοιχείων τῆς Ὀφθαλμιολογίας . . . . . ».*

(3) **Σύμμικτα Ὀφθαλμιολογικά,** *Ἀθῆναι 1869.*

(4) **Περὶ Ὀφθαλμικῶν παθῶν,** *Ἀθῆναι 1871.*

(1) *Μόνον κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ τοῦ θανάτου ἐξαμηνίαν εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πρώτην ἀγωγὴν προσθάσας νὰ ἐκτελέσῃ ἑκατοντάδα ἐπιχειρήσεων.*

fernalis) κανθηριάσεις, τῶν δὲ χρονίων τὰς δὲ ραβδίων ἐκ θείας λίθου (lapis divinus) ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐπιχρίσεις τοῦ βλεφαρικοῦ ἐπιπεφυκότος.

Τῷ 1869 ἤρξατο τῆς κατὰ τμήματα δημοσιεύσεως ἐν ταῖς Annales d' Oculistique μελέτης αὐτοῦ σπουδαιοτάτης ὑπὸ τὸν τίτλον «Contributions à l'histoire de la chirurgie oculaire chez les anciens». (1)

Τὸ ἔργον τοῦτο συνενοῖ τὰς περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων ὀφθαλμικτρικῆς μελέτας αὐτοῦ, ἄριστα δὲ ζωγραφίζει αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς διὰ τοῦ προλόγου ἐν μεγάλῃ μετριοφροσύνῃ·

«Le but que je me propose dans cette revue rétrospective est simplement de jeter quelque lumière sur certains points encore obscurs de la chirurgie oculaire des anciens. Aussi ne m'arrêterai-je que sur ces points, me bornant à mentionner, en passant, ce qui est déjà exactement connu. Dans l'explication chirurgicale des opérations dont je vais m'occuper, je ne tiendrai pas toujours compte de l'opinion théorique que les auteurs anciens se faisaient de l'effet de leurs procédés; C'est que souvent le procédé était excellent, tandis que l'explication théorique était erronée. Il me sera impossible de décrire les procédés anciens sans faire ressortir leur ressemblance, quelquefois même leur identité frappante avec des procédés modernes. Que personne ne s'en scandalise. Mon intention n'est pas de remuer des questions oiseuses de priorité, ni de révoquer en doute d'honorables initiatives. Ce sont, au contraire, les progrès contemporains de l'art qui vont me servir de guide pour l'intélligence et l'interprétation de l'antiquité».

Ὁ δὲ κατάλογος τῶν περιεχομένων εἶναι ὁ ἑξῆς:

I. Traitement radical de l'entropion et du trichiasis (renversement du bord palpébral, transplantation du sol ciliaire, destruction des bulbes, redressement des cils).

II. Opération de l'entropion (excision d'un lambeau myrtiforme,excision d'un lambeau triangulaire, escarrotiques, incision et excision de la cicatrice).

III Opération de la fistule lacrymale (ouverture du sac lacrymal, entirpation du sac, cautérisation par le plomb fondu, destruction du sac par le fer rouge, perforation de l'os).

IV. Râclement des granulations palpébrales.

V. Élèvateurs.

VI. Opération du stathylome (ligature, excision sans suture, excision avec suture de la plaie).

VII Opération de l'hypopyon (succion et paracentèse de la cornée).

VIII. Tatouage de la cornée. (1)

IX. Opération de la catarracte(abaissement, extraction, broiement). (2)

Ἐκ τῶν μελετῶν τούτων, ὡς γνωστὸν μέγαν πάταγον προὐκάλεσεν ἰδίως ἡ περὶ τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ ὑποχύματος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, διότι μέχρι τότε παρ' οὐδενὸς τῶν νεωτέρων ἐπιστεύετο ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον ἐκτελέσει τὴν ἐγχείρησιν ταύτην. Ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ πολυμαθὴς Graefe ὑπεστηρίζων, ὅτι μόνον ἔν τινι χωρίῳ τοῦ Ἀντύλλου (3) γίνεται λόγος περὶ ἐξαγωγῆς ὑποχύματος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσιν, ἐφρόνει, ὅτι ἐξαγωγὴ ὑποχύματος, ὡς τοῦτο πρῶτος παρὰ τοῖς νεωτέροις ὁ Daviel (1750) ἐποιήσατο, δὲν ἐγένετό ποτε

(1) *Annales d'oculistique 1869. T. LXI. p. 113—1870, T. LXIII, p: 97—1872, T. LXVIII, p. 117. Ἡ μελέτη αὕτη ἐδημοσιεύθη βραδύτερον εἰς ἓν τεῦχος κοσμηθὲν καὶ δι' εἰκόνων ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Περρῆ (1872).*

(1) *Ἐπὶ τῇ δημοσιεύσει τοῦ ἄρθρου τούτου ἐθορυβήθη οὐκ ὀλίγον ὁ* Wecker, *ὅστις πρό τινος εἶχε δημοσιεύσει περὶ ἐφαρμογῆς τῆς βαφῆς τῶν λευκωμάτων τοῦ κερατοειδοῦς (Ueber Taetowirung der Cornea, in Wien. med. Wochenschrift, 1871.) Ἠρκέσθη δὲ εἰς τὴν δόξαν, ὅτι τουλάχιστον αὐτὸς πρῶτος μεταξὺ τῶν νεωτέρων ἐχρησιμοποίησε τὴν βαφὴν ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν (Chirurgie oculaire page 181).*

(2) *Ὡς συμπλήρωμα τούτων εἶναι καὶ ἡ μελέτη αὐτοῦ «Encore deux mots sur l'extraction de la catarracte chez les anciens».*

(3) *Ἰδοὺ δὲ τὰ κυριώτερα χωρία, ἅτινα ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐχρησιμευσαν τῷ Ἀναγνωστάκῃ ὡς βάσις τῆς μελέτης ταύτης.*

Γαληνοῦ (Methodi medendi L.XIV, c. 13) «Νυνὶ δὲ τοσοῦτον ἔτι περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ῥητέων, ὡς ὅσοι μὲν αὐτῶν ὅλῳ τῷ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ὁ Ἀναγνωστάκης ὅμως πεποιθὼς περὶ τοῦ ἐναντίου, ἀντεπεξῆλθε μόνος κατὰ τῆς γενικῆς ταύτης δυσπιστίας, οὐ μόνον δὲ προτήγαγε καὶ ἕτερα χωρία ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Γαληνοῦ καὶ τοῦ Abynzoar, *ἀλλὰ καὶ πραίταξε δι' ἰδιαιτέρας μελέτης* (Encore deux mots sur l'extraction de la catarracte chez les anciens —Athènes, Pierre Perris 1878) (1) *σειρὰν τοιούτων ἐπιχειρημάτων, ὥστε οὐδεμίαν πλέον ἐπετρέπετο ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ὅτι καὶ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ὑποχύματος πρῶτοι οἱ ἀρχαῖοι*

γένει παρὰ φύσιν εἰσίν, ἐνδύκνυνται τὴν ἄρσιν, ὑπαγόμενοι κοινοτέρῳ σκοπῷ τῷ κατὰ πάντων ἐκτεταμένῳ τῶν τοιούτων, ὅσα ταῖς οὐσίαις ὅλαις ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν στεατωμάτων καὶ ἀθερωμάτων ἔχει. Τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ καὶ ἡ καλουμένη μυρμηκία καὶ ὁ ἀκροχορδών, ὅτ' ἐν τῇ κύστει λίθος, ὑπόχυμά τε καὶ ἡ τῆς μύλης κύησις, ἐπὶ γυναικῶν· ὀνομάζουσι δ' οὕτω τὴν ἀδιάπλαστον σάρκα· πάντα γὰρ ταῦτα ἐκκόψαι σπεύδομεν· ὧν δέ καὶ ὁ πεποιθὼς τόπος ἔν τισι τῶν κατὰ φύσιν ἐστὶ μορίων, ὁ μὲν πρῶτος σκοπὸς ἰᾶσθαι τὸ πάθος, ὁ δ' ἐπ' αὐτὸ δεύτερος, ὅταν ἀνίατον ᾖ, συνεκκόψαι τῷ πάθει τὸ μέρος, ὡς ἐπὶ καρκίνου τε καὶ τῶν ἀθεραπεύτων ἑλκῶν. ἔμπαλιν δέ, ὡς ἐπὶ τῶν ὑποχυμάτων, ἀποπίπτοντες τοῦ πρώτου σκοποῦ πρὸς ἕτερον ἄγομεν αὐτὰ τόπον ἀκυρότερον. Ἔνιοι δὲ καὶ ταῦτα κενοῦν ἐπεχείρησαν, *ὡς ἐν τοῖς χειρουργουμένοις ἐρῶ .....»*

Abynzoar ..... «*De extractione catarractarum ab oculis. Oportet quidem ut extrahatur catarracta post ipsius perfectam digestionem et coagulationem, quoniam si ante feceris, redibit aqua ut prius. Et cum dico extrahere, sicut multi crediderunt, sed profundatur cum acu inferius in spissitudinem oculi .....».*

Antyllus ..... «*Et aliqui aperuerunt sub pupilla et extraxerunt catarractam; et potest esse cum est subtilis; et cum est grossa, non poterit extrahi, quod humor egrederetur cum ea .....*»

Celsus (γαλλ. μετάφρασις) .... «*La catarracte que les Grecs nomment ὑπόχυσιν, intercepte quelquefois la lumière de l'œil. Quand cette affection est ancienne, il faut en venir à l'opération .... Cette maladie se distingue en plusieurs espèces, il en est de curables et d'autres qui ne le sont pas. Si la catarracte est exiguë, immobile, de couleur d'eau de mer ou de fer luisant; si par les côtés elle laisse passer encore quelques rayons de lumière, il y a lieu d'espérer. Si au contraire elle est grande, acompagnée d'une deformation de la pupille,d'une teinte bleudtre ou jaune, ou si elle est mobile et vacillante, il est pour ainsi dire impossible d'y remédier .... » (VII, 14).*

Chirurgie de Paul d'Egine (traduction Briau, p. 133) :

«*Οὐκοῦν ὁ Γαληνὸς διδάξει σε τήν τε πῆξιν καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ὑποχυμάτων καὶ ποῖα τούτων ἐστὶ χειρουργητέα. Συγκλείσαντες τὸν ὀφθαλμὸν τὸν ὑποκεχυμένον καὶ τῷ μεγάλῳ δακτύλῳ θλίβοντες τὸ βλέφαρον πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ παράγοντες αὐτὸ μετὰ προσπιεσμοῦ τῇδε κἀκεῖσε, ἔπειτα ἀνοίγοντες καὶ καταγοοῦντες τὸν ὀφθαλμὸν θεωρήσομεν τὸ ὑπόχυμα. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν μηδέπω πεπηγότων χύσις τις ἐκ τῆς θλίψεως τοῦ δακτύλου προσγίνεται καὶ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον πλατύτερον φαίνεται, αὖθις δ' εἰς τὸ οἰκεῖον ἀνατρέχει σχῆμα καὶ μέγεθος. Ἐπὶ δὲ τῶν πεπηγότων οὐδεμία παραλλαγή, οὔτε κατὰ πλατύτητα οὔτε κατὰ σχῆμα ἐκ τῆς παραθλίψεως ἀπαντᾷ. Ἐπειδὴ δὲ κοινόν ἐστι τοῦτο τεκμήριον τῶν τε μετρίως πεπηγότων καὶ τῶν ὑπερπεπηγότων, τῇ χρόᾳ διακρινοῦμεν ταῦτα. Τὰ μέν γὰρ σιδηρίζοντα ἢ μολυβδώδες ἐμφαίνοντα χρῶμα, τῶν συμμέτρως πεπηγότων ἐστὶ καὶ πρὸς καταγωγὴν ἐπιτήδεια γίνεται· τὰ δὲ γυψοειδῆ καὶ χαλαζώδη, τῶν ὑπερπεπηγότων ὑπάρχουσιν ...»*

Γαληνὸς (Introductio XVI) ... « *ὑπόπυον δὲ ἐστὶν ὅταν πύον ὅλην τὴν ἶριν περιλάβῃ ἢ τὸ ἥμισυ».*

Γαληνὸς (De methodi medendi lib. XIV, c. 19) ..... «*Πολλάκις δὲ καὶ πύον ἀθρόως ἐκενώσαμεν διελόντες τὸν κερατοειδῆ μικρὸν ὑπεράνω τοῦ χωρίου, καθ' ὃ συμφύονται πρὸς ἀλλήλους ἅπαντες οἱ χιτῶνες· ὀνομάζουσι δὲ ἔνιοι ἶριν, ἔνιοι δὲ στεφάνην τὸ χωρίον ....».*

(1) *Φυλλ. ἐκ 12 σελίδων. Βλέπε καὶ Ann. d'Ocul. 1878, T CXXX, p. 98.*

ἐπραγματοποίησαν. Ἐκ τῆς μελέτης ταύτης παραθέσωμεν περικοπάς τινας ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους :

« Il était naturel qu'une opération telle que l'extraction de la catarracte ne pût être attribuée à l'antiquité sans hésitation. En effet, comment pourrait on admettre qu'un procédé opératoire qui nécessite une instrumentation si délicate et des notions exactes d'anatomie normale et pathologique pût être mis en pratique à une époque dépourvue de ces ressources? . . . Cependant les temoignages qui militent en faveur de l'origine antique de l'extraction sont si péremptoires qu'on a lieu de s'étonner moins de la légéreté avec la quelle on est taxé d'avoir admis ce fait historique que des efforts qu'on a faits pour le revoquer en doute. Ses temoignages datent de deux époques extrêmes de la chirurgie antique, celle ou elle florissait et celle où elle était tombée en plein décadence; le premier (Galien) atteste, à n'en pas douter, qu'on avait entrepris l'extraction proprement dite; le second (Abynzoar) prouve qu'elle était tombée en discrédit à tel point qu'on en disputait même la possibilité... (Τέλος) « Je ne saurais cependant terminer cette esquisse sans avoir relevé le reproche que Magnus adresse à Sichel et à moi de ne pas avoir précisé la technique de l'extraction indiquée par Galien. Mon excuse est fort simple: le livre où Galien promet de donner ces détails nous manque et ç'aurait été un mauvais procédé que d'y suppléer par des hypothéses. La seule chose què l'on pourrait faire sans courir ce risque ce serait d'examiner si chacun des principaux temps de l'extraction proprement dite était plus ou moins familier à Galien. Or, pour extraire une catarracte il faut deux choses; incision large d'œil et une ouverture de la capsule. Etaient-ce là des actes connus de Galien? . . . .

Or, il est permis de croire que celui qui avait le courage de fendre la cornée pour évacuer le pus, ne se générait pas de la fendre pour en faire sortir la catarracte (1). Il est aussi manifeste que Galien savait diviser la capsule. Certes il ne se doutait pas qu'il déchirait une membrane à la quelle par une erreur physiologique il attribuait des fonctions sensitives; il ne croyait agir que sur un tissu morbide développé entre l'iris et la cristalloide; mais il n'est pas moins évident que seul parmi les auteurs médicaux de l'antiquité il divisait cette membrane soit pour abaisser la catarracte soit pour en faire la discision. En effet, « nous abaissons, dit-il, la catarracte en la *grattant* et en la comprimant afin qu' elle ne puisse pas remonter» (Introduct. VIX). Quant à la discision, il n' est pas besoin de rappeler que c'est à lui qu'en revient la priorité. Il est à remarqner que dans les siecles qui suivirent, l'ouverture de la capsule partagea le sort de l'extraction; elle retomba dans l'oubli. En effet, Paul d'Egine qui sur tant d'autres points ne fait que copier Galien, ne parle ni de discision ni d'ouverture de la capsule pendant l'abaissement. Je répète l'art avait réculé».

Τῷ 1878 ἐδημοσίευτε μελέτην ἀναλυτικὴν καὶ κριτικὴν « *Περὶ τῆς ὀπτικῆς τῶν ἀρχαίων* », (φυλλάδιον ἐκ 27 σελ. Περρῆ-Ἀθῆναι), δι' ἧς ἀποδεικνύει ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἠσχολοῦντο *θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς* εἰς τὴν φυσικὴν καὶ φυσιολογικὴν ὀπτικὴν καὶ ὅτι πρῶτοι ἐκεῖνοι ἔδωκαν τὸ ὑλικὸν διὰ τὴν σημερινὴν αὐτῆς μεγάλην ἀνάπτυξιν. Ἀνευρίσκει παρ' ἐκείνοις τὰς θεωρίας περὶ ἐκπομπῆς (Ἐπικούρειοι) (1) καὶ τῶν κυμάτων (Ἀριστοτέλης). Περὶ ψυχῆς Β', ζ'), τὴν πειραματικὴν καὶ θεωρητικὴν γνῶσιν περὶ εὐθυγράμμου κινήσεως τοῦ φωτὸς (Εὐκλείδου *Ὀπτικά*), τὴν γνῶσιν ὅτι ἡ πρόσδος τοῦ φωτὸς φαίνεται μὲν ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκαριαία καὶ ὅτι τὸ φῶς προσπίπτει καὶ ἀντανακλᾶται ὑπὸ ἴσας γωνίας (Ἡλιοδώρου Λαρισσέως κεφ. Ὀπτικῶν) καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ ζητήματος τῶν ἐστιῶν (2). Ἰδίως ἀποδεικνύει ὅτι εἶχον δίοπτρα καὶ φακοὺς μεγεθυντικούς, προσάγων ἐπὶ τούτῳ χωρία ἐκ τοῦ Πλινίου (3), τοῦ Ἀριστοφάνους (4) καὶ τοῦ Γαληνοῦ καὶ ἐπικαλούμενος τὴν μαρτυρίαν *ἀμφικύρτου δέλου* ἀνευρεθέντος ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Πομπηΐας καὶ εὑρισκομένου ἐν τῷ Μουσείῳ Νεαπόλεως καὶ *ἐπιπεδοκύρτου φακοῦ* (ἐξ αὐτοφυοῦς κρυστάλλου) ὃν ὁ ἴδιος ἐκόμισεν ἐκ Φοινίκης (ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν Τύρου) καὶ ἐπέδειξεν ἐν τῇ Γαλλικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν. Προσθέτει δέ : « Τὴν ὀπτικὴν χρῆσιν τῶν ὑέλων τούτων τεκμηριοῦσιν οἱ σφραγιδόλιθοι τῶν ἀρχαίων, ὧν τινες μόλις εὐκρινοῦνται δι' ἱκανῶς μεγεθυντικῶν φακῶν καὶ ὧν ἡ γλυφὴ ἦτο χωρὶς τοιούτων ὑέλων φυσικῶς ἀδύνατον. Πασίγνωστον δὲ τὸ διήγημα τοῦ Κικέρωνος περὶ τοῦ γράψαντος ὅλην τὴν Ἰλιάδα ἐπὶ φλοιοῦ τόσῳ μικροῦ, ὥστε ἐχώρει ἐντὸς καρύου . . . . ». Τὴν δὲ γνῶσιν τῆς ἰδιότητος τῶν πρισμάτων τοῦ παράγειν τὰ χρώματα τῆς ἴριδος ἀνευρίσκει ἔν τινι χωρίῳ τοῦ Σενέκα (Quaest. Nat. I, 7).

Ἐκ τῆς φυσιολογικῆς ὀπτικῆς ἐγνώριζον ὅτι « πάσχοντος γάρ τι τοῦ αἰσθητικοῦ γίγνεται τὸ ὁρᾶν » (Ἀριστοτ. περὶ χρωμάτων α'.) (1)· εἶχον ἐπίσης ἰδίαν

(1) Πολλοὶ τῶν δυσπιστούντων νεωτέροις ἐφρόντισαν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι δὲν διέκριναν τὸ ὑπόπυον τοῦ ὑποχύματος. « Je remarquerai que ce procédé (*extraction de la catarracte*) n'a été probablement imaginé que pour l'hypopyon que beaucoup d'auteurs de cette époque ne distinguaient pas bien nettement de la catarracte! (Malgaigne). Παράβαλε καὶ Magnus (v. Graefe's, Archiv. XXV, I).

(1) Τὴν θεωρίαν ταύτην πολεμεῖ ὁ Εὐκλείδης λέγων : « Εἰ ἦν κατ' εἰδώλων ἔμπτωσιν τὸ ὁρατικὸν πάθος καὶ ἀπὸ παντὸς σώματος διηνεκῶς εἴδωλα ἀπέρρει, ἃ κινεῖ ἡμῶν τὴν αἴσθησιν, τίς ἡ αἰτία γίγνεται δι' ἣν . . . . (Εὐκλ. Ὀπτικά). Παράβ. Πλουτάρχ. περὶ τ. ἀρεσ. τ. φιλοσ. Δ'. ιγ' καὶ Νεμεσίου περὶ φύσ. τοῦ ἀνθρώπου ς'.

(1) *Ἐπιτραπήτωμοι, λέγει ὁ Ἀναγνωστάκης, τὰ συναγάγω περίεργόν τι πόρισμα, διαφυγὸν τοὺς ἑρμηνευτάς. Τί ζητοῦσιν ἐδῶ οἱ φαρμακοπῶλαι ; Ἐὰν ἡ κυρτὴ ὕελος, διότι τοιαύτη βεβαίως ἦτο, ἀφοῦ ἀπ' αὐτῆς ἀνῆπτον τὸ πῦρ καὶ ἀφοῦ δι' αὐτῆς ἐμελέτα ὁ Στρεψιάδης τὰ ἐκτίξη τῆς δίκης τὰ γράμματα; ἐὰν λέγω, ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐχρησίμευε μόνον ὡς ὄργανον καυστικόν, οὐδέν τι εἶχε κοινὸν πρὸς τὰ φαρμακεῖα. Ἀνῆκεν ὅμως εἰς τοὺς φαρμακοπώλας ὡς δίοπτρον βοηθητικὸν τῆς ὁράσεως, ὡς μέσον ἰατρικὸν πρὸς τὴν διόρθωσιν ἀμβλυωπίαν τῶν πρεσβυτῶν, διότι τοιαύτην ὑπελάμβανον οἱ ἀρχαῖοι τὴν πρεσβυωπίαν «καὶ γὰρ διὰ ταῦτα οἱ γέροντες οὐκ ὀξὺ ὁρῶσι», λέγει ὁ Ἀριστοτέλης (περὶ ζώων γενέσεως, Ε', 1), καὶ ἦσαν ἄρα οἱ φαρμακοπῶλαι πρὸς τοῖς λοιποῖς αὐτῶν ἐπιτηδεύμασιν οἱ ὀπτικοὶ τῶν ἀρχαίων».*

(1) *Παράβ. Ἀριστοτ. αὐτόθι «ἢ γὰρ ὅλως τὸ μὴ ὁρώμενον ἐστὶ τῇ φύσει μέλαν ἢ ἀφ' ὧν μηδὲ ὅλως φέρεται φῶς πρὸς τὰς ὄψεις». Γαληνοῦ (περὶ χρήσ. μορ. κεφ. Ε') « τῶν αἰσθητηρίων ἕν ἕκαστον ρεύρου δεῖται μαλακοῦ ρεύρου μέν, ὅτι τοῦτ' ἔστιν αἰσθήσεως ὄργανον, μαλακοῦ δέ, ὅτι διατεθεῖναί πως δεῖ καὶ παθεῖν τι τὸ αἰσθητήριον ὑπὸ τοῦ προσπεσόντος ἕξωθεν, ἵν' αἴσθησις γίνηται»· καὶ ἀλλαχοῦ (κεφ. β') «ἐνέφυ (τὸ ὀπτικὸν ρεῦρον) τῷ κρυσταλλοειδεῖ σώματι καὶ δύναται τῶν κατ' αὐτῷ παθημάτων ἄγγελος ἀγαθὸς ἐγκεφάλῳ γίνεσθαι», καὶ ἀλλαχοῦ «καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς κόρης ἔδωλον οἷον ἐν κατόπτρῳ τινὶ τούτῳ συνίσταται ».*

(1) *Εὐκλείδου Κατοπτρικὰ θεώρ. δ', λα', ις', ιζ', ιη', « Αἱ ὄψεις (ἀκτῖνες) ἐπὶ τῶν ἐπιπέδων ἐνόπτρων (κατόπτρων) καὶ κυρτῶν ἀνακλώμεναι οὔτε συμπεσοῦνται ἀλλήλαις, οὔτε παράλληλοι ἔσονται· ἐκ δὲ τῶν κοίλων ἐνόπτρων πρὸς τὸν ἥλιον τεθέντων πῦρ ἐξάπτεται».*

(2) *Hist. Natur. « Nero princeps gladiatorum pugnas spectabat smaragdo . . . . », διότι ἦτο μυωψ. Ὁ αὐτὸς Πλίνιος λέγει περὶ σμαράγδων «iidem plerumque concavi, ut visum colligunt,» (Αὐτόθι XI, 37, 54). Ὁ Ἀναγνωστάκης εἰρίσκει ὡς τὴν λογικωτέραν ἐξήγησιν ὅτι ἐνταῦθα τὸ δίοπτρον εἶχε κατασκευασθῆ ἐπίτηδες ἐκ σμαράγδου χάριν πολυτελείας καὶ ὅτι ὁ Πλίνιος δὲν εἶχεν ἕτερον λόγον ὅπως ἀναφέρῃ τοῦτο εἰμὴ ὅπως σημειώσῃ ἓν στοιχεῖον πολυτελείας τῆς ἐποχῆς· καθ' ὅσον μάλιστα ἡ σμάραγδος εἶναι κυανὴ καὶ ἴσως οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον τὰ τὴν σήμερον ἐν χρήσει χρωματιστὰ (conserves). Παράβ. Γαληνοῦ (Περὶ χρείας τῶν μορίων Κ', γ',) «κυανᾶ τε καὶ φαιὰ παρατίθενται χρώματα πρὸς ἃ συνεχῶς ἀποβλέποντες ἀναπαύουσι τὰς ὄψεις».*

(3) *(Νεφέλαι στίχ. 766).*

« Ἤδη ποτὲ παρὰ τοῖσι φαρμακοπώλαισ τὴν λίθον ἐκείνην ἑώρακας τὴν καλήν, τὴν διαφανῆ, ἀφ' ἧς τὸ πῦρ ἅπτουσι;

Τὴν ὕελον λέγεις; . . . . ».

περὶ τῶν ἀντιθέσεων τοῦ φωτός (1), τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου καὶ τῶν διαστάσεων αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦ ὀπτικοῦ κέντρου (2). Διέκρινον πρὸς τούτοις τὴν διαφορὰν τῆς κεντρικῆς καὶ τῆς περιφερικῆς ὁράσεως (3) καὶ ἐγιώριζον τὴν ἐξωτερίκευσιν τοῦ ὀπτικοῦ συναισθήματος (4), τὰς νοσηρὰς καταστάσεις τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου (ἡμιωπίαν καὶ κεντρικὸν σκότωμα) καὶ ἰδίως περὶ μέτρου τῆς ὀξυδερκείας (5). Ἐγνώριζον τέλος ἐὐκ ὀλίγα περὶ προσαρμοστικῆς δυνάμεως τῶν ὀρθαλμῶν (1), περὶ παραλύσεως αὐτῆς, περὶ ὁμοταγῶν χωρίων (2) καὶ περὶ διατομῆς τῶν ὀπτικῶν ἰνῶν (3). Περαίνει δὲ τὴν ἀξιόλογον

(1) *Γαληνοῦ (περὶ χρ. τῶν μορ. κεφ. γ') Ἐὰν ἐκθέσῃς, λέγει, λύχνον καιόμενον ἐν ἡλίῳ λαμπρῷ ἢ πλησίον μεγάλης φλογὸς «αὐτίκα σβέννυται νικωμένης ἀεὶ καὶ διαφορουμένης τῆς ἐλάσσονος αὐγῆς ὑπὸ τῆς μείζονος».*

(2) *Εὐκλείδου (Ὀπτικά) «Καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τῶν ὄψεων ὁρατὸν σχῆμα εἶναι κῶνον, τὴν κορυφὴν μὲν ἔχοντα πρὸς τῷ ὄμματι, τὴν δὲ βάσιν πρὸς τοῖς πέρασι τῶν ὁρωμένων».*

Ἡλιοδώρου Λαρισσέως «Δῆλον δέ, ὅτι ἡ τοῦ ὄψεως κώνου κορυφὴ οὐκ ἐστιν ἐπὶ τῆς τοῦ ὀφθαλμοῦ κόρης . . . . ἀλλ' ἔστιν ἐντὸς καὶ ἐν τῷ τοῦ ὀφθαλμοῦ βάθει» καὶ ἀλλαχοῦ «ὁρᾶται τὰ ὁρώμενα ἤτοι κατ' ὀρθὰς γωνίας ἢ κατ' ὀξείας, κατ' ἀμβλείας δὲ οὐδέποτε».

Εὐκλείδου (Ὀπτικὰ) «Οὐδὲν τῶν ὁρωμένων ἅμα ὅλον ὁρᾶται, δοκεῖ δ' ὁρᾶσθαι διὰ τὸ κινεῖσθαι τὰς ὄψεις, ὑπερβολῇ τάχους μηδὲν ἀπολειπούσας, τουτέστι κατὰ συνέχειαν παραφερομένας καὶ μὴ ἀλομένας». Ὁ Ἡλιόδωρος ἀντιλέγων καὶ διορθῶν λέγει «ἀλλὰ πρὸς τῷ στοιχείῳ τοῦ λέγοντος ὅτι οὐδὲν τῶν ὁρωμένων ἅμα ὅλον ὁρᾶται, ἡμεῖς εἴπωμεν ὅτι καὶ τεταρτημόριον τοῦ οὐρανοῦ ἅμα ὅλον ὁρᾶται».

(3) *Ἡλιοδώρου (Ὀπτικά). «Ἐκεῖνο δέ, οἶμαι, καὶ βραχὺ ἐπιστήσαντι δῆλον ἂν γένοιτο, ὅτι τῷ περὶ τὸν ἄξονα τῆς ὄψεως φωτὶ μάλιστά πως δοκοῦμεν ὁρᾶν. Ἐὰν οὖν ὁρᾶσθαί τι ἀκριβῶς ἐθελήσωμεν, ἐπιστρέφομεν οὕτω τὴν ὄψιν, ὥστε κατ' αὐτὸ τὸ μεσώτατον τοῦ τῆς ὄψεως κώνου προβάλλειν τῷ ὁρωμένῳ».*

(4) *Γαληνοῦ «τὸ μὲν οὖν ἕκαστον ὁρᾶται κατὰ τὴν ἑαυτοῦ χώραν . . . .».*

(5) *Ἀριστοτέλ. (Περὶ ζώων γενέσεως Ε', α') «λέγεται γὰρ ὀξὺ ὁρᾶν, ἢν μὲν τὸ πόρρωθεν δύνασθαι ὁρᾶν, ἢν δὲ τὸ τὰς διαφορὰς ὅτι μάλιστα διαισθάνεσθαι τῶν ὁρωμένων».*

Ἡλιοδώρου (αὐτόθι). «Ἀεὶ τὰ ὑπὸ μείζονας γωνίας ὁρώμενα μείζονα φαίνεται».

Εὐκλείδου (Ὀπτικά). «Ἕκαστον τῶν ὁρωμένων ἔχει τι μῆκος ἀποστήματος, οὗ γενομένου οὐκέτι ὁρᾶται».

(1) *Πλουτάρχου (Συμπόσιον πρόβλ. η'). «Οἱ γὰρ πρεσβύτεροι πόρρω τὰ γράμματα τῶν ὀμμάτων ἀπάγοντες ἀναγιγώσκουσιν».*

Γαληνοῦ (Περὶ χρ. τῶν μορ. Κ'. ε'). «Τοῖς γέρουσι δὲ κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν γιγόμενον τὸ σύμπτωμα λανθάνει τοὺς πολλούς, ὡς οὐ μόνον ῥυσσότης ἐστὶ τοῦ κερατοειδοῦς ἀλλὰ καὶ τῆς κόρης στερότης· γίνεται δέ ποτε καὶ δι' ἔνδειαν τῆς λεπτῆς ὑγρότητος χαλασθέντος ἐπὶ πλέον τοῦ ραγοειδοῦς».

(2) *Γαληνοῦ (Αὐτόθι Κ' ιϐ'). «Ὅσαι δ' ἂν τούτων τῶν ὄψεων ἴσον τε τοῦ ἄξονος ἀπέχωσι καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν ἐπίπεδον ὦσιν, ὁμοταγεῖς ὀνόμαζε, ὅσαι δὲ ἄλλως ἀνομοταγεῖς».*

Ἀριστοτέλ. (Πρόβλ. λα'. 8) «Διατί τοῖς διϊσταμένοις δύο φαίνεται; ἢ διότι οὐκ ἀφικνεῖται ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν ἡ κίνησις;» Τὴν θεωρίαν τῶν ὁμοταγῶν σημείων ἀποδεικνύει καὶ πειραματικῶς ὁ Γαληνὸς διαστρέφων ἠρέμα τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν δι' ἠπίας τινὸς πιέσεως καὶ προκαλῶν οὕτως ἀμφοτερόφθαλμον διπλωπίαν. . . . . .

(3) *Γαληνοῦ (Περὶ χρ. τῶν μορ. Κ' ιϐ') «Τῶν γὰρ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπ' ἐγκεφάλου κατιόντων νεύρων, τῶν αἰσθητικῶν, ἃ δὴ καὶ πόρους ὠνόμαζεν Ἡρόφιλος . . . . ὥσπερ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑπὲρ τὰ λοιπὰ τῶν νεύρων ἐστίν, οὕτω καὶ τὸ φαίνεσθαι μὲν ἐκ διαπερόντων τόπων, πρωτόντα δὲ ἀλλήλοις ἑνοῦσθαι, κἄπειτα πάλιν ἀποχωρεῖν καὶ διασχίζεσθαι . . . . Συντυχόντα γὰρ ἀλλήλοις ἐντὸς τοῦ κρανίου καὶ τοὺς πόρους ἑνώσαντα, παραχρῆμα πάλιν ἀποχωρίζεται, δηλοῦντα σαφῶς ὅτι μηδενὸς ἑτέρου χάριν ἀλλ' ἢ τοῦ συνάψαι τοὺς πόρους ἐπλησίασεν».*

ταύτην μελέτην μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν πάντοτε μετριοφροσύνης. «Ἴσως ἐν τῷ ἱστορικῷ τούτῳ δοκιμίῳ, ὅπερ ἡγωισθην νὰ καταστήσω καταληπτὸν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἥκιστα ἐντριβέσιν εἰς τὰ ὀπτικά, γνῶμαι τινὲς φανῶσι παράβολοι· ἀλλὰ τίς ἐξ ἡμῶν ἡμιλῶν περὶ προπατόρων δύναται νὰ διαφύγῃ δικαίαν ἢ μὴ τὴν ἀβώκν ταύτην μομφήν; Χθὲς ἔτι καὶ πρώην ἔγραφεν ὑποπίπρως ὁ διάσημος Jeffries (Report on the progress of opthalmology 1872 Boston), ὅτι δὲν μένει ἄλλο εἰμὴ ν' ἀποδώσωεἰς τοὺς ἀρχαίους αὐτὴν τοῦ ὀφθαλμοσκοπίου τὴν ἐπινόησιν . . . . Καὶ ὀφθαλμοσκόπιον μὲν δὲν ἀπήντουν (οἱ νεώτεροι) παρὰ τῶν παλαιῶν. Ἐδέησε νὰ παρέλθωσιν αἰῶνες, ἕως οὗ, παρὰ τὴν γιγαντιαίαν ἐπίδοσιν τῆς ὀπτικῆς ἐπιστήμης, τυχαῖον γεγονὸς παρέσχε τὸ πρῶτον ἐνδόσιμον εἰς τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐφαρμογὴν τοῦ ἀρχαίου κατόπτρου. Εὗρον ὅμως παρὰ τοῖς προγόνοις ἅπαντα τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομήματος, οὗτινος θαυμάζομεν ἤδη τὴν στέγην . . . . ».

Τελευταίᾳ μελέτη τοῦ Ἀναγνωστάκη περὶ τῆς ἰατρικῆς τῶν ἀρχαίων ὑπῆρξεν ἡ ἐμβριθεστάτη διατριβή, ἣν ἐδημοσίευσε τῷ 1889 *περὶ τῆς ἀντισηπτικῆς μεθόδου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις* (1), ἔνθα «θέλω ἀποδείξει, λέγει προοιμιαζόμενος, διὰ προφανῶν καὶ μονονουχὶ ψηλαφητῶν τεκμηρίων ὅτι ἡ ἐπινόησις τῆς ἀντισηπτικῆς μεθόδου, ἡ κορυφαία τῶν νεωτέρων χειρουργικῶν ἐπινοιῶν, χρονολογεῖται ἀπὸ εἰκοσιδύο αἰώνων· ὅτι οὐχὶ ἐμβρυώδης, ἀλλ' ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ὡρίμῳ *μεθοδικότητι* ἦτο ἐν χρήσει παρὰ τοῖς παλαιοῖς· ὅτι ἡ θεωρία, ἐφ' ἧς θεμελιοῦται, εἶναι ἱπποκρατική· ὅτι ἡ τέχνη δὲν ἔταμε νέαν ὁδόν, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ἐκεῖ, ὅθεν εἶχεν ἐκτροχιασθῇ ἐν ἀτμοδρομίᾳ ἰλιγγιώδει, ζητοῦσα τὰ ἄγνωστα, ἀλλ' ἀψηφοῦσα τὰ γνωστά, μανθάνουσα μὲν ἐνίοτε πῶς ἐτέμνετο, ἀλλ' ἀμεριμνοῦσα τίνι τρόπῳ τὸ πάλαι συνεκολλᾶτο ἡ σάρξ· ὅτι ἡ ἀπόσηπτος ἀγωγὴ ἔτι καὶ νῦν ἐπιζῇ ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς χώραις κατὰ παράδοσιν καὶ εἰς αὐτὴν ὀφείλονται θκυμασταὶ ἐπιτυχίαι, καθ' ἃς ἐστὶν ὅτε ἡ ἐμπειρία διέσωσεν, ὅτε ἡ ἐπιστήμη ἐκινδύνευε ν' ἀποκτείνῃ». Τὰ χωρία ἄτινα προσάγει ἐπὶ τούτῳ εἰσὶ πλέον ἢ σαφῆ καὶ τὰ ἐπιχειρήματα ἄτινα παρατίθεται πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἐπιχειρήματός του εἰσὶ λογικώτατα καὶ πειστικώτατα. Ἐγνώριζον λοιπὸν οἱ ἀρχαῖοι τήν τε *ἀσηψίαν* καὶ τὴν *ἀντισηψίαν*. Ὅσον μὲν διὰ τὴν πρώτην, λέγει ὅτι ἡ *ἀσηψία* τῆς σήμερον ἦτο τὸ πάλαι *ἀπόσηψις* (1) καὶ *καθαριότης*, ὅτι ἐγνώριζον τὰς ἀρετὰς τῆς καθριότητος ὅσον καὶ τὴν σήμερον, παραγγέλλοντες πανταχοῦ θερμῶς τὴν *χειρουργικὴν καθαριότητα*, ὅπως καὶ τοῦ ὄμβριου ὕδατος ὅπερ ἦτο τὸ ἀπεσταγμένον αὐτῶν ὕδωρ, καὶ μάλιστα τοῦ ἐβρασμένου (τοῦ νῦν stérilisé).

Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἀντισηπτικὴν ἀγωγὴν εἰσάγει τὴν ἐξῆς ἀρχήν: «Ὅταν μελετᾷς τοὺς ἀρχαίους, ζήτει τὰ πράγματα καὶ τότε ἐξήγει τοὺς ὅρους· ἀλλέως; παθήσεις ὅτι παθήνουν πολλοί. σὲ ἀπατᾷ ἡ λέξις καὶ σὲ διαφεύγει τὸ πρᾶγμα».

Πικρὰ τοῖς ἀρχαίοις λοιπὸν ὑπῆρχεν ἡ ἔννοια τῆς ἀντισηψίας, ἀλλ' ὑπὸ ἄλλην ὀνομασίαν, τὴν *ξηράνσεως* (2)· *ξηραντικὰ* δὲ ἐκαλοῦντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὅ,τι τὴν σήμερον τὰ ἀντισηπτικὰ (3) καὶ οἱ ὁροξηραίνω, *ἀποσήπω* καὶ *ταριχεύω* ἦσαν ταυτόσημοι. «Μὴ νομίσητε δέ, λέγει, ὅτι ξηραντικὰ ὠνομάζοντο ἴσως τὰ στυπτικά· ἐξ ἐναντίας, ἐνδέχεται μὲν τὸ ξηραντικὸν φάρμακον νὰ εὐμιρῇ καὶ δυνάμεως στυπτικῆς ἢ ρυπτικῆς, χωρὶς ὅμως διὰ ταῦτα ν' ἀποβάλῃ τὴν ἰδιάζουσαν αὐτῷ δύναμιν, *τὴν ἀποσηπτικὴν* (4)

(1) *Γαληνὸς - Φυλλ. 25 Μαρτίου 1889 —Annales d'ocul. 1889 T. CI, p. 266.*

(1) *Ἱπ. (Περὶ ἀέρ. ὑδάτ. καὶ τόπ.)...«Ὕδατα μὲν (τὰ ὄμβρια) ἄριστα κατὰ τὸ εἰκός· δέεται δὲ ἀφέψεσθαι καὶ ἀποσήπεσθαι»*

(2) *Ἱπποκρ. (Περὶ τῶν ἐν κεφ. τρωμ. 15. III, 244). «Καθαρὴν ποιῆσαι (τὴν σάρκα) ὡς μάλιστα καὶ ξηρήν . . . .» καὶ (Περὶ ἑλκῶν 4. VI, 404) «οὐ γὰρ χρὴ οὐδ' ἐμπλάσσειν τὰ φάρμακα πρὶν ἂν πάνυ ξηρὸν ποιήσῃς τὸ ἕλκος . . . .» καὶ (αὐτόθι 13. VI, 416) «Ξηρά· ἀποτρέπει τὰ νεότρωτα ἕλκη διαπυέσκεσθαι» . . . . . (402) «Καὶ τὸ κωλύον διαπυεῖν, ἀναξηραῖνόν τι».*

(3) *Γαλην. (Θερ. μεθ. Γ'. ι', Χ, 2 8). «Μυριάκις γὰρ εἴρηται τὸ καλεῖν ὡς ἂν ἐθέλῃ τις, ἔνθα μηδὲν βλάπτεται τὸ πρᾶγμα».*

(4) *Γαλην. (Θερ. μεθ. Ε'. α', Χ. 307). «Πλέονος δ' ὑγρότητος ἐν αὐτοῖς φανείσης ἔτι μᾶλλον* **ξηραίνειν** *χρῆναι τὸ φάρμακον,* **οὐκ ἐξιστάμενον τῆς οἰκείας ἰδέας· ἀλλ' εἰ μὲν κολλητικὸν εἴη, ξηραϊνόν τε καὶ στύφον,** *οἱ δὲ σαρκωτικόν,* **ξηραϊνόν τε καὶ ῥίπτον».**

. . . . «*ὁ δὲ πρῶτος ἁλιεύς, ὅστις ἐταρίχευσεν ἔρα ἰχθύν, ὑπῆρξεν ὁ ἐφευρέτης τῶν ἀρτισηπτικῶν!* . . . .»

«Καθὼς τὴν σήμερον, οὕτω καὶ τὸ πάλαι διεκρίνοντο τὰ ἀσηπτα εἰς *ἄδηκτα* καὶ *δάκνοντα* (δριμέα), μετρίως μάλιστα δάκνοντα, καθότι τὰ *δάκνοντα σφόδρα* ἀπέφευγον οἱ ἀρχαῖοι ἢ προσεπάθουν νὰ καταστήσωσιν ἡπιώτερα διὰ τῆς ἀποπλύσεως (1) . . . Τὰ ἄσηπτα ἦταν τὰ ἐναντία τῶν *σηπτῶν* ἢ *σηπτικῶν*, τῶν προκαλούντων δηλ. τὴν ἐμπύησιν (ἄρσεν κόν, σανδαράχη κλπ. – Ὀρειβ. ιδ΄. 57,II.576) . . . . .»

Ὡς ἀντισηπτικὰς δὲ οὐσίας ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀριθμεῖ: Α΄. Τὸ *οἰνόπνευμα* εἴ καταστάσει *εἴνου* καθαροῦ ἢ *οἰνεπλαίου* ἢ *βαμμάτων* (εἴνου θυμίτου, κεδρίτου, ρητινίτου, χαμαιλαίτου, μυρσινίτου, μυρτίτου πισσίτου κλ.) (2) «παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ σώζεται εἰσέτι κατὰ παράδοσιν ἡ θεραπεία τῶν νεοτρώτων ἑλκῶν δι' εἴνου ἢ ῥακῶς ἢ βαμμάτων οἰνοπνευματωδῶν σμύρνης ἢ ἀλόης, κοινῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα *βάλσαμον*». Β΄. Τὸ *ἅλας* (εἰς κόνιν ἢ ὡς θαλάσσιον ὕδωρ), τὸ ἐπέχον τὸν τόπον τοῦ πεφιλημένου βορικοῦ ὀξέος «ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι καὶ τοὺς βρόχους τοὺς πρὸς ἀπολίνωσιν τῶν ἀγγείων ἠγάπα ὁ Γαληνὸς ἐσκευασμένους ἐξ ὕλης δυσσήπτου, ἐξ ἰσχνῶν δηλονότι χορδῶν (catgut) . . . .» (3) Γ΄. Τὸν *χαλκόν*, τὸν ἐφάμιλλον τῆς τοῦ ὑδραργύρου ἄχνης τῆς σήμερον, (4) ὑπὸ μορφὴν χαλκάνθου ἰδίως. Δ΄. Τὴν *πίσσαν*, ἥτις ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἐξετοπίσθη ὑπὸ τῶν παραγώγων αὐτῆς (ἡ ὀρυκτὴ) φαινελαίου καὶ *σωσικρέατος*. (5) Ε΄ Τὴν *ῥητίνην*, τὴν *ἄσφαλτον* καὶ τὸν *λίβανον*. ΣΤ΄. Τὰ ῥώματα καὶ τὰ πικρὰ (ὡς ἡ σμύρνα, ἡ λιβανωτός, ὁ θύμος, τὸ κινάμωμον, ὁ ἐλελίσφακος, ἡ κέδρος, ἡ κυπάρισσος, ἡ ἄψινθος, ἡ ἀλόη κλπ.) Ζ΄. Τὸ πῦρ. «τὰ ἀποστήματα τοῦ ἥπατος ἀσήπτως ἐχειρούργει Παῦλος ὁ Αἰγινήτης διὰ πεπυρακτωμένου σιδήρου (μζ΄. 214), ὁ δὲ Ἀλβουκασῆς, ὁ τῶν Ἑλλήνων ἀντιγραφεὺς πᾶν ἀπόστημα ἔσχαζε διὰ τοῦ πυρός».

Συγκεφαλαιῶν δὲ τὴν μελέτην ταύτην ὁ Ἀναγνωστάκης λέγει: «Σκοπὸς τῆς ἀσήπτου τῶν πκλαιῶν ἀγωγῆς ἦτο ῥητῶς *ἡ ἀποτροπὴ τῆς σήψεως καὶ τῆς ἐντεῦθεν πυήσεως τῶν νεοτρώτων ἑλκῶν*,—Καιρ. α΄.) ἐπίσχεσις τῆς αἱμορραγίας, ἀπολίνωσις τῶν ἀγγείων δι' ἀσήπτων χορδῶν· β΄) ἀπόπλυσις δι' οἰνοπνεύματος· γ΄.) ἀποσπόγγισις δι' ὀθόνης καθαρᾶς· δ΄.) ἐπίχρισις τῆς τραυματικῆς ἐπιφανείας δι' ἀσήπτων φαρμάκων (χαλκοῦ, ἀρωμάτων, πίστης ὑγρᾶς κλ.) ε΄.) συναγωγὴ τῶν χειλέων, ραφὴ· στ΄) ἐπίπασις ἀσήπτων οὐσιῶν· ζ΄) ἐπικάλυψις διὰ κηρωτῆς· η΄.) ἐπιβολὴ σπληνίων οἰνοβαρῶν· θ΄.) ἐπιβολὴ καθαρῶν ἐπιδέσμων. Ἦτο ἢ δὲ ἦτο μέθοδος; Καὶ δὲν εἶναι χρεία νὰ καταβῶ μέχρι Παύλου τοῦ Αἰγινήτου. Ἰδοὺ ὑπὸ τὴν θεραπείαν τοῦ Ἱπποκράτους πρόσφατον τραῦμα χειρουργικὸν ἢ κατὰ συμβεβηκός. Τὸ ἀποπλύνει δὲ διὰ μετῶν ἐμβεβρεγμένων ἐν οἴνῳ τὸ ἀποσπογγίζει δι' ὀθόνης καθαρᾶς· τὸ διαχρίει δι' ὑγροπίσσου ἢ δι' ἁλάτων χαλκοῦ, ἵνα προλάβῃ ῥητῶς *τὴν σῆψιν καὶ τὴν ἐντεῦθεν* ἐμπύησιν, συνάγει τὰ χείλη ἢ τὰ συρράπτει, ἐπιπάσσει χαλκὸν καὶ ἀρώματα, ἐπιβάλλει πισσηρὰν ἢ κολλητικὸν ἔμπλαστρον ρητινῶδες, ἐπιτίθησι σπλῆνας οἰνοβραχεῖς, ὑπεράνω δὲ τούτων περιελίσσει ἐπιδέσματα καθαρά. Τί ἄλλο ἔπραξεν, εἰμὴ μετῆλθε καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως *μέθοδον ἀντισηπτικὴν* αὐτὴν ἐκείνην, ἥτις σήμερον *τελειοποιεῖται* διὰ τῆς φυσικῆς καὶ χημείας; ἤ τι ἄλλο πράττει ἀνέκαθεν ὁ ἐμπειρικός, ὁ κληρονομήσας ἀκαθαρίστως τῆς προγονικῆς τέχνης τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ σφάλματα; Ἦτο ἐμπρός μας αὐτόχθων, πατροπαράδοτος, ὀρθαλμοφανής· ἀλλ' ἐχρειάσθη ν' ἀλλάξῃ τὴν ἰθαγένειαν, διὰ νὰ τὴν θαυμάσωμεν καὶ νὰ τὴν ἐγκολποθῶμεν».

Ὡς βλέπει τις τὰ ἔργα τοῦ Ἀναγνωστάκη ἐν συγκρίσει πρὸς ἑτέρους συγχρόνους αὐτῷ ἐπιστήμονας δὲν εἶναι οὔτε πολυάριθμα οὔτε ὀγκώδη, διακρίνονται ὅμως ἐπὶ ἀρίστῃ ποιότητι· διότι ἐκινεῖτο πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἀρχαίου γνωμικοῦ «οὐκ ἐν τῷ πόλλῳ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολύ». Πολλάκις δὲ ἔλεγεν ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ «κάλλιον μία σελὶς καλῶς γεγραμμένη ἢ τόμος ὀγκώδης μὲ ὕλην κοινήν!» τούτου δὲ ἀψευδεῖς μάρτυρες δὲν εἶναι τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων; Ἐν γένει δὲ μεγίστη ὑπὸ πάντων ὀφείλεται αὐτῷ καὶ τιμὴ καὶ εὐγνωμοσύνη ἐπὶ ταῖς εἰδικαῖς αὐτοῦ μελέταις, ἀρ' ἑνὸς μέν, διότι μεγάλως συνέβαλεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς παρούσης ἐπιστήμης διασαφηνίσας κάλλιον καὶ μεθοδικώτερον τὰς γνησίας πηγὰς αὐτῆς, πλεῖον ἀναδείξας τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς κληρονομίας, ἣν αἰῶνες ἐσεβάσθησαν καὶ ἐπιτύρας ζωηρότερον τὴν προσοχὴν πάντων ἐπ' αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου δέ, ὑφ' ἡμῶν τῶν ὁμογενῶν ἰδίᾳ, διότι προσέθεσε νέον γόητρον καὶ νέαν αἴγλην εἰς τὴν ἄλλως λαμπροτάτην καὶ ἀπείρου θαυμασμοῦ ἀξίαν διανοητικὴν ἐργασίαν τῶν προγόνων ἡμῶν, ἀνευρὼν καὶ ἀποδείξας νέας καὶ ἀπροσδοκήτους παρ' αὐτοῖς ἀρετάς. Ἴσως δὲ εἶναι ὁ μόνος ἐκ τῶν νεωτέρων, ὅστις ἐν Ἀνατολῇ διαπρέψας ἐξετιμήθη μὲν ὑπὸ πάντων τῶν Εὐρωπαίων καὶ ἐπεβλήθη αὐτοῖς διὰ μόνου τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἡμῖν δὲ ἐχορήγησεν ἀσφαλὲς ἔδαφος καὶ ἄφθονον θάρρος ὅπως μετάσχωμεν ἐπαξίως τῶν προγόνων ἡμῶν τῆς παγκοσμίου ἐπιστημονικῆς ἁμίλλης τῆς σήμερον.

Ἰδοὺ διατί ζῶντος μὲν αὐτοῦ ὁ Varlomont ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Carron du Villards δὲν χάνει τὴν πρώτην εὐκαιρίαν ὅπως εἴπῃ..... «Au mois d'Août 1857 Carron du Villards dînait à notre table en compagnie d'un autre charmant esprit, le docteur Anagnostakis, dont toute la vie scientifique ne fut qu'un long triomphe...»(1). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον ὁ Hirschberg ἐπιστέφει τὴν ἄλλως λίαν κολακευτικὴν βιογραφίαν τοῦ ἀνδρὸς διὰ τοῦ ἑπομένου διστίχου:

«Γαληνοῦ τύν' ὄψει φανεὶς δάδοχος ἦλθες
Ἑλλάδι καὶ θρηνεῖ μοῖραν ἑλὼν θανάτου». (2)

Καὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ ἐκόσμουν διαφόρων κρατῶν παράσημα καὶ δὴ ὁ Ἑλλ. ἀνώτερος ταξιάρχης.

Ἀλλὰ καὶ εἰς ἕτερα σημεῖα τῆς ἐπιστημονικῆς του δράσεως διεκρίθη ὁ Ἀναγνωστάκης. Ἐν μὲν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐχρημάτισεν δὶς κοσμήτωρ τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς (1871 – 72 καὶ 1876—77) καὶ ἀπεξεδρύτατος (1877—78)· ὡς τοιοῦτος μάλιστα ἐφάνη λίαν προοδευτικός, εἰσαγαγὼν καὶ προτείνας πλεῖστα μέτρα λυσιτελέστατα διὰ τὴν ἀνύψωσιν καὶ τελειοποίησιν τοῦ διδάσκοντος ἐν τῷ ἱδρύματι τούτῳ προσωπικοῦ (3). Ἐν δὲ τῇ Ἰατρικῇ Ἑταιρίᾳ Ἀθηνῶν διετέλεσε πρόεδρος συνεχῶς ἐπὶ 20 ὁλόκληρα ἔτη (4) καὶ μάλιστα ὑπὸ τὴν προεδρείαν καὶ πρωτοβουλίαν αὐτοῦ συνεκροτήθησαν ἀμφότερα τὰ πανελλήνια ἰατρικὰ συνέδρια (1882 καὶ 1887)· τὸν δὲ πανηγυρικὸν αὐτῶν αὐτὸς ἐκφωνήσας ἀπέδειξε καὶ καλλονὴν λόγου ἀσυνήθη καὶ ἐμβρίθειαν ἄκραν (5).

Ἰδίᾳ δὲ τῷ 1875, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς 3ης Ὀλυμπιάδος (1881—1875) ἐκλεγεὶς ὑπὸ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου Ὀλυμπιακὸς ῥήτωρ, ἐξεφώνησε λόγον πανηγυρικὸν περὶ τῶν προό-

(1) (*Orειβ. II. 722*) «*Μεμάθηκας δὲ ὅτι πάντα τὰ κεκαυμένα* **πλυνόμενα μετριώτερα καὶ ἀδηκτότερα** *γίνεται*».

(2) *Διοσκορίδου (717—723).*

(3) *Γαλην. (Θερ. μεθ. Ν΄, κδ΄, Χ.942)* «*Γενέσθωσαν δὲ οἱ τοιοῦτοι τῶν βρόχων ἐξ ὕλης δυσσήπτου . . . . ἐκλέγου τὴν ἀσηπτοτέραν ὕλην, εἴτε περ ἐστὶν ἡ τῶν ἰσχνῶν χορδῶν*».

(4) *Ὑρειβ. (XV, 27. II. 721)* «*Χάλκανθος ταριχεῦσαι μάλιστα πάντων δύναται τὰς ὑγρὰς σάρκας, ἐκδαπανῶσα μὲν τῇ θερμότητι τὴν ὑγρὰν σάρκα, τῇ στύψει δὲ συνάγουσα καὶ πιλοῦσα τὴν οὐσίαν*».

Διοσκορ. (750) «**Χαλκὸς κεκαυμένος** *δύναται στύφειν, ξηραίνειν, λεπτύνειν, καταστέλλειν κτλ.*».

(1) *Annal. d'Ocul. 1889, T. CI, p. 8— Notice biograqhique de Carron du Villards.*

(2) *Centralblatt für pract. Angenheil, 1897 Mai, s. 158.*

(3) *Γαληνὸς 1887,28 Μαρτίου, ἔτος Θ΄, ἀριθ. 11, σελ. 161.*

(*Ἰδὲ Λόγον πρυτανικὸν 1878 . . . . . «Δὲν ἦτο ἄραγε ἀσυγκρίτως ὀρθότερον νὰ ἐκλέγωνται ὑπὸ τῶν Σχολῶν οἱ ὑφηγηταὶ διὰ διαγωνισμοῦ; . . . . δὲν εἶναι λοιπὸν κατὰ πάντα λόγον ὀρθότερον ἀντὶ νὰ τοὺς κρίνῃ (ἡ Σχολὴ) νὰ τοὺς συγκρίνῃ;*

«*Καθόλου δὲ εἰπεῖν ἐν τῇ ἀπονομῇ τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἀξιωμάτων τὸ δόγμα τοῦ διαγωνισμοῦ δὲν εὗρε χάριν παρ' ἡμῖν. Ἠξεύρετε διατί; διότι οἱ πρεσβεύσαντες αὐτὸ ὥρμησαν ἄνω ποταμοῦ. Ἐπρότειναν τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὰ ὕπατα ἀξιώματα, ἐνῷ ἔπρεπε τοὐναντίον ν' ἀρχίσωσιν ἀπὸ τῶν κατωτέρων· καίτοι ἡ ἁμίλλα εἶναι προσὸν εἰς τὴν νεότητα· ἐκεῖ ἀθλητὰς μὲν εὑρίσκεις προθύμους τοὺς νεωτέρους, κριτὰς δὲ ἔχεις ἁρμοδίους καὶ ἀνεκτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους τὴν ἡλικίαν καὶ πεπειραμένους τὴν ἐπιστήμην καὶ ἀνωτέρους τὸ ἀξίωμα. Ὁ διαγωνισμὸς εἶναι ἀρχὴ ἀναρτιρρήτως κοινωφελής, ἀλλ' ἵνα τελεσφορήσῃ πρέπει νὰ συναναστραφῇ μετ' αὐτῆς ὁ πολίτης ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων.*

«*Ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἐνόμισα ἔργον ὠφελιμώτατον τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ διαγωνισμοῦ εἰς τὴν ἀπονομὴν μικροτέρων τινῶν ἀκαδημαϊκῶν ἀξιωμάτων . . . . .*».

(2) *Καθ' ὅλην τὴν περίοδον ταύτην τὰ πρακτικὰ τῆς Ἰατρικῆς Ἑταιρίας κοσμοῦσιν ἀναγνώσματα καὶ ἀνακοινώσεις τοῦ Ἀναγνωστάκη λίαν ἐνδιαφέρουσαι.*

δων τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους μεστὸν ὑψηλοτάτων ἰδεῶν, γλαφυρότητος καὶ ρητορικῆς δεινότητος ἀμιλλωμένης πρὸς τὴν τοῦ Περικλέους καὶ Δημοσθένους.

Τέλος εἶναι γνωστὸν πόσον ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀναγνωστάκη ἐπί τε τῆς κλασικῆς Ὀρθολογίας καὶ τῆς Κλινικῆς ἐπὶ τῶν πασχόντων ἀνεδείκνυεν αὐτὸν φιλόκαλον καὶ μεταδοτικόν, εὐρυμαθῆ καὶ ὀξύνουν, χρυσόστομον καὶ γοητείας μεστὸν διδάσκαλον! καὶ πόσον ἡ μέχρι λατρείας ἐκτίμησις τοῦ δημοσίου ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν, ἧς ἐπεσκέπτετο κατὰ καιροὺς τὰς κυριωτέρας πόλεις, ἀπεδείκνυεν αὐτὸν ἔξοχον θεραπευτήν!

Ἀκολούθως λύεται ἡ συνεδρία.

Σημ. Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς.—Αἱ συνεδριάσεις δὲν ἐπανελήφθησαν πλέον μέχρι τέλους τῆς περιόδου ταύτης, πολλάκις ματαιωθεῖσαι ἐλλείψει ἀπαρτίας. Ἐθεωρήθη ὅμως χρήσιμον νὰ καταχωρηθῇ ἐνταῦθα ἐπιστολὴ τοῦ κυρ. Γαβριηλίδου συνοδευομένη ὑπὸ ἐνσφραγίστου ἀναγνώσματος ὡς ἀμέσως συνδεομένη πρὸς προηγουμένας συνεδριάσεις καὶ ὑπαγομένη εἰς τὴν συνήθη ἀλληλογραφίαν τοῦ Τμήματος κατὰ τὴν λήγουσαν ταύτην περίοδον. Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἀξιότιμε Κύριε Πρόεδρε τοῦ
Βιολογικοῦ Τμήματος,

Πρὸ πολλοῦ ἔχω ἕτοιμον ἀνάγνωσμα, δι' οὗ σκοπῶ νὰ ὑποδείξω ὅτι ὁ κ Τράντας δὲν παρετήρησε φαινόμενον τέως ἄγνωστον καὶ νὰ καταδείξω ὅτι ἡ διὰ χρησιμοποιήσεως αὐτοῦ μέθοδος εἶναι ὅλως ἄχρηστος ἐν τῇ πράξει. Ἐπειδὴ ὅμως βλέπω ὅτι διαιωνίζεται ἡ ἐπανάληψις τοῦ Β.Τμήματος, ἔκρινα καλὸν νὰ πέμψω ὑμῖν ἐν φακέλλῳ ἐσφραγισμένῳ τὸ ἐν λόγῳ θέμα μου, ἅπερ πλέον κατ' ἀνάγκην θέλω ἀναγνώσει ἐν τῇ πρώτῃ συνεδρίᾳ τῆς προσεχοῦς περιόδου, καὶ τοῦτο ὅπως ἀσφαλίσω τὴν προτεραιότητα τῆς χρονολογίας ὑφ' ἣν ἔγραψα αὐτό.

Μεθ' ὑπολήψεως

Α. Γαβριηλίδης

Πέρκν τῇ 2 Ἰουνίου 1898.

ΤΕΛΟΣ

Κυριωτέρων καὶ οὐσιωδεστέρων ἐσφαλμένων διόρθωσις

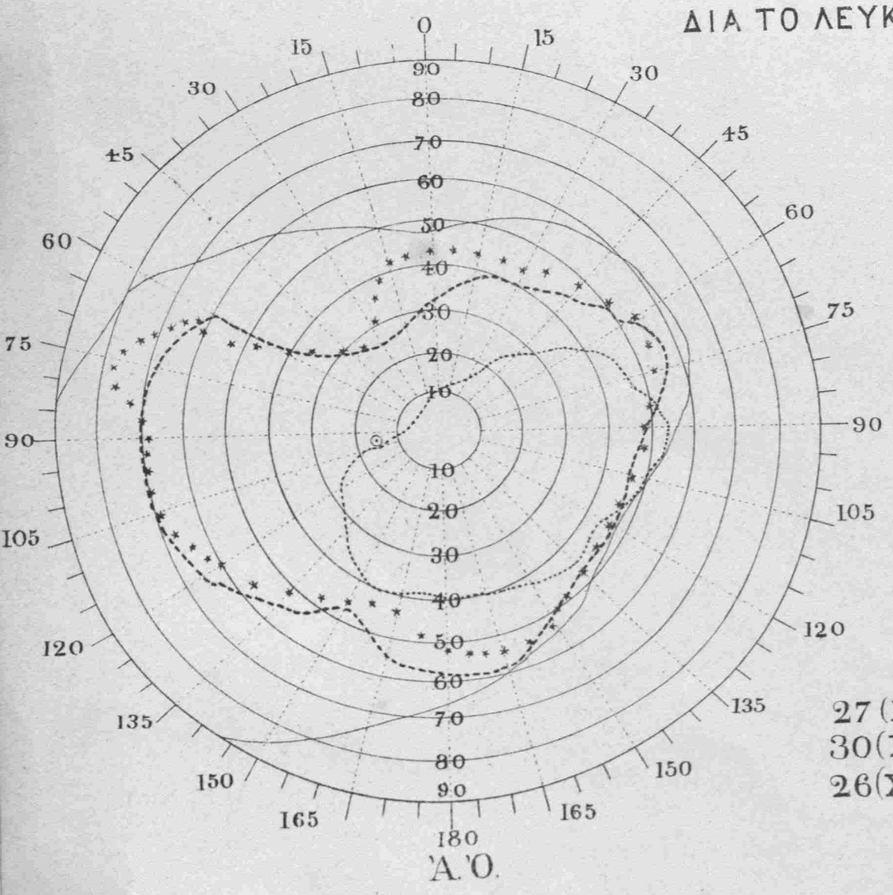
Σελ.	στήλ	στιχ.	ἀντὶ		ἀνάγνωθι
25	Β′	45	»	περικοπτομένων	» περικυκλουμένων
43	Β′	48	»	ἐπὶ 100 γρ.	» ἐπὶ 1000 γρ.
46	α′	18	»	3,30 γρ.	» 0,30 γρ.
85	α′	33	»	μέθοδος ἀστοχεῖ	» μέθοδος ἀστοχεῖ ἐνίοτε
92	Β′	25	»	τῆς ἐθικότητος	» τῆς ἐθικότητός της
94	Β′	40	»	μεθ ὅλης τῆς ἐν χρήσει μεθόδου	» μεθ' ὅλας τὰς ἐν χρήσει μεθόδους
100	Β′	48	»	ὑποστάντων	» ὑποστασῶν
119	α′	29	»	1869	» 1861
119	Σημ. (3)	2	»	1869	» 1861· τὸ δὲ συνώνυμον τεῦχος Mélanges opthalmologiques ἐξεδόθη γαλλιστὶ τῷ 1869.
119	Β′(Σημ)	» 4	»	ἐπιχειρήσεων	» ἐγχειρήσεων.

Α. ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

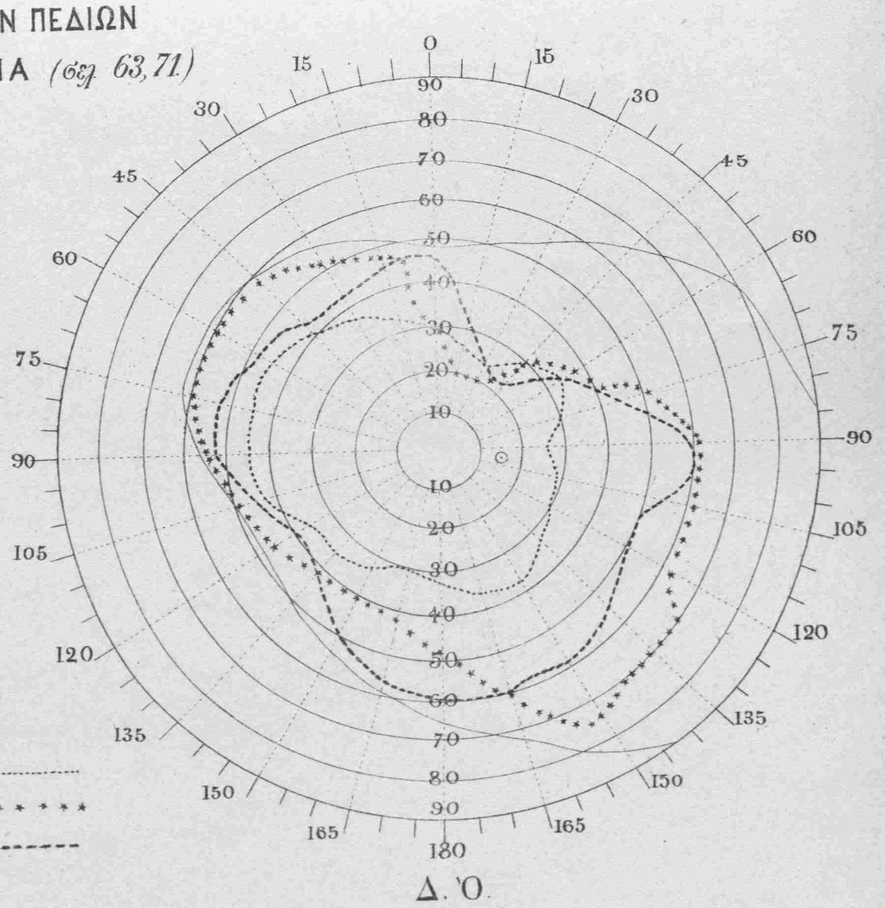
1826–1896

ΤΡΙΑ ΖΕΥΓΗ ΟΠΤΙΚΩΝ ΠΕΔΙΩΝ
ΔΙΑ ΤΟ ΛΕΥΚΟΝ ΧΡΩΜΑ *(σχ. 63, 71.)*

Α. Ό.

27 (IX) 96.....
30 (X) 96 * * * * * * * * *
26 (XI) 96 ----------

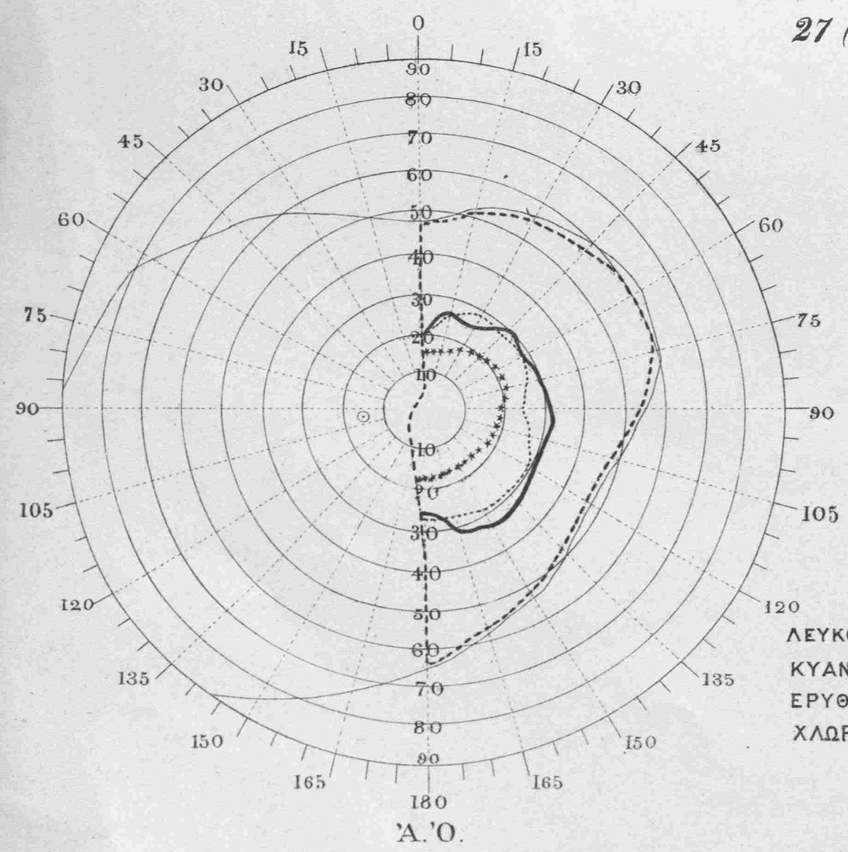

Δ. Ό.

ΠΙΝ. III.

ΖΕΥΓΟΣ ΟΠΤΙΚΩΝ ΠΕΔΙΩΝ

27 (VI) 97 (σελ. 64,71).

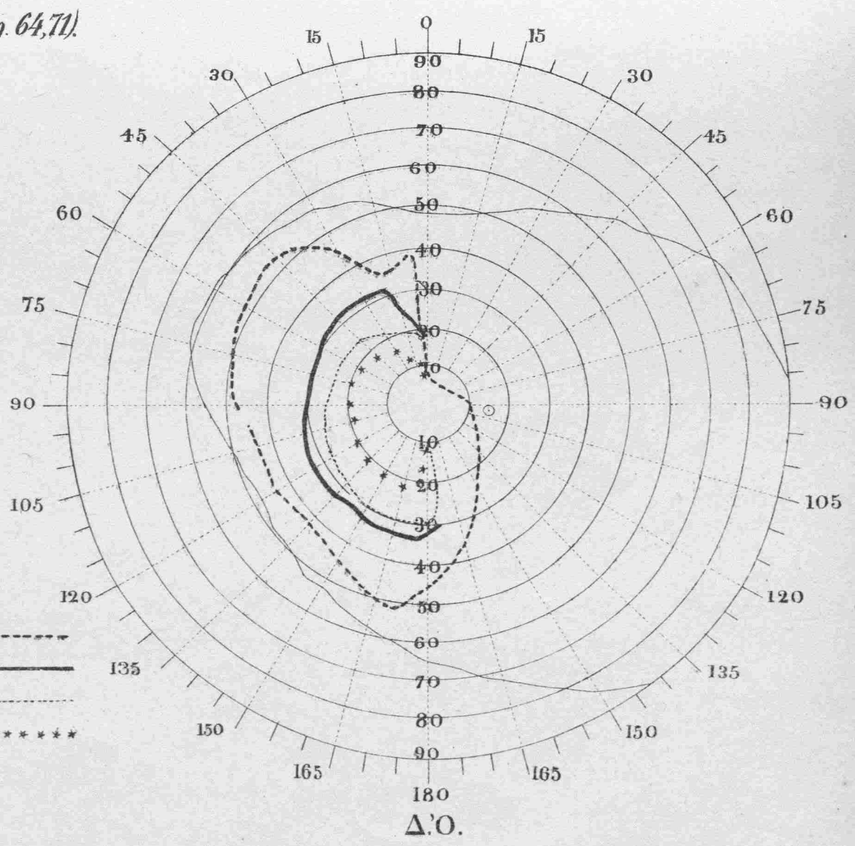
Α.Ό.

ΛΕΥΚΟΝ ΧΡΩΜΑ

ΚΥΑΝΟΥΝ »

ΕΡΥΘΡΟΥΝ »

ΧΛΩΡΟΝ »

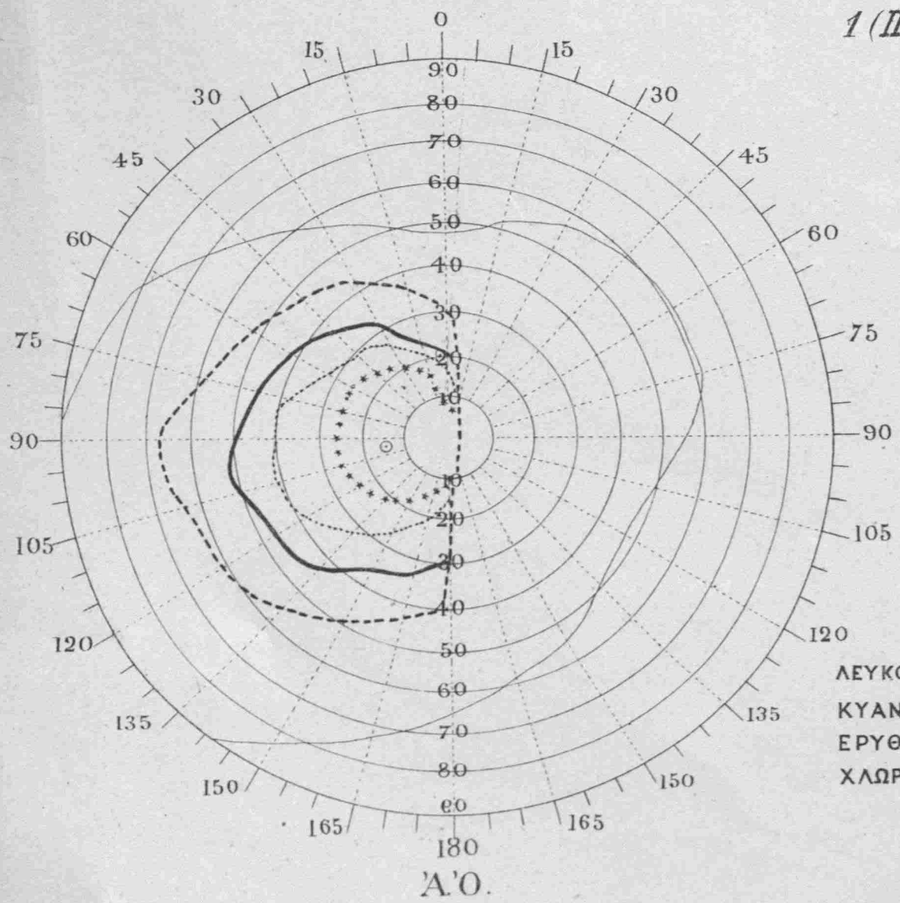

Δ.Ό.

ΠΙΝ. IV.

ΖΕΥΓΟΣ ΟΠΤΙΚΩΝ ΠΕΔΙΩΝ

1 (III) 98 (σελ. 97).

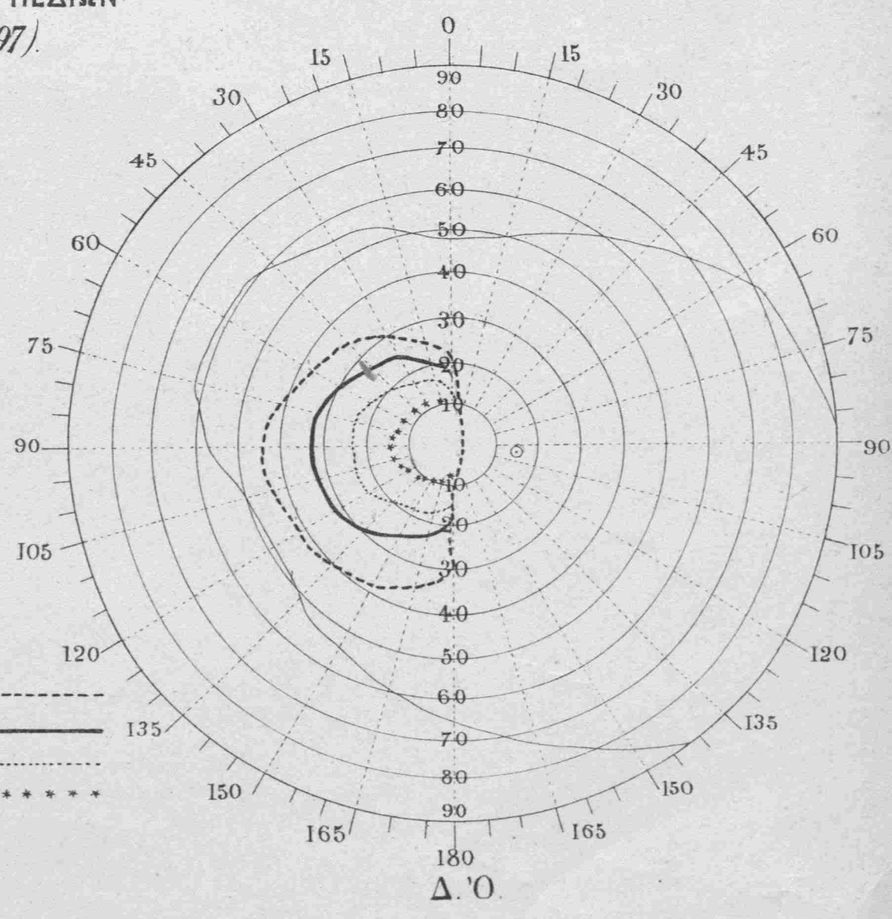
Α.Ό.

ΛΕΥΚΟΝ ΧΡΩΜΑ ----------

ΚΥΑΝΟΥΝ » ——————

ΕΡΥΘΡΟΥΝ » ....

ΧΛΩΡΟΝ » * * * * * *

Δ.Ό.

SISMANOGLIO
MEGARO